

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
1999

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

II köide

9. vihik

kandetagune – kats

ISBN 9985-601-01-7

kandetagune *Kandetagune rehm keib obuse esimiste jalgade tagant läbi, otsad oo ranniroomade külges kinni* Kaa

kandi `kandi g -me lehma välissuguelund [lehm] hakkab `kandind `laskema (poegib varsti) Kuu **Vrd** kand³

kandi- *kañdi-* rendi-, kantniku- Kos `mõisas veel kandikõhad õlid, siis õli nende kandikõhtade suuruse järele päevad `mõisa teha Trm; `mõisa kañdiasemed; õlid Nõmmekülän kañdiasemel Kod; `Rohkuses on `praega kañdi kohad alles Pal; mõesa kandikoha eest tuli teha kolmkümmend sui`päevi ja kakskümmend tali`päevi SJn; *kandima*, east -- `müüjä Ran; *ol`lime kañdi kuha pääl* TMr; `Saie `mõisa maast `endäle kañdikuha harida Rõn; *täl om `väikene kañdi plat`sikõnõ* Plv

kandidaat *kandidaat* eP(-n-; -t), *kañdi-*, *kandidaat* eL(*kañtitaat* San, `kantaat Se), `kandi- R, g -di kandideerija kuus `kandidaati `pannasse, säält `ulgast valitasse Lüg; *ma oli valla volikogu kandidaadiks* Khk; [vanadekodus] *on pal`ju surma kañdidaatisi* Mär; *kui volikogust `kiegi `väl`la `langeb*, -- *siss soab kandidoat volikogusse* Kos; *õpetaja kañdidaat* Plt; *kuul`meistri kandidaat* Hls

***kandik**¹ pl *kandikud* "nõelapitsi võte" niidiga `õmlesin `jälle *kandikud* `sisse. *kandikud oli ümmargused või kandilesed* Var

kandik² *kandik* g -se puutükk, halg ehk saa tõiste käest mõne kandikse puid Krk

kandikas *päält õli ümmärgune*, `ninda `kandikas õli Lüg

kandike(ne) *kandi|ke(ne)* g -k(e)se Hel Ote Kan, -kõ|nõ g -sõ Har

1. kantnik, kandimees *kui rendi aig tulli, siss asutedi kandikse `mõisa maa pääle; kandikse olli periss `mõisa maamoonakse* Hel; *kandikesel oli mõni vakamaa maad, moonamehe saiva pal`t `vil`la `mõisast* Ote

2. kangamuster *Laudlinnu `koeti `püürega, saava nigu_kañdikõsõ_pääle* Har

-**kandilane** Ls kullakandilane

kandilik *kandiline kandilik pää, otsast om kandiline* Krk **Vrd** kandelik

kandiline¹ *kañdi-*, *kandi|line*, -lene eP eL, `kandi|line R/`kantiline Vai/, g -lise, -lese R eP M T, g -litse, -lidsõ V

1. nurgeline, tahuline *imelised `kantilised rahad olivad* Vai; *ko`rv o kandiline, lõhutud vitsast* Muh; *mere`varblane oo kuie kandilene* Tõs; *suur kañdilene kann oli, toro `kül`gis* Ris; *`turba pät`sid jah --, nel`lakañdilist kui `nüütsed vormi leivad* Rak; *sai lõegata kañdilesed tükid [pastlanahka]* Äks; *rist puri, sij om kandiline* Trv; *`olli ümärke `suuri `nõklu ja kandilisi `suuri `nõklu* Nõo; *Sää`l ol`l näid pik`ki ja `höörikit, kañdilit`si ja `tsõõrikit* Rõu; *`tat`rik om kolmõkandilinõ* Se || *ruudukujuline teise lapi panin [laudlinakangal] `toimseks ja teise lapi panin kilp sil`miliseks -- aga nuo nied olid ikke nel`la kañdilised* KuuK **Vrd** kandeline, kandilik, kantine

2. valge klaarõun – PJg

3. hum täi *mis sa sest kinsust kroabid, on seal kañdilest või* Juu

kandiline² *kañdi-*, *kandiline* kandimees – KJn Puh

kandi|maa 1. mõisa kandikoht, ääremaa – Kod Se

2. krunti aetud talumaa (endise lapimaa asemel) *nüüd `jaeti kañdi maa?* Röp

3. "vakamaa põldu, mis mõõdeti tingilistele koristamiseks" *tingilise lätsive kandimaa* `pääle Hel

***kandi|maake** pl *kandi maakse moonakad* Krk

kandi|mees väikemaapidaja, mõisa rentnik, kes rendi tasus peamiselt tööga; pops talumaal *Ta oli ulk `aega `mõisas kandi mees* Pöi; *kañdimies `mõisa või talu ääre pial. arisid uudismaad* Kad; *mõisa kañdimiis pidi egä pääv `mõisa minemä* Kod; *kandimehel `olli kaits `toi-stku vakamaad maad - - tei sada vai sada viiskümmend `päivä [mõisale]* Ran; *Kel `endäl maad es ole ja kes `mõisa moonamihess minnä es taa, sji `nakse `mõisa kañdimihess* Rön; *`mõisa veeremaa pidäjä?*, - - *`mõisa kañdimehe?* Röp **Vrd** *kandike(ne), kandiline<sup>2</sup>, kandimoonake -moonake* *kandimees vanast `mõisnik ehits esi [hooned] kandi moonakstel ja `siantstel* Krk

-kandine Ls neljakandine

kanditama *kañditama* kantima, ääristama *kañditasin oma põlle ää* Juu

kandi|vaev hum vitsaviga *tämäle ei õle muud ku `kañti vaja, kañdivaev one tämäl* Kod

kandja tgn < kandma

1. *Neli `andjat, neli `kandjat, kaks `vaatavad `taeva `poole, üks parmupiits = lehm* Jäm; *Lauda sõnnik on ikka see vilja `kandja* Pöi; *Miol selg `aigõ, mia põlõ kellegi `kandaja* Khn; *`kañdja kannab `reialt vihud tuppa* Sim; *kõik `riibseva ütte lugu ja `kanjad kanniva ütte lugu ijst ärä toda `jonti* Ran

2. *rändkaupmees – Kuu Vai tuhat ühiksäsaja `neljä`kümme `aestani kävid siin `kandajad - - oma `kaupa `kauplemass* Kuu

3. *tugev, kandejõuline lat` sai metsäst ää raiudud ja siis sai ää labastud, naa et ta paras `kañ(d)ja oli, siis sai sarikate `peäle pandud* Mär

4. *rase, tiine `Liisu `jälle `kandajast saand* Lüg; *tännib ikka veel edasi, `kandja lehm* Mus; *aga see naine, mis siis `kandja oli, - - näin seda tulekahju* Var; *tääl oo `koormas `külges, `õetse `kandja naeste`rahva `kohta* Tõs; *alles `kandja tüdreku `kohta `õetse: juba orgi `otsa `joosnd* PJg; *lehm jäi jo õhviti `kandjast* Trm; *ku sa latse `kandje olet, siis jalage ei tohi `luuma lüvvä* Krk; *latsõ `kañdja, ta om `kuurmaga?* Se

kand|kaigas reepärasse pikuti pandavad puud, mis ree pinda pikendavad *kand`kaikad need oo need puud ku linu `veetasse, siss ree `peale pannasse kolm puud - - et siss suurem koorm saab* Mar; *taht suurt `koormad `piale `panna, siis tulavad kand`kaikad `alla `panna, et koorm ei vao takka maha* Mih **Vrd** *kandkali -kali = kandkaigas pani `reele `uusi kandkalisi* Juu **-koskel** *kandkosel jääkoskel – Rei* **Vrd** *kand⁴ -laud saani kandlaud, laud saani taga, kus pakid seisavad* VJg

kandla g *kañdla* Trv Pst Hel Ran Puh San Krl Lut, *-e* Hls Krk Urv Krl Rõu Lei; *kañdla* Lei; *kandlõ* Kra (?n *kañnel* Hls Krk) *kaenal kañdlast `saandiga lige; võta `kañdlase* Trv; *`kañdla alt akaás si siil* Pst; *võta jala `kañdless ja pää rätige näpu `otsa; üit`s `kañdle täüs `einu; kargu `kañdlen* Krk; *võti temä lõvva alt päät piti `kañdlade* Hel; *kül`ma võta kañdla `alla, kül`mä vii ärä* Puh; *Panõ `lambilõ `kañdlealutsõ täüs `ainu* Urv; *kañdla `alla* Lei **Vrd** *kandli, kangla*

kandla|puu *kañdlapuu* sarika tugi – Trv

kandle- *kandle- kandle `kandle ajaja* Lüg; *vanasti olid igas külas oma `kandle`mängijad* Kos; *sääl `olli `kandle mehi ja lõõdsa pilli mehi* Ran; *`kandlemäng om kah iluss, kes iluste mõestap `mähgi* Nõo; *Mis taal (rätsepal) muid kodinõid ol`lgi?* – *vana ummõlusmaásin, preßsraud ja `kandlõtükk (vilets kannel)* Har; *`kanlõ `lõüjää?* Se

kandle|kabel `kandle kabel rihm või nõör koodinuia varre külge kinnitamiseks – Kam
kandli g `kändli V(kandli Krl Vas Lei), `kandli Rõn (n puudub) kaenal ma vei üte
`kändli tävve; võt'i `kändli ala ja lät'si ku torupilliga Krl; `Lõika mu jaki `kändlimulk
parajass Rõu; võt't kot'i `kändli ala Se; `kandliall Lei **Vrd** kandla

kandlik¹ `kandlik g -u Jäm Plt saagikas, (vilja)kandev `ästi `kandlik puu, noor `õunu
`kandlik puu Plt

kandlik² `kandli|k g -gu Kuu Rei/-lek/, g -ku Khk Tõs Hää VJg eL

1. kändlik see on nii `kandlik maa Khk; maa on `kandlik, kus sa viil künnad või tiid
Hää; `kandlik maa, kannu maha jäänu, mõts är päält võet. sji om `seante `kandlik tji, kannu
juure sehen, lää iki jõmp-jõmp Krk; sji om serände `kandlik maa, `kande ja `juuri täis Nõo
Vrd kandlikanõ, kandline

2. kändustik, raiesmik Ei `sinne `kandlikku voi `lehmä `süömä `panna, neh jamub
`kanduie `ümbär `kinni Kuu; mea käüsi `kandlikun karjan Krk

Vrd kändlik

kandlikanõ `kandlika|nõ g -tsõ San Krl Se(`kandligaanõ) känduline kandlikatsõ maa
Krl **Vrd** kandlik²

kandline `kandlene Hää KJn; -line Trv Nõo, -lin Krk, g -se känduline sji om `seante
`kandlin tji Krk; `kandline maa Nõo **Vrd** kandlik², kändline

kandma `kan(d)ma eP eL(-me M -mõ San Krl, -madõ Har); `kandama R/-ie Lüg/ SaLä;
da-inf `kanda Hi Lä K I T, kanda Sa Muh Kse Pä M, `kanda[?] V(kanda[?] Krl Har Lei),
`kandada R; (ma) kanna(n) eP eL, `kannan R

1. ühest kohast teise toimetama; tooma, viima **a.** füüsilise jõuga kel ei õle obost, piäb
kää `õtsas `kandamaie; kui `saavad jo `rohkem `kärgi `sisse, siis `akkavad [mesilased]
magusa `kandama Lüg; rotta oli `kandand pabud `eini `sisse ja teht omale pesä Vai; Kaśś
`kandas `eese `poegi suus ühest kuhast `teise Kaa; pisike vähike kannetav kot't `olli `selgas
Muh; mis sa täst (lapsest) süles kannad Mar; rääts on `vitstest `tehtud põhu `kandmeseks
Tõs; Kää suõnõd venüväd `korvi kandõs ää; `Kandug mtõ üksi, udu-tt ma `aita kua Khn;
Jusku kaśś kannab `poegi Hää; peremees ei jõund külilituga `sisse `kanda niipaalu kui
perenaene põllega `väl'la `kändis Juu; karusipelgad kannavad suured pesad Kad; anguga
sai kuared kokku `kantud Sim; ku `surnud `väl'ja kannetasse kerikuss, kanneti kuñni
`surnu`aida Kod; ära söõ nii palavalt nagu kokad sulle ette kannavad Ksi; suurt `sarja
`kañtsime kahekeisti Lai; siin `veikses `luhtades kõik ein `kañti `väl'la Plt; kannab
varanduse laiale Trv; õlbastega om ää vett kanda Pst; otpakaldest tetti `kõlkakanneteve
`rõõvit Krk; pisuand `kanna (kandvat) `kraami, ütest aedast `kanna `tõisi `aita Puh; üits tei
`rõuku, kaits tük'ki `kanseva Nõo; minge ti_kah `kantõ nuid `vihkõ kokko, siss saa ennembi
är_kannõtuss San; puuk' kañd varandust Kan; vanast kannõdi `süüki `mõtsa nurmikidõga
Rõu; hobõnõ ütelnü, et innembä ma viis viä ku kat's säälän kanna Röp; ku tsia_`põhku
`kandva, saa halv ilm Lut **b.** fig jumala `süümess `kandama Kuu; Ühega läks `altari ette,
teist kannab südames IisR; äga üks kannab oma `koorma ise Khk; egaiüks kannab `sorma
`põues, sorm on lesemal (ligemal) kut särk Käi; igäühül oma rist kanda Tõs; iga lind
kannab oma suled Kad; kis palju `riśsi kannab, sel oo palju mõt'tid Kod; seda `asja piab
mõttes kandma, siis saab täielikult ära tiha Ksi; om paarirahvass - - tõene kooleb ärä, jääp
tõese `kuurma ka tõese `kanda Puh; miä niikavva ku ma elä, kanna jumalat `endä `süümen

Nõo; *tä kand jumala `risti Se; kätel ~ käte peal kandma väga hoidma ja hellitama nii armas, et kannass kätel Pal; ois oma `pruuti, oless tedä vai käte pääl `kannu Ran; käe peräh `kandõgi, nii hoit timmä Se; viha kandma vihkama, viha pidama `teine inimine `kannab viha `teise `luomade `pääle Lüg; [kartsin] et akkavad `mulle viha `kandama Jõh; surmani kannab viha, ep lepi millaskid ära Khk; `üeldasse et teine inime kes viha kannab su `piale, piab sedasi luu `painjast `käimagi su enese või luoma seljas Kad; sijj kand õige pikkä viha Krk; ta kannap miu pääle viha, nüid om mul täi sällän Nõo; Ku\_`tõõsõtaraõraa (naabrirahva) pini käü su uss`aida sitalõ, sõss tiiät et nimä\_`kandva su pääle viha Rõu c. loodusjõudude jõul (tuul, vesi, voog, vool) paigast teise liigutama tuul kannab `kaarnad `randa Jõe; `Terve pikke üö olid juo [ajupüügil] `tuule ja vuo `kannetava Kuu; jooks kannab, nii et võrgud on `sirged Pha; vee joosk kannab võrgud edasi Rid; vesi kannab `liiva `ümbre Ran; d. teadet, juttu jne suust suhu edasi andma; kaebama, laimama õli `selle `ämmäga nõus ja suualune, `ninda `kandas ette kõik Lüg; kes tale seda ede `kandand, ju ta seda isi `täadis Jäm; `Roksab, `tühja juttu kannab Hää; `kanvad jutto ta peal `ilma`aegu Ris; kannab niisukest `tühja juttu teise `piale, mis `õige põle Hag; külakubjas, kes `käsku kannab VJg; mõni vanana (vana naine) on `kannud edesi sedä juttu meie päevini; kiälik ja salalik, kannab kõik kõned ette Kod; kittä inimene ta_j ole, ta tükip `kijli `kanma Puh; temä ei ole suuremb asi inimene, ta kannap `tühje jutte Nõo; om üts keeleviskar, kiä kand küllä piti `albu juttõ Urv*

2. midagi (altpoolt) toetama, üleval või püsti hoidma; millegi najal püsima sured `lieted on pial [ajuvõrkudel] ja `pullud `kannavad `vergud ülesse Jõe; jalad ei `kanna kehä üles; `lapsel on `kaula`suoned viel `nõrgad, ei `kanna sedä nuppu üles, pää `vangub Lüg; miu jalad enämb ei `kanna Vai; sülla joompuu on suur palk, mes sülla üles kannab Emm; oripuu kannab lage Käi; Äga lind `kõrgemal `linda kui tiivad `kanvad Han; jalad oo seukst, et ei kanna änam Aud; kui vaevased jalad on, ei kanna üleväl mis paks kere on Juu; silla `kañdjad puud Ksi; ahjul on võllid, kelle pääl kannab `päälmäst jagu Ran; oripuu om `risti jõge, ta kand [silla] `tõisi puid Ote || millelegi pidama jääma, toetuma `senna `pandade `peale jäid eenad, kandma, tuul sai alt läbi `kõia ja ein ei saand na `kergeste läppoma `minna Mih; [kukkus jääauku] jäi `õlgade peale `kandma Trm; kui vara `raotu, siss `olli magu maha `lastu palgil, jäi kõtu `pääle `kanma; ratass lääp nii sügäväde, et rumm tuu kannap viil, tuu `piatap `vasta Ran; ega `kõrgembale ei saa lennätä ku siiva kannava Nõo; kaela ~ pead kandma l. pead püsti hoidma `estest [laps] ei `kanna juo `kaela, `noksib `pääga VNg; `lapsukene akkab `kaula `kandamaie Lüg; Ta kannab `kaela, ta ajab isi pääd `püsti Hää; laps on kaela `kañdja Juu; kui võtad [lapse] üless, om kaal kõva, joba kannap pääd Ran 2. töövõimeline, tööks suuteline olema Nüid ju kõik [hakkavad] mihaanikuks, kis `kaela `kanma akkavad Hää; nigu `poiske `kaala nakass `kanma, nii `panti ta sia `karja joba Nõo

3. (peal lasuvat) raskust välja kannatama ei old jääd viel ja ei old sula ka, `üöldi: ei `kanna `e(i)ga `katke Kuu; sada viis`kümmed `tiindri `kandas (laev) `kardulid Hlj; `märtsis akkas lumi `kand(a)ma IisR; Põld juba kannab, oome oomiku lähme äästama Kaa; `Sõuke `korkene lumi, jänese kannab `peale, koera võtab `sisse Põi; ea oo nõrk, ei kanna Muh; ta (heinamaa) [ei] kannagi `suuri masinuid Vig; `seoke va raba maa, ei tä kand oost,

ei tä kand `ärge Mih; ei sie kiige `kannud mjõnda rhv; Laõ (laev) oli, `kolmõ `sülda vist kannaskid (ei kandnudki) Khn; sii (sild) piab `kandma obuse, `vankri ja `kõiki Hää; `vaese turi tugev `kandma Ris; ea küpse kül'm, se paneb kõik kohad `kanma Juu; mülgas soo, `pehme, kis ei kanna Tür; õhuke jää kirmatis, mis ei kanna viel VMr; tñj one röödane, ei kanna ei `katke Kod; kevadi läksime, kui lumi pial `kandis - - `õue `lindu `mängima Pil; nüid on ta sihuke raba et ei kanna jala inimest ka pääl Vil; `tolli kümme olliva talad, nii et kanniva, ärä es vajo Ran; mõni soenatus olli mädä, es kanna läbi minnä Kam; mädä maa, tuu ei kanna varest kah pääl Ote; taa sild ei\_kanna enämb üle minnä? Har; inne ol'liva `venne?, kes kuuskümment `puuta kañniva? Röp; kas ta sild kand üle minna?; korrõ iä, ei kanna?, ei murra? Se; et sinno `maakõnõ kannu_ss inäp! (sajatus) Lut || veesõiduki püsivusest tuul oli niipal'ju kagust vägev - - paat' ei kanna purjet ka Jõe; Rank laev äi kanna änam purju ja leheb kergesti ümber; Täiesti rank laev äi kanna änam mastisi ja nee tuleb maha raiuda Emm; Rangal `pantaks `parlasti `sisse, muidu tühjalt ei kanna Hää

4. taluma, (välja) kannatama; vastu pidama `raske tüö on, minu jõud ei `kanna sest üle `üksi`päini Lüg; `verko ei `kannagi nii pali kaloVai; pæ_b kanna nii `kanged `leili; mo süda_b kanna seda æ, see tuleb tagasi; mis sa selle pärast muret kannad Khk; üks äda teise `pæele, ema peab `kõike seda `kandama Mus; ma ei kanna valu `välja Muh; vana inimese veri, see äi kanna änam medad, alati on sii ja seel `aige Emm; ma kannan laasi `viina ära Mih; leib oo na pude, ei kanna näpu vahel võtta Tõs; temast küll meremiist ei saa, ta j kannu ju merd Hää; ma olen kõik tornide ots käind. ia pia oli, `kañdis `iaste Nis; mol nii paelu muret `kanda; ma olen kahju `sisse jäänd, ma pean seda kahju nüid `kandma Juu; `pehmeid `koarlaid sai `süia ike nõnna kui kere `kañdis Juu; kui mulle rist on `peale `pandud, eks ma pea teda siis `väl'la `kandma; kõik pidid tööd tegema, kui aga jõud `kañdis Kos; villast `lõnga `jälle lehelesega ei kanna `keeta Tür; talve vili `kañdis talve ära Trm; tämä piä ei kannu [viina]; tõene muretsab ja `aitab muret `kanda; ei `tastnud äbi `kanda et läks uarass Kod; süda tal nigu ei kannu teese verd näha, minestab ära Ksi; kes `kurptust kand, kuivass ärä Trv; miul om pal'lu muret kanda Krk; mina kanni niisama `viina nigu mõni mesterahvass; ku esi `vaiva olt nännu ja kulu `kannu, siss tiiät oeda kah Nõo; kaño kanname mõlõmba üteliisi Võn; ärä `lõika `liiga õhukõsõss, et ta (vikatitera) luisata kand Kam; mu käe es kannu_nipal'lu `tüüte?; `aigõ olt, siss ei_kanna_nipal'lu `kõhdmeist; sann võtt nõrgass ja vanainemine ei\_kanna `vällä Krl; sa mine ni_kumma vii `sisse nigu kihä kand; siss läit's nii `virka minemä nigu `astu kañd; taad murõht ei joua enämp kanda ei? Har; süä ei kannu? mul `liikvat; raud um nii huba, et ei kannu? hobõsõ `rauda kääñdä? Plv; hobõsõl löövä hiire?, kannu ai `sõitu Vas; `olku\_`pääle, mina jõvva `kanda? Röp; a määne süüd, sääne `kanminõ Se; timä pää ei kannu setä `vällä Se || (karistusest, vastutusest) kui sie süü `kannab, siis saab alema `ammeti, kui ei `kanna, siis saab `järsku `lahti Lüg; siis kui sa trahvi ää kannad, siis soad `lahti Juu; teine on süüd tehend, aga meie pea peab `kandma; `kañdis oma `nuhtluse ära VJg; ess ta siss oma trahvi kannap, kui `nõudmine tuleb Nõo; mul jäi nulguh `saismalla? ja koolitrahp `kandmalla?; uma suu sulg, uma sälg kand – suu `ütless, sälg vastutass Vas; määne süüd, sääne `kanmine Se

5. suutma; võimaldama, lubama sie kruñt ei `kanna sedä `vällä Lüg; tama maa `rohkeb ei `kanna `lehmi ku kaks `lehmä Vai; mo süda_p kannu seda `vastu võtta Jäm; mo

jõud ei kannab `rasked tööd tehä Tõs; nii västik rohi oli, et süda ei kand seda võtta Juu; kui aru kannab, siis `vastan; sie koht ei kannab `välja nii`palju kui temast tahetaVJg; näie `õigus kannab nõnna Kod; pia käib ümmer, ei kannab üleval `olla Plt; anna nii pal`lu ku su `elduss kand; ma tule, ku mu aig kand Krk; meele mõttege lääss `vihtu `tuyuma, aga `tervuss ei kannab; tjj ku\_su jõud kannab ja ku\_sa ei jõvva, siss jäägu ta tegemäda Nõo; mul om jo\_vana pää, taa ei\_kanna änt (ei mäleta) San; mu joud ei kannab taad `nõsta; tyyd ei_kanna süä kõnõlda ei? Har; tyy kotus ei kannab? tuud `vällä Vas; `ihna ai süvvä?, `ihnuss kannab ai; kas aig kand minnä? Se

6. (rõivaste, ehete jne kandmisest) `meie `kandis `kanneti `saare `kengi ja `saapaid Lüg; tüdod `kandad `elmi `kaulas Vai; mõni akkab ju nii noorelt `prillisi `kandma VII; keik oli kodune kätetöö, mis inimene `kandas Mus; siilikud nee oo `paergu veel `kantavad Muh; küit kuub `olle, ma ise pole mitte kannund Phl; naesed `kantsid renna peal õbe `sõl`ge Kul; need ju õige `kantud `riided Mär; `salli ike `kaelas kandase Tõs; mia teda (vööd) põle teenud, põle kannud ka Hää; ta on oma `riided nii ää kand, nii räbalaks läind Juu; sis `talvel akati `vil`tisis `kanma KuuK; miks sa seda vanemad palitud ei kannab VMr; vanamijs küll ei `kannud `prilla; kuda käsi tjjb, nõnna kaal kannab (omatehtud riidest); naesed `kañtsid `juuksed nuian Kod; ma olen isi küll kand jätkuga `särka Plt; lind kand oma sule ärä ja sa ei jõvva oma `rõõvit ärä kanda (etteheide sellele, kes palavaga lahti riitub) Krk; rät`te mina oma`koetusi es kannab Ran; om sel ihu küll, kes seda karedat amet kannab; sitt kannab `siidi, `eldel ei ole `elmigi kaalan Nõo; mis isatanu ei süü ja mis alastõ ei_kanna? Ote; mehe_`kanva\_`kah siirmiga_kübärit Kan; `paklist ol`l `koetu päternä?, mis `tsuygõ asõmõl kannõti Urv; nyu (saapad) omma jo kannõdu? Har; sõss kañni jal_`tõisi sukkõ Vas || `kannab pääd `luogas (hoiab püsti) Lüg

7. omama a. muu luyum ei mäletä ku `pal`jalt njjid kes `sõõrga kannavad Kod; b. (nimest, nimetusest) nied `kannavad `ilget nime - - sitta `siened Lüg; eks need punased ussid kannab tuli`kaarna nime Mus; üks kale`ndär `kandes neme servelauad Käi; `raandas oli puust. plekist akkasid `ämre nime `kanma Lih; sülg ja ila, see kannab `kahte nime Ris; arjuklased akasid juba kaupmehe nime `kanma Kod; kahessa ühessa `kuuni `kañdis [siga] ikke kesiku nime Lai; kahe või kolme `aastased on ikke sälud, `enne kui obese nime kannab; siin ommava `väikese ojakõsõ, njj jõe nimme ei kannab Kam; laisa nimme ka\_ks vijl kañni, olõ õss et virk vijl ol`li Vas c. pödema Mina ole saja `jalgse ära kannud Mus; vilu `aigust, seda ole ma ise ko `kandand Pha; närvipõletik, seda ma `kantsin varem ka Kul; ma ei oole `aigust midägi `kanden; ei_ol mea `maalisi `kanden Krk d. (menstruatsioonist) naiste`rahva riiet `kandma Muh; kolm `päävä piäd `kanma kuu `riidid Kod; kuu`kirju `kandme Krk

8. kasvatama, saaki andma see on ee maa, see kannab ikka `vilja Khk; kui ta (põld) saab rammutud ikke, eks ta siis kannab `vil`la küll Mär; Kirsipu oo kuuse juurikate peal, ei kannab `marju Kse; küll need puud kannavad nii kaua kui elan Juu; õunapud kannavad tänavu `easti Tür; egä pajod kõik ei kannab `urve Kod; esä kane` mis `äitsnep, ei kannab teri Krk; vaja `aaderd `laske `uibule kui ta ei kannab, siss nakap `kanma Ran; kärk midägi es kannab, olli `kõlbmada maa, es kannab `mõtsa kah Kam; rüä `tolmase, muidu na ei kannab kui na ei

`tolma Ote; `kañde `kümne võrra seemend Plv; [toomingas] kand `marju; ti maa `piasi hüpvä `viljä `kandma Se

9. rase, tiine olema kui ema `kandamise ajal vahib `viltu, sis laps ka vahib VNg; `lammas `kannab kaks kümend kuus nädälä, - - siga `kannab kuus `tõistküme nädälä Lüg; kiidetse ühössä kuud olema seda lapse `kanmese `aega; oled sa `kanmas Mar; `kandmise ajal ei tohi `looma `pekse ega `lüia Mär; ta oo `kanmas, käima piäl Tõs; kis last kannab, se oo `raske`jalgne PJg; lehm on tiine, nüüd kannab Juu; kannab juba nel'lat kuud Koe; ärgvasikad kannab lehem `rohkem, lehemvasikad kasinam Kod; eks lehm ja naine kannu ühe võrs `aega Ksi; siga kannab neli kuud Lai; mis miul muud om ku `talve kannu, suve oia (sagedasest rasedusest) Krk; kassi toova jo suvel kolme poja, kaits kuud kannap ja `jälle tuub Puh; ku_sa last kannad, maka kah, siss om laits ää laits Nõo; kuu vahepääväl `sündünü naistõrahvass ei kannu? suku Plv; last `kandõh piat `veiga õhitsama; kua naane imetäss ja kand, tuul olõ õi kuu `rõivit Se; puusa all `kandma (viimaseid kuid rase olema) Lut || poegima noor lehm, tuleb esimest `korda `kandma Khk; lehm akkab `kandama tulema Mus; Meite noor kiri lehm tuleb enne jõulut kandma Kaa; ohva, - - mis pole veel kannund Krj; `meite lehm `kandis täna VII; on_s su lehm kannud Muh; lehem tuleb `kandma Rei; pügälist `olli nätä, mitu kõrd lehm om `kannu Nõo; `Vahtsõst `kandma saanut [lehma] `nüsti kolm `kõrda pääväl Urv; tuu lihm saa pia `kandma, tuul om jo utar suur ja piim nisan Har; lehm sai edimätsel piimäl `kandma Rõu; lehm om `kandmah (lupsma tulnud) Se; i l m a l e k a n d m a sünnitama ema_o ammu `audas, kis\_o mind ilmale kannud Muh; emä oo näd (lapsed) elmale kannund Mar; olen kuus last ilmale kand Kos; mes tä noist lastest nii `pal'lu `ilma kannap Nõo

10. veetihe olema see `kange tuul kuivadab laivad puhas ee, nee\_p kannu `ükskid änam mette Khk; pot'i `persses auk, pot't ei kannu änam Mär; puu nõu kui tä ää koevab, egä tä siis kannu mete Vig; katus ei kannu änam (sajab läbi) PJg; see nõu kannab vett, ei lase läbi Juu; tä õli ärä pigitet sidess ja väljäss, et ta vett kand Kod; vaat ei kannu vett KJn

11. kanduma kos nüid vanad `maakesed süüd on, ommikute kannab udu Äks; tulekahju kannab sinna-poole KJn; [tulekahju] kand iki sinna selle talu pääle; ma ole kuulu kõne äält, ei tää kas `kanti miu `kõrvi Krk || sattuma ku lyyus kañd kavede [siis läks nekrut järgmisel aastal uuesti loosi tõmbama] Krk

12. hoolt kandma hoolitsema, muretsema ei `vaise inimise iest uolt ei `kanna `kengi Vai; ta piab nüid nde laste eest oolt `kanma Khk; kannab teese eest oolt Tõs; eks iga üks pia oma eest oolt `kandma Juu; kui isa ema ära surevad - - siis piavad vaderid selle lapse iest uolt `kanma VMr; kañd õma pere ette uult Kod; sul om latse, kes siu iist oole kannava Nõo; sa ei ole? tuu asja iist uult `kandnu?, olet ukka `lasknu? minnä? Krl; kuy kikõr`puhma iist huult ei kannu?, siss läävä? ma'ra? mustast Räp

12. see lähäb mehe `moodi, akkab ikka mehe nime `väl'la `kandma; see jußt ei kannu suurt süid väl'la (ei ole nii suur süü), seda võib `andeks `anda Juu; kuld tuu `kandõ alati (oli püsiva väärtusega) Plv; ei tiä? kas tälle kand (on mõistlik, mõttekas) vitsu `anda?; timä ei kannu `piutust (ei anna mõõtu välja) Vas | aa, juba tõbine kannab tervet, aige one jo `tervemäss suanud Kod; nätä et paranes, `aige kand tervet Trv; ei sure sji kedägi, joba akkass tervet `kanme Krk

kandmise|puu `kanmisepuiega kanneti tõuvili `rõuku Kod; `kanmise puude pääle `panti mitu sel`lä täit ja siss valeti `rõuku Ote

kand|nahk jalatsi kannakapp *Kui kandnahk on püsut liiga kõrge, sööb jälal luukondi alt verele Emm*

kandol `kandol kannul läks mere `toise `kandol Vai

kando|maa kännustik – Vai

kand|palk murispuu *ku tahetasse laiemad rässäss tehä, `pantse kandpal`k; sijj kandpal`k on üle seenä. kandpal`gi `piäle tulevad puari kannad ja ninäd üle Kod Vrd kannapalk, kandpuu*

kand|puu *kand-* Muh Kir Jür, *kanda-* Khk, *kant-* Mar Hag, *kañt-* Kir Hää

1. hrl pl reepärasse lahtiselt pistetavad puud ree pinna suurendamiseks *kui eina `koormad tehasse ree `peale, siis pannasse pitkuti kandpuud taha, siis saab pitkem koorm Muh; kuorm vajuus taha, kandpuute peal `kañdis Jür*

2. = kandpalk *sarikad saavad kandpuude `peale `pandud; kañt puud ja rañts pal`gid, need `kandvad neid saarikuid Kir*

kand|raud "täisnurkse otsaga haamer vikati kanna soone nurga löömiseks" – Kaa **-rihm** rihm või nõör koodinua varre külge kinnitamiseks – Kam

kands → kants^{1, 2, 5}

kandsakas *kantsa|kas g -ka Tõs(-nds); kañdsa|k g -gu Har Rõu, g -ku Plv, kañdsäk Krl* nuut, piits; malakas, vemmal *põle kandsakast käe `ühti, ma annas sule valu Tõs; kañdsagu om `säkslaisil ja `mustlaisil, nu omma\_piiidsa `muudu Har; `Heldur` pañd kañdsaguga_hobõsõlõ `kül`gi ku_plaadna Rõu; taalõ um kañdsakut vaja, kül` tä sõss virgass saa Plv Vrd kantsik¹*

***kands|alused** tuulamata vili *noit `kandsaluõssit sarati katõ saraga` Rõu*

kandse|alune `kandsealunõ = kandpalk – Ran

kandsik *kandsi|k g -ku, kantsik* väike kõrgustik, põndak; müür *vana jõhvikine kandsik; üits müüri kandsik olli kividest tett, savi pääle pant, sijj õigati savikuss Krk Vrd kants¹*

kandsu- → kantsu-

kandsunõ *kandsunõ lõug* (habe ajamata) – Se

kanduline `kanduline VNg, `kandoline Vai kännuline *meil on `kanduline maa VNg; `peldo on `kandoline Vai Vrd kannuline³*

kanduma `kanduma Puh Nõo V/-o- Räp/, (ta) kannuss Har Vas Räp

1. *kanduma kõhna terä `kanduva tuulega `allapoole Nõo; ei_tiiä kos tu maja palass, tu kannuss `õkva Tõrvasõ maja pääle Har; tuli `kanduss tuulõ `perrä; ega `aashta juusk leedet `pääle, suurõ `viiga `kandus Rõu; tulõkaõ kannuss sinnä` poolõ Vas || langema, sattuma kel lyyus kauõdõ `kandu, tuu `jääie tagasi [soldatiks minekust]. kel lyyus `lähkude `kandu, tuu `saie minemäde Har || näima, paistma üle mõtsa kaia` kannuss `kerko to`rn `korgõ haava kottalõ Räp*

2. välja kannatama, võimaldama, lubama *mu_süä is kannu` sullõ ni\_halvastõ üldä`, ku_sa mullõ `ütli; kas su süä kannuss manh olla`, ku tõnõ tõist tapp Har; süä es kannu_`vasta võtta; kannu õi` mu süä tõõsõlõ `halva tetä` Rõu; kui joud kannuss; süä kannu ui` tuud võtta` ; kanarigu leib ol`, kannu õs ahost `vällä võtta`, ahost sõglaga\_`tuudu*

`vällä; aig `kandu (oli aega) Vas || pinnal püsima nii `kange lippe nigu kana muna `kandu pääl Puh

kandõnõ `kandõnõ kändlik sääl om `kandõnõ ja juurinõ tii, säält halv minnä? Har
Vrd kannanõ

kandõs- kande- kandmise *kandõspuu, kandõsriie* Khn

kane *kane* pardaid ühendav kumer puuklots paadi ees- (ja taga)otsas *kane* pannatse ikka paadi ede ning taa `otsa, siis seisab tugeva; tagumine *kane* püsut `kitsam; egal paadil pole tagumist *kane*, ees o üksi Mus **Vrd** kana², kanepuu

kaneel *kaneel*, -l g *kaneel*-li spor eP(-ie- K), Hls Nõo Krl; *kanjil* Trv; *kane*-ll g -lli Kod; *kanel* g -i VNg; *kaanel* g *kaandli* San maitseaine *kaneli* `kaunad VNg; *kaneel*-liga tehasse mesilastele `aisu Tor; *kaneel* pannakse `sukruga koos piimasuppide `sisse Kos; *kaneel*-li koor Trm; `kaneelli panevad õõna supi `ulka Kod; *kaneel* annap supile ää meki Nõo

kanemp → kanep

kanep *kanep* g -i R eP(g -bi Jäm Khk Käi Phl, -be Rei); *kane* M San, *kañep* T, g -i; *kañõp*, *kañep* (-i) g -pi (-bi), -pe (-be, -bõ, -ba) V; *kañ(n)ep* g -e Kod; *kanemp* g -e, -i Hls; g *kaniba* Saa Lei, g *kanemba* Rõu kiudtaim, kanep (Cannabis sativa) `enne `tehti kanepist `kõüsi; rüsä on kanepi `rihmäst `tehtü Vai; *kanepil* tuleb tut't `otsa, aga koirasele ei tule Kär; *Kanepid* külitati `kindaga, siis linnud äi söõnd sügise `seemid äe Põi; *kanepid* koerustama Muh; mõrralõngad kedrati kodu kanepist Rid; *kanepid* olid pikad, kususid ikka üle mehe pea Var; noored puud just kui kanepid Tõs; *kaniba* `pit'ska on kaniba terädest tambidud Saa; `ropsisin kanepid Amb; *kanepid* lõuguteta ära, sest saab `luomadelle `kütkeid VJg; *kañeped* oo `val'mis, piäd `valged, vaja ärä korjata; *kañepe* pihu ei sõlmata `kiñni, pletitasse tüvikod kokko; ühed one *kañeped*, tõesed one koeratsed Kod; *kanepit* survats, tetäss `temp'i Krk; vanast olliva *kañepist* ohjad ja keidsed Ran; `lauba õtak tei *kañepitega* leevä Puh; *kañepi* `sijmnist tet'ti `tõmpi Kam; *kanepi* kabla? San; No sõss tet'ti vjil *kañõpist* kamma Urv; *naise*? `minke *kanepit* `kakmõ; *kañõbõ* kol'gidsõgõ jahvõti Krl; *kañebi* vägi, *tuy* om must nigu e'll konagina Har; *kañebi* agana? ol'liva lehmä rohoss Plv; *kañepe* `sijmne? tañbite är?, sai *kañepe* piim Rär; *kañõbi* `maasla; ma murra sinno nigu *kanebikõrt* Se; *hüä* *kanep* (emakanep) Lut

kanep]aed Külal oli *kanepaid*, kus igal perel oli oma tükk Käi

kanepane kanepine *kanepased* kõied Iis

kanepetsa pl *kanepetsa*? Kanepi elanikud – Plv **Vrd** kanepikene

kanep]hain harilik punand (Fumarva officinalis) *kañõihain* kasuss põllu pääl. *kañõihaina* `häärme? omma? roosad'sõ? Se

kanepi- lepptaud on *kanepi* `nüörist Jõe; *kanepi* eli tehässe *kanepi* `siemnidest Lüg; *kanebilõngast* olid tallad nõõlutud [pastedel, pättidel] Mus; *Leimed* ma kedrasi *kanepitaksed* Kaa; *Kanepi* lõng oli pailu tugevam kut linune lõng; *Pisike* *kanepi* moa lapp oli `tuhli `aidas rihaltse taga; *Kanepi* rehi see oli üks va tüütis rehi rabada Põi; *kanepi* arjad_o ühe pesaga, lina arjad_o kahe pesaga Muh; *kanepi* lõngast `tehti `kõisa ja `mõrdo; sii `poodis oli ühõ`aasta *kaneperiit* Mar; *tuydi* poest *kanepi* `nüüri Saa; Arva arja pial `soeti ka `väl'la *kanepiluud* Kei; *kanepi* kõis on puole kõvem kui linakõis Koe; *kel* liha `olli, *tuy* pañd röömikese liha kah *kañepi* kõrutusele Ran; *kañebi* vägi om pal'lu paremb ku liha vägi Har; *Ku* *kañõpipää*\_kuivass saiva?, `võeti maha?, `lүүüdi `kuutõga pääle ja terä `ol'li

vällän ku? üt's lõhn innõ Rõu; tyy `ol'li tennu kañepi karaskit Nõo; mine\_käänä nyy kañebipeo kuppu Har; päie agana\_`hauteva eläjille, lina ja kanepi agana? t'seolõ; [tambitud kanepiterad] `pañti leevä koorõ vahelõ, tetti kanepi kōrulist; kanepi lobjak tetti leevä `kastmess ja kartole `kastmess Rāp; Kañebe `sijmnest tet'te kamma ja kañebe `kroslet; kel kañepit oll', tu tek'k kañebiõlli - - kañebi `maaslat ka kõnõldass Se

kanepiljaan kanebijaen lind, tilder – Khk **-jahu** uhmris purustatud kanepiterad kanepi jahule `panti `rasva manu ja surveti `uhmren sikkess Hls; kanebe jahu `panti `karpi meestel manu, - - `külmenut `leibä kastiv kanebe jahu `sisse, õlut rüübäsiv `pääle Krk; kanepi jahuge `sijüidi kardulit ja tast tetti `temp'i Hel; rehepessu `aigu tetti - - kesvä koorik, tollele `panti kañepijahust kōrutuss vahele Ran; kañepi suruti `uhmren ärä, sai kañepi jahu Nõo; `kartuli pudrule `panti kanepi jahu `sisse; tyy kanepijahuga puder `olli `väega ää Ote; Kohopiimale segäti ka\_tyyd kañõpi jahu `sisse Urv; kañebiterä? suhrutasõ ja tetäss kañebi `jahvess ja `ruustliss Har; õdagist oll' `kartolipudõr kañõbijahuga? Rõu

kanepilkohe toit katkisirutud kanepiseemnetest kanepid tambiti `uhmris puru ja kanepi piimale `panti koort ja lehma `piima `juure ja seda kutsuti kanepi koho, sõõdi nagu `piima Äks **-kuusk** lāngus okstega kuusk kanebe kuuse ala om ää vihma `varju minnä, nindagu katuss pääl Krk **-leem** kilet tetti ropuste `kallist kaara jahust, `panti tälle `päälegi kañepi `lijmi `säl'gä Ran; ku kañepi terä ärä surveti, siss `panti anumade, luška põhjaga õõruti eli `väl'lä, vett ka `panti, t_olli kañepi lijim; `viija `kartuli suip olli ja tu kañepi lijim olli siss väess Puh; tyy kañepi lijim `ol'le `valgõ ja makuss Võn; mia jäl' sake sijük' oll', toolõ oll' kañõbiliim hämmädä? Vas; Ja_talvõl' ku `piima kōrvalõ võtta? es olõ?, sõss tet'te kanepi `lijme kōrvalõ; ma olõ kanepi leemega `kiislat sõõnu; jahu pudõr kanepi leemega Rāp **Vrd** kanepipiim **-lind** (Acanthis cannabina) kanebi lind, pisine `kolne lind Jām; Kanepilind see käib siit äe soja moa sihes Põi; kanepi linnud kõevad kanepi tuttide `otsas `sõõmas, allid linnud Muh **-lõuend** (riidesort) teine `olli kanepi lõuend, teine `olli muidu lõuend. kanepi lõuend `olli jäme, muidu lõuend olli peenike. ega se kanepi lõuend põln sest kanepist `tehtud mitte Muh **-muts** kanebi mut's toit tambitud kanepiseemnetest, millele on juurde sõtkutud leiba ja soola – Plv

kanepine a < kanep kanepine `riide VNg; vanamel õli `paltu `seljäs ja kanepine vene vüõ pääl Lüg; `puldān on kanebine Jām; kanebist kõit `ostas Khk; see oo kanepine mõrd Muh; kanepine riie on kõva, sellest tehass laeva purjud Hää; kañepene kõis. kañepesele `kijrmele punud vijil lõhmusse nijine `sisse Kod; kanepist rōõvast osteti poest Trv; võrgo langa? omava nüüt puumvillatsõ, ennembä ol'liva linatsõ ja kañõpidse? Võn; Kañõpidsõ\_keeru\_joht mädäne es nii ruttu, a nyy\_`pel'ksi jäl_ `hõõrdumist Rõu; tetti `kaplu kõõ kanepitsi Se **Vrd** kanepane

kanepilpiim = kanepileem kanepi `piima `pañti `kartuli pudru `sisse Äks; `Talve ku `piimä_ss ole, tetti kanempe `piimä, `panti `suyurma pudru\_päl Hls; suppi tetti kanebe piimäge Krk; ku kaara kilet tetti, siss valeti tyy kañepi piim tolle kilele pääle, siss `sijüidi Ran; emä `kijitse `kartuli suppi, siss `pandsõ toda kañepi `piimä pääle Ote; ku sakõ sijük' oll' ja ku `piimä olõ õs, siss serbäti kañõbi `piimä pääle Vas; kañepi `sijimne? tambite är?, sai kañebe piim Rāp **-puu** kanep kanepi puud juba üsna `lembel, `aitab ligumast ää võtta Muh **-seeme** kanepi `siemneid `antasse kanadelle Iis; Kanempe `siimlest tetti `temp'i Hls; noh ma kõhutan kañepi `sijimne panni pääl üle Ran; kõige paremb kōrutussleib oll'i

kanepi`šijmnidega Nõo; toloknat tette kanebe`šijmnest Se **Vrd** kanepseeme **-simman** kanepitöötlemise talgud Sügüselst sedä `laube eg pühäbe `õhtud es oleki, ku `kunnig `jälle kanempe `simmanid es ole Hls **-temp** kanepiseemnetest valmistatud leivakõrvane kanepi `tempi `tehtud, tambitud neid `seemni ära Tõs; kanepi `tempi `pantaks leva pääl Hää; kanepi tembi puder (kanepileemega keedetud tangupuder) Trv; kanepi temp ei `külmä ärä, sa saat iks tedä leevä pääle panna Rõn **Vrd** kanepi|tõmp, -tõnts **-tera** Kanempe terä tambiti `uhmren jahuss Hls; nuu kanepi terä `panti `uhmrede ja tambiti purule Nõo; kanepiterä om jo `väega magusa Võn; kanepiterist tetäss `tõmpi Ote; Kanõbi terä_tambiti `huhmrõh är?, sõss sai kanõbi jahu Rõu **-tuti|lind** kanepilind kanebi tuti lind, pisised allid linnud valge `kirjude tiivastega, mustakad peed Khk **-tõmp** = kanepitemp ku `leibä küd`satedi, siss `panti leevä vahele kanepi `tõmpi, kõrutedi kanepi tõmbiga `leibä Ran; kanepi tõmp `olli nisuke mustakass, nigu allikass Nõo; kanepitõmp olli viil paremb ku või ehk rasev; vanast lätsivä tiimehe `vuyri ja siss `panti kanepi `tõmpi või jurssu ligi Ote **-tõnts** = kanepitemp kanepi tõnts `olli serände paks, `luškaga `süüdi Ran; tetti nuia `putru, siss tambiti kanepi tõnts sinna `sisse Puh **-vaht** hernehirmutis, ka räbalas riides inimesest oh sina kanebevaht söim Se

kanep|kaal kanep kaal (kirju kaelaga kana) Plv; kanepkaalaga kana Se **-kõrs** siiä õks paisuss padi rügä ja_kasuss kanep kõrs Se

kanep|rohi 1. kanarbik Kaneprohi `kasvab viletsa maa peel Emm; mesilinnud `peavad jüst keige änam veel kaneprohu peel `käima Käi; nõmm, mis `kasvab kanep`rohtu Phl

2. härghein – Emm

kanep|seeme kanepiseeme piiraka kõrutus - - vanast olli kanep`šijmnist Ote

kanep|puu kanepuu = kanep – Mus

kanerbik kanerbik g -u Hlj VJg Sim Trm kanarbik kanerbikuga värvita `lõnga VJg; kanerbik õõlitseb Trm

kanerm kaner|m(a) g -ma Kuu kanarbik Sügüsül `korjavad `aeva mesiläsed kanermast magusa ja kanerma `heite tee o hõä une rohi ka Kuu **Vrd** kanerva

kanermik kanermi|k g -kku VNg(-gu) Lüg, g -ku IisR Iis

1. kanarbik kanermigud ja kadaga `sambled olivatta `värvimise jaust. kanermikkudega sai roheline `värvi VNg; nõmmes kasvab `kange kanermik Iis

2. kanarbikune maa Siin kanermikkudes pole `luomal midagi `süia IisR

kanermu kanermu RId(-o Vai) ?Hel

1. kanarbik Kanermud `kasvavad suo `ääres; ei tiä, kas kanermu piäks `õilema juo; kui kanermu kukketab `latvast, siis mene `sieme kottiga esimisel `augu-stil `väljäle (rukis tuleb varakult külvata) Lüg; Kanermu `varre tied `juadi, kui `rinnad õlid `aiged Jõh; Mis ilusaid `lillesi säel on, va kanermu on IisR; `juoksigo `vasta `keidä kanermu tied; kanermotest `tehti `värvi. kanermost tuli `niskene roheline nagu `samblaroheline tuli sie värv Vai

2. kanarbikune maa – Hel

kanermu- kanarbiku- Kanermumesi on `kõige `viimane mesi; `Puhta kanermumets, midägi muud ei `kasva; Suur kanermunõmm, muud ei `kasva ku kanermud Lüg

kanerva kanarbik kanerva `õileb Lüg **Vrd** kanerm

kang¹ kang g kangi L K I, g `kanji, -e, -a R, g kanji S(n kang Muh) Rid VJg; kang g kangi Mih(kaing) Tõs Khn Saa Trv, g kangi Puh San Plv, kanje Krk, kange Kod Nõo, kangõ V/-o Röp/

1. metall- või puuvarb millegi üles- või lahtikangutamiseks, hoob *kui midagi* `verku jääb, siis `panna kang `köie taha, siis `kangiga `vieta piki `pohja Jõe; [vundamendi] *kraav* `täideti praak kividega - - `tauti `kinni `kanji `õtsaga; `tõsta sie `kanjiga üles; kang on neli viis `jalga, uob on kaks `sülda pitk Lüg; Kanjiga kaalutakse kivisi ja lüüakse `aukusi maha Pöi; kang [pandi karja väljalaskmisel] ukse `alla, et siis ikka looma jalad tugevad Muh; sepp teritas `kangi Mär; Ilma kangita ära mine `ouda `kaevma Han; kangiga raiotaks maad `lahti Ris; järve pial soab koa jääd kangiga `lõhkuda Kos; Vanaste olnud puust kangid ka, nüüd on nad rauast Jür; vierispud, niisugused kanjid pannakse `palkide alla ja lükatakse edasi VJg; kang `pantse kivi `alla; kange õtsan kvaluvad kahe kolmekei-si Kod; suured [kivid] kaaluti avvast `väl`lä kangedega Ran; rao kangedega mulk iä `sisse, siss kala tuleva sinna mulgu manu; maja sain om maha vajonu, tulep kangedega üless `kaalu Nõo; Sa võta kang ja lüü ussõ alt iä är?, uiss ei lähä kiñni inäp Urv; hüä sõna murd ravva kangõ `kat'ski? Vas; `kirvõga `raotiva juurõ, `kat'ske sõss kangoga kankutõdi [känd] üless Röp; kang om kat's miist; ma, `kangõga `kangudi hirre `tõisde `paika Se || kaalukang Laes konks, `kaalu rõhjas kesk `kaalu `kangi - - kahel puol `kangi `õtsas `kaalu `aisad Lüg || loomade köietusvai meil obune on raud kangiga `köides Juu || uhmrinui kangedega tamp üks-ühite uhmrin, kangedega ei suanud kahekei-si `tampi Kod **b.** rõhtlatt uste ja väravate sulgemiseks kang käib uksele taha Kod; mõnel kangil om suurepet `seltsi kammitsetaba ka ehen, mõnel om `muukege võti Krk; kang üle talli ussõ ja vennetaba ette Har **c.** kompassi osuti üks `kumbasi `kanji ots on `musta, `toine `valge; `kumbasi `kangi `näita `otsaga `pohja `puole VNg

2. piklik tükk mingit ainet *Kui siep sai* `jahtunest, sis `leigati `kangidest, `kanjid `leigati tükkidest Lüg; kulla kanjid Jäm; ma `ostsi `terve kanji `seepi Khk; tina kang Rei; nagu suured kanjid tõi `seie Rid; [seebi] ratas lõegatakse `kangideks Juu; naelraua kang - - kellest `naelu teha VJg; ravva kangist olli `vällä taot Krk; kange `viisi võt't [seebi] paast `väl`lä ja lõegass parajiss tük'kess Nõo; Nyy, seebi? `olli kangin Har

3. fig *Ei sinu saa* `kennegi üles, aja vai `kanged ala Kuu; Kõrras kõha peale on ju pal'ju `tahtjaid, üks paneb ühele `kangisid alla ja teine teisele Trm; Mõnõ inemise suust kanguda vai kangõga sõnnu `vällä Rõu | (peenisest) Kang `õlma all nagu kabeli lõhkujal Jõh; läks tüdrukusse kang õlma all; kas juba kang `püsti Sim; kang õlma all, lääb [ehale] kui kiriku lõhkujal Ksi; türa kõva nigu kang siilu all Ran

kang² kang Har Rõu Se, kang Lei kange, tugev no_m pal'lu kang mihi `surma saanu? Har; kang naanõ, tuu tege kõik esi ärä Rõu; `pääle kang pühi (suuri pühi) Se; ma olõ kang mõõõõ Lei

kang³ kang g `kanje Kuu, kangi eP(g kanji Jäm Khk VJg) Krk kangialune, võlvitud käik Maal vanades mõisa oonete sihes oo `kangisi kua Han; `linnes `käidi kangi alt läbi Ris; Talinas on Saia kang, sial kangi all olid vanasti poed Kos; kangi all nuhelti (mõisas). talli manu viit kangi ala Krk

***kang**⁴ `teise `alsiga vai `teise `kangiga [purjetama] Kuu

kanga `kanga valjusti veina `duumisõ mun `kanga `paati (räägiti) Lei

kanga- `kanga `niisidel one `püörä `rihma VNg; on kaks `kanga `penki: üks üläväl ja `tõine on all Jõh; `kanga paagid seisid `kerstus Krj; `kanga niidel_o neelud Muh; `kanga lõngad oo kibas Mär; palista sa `kanga `narmad ära Rei; `kanga `narmad jäävad `kanga

`kül'ge `kõlpu Tõs; `kanga lõng oo õhe`korne korutamata lõng; `kanga kõrvad oo rauast, `sinna kõib rimpoom `sisse Aud; `Kanga`lõnga\_i kedrata mitte `kõike `ühthe `taudu Hää; ei soand `minna `kanga `pil'lisi `korjama Jür; niie silmast käis `kanga lõng läbi JJn; `kanga `narmad letitasse ää Kad; `kanga piird `pantse `piälsite vahele; kiäväd `val'mis surnuka `sisse ja akab `kangatüü `piäle Kod; `kanga `niisi tehässe piiritsegä koa KJn; sõl'g pandas pääle, et siss seisava `kanga veereda iluste Trv; `Kangalõng peenemp, tekilõng jämmemp; mõni paneb orgige vorsti otsa `kinni, mõne köidave `kanga `narmidek Hls; lasõ `kanga lassõndus `järgi, `muidu ei saa kudadõ? Krl; ku_villast kangast kuat, siss piat pañnhaak' pääl olõma, muidu saa `kanga viijr `nõrka Har;

kanga|hui pool `kanga hoi om t'soluka sisen Har

kanga|jalad 1. kangaspuud Mehed `meisterdasid `kangajalad; siis `kuuti `kanga`jalgudes `niiskesed `niiti `sielikud Lüg; `kanga`jalgudega `kuuta `kangast Jõh; `kangajalad, seal peal koeome Kei

2. kangaspuude küljepuud – Muh

Vrd kangasjalad

kanga|kamm `kangakamm kangareha – Plv **-keha** Vanemmal ajal `kanga kehäl `jalga ei õld all - - käis `seinä `sisse keripuu `auku Lüg; `kanga kehade päält akketa `käärima Jõh; `kanga kehäd on lagas (lakas) Vai; `kangakeha, mille peal lõng käib VJg **-kelk** `kanga kelk kangareha – Kei **-kiri** kindamuster – Lüg **-kolu** soaraam – Har Vas **-kräss** kangaspuude riidepoom – Emm **-kude** koelõng `kanga kude sai `otsa, piab `juure kedrama Khk; ma tii `kanga koet Hää; `kanga koe on ikke `pleekimata Juu; pikkad `kanga kudejad kedras ise ära Lai; `kanga koet om vähä Krk **-kuduja** sie on `kanga kuduja, kes kuob liht `kangaid Jõh; `kanga kuduja seisäb ise rintpu naal Khn; minust on kohe kaduma läind `kanga kuduja VMr; `kanga kudujad on taludes kõik Plt; `jõudu `kangakudai (tervitus) Trv; küll om `rummal `kangakodaja, kõik kangass rabandusi täis Nõo; `seolõ `kangakudajalõ võit midali `anda? Plv; ma eis ka olõ suur `kangakutai Se

kanga|kudumine 1. kudumistegevus `kanga kudomise `pirda Vai; Minni leheb `talve `linna `kanga kudumise `kursasel Khk; ku `kangakudamise `aigu mõni liivahe_harv om, sõss jääss tuu kotussõ päält rõivass kah nigu harvõmbass Kan

2. mäng **a.** täiskasvanute laulumäng `kanga kudumiss mängiti õvven Kod **b.** karjalaste mäng – Pst

kanga|kutsikas 1. süstik – VNg

2. soalipits – Aud

3. soast ülejäänud lõimelõngad – VJg

kangal → kangla

kanga|laba kangaviga, rada – Kuu

kanga|lapp 1. hrl pl tihvapiirud – Võn Ote V `kangalapi pandass kudumise aig `kangale `sisse Ote; kangalapi?, kat's õhukõist `pirdu Krl; Kangalapi pandas kangavaeliku vahelõ ja pandas kangas nitsehe Vas

2. käärlaud – Urv

kanga|lappandus kokkulapatud kangas Pane sie `kangalappandus `aita `kirstu Jõh

kanga|lett 1. käärpuudelt mahavõetud palmitsetud kangalõim `kanga let'i one käär'puield `uetu; `kanga ledi ots one `kämpäras VNg; `kanga let't, see tuleb sedamodi

`väl'la kui poes need keerutet saiad on Tõs; ma sain ia pika `kangalet'i JMd; sie `kanga let't `aetasse kangaspuude `piaie Kad; lõnga poomi pääle aetse `kanga let't Pst

2. kokkulapatud kangas – Nis Trv `kanga let'te kirst täis Trv

3. soast ülejäänud lõimelõngad – Tõs

kangaline Meil on õvved lõvvendised, karjaajad kangalised rhvl Iis

kanga|lugu pasmas 60 `lõnga on kanga lugu Jäm **-lusikas** kangapoomi pidur – VJg Kod `kanga lusikas piab `riide pakka VJg **-lõim** lõimelõngad `kanga `lõimed on `villased ehk puom `villased Lüg; `tutkamed - - kanga `loime `otsad Vai; `kanga lõemed luuasse üles Muh; mul tuli `kanga `lõime `puudu, kas sul on Juu; tyy linnast `kanga `lõimi kah Trv; `kanga `lõimi vedämõ Krl

kangane `kanga|ne g -se Lüg Jõh IisR Jäm

1. linane või takune ühed `niiskesed takused `kangased `sielikud õlivad `lastel jala`kandani kõhe Lüg; `kangane pesu, ega `meie käsidega ei `õõruned - - `meie pesima kurikaga kõik Jõh; Nu suvel olivad `kangased `püksid; padja`püürid ja kõik olivad `kangased, oma kudutud IisR

2. laidne kirju kuue `saima `aastas, viie `kangase Jäm

kanga|ots 1. lühike kangas, kangajupp panin `kanga `õtsa üles, ehk saan `toksitust tõse ikke Lüg; vein `kanga `õtsad `aita Kod

2. kanga lõimelõngad Mõni luges `kanga `õtsad ärä, kui ei `õskand rehendada Lüg

kanga|pakk 1. kangastelgede osa **a.** lõngapoom `kanga pakk, `sinne `ümbere saab lõng `kieretud, lõim Lüg; `kanga pakud kus lõim `piäle `aetasse KJn **b.** riidepoom all õli `riidepakk ehk `kanga pakk Lüg; no `kanga pakk, sie on sial rintpuu vastas sial kus kanhas jookseb VMr; `kangapakk on all, kos ammasratas kül'les on Pal

2. kokkurullitud kangas `kangas on pakkus; sie on minu vokki, sie on minu `värtna, sie on minu `kallis `kangapakku (lapsest) Lüg; Pani raha `kanga pakku `sisse `peitas Jõh; Lakkas kerst `kanga pakkusi täis IisR; `kohvred - - sie pidi `kangapakkusid täis olema KuuK; se kerst oli täis `kangapakkusi, `püsti `pandud Koe; meil kadusid `kangapakud ää VMr; tõi kal'evisi `kangapakka Kod

kanga|peeled kangaspuud – V ku `pik'se lei `sisse, sis lahk ar `kanga peeleki? Se

kanga|peerud 1. tihvapiirud `kanga peerud `veavad lõngad tihves Mar; `kanga piärud niite taga; `kanga `pijrga one kaks tükki Kod

2. kanga telgedele ajamisel lõimepoomi tugevdamiseks lõimelõnga vahele pandavad piirud Pikkad `kanga `pierod `torkada, `oiab `servä üless Lüg

kanga|pits kangapinguti – Jäm

kanga|pool 1. süstik – Jaa Rei LNg Mar Kse Hls Krk Plv

2. pool `kanga süstipooli sees oo `kanga poel ja pooli sees oo ora Mar; `kanga pooli `peale `aetse koe lõng kui kujutse Aud

kanga|poom 1. kangaspuude lõngapoom `Kanga poom on õmargune puu, kus lõime peal on Põi; [telgede] Tagumeste sammastest käisid pulgad `väl'la, `senna käis `kangapuum pääl Hää

2. ? riidepoom Tehti natuke palmikud lahti ja pandi rintpoomi ja kangapoomi takka läbi Kei

kanga|puu 1. kangapinguti vanass kutsuti `kanga puud, aga nüüd kutsutasse `templid; kos `kanga puud jäed Kod;

2. lõimepoomi lasik võtad `kanga puu, lased ühe soru `alla `tulla, see on `kanga lüke Plt

kanga|puud maatüüpi kangasteljed `este ku [kanga] `kangapuuld võttad ära, siis on täma ilus roheline VNg; kas õleta `kanga `puudega kudund Jõh; toon `kanga puud tuppä Kos; `kanga puud on klõmmastand, `kanga kiilud ei lähä `sisse Jür; Kүүnläpäävä tuudi kangapuu? sisse ja naati kangit kudama Vas **Vrd** kangaspuud **-päälised** soalaad `Piira pani `kanga `päälise `sisse Lüg; **-päärid** kangapinguti – Kaa

kangar `kangar g `kangra Ris suur kivihunnik põllal pal'lu `kangrid; `kangrad ää `veatud Ris **Vrd** kangur¹

kanga|reha käärisuga meil on vaja riet `kammi ehk `kanga reha Jõh; Enne sukka panemist on lõime kanga rehal Rei; `kanga rähä `sesse pannasse üks jooks pulga vahele Mar; `kanga rähäga `oitse kangas otse tel'lete peal, et segamini ei lähä, kui `peale `aetse Aud; Enne põlnu `kangariha, siiss `ol'li ikki [kanga ülesajamine] üks igavene `mässamene Hää; `kanga reha ajab `kanga laiali JõeK; `kanga reha, selle sion mina ülesse `kinni ja selle `kanga let'i - - `jäotan sedasi et iga pulga vahele tuleb ühe paelu [lõngu] TÜR; [kanga ülesajamisel] üks oiab `kanga riha Pal; ma pane `kanga riha `sissi, sõss aiass üless Krk; `kanga rehä `olli nigu `rübmise rehä, pulgad sehen Ran **Vrd** kanga|kamm, -kelk **-roog** poolipõhi Vanames leiga kanga roogu Emm; `Kanga `roode `pääle poolida `kanga kude Rei; ma tii `kanga `rüüge, vabare vartest ja `rüügest Krk

kanga|rull 1. kokkurullitud kangas, kangapakk sel one `kanga `trullisi `kirstu kohe `otsite täüs VNg; `Pääle `vaalimist `tõmmasid `vaali `kaika `kanga `rulli siest ärä Lüg; poak, se\_o `kanga rull Jaa; sur `kanga rull `olli ressit ja `valmis `tehtud Muh; `pernain tulli `kanga rull sülen Krk

2. rull kanga vanutamiseks; pesurull `kanga rull, - - kellega uhuti kangast Aud; `kanga rull kellega pesu ja `kangaid trullitakse Juu

3. kangapool `kangarullid `aeti `rüüde pääl või `papre `rullide pääl Hää

kangas kanga|s L K I M, -ss Krk T V (-s Röp Se Lei), kanyas S /kaas, ka,as Emm/ Rid KuuK VMr Kad VJg, `kanyas R(-ss Lüg; `kangass Jõh), g `kanga

1. (kodukootud) riie; parajasti telgedel olev kudum Paremb lühükäne `kanyas `kuotud kui pikk `kääritud ja kudumata Kuu; kui `kangas `paändi `pliekima, siis `paändi `sõrva `üesid Hlj; `kanga `serva on `teiselt puolt `lõtva VNg; `Kanyass tibab, sis on niis `katki Lüg; ku `kangass `valmis on, siis `autasse lehelisega; `kanyas `pandi `auduma Jõh; Puest `ossetasse `riiet, mitte `kangast IisR; `tahtos `kanyast kokko lappa Vai; Aka kanyast kuduma, ma aja soole `poolisid Jäm; nee (Anseküla seelikud) kojuti ju `kangas ikka sedasi Ans; `vilne, linune, `takne, poom `vilne, labane, `toimne, üks `lõngne kanyas Khk; villased rätikud said päris `kangas kujutud Kär; Täna õhtaks jõvab veel kangale silmad pehe ka veel teha (kudumist alustada) Kaa; kevadel `kooti `kangud VII; `kangal `võetse (lõigatse) pea `nahka (kanga algusest lõigatakse maha kudumisvigadega tükk) Muh; palaga, särge kaas Emm; `Kanga perse paljas ~ paistab (kudumine lõpukorral) Rei; nee kuduavad seel `kangud Phl; ta tõi kohe `kangade `viisi [riiet] ära poest Noa; kui sa `tahtsid nisukest kangast, mis triibud sees olid, siis pidi kahe lauaga `kääräma Rid; ma `arba, et täna tuleb kangas maha (saab

valmis); `enni kui `särki `tehti, siis pleegiti tä (riie) `kangast pärast ää Mar; Kangas pime alles, pole silmi peas ühti (pole kudumist alustatud) Kul; `kangal paar sees, ega seda tohi olla et kangas `paaris oo Vig; siis tõmmati kare `piale `kangad [pleekima], `tehti on ja tüdrukud `kangud `vahtima Lih; lööb `kangal silmad pähe, kui esimesed lõngad `sesse lööb Han; Kihnu naesed tegid `kangu Khn; poomvilla või linnalõemetega `kangast `tehti kiudud kõrdid; kangas sai tellete pealt ää arutud, kui `valmis oli; kas poomil jo särk `sel'gas või püksid `jalgas oo, küsitse ikke, kui `kanga ots oo jo all `ümmer `riide poomi; `kangal silmad peas (esimesed koelõngad sisse löödud) Aud; Koelõng `tehtaks laum, siis kangas saab `pehmem; Suured sääsed vii pääl lennavad, jusku kangast kujuvad ikki üles ja `alla, üles ja `alla Hää; kerst oli `kangad täis keik Ris; kui ma `kangas olen (kangast kudumas), siis see on mul kõige parem `puhkus; lähen `kangasse (kangast kuduma) Kei; `kangast `riided ju `väl'ja lõigatakse Hag; kahe niiega labane kangas; käterätikul on murreldi kangas Juu; Panid sualae viltu piale, nüid kangas kasvatab kätt ette, - - üks jaar kõrgem kui teine Jür; ma `kehrasin `talve leisika linu ära ja tegin kevade `kangasse HJn; sie `üiti `murdmane, sie kannas, sie oli siis kot'ikanhas KuuK; ega kangas `süündind kohe `sel'ga `panna; [kui kangas valmis oli, öeldi] nüid on `kangal surm, tooge nüid vere püt'ti VMr; `kanga kudumisel ikka `luetakse, et mitu `seina on juba `kuotud Kad; kui kannas on `val'mis, `panna paja `sisse ja `auta lehelisega VJg; `tempel käis `kangale `piale Trm; vanass kui `pulma pideti, tõmmati kangas lavvale ja tare seenäle Kod; pime kangas, põle kümmekonna `märki Pil; kangas on koest paks ja lõemest õre, kui üks lõng pinnu vahel KJn; kevädepoole ku saeva lõnga ärä kedrät, sõss nakati `kangit kudama Trv; pal'lass perse akkass `paistum `kangal joba (lõngapoomilt hakkab lõim otsa saama); kangass pill perset (lõimed katkevad) Krk; kui koe ja vee mõlemba keeru om, siis na\_j anna `kangan iluste ligi, saab kore rõevass; tuleb ku `kangast `alla (tugevast vihmasajust) Ran; tule meele kangast vanutama Puh; jalgräti `koeti `kangan, `ahtakene kangass `olli; labast kangast `koeti kate `nit'sega ja toomist kangast `koeti nellä `nit'sega Nõo; `väikeste telletega ei saa `mustrilist kangast kudada Ote; langan olõss võenu `mõske `valgõss, aga ma olli nipa'lu `rummal, ma mõssi `kangan Rõn; t'ää naks nuilõ `kangiid kodamõ San; `tütrik om peeleda iin, koda kangast Kan; kangass om `ülhen; ma `koeie `kanga jo maha Har; Ku<sup>o</sup> õdagult sai kangas alusta<sup>o</sup>, sõss `ül'ti, et tuu um õnnõ kangas Rõu; kolm kuvvõpöörälist kangast ol'l mul kastih Vas; ku kangass om `höste joonõh, saina kangast kuat päävä päle är<sup>o</sup> Se; nel'ä `nit'sega kangass um `rüüpiga Lut || riidelaid viis kannast `vöoti ühe kuue taarist; `Mitme `kangaga su kuub on Jäm; niisukesed kleidid `kahti: viis kuus kannast `pañdi `alla; nüid on `kitsad üstku särigid Kad || vaip suur kangas käib kerikun `altari ette Kod; k a n g a s rullis lüeme võrgud `kangast `lahti Khn; k a n g a s t k u d u m a teatud viisil pante lunastama kellel se pañt oli lunastata, see pidi kangast kuduma Lai

2. kääritud või telgedele ülespandud lõimelõngad Sain tänä `kanga üles, `uome võib kuduma akkada Kuu; akkama `kannast `kierämäie pakkule; `naised sättivad `kannast üless Lüg; Kui `kannas sai `niide, siis õli sie muad siis, et `keideti `lapsele muna Jõh; Samal `päeval kui `kangas sai `estest pakkule `aetud, piab ka kude kohe `sisse `lüöma IisR; `surnuka käib läbi `kanga Vai; `käärisin täna `kanga üles Jäm; kui kannas ei kei kenast mette_nd, siis `öötasse: kannas ei `kerki kenasti mette Khk; `Kanga ülesvidamese juures

peab kolmekeisti olema Emm; sii toas meie pole saan kanjast `luua Phl; lähme kangast `poomima Mar; kangas pal`mitase ja `võetse let`ti Kse; kangas ond üläl Khn; `ammu seesab juba kangas `tel`ge peal Vän; saratse piirud olid niide taga `lõngade sees, et kangas `lahku `ändis Nis; nüüd on kangas `val`mis ehitud, akka `tallama, kas kangas `easte `lahkub Juu; kiarpue pial õli kolm neli ja viis `seina kangast Trm; kangas piäb õlema sirvitud ja arvatud; alate minä panin `kanga `siäde, siis tämä akas kudoma Kod; lõnga pakust `lasti kangast ala järele Plt; tagast piat kangass laemb oleme, siss om kangass `kerge Trv; `kanga viij` jäi üle, es lää puha sukka ärä Krk; kangass piap trammin olema, ku langa om löndin, siss ei saa kots`puuli läbi visata Nõo; `Kanga vedämese jaoss võedas kümme kerrä Har; kangass är<sup>p</sup> veet, vaja üless `panda; mul um kangass `nitsehe `panda?, ei olõ_kedägi_ kes kätte and Plv; ku noorõ `kuuga veetäss kangas, sis saa `veiga keerunõ Se

kangasjalad kangaspuud minu `nuores `põlves akkasivad `kannas jalad, `enne tegivad `seinä pääl `kanjast Lüg; Pühadest `kangas`jalgasid tuppä ei tuo Jõh; `kanjas`jalgos `kuoda `kanjast Vai; kergu pakk olnd seda nägu kut vana `säduse kanjasjalad VII; Kus olid suured puust kanjasjalad Pöi; Kangasjälge peel saab keiksugu lihtsamid kangud kududa Emm; Paneme umigu kanjasjalad kogu, katsume `õhtaks `kanga suga `saada Rei; Kangasjalad olid tuppä ülesse siatud Kei; kangas `jalgega kojotakse riidet Rap; kanjasjalte pialt maha `võetud VMr; tõi kangasjalad `sisse, pani ülesse Sim; kangas`jalge piäl ep sua kudoda ku nel`jä niiegä Kod **Vrd** kangajalad **-puud** lihtsamad kangasteljed `rätsebä masin oli `lauaga siin `kanjass`puie `korvass Kuu; minul omal on `kanjaspuud `Oius Hlj; `kanjaspuus `kuutu `triibulised tekkid VNg; Kanjaspuud olid änamiste ikke ägas peres omad Khk; `küinlapävast akkasid kanjaspuud `paukuma Mus; see oli laisk, kes kanjaspuud `järges läks põllal `künma Pha; Meil olid suured laiad kangaspuud Rei; Ei meie põle joudn kangaspuid veel tuppä tuuagi Han; kangaspuutega ei soa muud kududa kui `ühte`muodi ühevärvilist riidet Kos; letist aa kangas`puudele HJn; sielikud kanjasputega `kuoti JõeK; minu vanaisa `aeksed või veel vanemad kangaspuud JJn; `eisted kukuvad kangaspuude `alla; kõlgutas `vasta `seina kanjaspuud Kad; Paugub nagu kangaspuu Vil **Vrd** kangaspuud

kangastama `kangastama Nai, `kanjastama Jõe Kuu, kangastama Rei õhus peegelduma, terendama meri `kangastab kevade aeg `ehtu `poole; `keige enam `kangastab kui `vaikne on Nai; suvel `suojaga `kanjastab mere pial, `saared `kanjastab `korgeks Jõe; Ilus ilm tuleb, kaik Soome maa `kangastab; Keväde `selge `ilmujega `kanjast maid ja `saari `suureks `korgeks, `nindagu olis `palju ligemälle tuld; `kanjastab mere üles; meri `kanjastab ülesse Kuu; Vahel `selge ilmaga Saaremaa rand kangastab Rei **Vrd** kangastuma, kangestama², kõngastama²

kangas|teljed uuemat tüüpi kangaspuud Kanjasteljed juba `väljas, kanjas ka vanudat Rei; lõnga poom oo suur jämä puu `kangastel`ge peal Mär; kangas on `val`mis, `võetakse kangas`tel`gede pialt maha Hag; kangastel`lega soab `mustris kangast kududa Kos; `küindlapävast `paandi kangastel`led `ühte ja akati kuduma JJn; paneme kangastel`led kokku ja ajame `kanga ülesse Ann; kangas `aeti üless kangas`tel`gede `piale Trm; isä oli siss kangastel`le puud võtnud vel siält, metsäst võt`tis ja tegi `endalle kangastel`lest Pal **Vrd** kangasteljed **-tellid** kangasteljed – Jäm Kei Juu kanjas`tellidel kujudaste kanjast Jäm **Vrd** kangatellid

*kangastuma refl < kangastama Keväjäl `Suome `holmad `kanjastuvad `siie Kuu

kangastus *kanjastus paistab `meile ära Pöi*

kanga|suga 1. suga – S L K V `kanga suga on `loovide vahel Khk; `kanga sual piid sihest `väljas VII; `ésti olid ikke `kanga suad, nüid nimetavad piirast Lai; sugassepp ol'l jälle^o kes `kanga sukõ `köüt'e Röp

2. kangareha – R `kanga suga on arv riha `muadi `piira taga, kenega `kanjas pakkule `käärita VNg; `kanga suga, kust `kanjas läbi juokseb -- `pannasse igä `pulga vahele üks tropp `lõngu Lüg

kanga|sulane soalipits `Kangasulane on `miiga `kanjast `piirda `pannasse Jõh; Selle jäuks oli kanga sulane, millega lõhjad soa pii vahele `panti Rei **-sõlg** kangapinguti `kanga sõlg oo `loivade `külges Muh; `kanga sõlg oo `kanga peal ees, oiab `kanga `sirge Aud; sji om `kanga sõlg, kes `kangal ei lase kokku minnä Trv; `kanga sõlel om kaits jäk'ku Hls; `kanga sõlg ol'l katõst pirstust, `kesken pööräkene Urv **-sõõrid** niiekettad – Vig Trv Krk Se **-takk** kangast kudumisel pudenenud puru `kanga takud vajuvad `kanga `alla; `kangatakud panevad kua villade `ulka Kod **-teljed** kangasteljed taga tuas on `kanga `teljed Lüg; `Lauad, `tuolid, `kanga `teljed -- `võivad teha käginat IisR; muud `telgi mena miskit põle kuuld kui `kanga tel'led oo Mar; `kanga `elbed või laesad -- mis kukuvad `kangatel'lete `alla Aud **-tellid** kangasteljed – VNg Jäm VII Pöi Vän HMD Juu `kanga `tel'lid `onvad `katki VNg; tegi teistele `kanga `tellisi VII; kanga tel'lid on tuas `nurkes Vän **Vrd** kangastellid **-tempel** kangapinguti `silmirättiku `tempel oli pisemb ja `kanga `tempel ja kalevi `templid oli jälle `ästi `laiad ja pikkad VNg; `kanga `tempel `pietakse `kanga pääl kui `kuutasse, siis on `kangas `trammil Lüg; `kanga `tempel on kas puust ehk rauast Juu; `kanga `tempel `suuga ühe `laiune, `oidis `kanga tugeva JJn; `kanga `templid -- `kanga pääl, piira eden Kod; meil om kotun kait's `kanga `templit Nõo

kanga|tihv 1. vahelik `kanga tihvast visatse pool' läbi ku kujud Kse; `kanga tihv oo see ristide vahe, -- kus süstik läbi kõib Aud

2. käärlaud Kanga tehval aa kuus ouku kus lõngad läbi käivad Emm

3. pl vahelikuvarvad – Vai Koe VJg Ksi Plt **Vrd** kangatiust

kanga|tiust pl vahelikuvarvad – VNg Lüg Jõh **Vrd** kangatihv

kangats *kangats* g -i kangekaelne inimene Na om vana kangatsi, ega ei tahave sõna kuulda Nõo

kanga|varb kangastelgede riidepoomi katteriide varva külge kinnitatud varb, mille külge seotakse lõimelõngad enne kudumise alustamist `kanga varv on pienem ku paku varv Kod; `kanga varb om serände ümārik ja sile, et ta_i kaku vee `langu Nõo **-veski** vesiveski, kus töödeldi ka kangaid – VNg Tor Ris Kei Plt *Kangaveskid* olid teise veski juures; Pärast ei läind keegi ānam kangaveskisse, sest vabrik akkas [kangaid] värvima ka -- Sedasi surid kangaveskid oopis välla Kei **-viga** Said `kanga `kuele, sis `vahtisid kas on `kangal ka `kangavigu Lüg; `kanga vega, kui kangas ei ole `easte, kas keib `velto või põle `lahku sees Mar **-võllas** lõimepoom – V `Kanga võlla_päl om lang Krl

kange `kange üld, `kangõ Khn V; `kanje Lüg

1. kõva, jäik; tuim, paindumatu; kangestunud `tärgelduss tieb pesu `kangest VNg; `surnu on `kange juo Lüg; Ei sie `parkida `mõista, jättab nahad `kangest IisR; `selgä jääb `aigest ja `kangest Vai; `kāised -- ära tärgeldud, mida ānam `kanged, seda `uhkem Jäm;

`kangete `jalgadega obu; kül'm vesi võttis kääd `kangeks Khk; Ju see va jooksva on, vahest `tõmmab käe päris `kangeks; Alatsepidi ripub, öletsepidi kipub, sile ja pehme, kõva ja `kange = pähkel Pöi; nõges `tõmmab naha `kange ja teeb punaseks Muh; pia valutab, kaela sooned oo `kanged Mar; kül'm võt'tis mu kohe `kangeks Mär; jalg oo ää `kangen, `kanges jääb Tõs; uus särk on ju kõva ja `kange; ma ehmatasin ennast `kangeks et'i Ris; kui mõni sureb krambi `aigusesse, siis lähäb `kangeks ja kõbaks Juu; minul on käsi `kange ei `painu enam Iis; jalad `kanged all, kui palju `kõndind Trm; vahel mõni kes vihassab, `tõmbab `kangess ku pulk; `kange ku uht Kod; sügise esimise kül'maga, kui rohu `kangeks tegi, siis oli juba al'l maas Lai; kael lähäb `kanges, kaela rahud aeavad ülesse SJn; süä lei üsnä `kangess selle irmuge Trv; miul om kondi `kange ku vana undil Krk; kül'm kohmitab käed ärä, võtab nigu `kangess Ran; susi olna `kange, ta ei saana käändä `endä; kui surnu nõrk om, siss lääp `varsti mõni `perrä, ku surnu ruttu `kangess `tõmbab, siss ei koole nii pia Nõo; jala om nii `kange, valiste `kõndi ei saa; tolle `kurkaga siss `kol'kset linast `pehmembäss, kivi pääl, muedu aa nigu puu `säl'gä, linane `ol'li paks ja `kange Rõn; üldäss et `kangõ nigu susi, susi ei saa `ümbre käändä? Har; Kangõ ku soeluu kõtuh Räp || raskesti käsitseta, liigutata `kange lukk, minu käsi ei `kierä `lahti Lüg; see on `kange nuga, `kange vedruga nuga Juu; `kange nuga, `kange vedrudega, ei saa `lahti ega `kiinni VJg || pingul `vankri `juhkmel pole `õiged, teine `löölas, teine `kange Jäm; [kootaval kangal] teinepool `kangem, teinepool lõtv, siis jääb ribaduse koht `sisse Sim; `tõmba ohja, `kangõmbäss, siss ta (hobune) ei lähä nii kõvastõ Har || jäätnud Tänav`aasta põle vist meri `kange `olngi; `Külma põln, mis mere `kanges teeb Han || kalgendunud, kallerdunud leva tainas ol'li mõhe vahelt `väl'la joosnud ja `kanges kujunud Saa; `hapnõlõ koorõlõ klopiti munna `sisse. paraás arv pidi ahjoh olema, ku `kangess jäi, sõss ol'li pal'lo lännü Räp; k a n g e k e e l 1. kõnedefekt, -takistus kie `külmetab, on kiel `kange Lüg; keel on nii `kange, ei soa reagitud `ühti Juu; kiiil õli suun `kange, ei suand kõnelda Kod; `enne on `riakind, aga jäi `aigest, siis ei saand kõnelda, keel oli `kange Lai; lat's kõnõlõss pudistõ, täl om `kangõ kiil' Krl; `kangõ keelega kõnõlõss, ei saa `arvu Se 2. võõrapärane aktsent see `kange keelega, kes õpet keelt räägib - - ei saa `keiki sõnu kenast itelda Jäm; venelased on nii `kange keelega Khk; Pole eesti keelt kenasti `mõistand, `rääkind nõnda `kange keelega Kaa; `kanget keelt räägib võeras inime Tor; räägib `kanged kielt, `kangeste nagu `sakslane VJg; kes iast keelt ei `oska, see riagib `kange keelega Lai; `kange keelege, kes eesti kiiilt pur'ss Krk

2. kangekaelne, jonnakas; järeleandmatu, visa tui`vańka `õella `kange inimise `kohta VNg; `Ninda `kange, et kedagi appi ei mend `kutsuma; Lähäb `ninda `kangest kätte Jõh; `Ninda `kanged last on `raske `kasvatata IisR; see on `kange, `kuskil äb anna teiste ala; kukkus `kangeks (hakkas vastu) Khk; Maksa teise `vastu nii `kange `õhti `olla Pöi; Sa äi tohi nii `kange `olla Rei; Ta oli nii kange, et raiu või tükkides, tükid kargavad ka vastu silmi PJg; kõva ku raud - - inimene väga `kange Hää; laps oli juba pisikeselt `kange Ris; kiill ta on aga `kange, ei lase ennast paenutada Juu; `kange inimene oma `võitu ei anna MMg; `kange naine, kes oma sõnast tagasi ei anna Lai; Vol'du `olli `kange, temä miu es `palle Nõo; tuu om väega `kangõ inemine, tuu ei anna sukugi tu asaga `perrä Har; k a n g e k a e l a g a järeleandmatu taalõ anna viil `vitsu, mõni lat's om `väega `kangõ kaalaga; mi

vana hopõn om nii `kangõ kaalaga, ta ei käänä?, `kaksa vai ohjajaru `kat'ski Har; k a n g e p e a g a 1. sõnakuulmatu `Kange `peaga [hobune] Rei; `kange `piaga obu Mar; see on `kange `peaga poiss Mär; kis seokse `kange `peäga, pane rauad suhu, sis jõuad kinni pidäda Vig; `kange `piaga obusel on kang `val'laid vaja Juu; `kange `päägä obene Puh; 2. õppimisvõimetu tuim ja `kange `pääge Krk; poiss om `kangõ `päägõ, täl ei nakka? midägi pähä? Krl; k a n g e s ü d a (m e g a) järeleandmatu, jonnakas `kanje südamega, `kanje südä sies Lüg; üks va `kange südamega inimene Mar; `Süakas on `kange südamega Hää; Kai on südamest `kange, ajab oma `õigust VJg; `kange südä siden, ei sij järele ei anna Kod; `kange süä sehen `justku sia `tapjel Krk; ta om nii `kange `süämega, `kossegi ei anna `perrä, rao vai tük'k kül'lest Ran; `kangõ süämega? Se

3. kõva, tugev; suur, äge `kange maru Kuu; `kange külm ja pakkane; `kange tuul; `kange valu õli Lüg; üks mies oli `kange `kaardi `mängijä; `kange lume `pöllü Vai; Maru on kõige `kangem kut kaksteist `palli on; Äi sää'l tee midagist, kes see `kangem pool on Jäm; poud on nii `kange olnd Ans; ilm leheb `kangeks tuuleks; keige `kangem kaert oo rumbi tuus Khk; kisub tuule `kangeks Mus; Ah sul oo siis päris kanje tahtmine linna elama minna Kaa; ajab oksendama, teeb `kanged valu `sisse Krj; nii `kange vaev oli südame all Jaa; Ma tegi sii veel - - omale kange paadi, `puhta tamme puust Pöi; `kange igi `laskis peast maha, ühna sorises; ehk lapsed kasuvad `kangemaks Muh; `kange `tõstmesest saab seda vega Käi; neil mõlemil oo `kange jõud Mar; `kange tuulega puu ladvad üsna `loogos Kul; mul on `kange jänu Mär; Liha oo kõrven panni pial, `kange tuli oli all Han; akkasid obustega aeama - - et kumma obused oo `kangemad Mih; `kange näl'g - - kõht oo tühe Tõs; Nigul oli malõs kõege `kangõm Khn; suust aeavad `väl'la `kanged kõrvetsed Vän; ärg on lehmast ikki pal'lu `kangem Saa; `mul on ise ka iad nõdrad prillid, peaks `kangemad olema Ris; vie juoks - - se tuleb `kange tuuldest HMD; moa `ohra tehti koa ikka sügavama moa sisse. ta on `kange `kuiva `kartma Kei; norm pannakse `jälle `kangemaks; minul põle nii `kanget näl'ga old Juu; `kange uuviga läksime [pulma] - - nuored inimesed, `kange lušt `minna Jür; oli tene `kange koloo-si korra `vaendlane Tür; tuule iil on nii `kange, et tõstab `õhku, viib ära Trm; ja siis akas `kange piavalu ja palavik `piale selle Ksi; neil (jõemüntidel) on väga `kange lõhn Lai; tuli `uugas, - - `kange `jõuge palas, ku müüri `puhtes pühit Hls; lõhup `kanget valu, nõnda et ei jõvva mitte kannate ka ärä Krk; sarra tetti. üits `kange kuurma iki sard Ran; `tulli `kange müristämine ja välk Puh; vanast `olli nii `kange kül'm `talve, et varess sätte lennust maha ja `olli valmiss Nõo; tiigi pääl ol'l nii `kangõ iä Urv; täl kangõ nohu, silmist pand vett maha Krl; tu om `kangõ `kuhtu `kääjja miis Har; nii `kangõ külm, mia `maahha `silgahti, tyy `külmi Vas; `kangõ põud, kõva, ol'l hää `hainu `panda? Se

4. tubli, hakkaja; jõuline, mõjuv `enne oli nii `kangei inimisi old, et pand kohe nii `kange sanadega kohe `kinni selle `pulmahobuse - - jalad Kuu; sie on nii `kange `tüüle, ei sie pia üöd ei `päiva Hlj; `kuerust tegema `kange VNg; on `kange `tõisi `lüömä, suur `riiu karu Lüg; Mies õli kole `kange `juama, et `irmus Jõh; `Katsu sa, kust sa nii `kanget `poissi `leiad IisR; nee olid `kanged õlut `kihmama Khk; `võttas teise mehel seitse `looma `surnuks, nii `kange mees oli võluma Mus; ma ole nii `kange unutama VII; `lulli `lööma on nad `kanged küll Pöi; `kartis et mees `kangem nõi (nõid) kut tema Emm; ma pisiksest peast olin `kange puu `otsa ronima Mär; Neid `kangid mehi oo `niitma taris Han; minu ema oli

`kange `sundima Mih; poesid oo `kanged `ratsa `sõitma Tõs; Mõni [hobune] `olli `kange, `pa`ni päris laiaast liidust (jääpraost) üle Hää; minu isa oli `enne `kange kiba ja `kända kangutama Juu; tiumies - - oli `kange lugema Kos; kaa`n on `kange pugema HJn; `ämblikud on sui `kanged `võrkusi tegema Ann; lepad on `kanged võsuma Koe; `kange lubama, aga kohut ei täida VJg; karjus õlema `irmus `kange `tal`taja Kod; ta oli `kange m`js olnd nisukese `tõstmese `piale Pal; ja tüür inimene on `kange oma `poole `oidja, ei taha kellegile kedagi `anda Plt; lapsed on kõik `kanged tüütegijad KJn; `lamma rasv `kange kohe `anguma SJn; s`j om ike üit`s `kange sõamijs Trv; vana Riimik olli `kange `puskma Hel; südidü olekiga, `kange egäle asjale Ran; kes `kangemb `põimja `olli, läits ette, jät`t teese maha Nõo; ega ma es `pel`gä midägi, ma olli `kangõ verega m`jss `täambädseni Võn; `kangõ m`jss, ei anna<sup>2</sup> tõõsõl hinnäst `võita² Se

5. a. ebasoodus, halb, raske küll se oli `kange aeg üle aeda; Saksamaa aavad on `kanged `luhkuda Jäm; `sõuksed suured jämed tamsalõhjad, nee on nii `kanged `kiskuda; see [vatuka tallutamine] oli `kange töö Ans; elu on nii `kange; saaks see `kange aja üle, saab see `kange aeg üle läind, jo siis jälle - - elada saab; jooma jänu on `kange kannata; külab nee kiudud kuued `kanged kududa on Khk; Noh oli ikka kanje töö küll, aga nääd sa, ära tegime Kaa; `orjus oli `kange Pha; põua `aegas o `kange (visa) vihm tulema Muh || tige, kuri mees mees irm `kange kui joob Khk **b.** (ilmastikunähtustest) `kange sää oli rikkund `ketjud `katki ja `laiva tuli `randa Vai; linnuraja p`elt `vaatvad targad mihed kut tulab `kange tali; `kange ilm oli `väl`jas Jäm; nii `kange ilm oli, aga me saime ikka `õhta tagasi nink Ans; kui koue `ilma on, müristab ning eidab, siis on `kange ilm; mehed kobisid küll `luupi, aga nii `kange meri oli, `täitas luubi e Khk; kuu oli `sõuke seliti, siis pidi `kange kuu tulema Pha; ku meri `kange on, siis aeab üle `parda `sisse ku `tuiskab Hää

6. tugevatoimeline, kontsentreeritud, ant lahja se oli nii `kange nagu `margur, pani `inge `kinni Jõe; leheline õli `ninda `kange et muna `sõisas lehelise pääl Lüg; `Kange kui `piiritus IisR; küll sie on `kange `karsi-tsa Vai; see oo nii `kange, et se võtab ijje sehest ää Khk; Ta joob nii `kanged teed, et ajab suu `lahti Põi; õlot käärib `kangeks Kul; `rohkem põletada saab, siis oo `kangem lubi Var; see tuvakas oo `kange. tä oo nii `kange, et tahagi tät änam Mih; kis naa `kangega pesu pesta võis, käsi ei pann ju `vasta sellele Tõs; Inimese kusi ju kipitab ka aava pääl, aga neil ta on v`jl `kangem, va kusirautsikatel; sügismere räimel on `sõuke `kange rasu, ku maha `kallad, põleb ku tuli maas Hää; s`j ät`ik on liiga `kange Saa; `kange värv, süüb lõngad ää Ris; aga see on `kange viin, `tõmmab mokad `krämpsu Juu; Pal`lu ei v`i `panna, `kange on, sõeb ää Amb; `kange kohv on kõhe viha Iis; mõni õlu on `kangem, mõni lahjem Lai; küll om kõva ja `kange [viin], mea tat võtta ei v`i Krk; seebi `k`jtä pidi olema nii `kange lippe nigu kana muna `kandu pääl Puh; aga mugõl `olli nii `kange, et v`t`t käe `katski Nõo; [arst] kirot' `kangõ roho Röp || alkoholist Eile sai poistega seda kanget katsutud Pha;

7. väga, kangesti on `kange `kiire `tüöle Jõe; minevaasta oli `kange ea põllu kasu Krj; `kange paks mets Phl; `laudeks tamme puu pidi `kange elos olema; `kanged magusad õunad Mar; raudsipelgad need olid `kanged kibedad ammustama Mär; olid `kanged `valged kaltsod ümmer säärite Lih; `kange ilus `vaikne ilm oli Kse; Nii `kange soolane, jusku kõrvetab keele pääl Hää; ta oli nihuke `kange pikaldase käimaga ka; `kange visa `niita Ris;

`kanged iad küpse leebad olid Nis; ärjaga oli `kange ia `künda Hag; nüid on `kange `raske aeg Juu; `köster `kange tige mies Jür; Seelikud `tehti `kanged laiad Amb; `kanged rammusad kuerad, `jäksavad ammustada küll JJn; tuba `kange `sumbund, soa jo akent `lahti teha Tür; minu isa oli `kange maias õlle ja viina `piale Pal; `kange kivine maa, pal'lu kive Krk; `kange kuum päiv, ta kõrvetab ku tuli jälle; temä om nii `kange ihne Nõo; `kangõ vihmanõ suvi ol'l, es `saava `aina tetä es midägi Urv; tuu om `kangõ tubli tüü miis Har

Vrd kanke¹, kanks

kangebahe komp < kangehe `kangebahe pingumale nimä? issutasõ? tedä nõrgõbahe ja `kangebahe Se

kangede `kangede Hel T, `kangõdõ VLä Vas

1. pingul(e), kangel't ja siss kui ärä joba [riie vanutati] siss kisuti `kangede `trulli ja `panti vana `rõiva `sisse, like `rõiva `sisse Puh; sa \_It ta langa ni\_ `kangõdõ tõmmanu, kas ta `kat'ski is lähä\_kah; hoia ohja\_ `kangõdõ, muidu lätt [hobune] minemäde; Ku? hauõhaagil nüüür om -- `nõrka?, siss om hauõg otsast lännü?, ku kangõdõ, siss om otsan Har || (aktsendist) no ta kõnõlass nii `kangõdõ, tuud tunnõdõ vällä? et ta om `veindlane; Ala Hañsil om kijl' `kangõ, ku kõnõlass, siss kõnõlass `kangõdõ nigu `lätläne Har || nimä raassõ `kangõdõ `elli tuu minijäga Har

2. väga, kangesti emä nakkas `ikma `kangede Hel; üitskõrd mürist nii `kangede ja pil'd `välku; `tiukre kuke om `kangede kräbedä; suure kiisa om `marja `kangede täis Ran; kañepidega sai `kangede must leib; mul tükip nii `kangede uni pääle Puh; läits `kangede `sonnu ilm; tolle tühjä asja peräst sina nii `kangede vihastat; mul suu nii `kangede kuevab et, kijl jääp kurgu lae `kül'ge `kiinni; ta ois miu nii `kangede joba `väikesest saanikeld Nõo; kaali lätsivä nii `kangede kasuma, -- `kasviva nii et lušt `kaeda Ote; `oina kae sügise jooseva lammaste perän `kangede Rõn; `piksõ lüük' tu põrut' `kangõdõ Urv; vanamu't, taa süü `kangõdõ, taa süü neli minnu `mõtsa Har; imä ol'l pallõlnu ja\_kahinu\_nii `kangõdõ Vas; taa_m lõõdsutamin, ku `kangõdõ `jõngadõ Lei

Vrd kangõhe

kangedus `kangedus g -e kangus, valjus sellel pola `kangedust midagid, see on nii `pehme Khk

kange|kaal Kod Ran Nõo V kangekaelne sij poi'ss one `kangekaal Kod; `väikesi `lat'si üteldi `kangekaal -- ja mõni suur om kah `kangekaal Ran; üits igävene `kangekaal om, kunagi ei tij mes mä käse Nõo; ta om üt's `kangõkaal Krl; Ei sedä miist murra üt'ski võim, ta om nii kangõkaal et hoia? Vas; vana `kangõ kaal ja sõna `kuulmada Rär; ai `kangõ kaal kui laisastõ tege Se **Vrd** kangekael -**kaalaline** kangekaelne ta_m serände `kangekaalaline, ta mitte `andiss ei `palle Nõo; `kangõ kaalaline inemine Plv -**kaalne** kangekaelne mõni one `kange`kaalne jumalasõna `vassa; `meskesed `kange`kaalsed lapsed Kod; va `kange`kaalne Hel; Tää om nii `kangõ`kaalnõ, perrä ei anna, kas nui poolõs Vas -**kael** kangekaelne on üks `kangekael KJn **Vrd** kange|kaal, -kaul -**kaelne** `kange`kaelne obu\_p aka `keima Khk; ärg lähäb `kange`kaeltseks, äi läha `vause Põi; küll see oo üks `kange`kaelne laps Muh; `siukse `kange`kaelse poisiga on päris tegu kohe Mär; emä `peksis `kangekaelist last Tõs; see on üks `kange`kaelne ja `kuulmata laps Juu; irmus jõnnakas ja `kangekaelne tene, ei sua jägu JMd; on kuradi `kangekaelne mees Trm; sij vana `kange`kaelne, ega sij järele ei anna MMg; see on `kange`kaelne, järele ei anna `kuškilt poolt Plt

Vrd kangekaalaline **-kaelsus** s < kangekaelne ta ekib oma `kange`kaelsust Jäm; `Söukse mehe `kangekaeltsuse oks ajab veel `välja Pöi; oh seda `kange`kaelsust küll VJg

Vrd kangekaelus

kange|kaelus 1. kangekaelsus taal on seda `kange`kaelust nii pailu Khk; oh seda `kange`kaelust, mis sel sies on VJg

2. kangekaelne oma meelvallal `kasvand, nisuke `kangekaeluss Lai

Vrd kangekaulus

kange|kaul väänkael `Kangekaul, akkab `vasta, midä tehä `kange`kaulale Lüg
Vrd kangekael, kankkaul **-kaulane** kangekaelne küll on `kange`kaulane laps. ei saa `sellest `kange`kaulasest isagi jagu Hlj; `kange`kaulane `kasvab üless, `õiget miest ei saa Lüg; oh küll se laps on `kange`kaulane, küll se `tahtoks `peksa Vai **Vrd** kankkaulane **-kaulus** kangekaelne inimene `kangekaulus ei võtta `kielto `kuulla; `onvad õhed `kange`kaulusesd Lüg **Vrd** kangekaelus **-keelne** kui kielemurte on teist `muodi kui siit, eks siis on üks `kange`kielne inimene Hag

kangel `kangel Jäm Pöi Rei Phl Rid Mar Lih Kse Khn VMr VJg, `kangõl Khn pingul kõved on vissist, on `kangel Jäm; pileks nad `kutsuvad koa roegast, mis purju `kangel ojab Pöi; Oja obuse `ohjad `kangel, muidu kukkuvad ratta `alla Rei; nata lina on `kangel Rid; kui juhevets nõnna lõdval oo ja teine vägä `kangel, `vanker juhav Mar; oki nõörid `kangel Kse; Siis nabapael `oidis ikka purju teist puõlt `tuulõs `kangõl Khn; teine juhivits on `kangel ja teine on lõdva VMr; ohjad on `kangel VJg **Vrd** kangel

kangelane¹ `kangela|ne Mär Tõs Tor Kos Juu JMd, `kangela|ne Kuu Jäm Khk VII Muh Rei Koe Trm Kod Lai Plt KJn Trv Hls, `kangelai|ne Vai Iis, `kangla|ne Hää, `kangelõ|ne San, `kangõlõ|ni Krl, `kangõla|nõ Har, g -se sangar `eesti vanemad olid ko `kangelased Jäm; nüid põle enam `kuulda pal`ju puõsi kangelasi Mär; kangelastele ehitadi au sammas Tor; sie on üks `kangelaine, sõjamies Iis; Ega see Kusta põle `miski kangelane õlnud Trm; kui mina liinil olin, ma sial `kangelaisi ei kuuld ei näind Lai; sääl om `kangelaste aud Hls; kangõlaisilõ om ausammass üless pant Krl || vägilane suur Tõll oli ühekora `kangelaseks `üitud Khk; Kalev `ol`li `eesti `kanglane Hää

kangelane² `kangela|ne Jõh VJg MMg Plt KJn -lai|ne VNg Vai Trm, `kangõla|nõ Se, g -se kangekaelne Vahi, kus on `õmmete `kangelane, ei palu `andest Jõh; `kangelaine jo `lapsest `saate, midä käsids, ei tie Vai; on üks `kangelane, kiusakas inimene VJg; sõj on `kangelane, ega ta järele ei anna MMg || pikaldane, paindumatu om säne `kangõlanõ, saa ai `virka tettüss; hopõn ol`ni `kangõlanõ, es jovva Se

kangele `kangele Jäm Khk VII Emm Rei Mar Lih Tür VJg Puh `kangõlõ Khn Krl Rõu Lut

1. pingule [pilli] `Kitsama otsa sees on kruid, keeled keerdakse nendega `kangele Jäm; nõör nõnda `lõõlas, pole mette `kangele tõmmatud Khk; Enne ratsudama minemest tõmmeda sadulavõõ ikka kangele Emm; Kanga lõngad peavad `kangele tõmmet olema, kui kangast kooda Rei; `Vandid kolõ `lõtvõs, taris `kangõlõ `setsi Khn; vedasin ohjad `kangele VJg; `ohje `kangele tõmbama Puh; kapl um kist `kangõlõ Lut

2. aktsendiga, kange keelega kõnõlõss `kangõlõ eesti kirjilt Krl

3. kangesti, väga na`mma (leivakoorkesed) `kangõlõ är`kujunu? Krl; Vili `kangõlõ kuiv ja kuum Rõu

4. kangele võtma vedu võtma, peale hakkama *Äi see taha naljald ühigest tööd kangele vetta; Vettis viimaks asja kangele Emm; ei võta tööd `kangele Rei*

kangeli `kangeli Jäm Khk, *kanjeli* Kaa tugevasti, kõvasti, pingul tõmmeti kõvast `kangeli `kinni; *käised olid `kongis `kangeli ära targeldud Jäm; Püksirehm oo ülearu kanjeli, lase püsut lõdvemaks Kaa Vrd kangel*

kangelt adv < kange `Räegib `kangelt IisR; *panid sa pailu `kangelt `pæele [värvilahust], siis tuli tumepruun `väl'la Kär; siis pidi sedasi `kangelt `seisma kuini ülem mööda sai Mih; Tüdar läks `linna, ühe `kuuga unetas juba `eesti keele ära, `kangelt `rääkis Hää*

kangema `kang|ema Tõs, -õma Rõu Lut, -õme San kangeks muutuma *jalg oo ää `kangen Tõs; ta om är `kangõnu?* San Vrd kangõhuma

kangemal, -e komp < kangel, -e `sellega (voki kruviga) `kierätässe `kangemalle ja `lõtvemalle `nüõri; *`vanker ka `juhtab, kui jõhi`vitsad on `tõine lõtvämmäl ja `tõine `kangemal Lüg; ohjad on `löölas, tõmma natise `kangemale Jäm; Telkarehma peab püsut kanjemale tõmbama Kaa; Kui süüa aa napisti, siis tuleb püksirõhma kangemale tõmmada Emm; Oja (hoia) `ohjad `kangemal, muidu [hobune] akab `lõhkuma; Pesunöör on `löödel, tõmma `kangemale Rei; `tõmba obu `kangemale, et siss väga pal'lu ei joose Mar; kui `vankril teine juhe `lõõgemal ja teine `kangemal, siis `vanker juhab Kse; siis tä (vokk) võtab `rohkem `sisse, kui [nöörid] `kangemal oo Var; Kärdael lekk, vää `kangõmalõ Khn; vaest sai [kanga äärt] viel rõõsa piimaga natuke `pritsida, -- sis `tõmmas `kangemalle VMr Vrd kangemase, kangõmban, kangõppa*

kangemase komp < kangele oki nabast keib see rui läbi, missega `paelu `kangemase ja `löölemase saab `lastud Kaa Vrd kangemale

kangenesä Tämäst ep ole ka `huonu `karta, `kangenesägi Kuu

kangelpäraline veidi kangekaelne, järeleandmatu *nimä raassõ `kangõdõ `elli tuu minijäga, minni ol' säärane `kangõperäline Har*

kangerdama¹ *kanjerdama* Ote, *kanjerdama* Khk

1. hanguma rasu *kanjerdab, pole keik `angund, `ümber`rinki korra `ümbert `angub (kausi keskel on veel sularasv, äärtest hangunud) Khk*

2. voruk om `katkine kangerdanu kraam Ote

***kangerdama**² (sa) *kangerdad tallama mis sa `kangerdad siin, tule `vällä; ku `lapsed `pienral `tallavad, siis ka `kangerdavad Lüg*

kange|s, -sse `kange|s, -sse Jäm Khk Kär Kaa

1. pingul, -e *kõis on nii `kanges; lõhja viht pannasse keribude `peeel `pulkadega `kangesse Khk; `tõmpsid sa paiga `kangese Kär; `Telkarehm oli pailu `kanges ning ranjid obusel väga `rindus Kaa*

2. kangestunud *Kääd on külmast kanges Jäm*

kangeslik kangekaelne *õõnni täis, vata täma sool järele ei anna, tä on kangeslik elokas Kul*

kangesta `kangesta väga, kangesti `kangesta ääd [ploomid] Vil

kangestama¹ *kanges|tama* Vän Hää Kos VJg, -teme Hls, `kangestama Lüg, *kanjestama Jäm*

1. jäigastuma, kangestuma *käsi kangestab ää, tramp lööb `sisse Vän; `liikmed kangestavad ära Hää; `liikmed kangestavad, kui palava nahaga tuul läbi käib; kangestand kätt ei soa liigutada Kos; jalad `kangestasiid ära VJg; neve kangestive külmä kähen ärä Hls*

2. tärgeldama `Päälimine `sielik, sie õli alt savast kuni `põlvini `kangestattu Lüg

kangestama² *kanjnestama kangastuma kanjnestab ülesse, Kasispa ja Mohni saar kasvavad ülesse jusku metsad, kanjnestavad ülesse Kad Vrd kangastama*

kangesti `kange|sti, -ste, -st Jõe eP(-sti Plt), -ste, -st Vil M Ran Nõo TMr, -st Lüg; `kangess Kod MMg, `kangõst KodT Plv Vas(-õ)

1. väga sie vottab `kangest `viina Jõe; meri `õhkab `kangest `külma Jõh; `kangest oli paha `ilma Vai; meri on seel `kangesti saarekas, `saari teis Khk; kuued olid `kurdus `kangest -- `kangesti tiheli `kurdus Kär; mool nii `kangesti `rindus `aige Mus; obu kukkun `kangest `irnuma ja keige oma `jalgega kiban nii `kangest Krj; sis nad `kuumasid `irmpast `kangest meitele `järge Jaa; ühekorra kohutasid mind `kangest, ma olli nii `kangest `kohkun Muh; taevast `eitleb `kangest -- öeldakse virmalisist Käi; `olli `kangest tubli poiss Phl; kardab `kangeste `külma Rid; `kangeste pal'lu kala Mar; ma `kangeste õhikast `tahtsi Vig; on rabe leib, pudiseb `kangeste Lih; Kohu sa lähed naa `kangeste Han; tää oo `seuke kuri `kangeste; `kangeste pehmed lund sadas Aud; mul `kangesti kal'lis kaas HMd; aab `mõnda `assa `kangeste `piale, tahab omale Nis; `kangeste lubas, aga ei teind Juu; aga `kangeste `vänge ais on juures Amb; mies oli `kangest `viina võtt JJn; jalad `kangest pakitsesid Pee; `kangesti `kange viin oli VMr; alval teel vanger `kangest logiseb Trm; `kangess sadas ja `tuiskas Kod; ta olema ia `kangest olnd Pal; loomal silmad kiiluvad, läigivad `kangest Plt; mul on sijn nii meeles `kangesti KJn; nevad ol'lid `oidjad (kitsid) `kangeste Vil; ää jahu `kangeste Hls; `eitüsi nõnda `kangest ärä Krk; kõtt `kangeste valut Ran; lina `ol'li `kangest pehme ja õrn, nigu vanast leieri `pruutel Nõo; mul ol'l nii `kangest kahju ja ale et TMr; kops `kangõst `õhku täis KodT; peremiis väega^o kahitsõnnu^o `kangõstõ; vanapakan jälle sai `kangõst vihatsõss Vas Vrd kangesta, kangede, kangõhe

2. vaevaliselt, aktsendiga `õige `kangest mõned sõnad `porssib `iesti kielt Lüg; nõnda `kangest räägib eesti keelt, imelist `moodi Jäm; laps kui ta `reäkima akkab, reägib vaevalt ja `kangeste Juu; räägib -- `kangeste nagu `sakslane VJg

3. jäigalt, kangelt obune käib `kangesti, jalad `kanged all Kos; lukk käib `kangesti Plt;

4. tugevasti, vastupidavalt no rihe ahi om ka õks savi kivist tettü ja -- tu_m_iks `kangõst tettü ahi Plv

kangestus *kangestus Tõs Kos KuuK Hls, kanjnestus g -e Jäm Khk jäigastumine, kramp südame kanjnestuse käde surema Jäm; `liikmete kangestus paneb mehe `säangi Kos; `luude ja `liikmete kangestus KuuK; temä `kuule kangestusess Hls Vrd kangõtuss*

kangetama *kanjjetama pingule tõmbama kanjhedata natuse `ohju Khk*

kangi|alune *võlvialune `linnas on `palju `kangialusi VNg; `lennas on kangialone, maal pole Emm; `linnes `käidi kangi alt läbi Ris; kangi all `müidi `kaupa Juu; kanjialune, lähäb `uovi üks ainuke värav ja on vol'itud pealt VJg*

kangid pl *kangid kangvaljad obuse suu `kangisi pole `norga `piaga obusel vaja VNg; Obusel panti kangid peelee Emm*

kangidama *kangidama* uksele kangi taha panema nüüd änäp ei kangidede talli `ussi. ku obese `varga olli, siss küll kangidedi Krk

***kangissama** (ta) *kangissab* tugevamaks, kangemaks saama (laps) juba kenksotab `kaala, juba kangissab; lahe näd ike kangissavad ja suavad `kangemass Kod
Vrd kangissuma

***kangissuma** = kangissama lapsed kui vähä kangissusid, kõhe `karja Kod

kangja `kangja kangur – Lut

kangjas *kaŋga|ss g -sõ aeglane, venimus mi_sa säärtse kaŋgasõgõ tiit; om vana kaŋgass* Urv

kangla g `kaŋgla Hel T V (n puudub) kaenal *kasupoig* - - võtt minu kaŋgla alt `kinni Hel; *paese `tulli `õkva `kaŋgla `alla* Ran; *ega ta muedu `kõndi ei saa, piap kark `kaŋgla all olema* Nõo; *kaŋgla alt pudesi üits pulk maha* Kam; *ei olõ? `kuiva kotust `kaŋgla all; `hammõ piha osa ummõldi (külgedel) nii kavva kinni kui `kaŋgla ala* Kan; *mõni võõrass inemine võtt kana `kaŋglahe* Plv; *Kat's päitse `leibä `kaŋglah* Röp **Vrd** kandla, kandli kangli

kangla- kaenla- *Kangla tävve ristikit anni alla viil* Pst; *kaŋglaalutse karva* Ran; *kaŋglaalutse lohu* Puh; *padi olli tolle kargu risti pääl, muedu oless kaŋglaalutse veritsess `õõrnu* Nõo; *kaŋgla lati? tetti `kaŋgla ala* Kan; *vanast ol'li käüssil `kaŋglasilo?*; *ma võt'i üte `kaŋglatävve `hainu* Plv; *kaŋgla t'sombon om valu* Röp

kanglane `kanglane Vas, -õ Plv, `kaŋglanõ Se jonnakas ja laisk *taa um `kanglanõ nigu üt's vağa* Plv; *kanglane, - - olõ õi võrgas* Vas; *kaŋglanõ kui nua tük'k* Se **Vrd** kanglene

kanglene `kanglene jonnakas laps *kanglene ka, ei `ütte `järgi* (sõnu) Khk
Vrd kanglane

kangli g `kangli Kam San Rõu, `kaŋgli Kam Võn Urv Rõu Se (n puudub) kaenal *mul `oll'i `ainu `kaŋgli all* Kam; *ku lätsi? poisi? `tüt'rigaga?*, *siss võti? `kangli alt kinni?* Rõu; *käe olõ ar `käänünü `kaŋglist* Se **Vrd** kangla, kandli

kangli|alune kaenlaalune *kaŋgialunõ um hallus* Rõu; *latsõ `kaŋgialosõ havvusõ ar?* Se

kang|päitsed kangraud – Iis Röp Se *kaŋk `päitsil omava? katõl puul suu `raudõ külen pulga?* Röp; *kaŋkpäidse? suurõ? hüä? hudila? küleh* Se **-raud** ümmargune raulatt – Lüg Krk

kang|raud 1. kangsuurraud *et oli küll nie kang`raud [hobusel] suus, aga `piaga vedas sinu kohe* VNg; *Obu kippus kargama, sellepärast pandi kangrouad sohe* Jäm; *mõni obu nõnda tire. sellel kangraavad suus, mis tire on* Khk; *kange kaela suantega, keda ei jõua pidada, kellele kangraud val'misteta* VJg; *tõid kangravvad, panid suhu obesele* Kod; *nüüd pannass kaŋgravva `lõuge vahel [hobusele]. ilma ei saa `sõita, ku kaŋ`raudu suhun ei oole* Krk

2. kangraud oo obusel ümmer esimese jala, lukk oo ees, siis ei saa ää varastada oost; sii oli üks obune olnd kang`raudes, aga ikke oli ää varastud Mär

kangri|teljed kirikangasteljed *kangri tel'li? omma_suurõ laja?* Har **Vrd** kangruteljed

kangru- `küinra lõng `võetase pεε ümbermõöt, *kangru küinar oli pitkem* Khk; *kangru küinarpuu on kakskümmend kaks `tolli* Hää; *kangru? - - näil omma `kangrupeele?, lajä?* Se

kangru|sõlm Lähäb õts `katki vai `jätkäd, sis tuleb tehä `kangurisõlm Lüg; `kangru sõlmed äi joose - - teised `joostvad `lahte Phl; eida meeste `sõlme ja eida `kangro `sõlme ja Mar; `kangru sõl'm, mis sä sedäsi `pöidlä peäl paned Vig **-teljed** kirikangasteljed `mustriline `kangass, `kangru `telgidega `kuotud Jõh; `kangur oo ikka see, kes nende suurte `kangrutel'lete peal kujub Aud; `kangruteljel kedrasi ei ole JJn **Vrd** kangriteljed

kang|sarv fig vastuhakkaja, paha laps Küll `niisugust kang`sarvest malagas jagu saab Kuu **Vrd** kangsarvik **-sarvik** = kangsarv Oled vana kang`sarvik kohe; `Kuida võib laps `ninda kank`sarvik olla Kuu **-suitsed** nee oo obu kang`suitsed, nee pannasse pähe kut obu `kange `peaga oo Muh **-toomas** keskmine sõrm – Se

kangudsõlinõ `kangudsõli|nõ g **-tsõ** kangune üte `kangudsõlitsõ, ei anna tõõsõlõ peri; mukka (minuga) om üte `kangudsõlinõ, peri ei anna? Se

kanguma¹ `kanguma Lüg Häa Sim Kod

1. kangestuma; hanguma siep on `kangund juo Lüg; mesi on `kangunud ärä Kod || surema kaäsi raisk oli ää `kangund; ta `uotab nüid minu `kangumist, et suaks mu kopika kätte Sim

2. tugevamaks, kangemaks muutuma Laps on nõrk, aga ta `kangub, saab meheks ka Häa

kanguma² üless `kanguss mänegi ots; vette ka `kanguss, silla pält vai kost Se

kangune `kangu|ne g **-se** R eP; kangu|ne Trv, g **-tse** Krk Puh Nõo, **-nõ** g **-dsõ** Rõu tugevune `meie õlema ühe `mielelised ja ühe `kangussed Lüg; nendel oo ühe `kangused õlled Khk; me ühna ühe `kangused Muh; nad oo ühõ `kangused Mar; ei tä mo `kangune ole Tõs; ta on minu `kangune Häa; ega ta minu `kangune ei ole Kos; taar õllega joba ütekangune Trv; na_m pia üte `kangutse Nõo; minu kangunõ mijss Rõu **Vrd** kangudsõlinõ

kangur¹ `kangur g `kangru Jõe Kuu eP Kan suur kivihunnik vidasime kiva `kangrusse kokku Kos; `kangrusse `aetakse kõik kivid põllu pealt, kasvab rohi koa vel läbi HJn; `kangur on suur `kõrge nagu kuhi KuuK; `kangur tuleb ära vedada JMd; kiviünnikud ehk `kangrud väilal `vietasse kokku VMr || kivine maa meil oli siin kivi `kangur, `sinna `tehti auk; `kangru `peale tegid, kus kuiv moa oli, vette ei `tehtud HJn; `kangrud, määrinnad, `rohkema kalju ehk kivi `pialsed KuuK **Vrd** kangar, kõngur

kangur² `kangur g `kangru eP M Ran Puh, g `kanguri R(`kanguri Lüg); n, g `kangru T V(-o Vas Röp, -i Har Lut); kangur g `kangru Rei (elukutseline) kangakuduja ema oli `moisas `kanga `plikimass, isa oli `kanguriks `jälle Kuu; käis õppimas `kangrute `juures Lüg; Sepp seliti maas, `kangur `karvupidi käes = linasugemine Jõh; Põlde vana Leena oli eluaegne kangur Kaa; Pole ta mõni suur `kangur õhti olnd, `rohkem naiste `lõngu rikkus kut riiet tegi Põi; `kangru niied `ollid nelja, viie ja kuie `hulised Muh; ei ole seal `kangurt kedagi olnd LNg; Naõsõd `mõistvad kõik `kangru tüed Khn; näe `kangur `kanga sies (kudumas) Ris; väga vähä `üeldi mieste `rahva `kangruid old VMr; `kangur kodus raha eest või kes tahi toidu `kraami Trm; sepp seliti muan ja `kangur `karvupidi käen = lina ari Kod; minu ristima oli suur `kangur, kohe selle töö pial Plt; teki `kangru kähnen kudada Trv; miu vanaesä esä olli Lätimaalt ostet, või `ütliv et urda `vastu vahedet, Kaubi `mõisa `kangruss Krk; kes kodus, sõj `olli `kangur. kui täl es ole tallitust, `olli ütte lugu `kangur Ran; ega ma esi ei kua, mia lase `kangrul kudada Puh; veege teki `kangru kätte kudada Kam; ei tiidä kas me külän `olli `kangrut `kossegi vai tei egä üits `endäle esi `rõiva Ote; timäl oll `kangru

koet suu'rrät't Rõu; siin om kah üt's `Tartun `opnu `kangro -- kes mõist kunstriiet kuta?
 Räp; suur `kangri `kõikõsagat'sit kuda Lut || tööline kudumisvabrikus `Narva `vaprikus on
 `kangrud Lüg; Siindi vabrikus `ol'lid `kangrud Tor; `kangrud tievad tööd vabrikutes Kos
Vrd kangja

kanguri- → kangru-

kangus s < kange

1. jäikus, kõvadus `kõrverätt one targeldet `kange, pese ärä, one `lõrtsjäs, põle enäm
 `kanguss `koõkil Kod; sa sait `kül'mä, määri `lämmän lambi eliga, siss kaob ihust sji
 kanguss ärä Ran; joba `kanguss kuunden Rõu **Vrd** kangõtuss

2. mõju, tugevus (vägijookide jm toimeainete sisaldusest) Ega jahud `ilma sigurita
 avitanned hüäst, jäid `lahjad, ei old `kangust neh `kohvil midägi Kuu; `Kusse `lahja on, sel
 `õlle on `kangust küll, paneb `purju IisR; see oo paras `kangus (viinast) Khk; olid nahad
 `puhtaks `pestud, siis akati neid `tammi panema, katsuti tammi `kangust Kaa; Sinep ja
 pipar oo `kanguse poolest üsna kibedad, maigust tunneb ää Han; naa kudus lubja `kangus
 oo, vaßt oo kõvadamad paed, `rohkem põletada saab, siis oo `kangem lubi Var; kohe tükk
 `aega kijs, kõik sji kõvadus või `kangus läks juba [seentest] ära Äks; õllel `kangust küllät
 Trv; siss tyy umala vesi `panti ka `tyubri `sisse, tyy ahd õllele `kangust ja ai ulluss Nõo;
 umalit [paned õllele] ka manu, na `andava `kanguse Lei

3. jõulisus, tugevus; mehisus, vaprus vana all (hüljes) tema on oma `kangusega `väljas,
 temal on `jõudu Jõe; `juustes pidi ühel mihel keik kanjus olema olnd Käi; kes sõjas oma
 `julgust ja `kangust `näitas, see oli ka `kangelane Lai; temä loodap oma `kanguse ja
 kõvaduse `pääle Krk; uma `kangusõga tek'k kõvva tüüd Se

4. isekus, jonn, kangekaelsus, järeleandmatus Nii `kanjust täüs, et kui hunt tagant söis,
 igä tagasi ei valada Kuu; pääst `perseni `kangust täis Hlj; üks on `kanjust täis ja `toine on
 `kanjust täis, kumbki ei `anna `alle Lüg; Sie `ninda `kangust täis, et `kuula `kellegi juttu
 IisR; Mis kanjust sa niid omateeda ajad Kaa; suur poiss äga_p jäta `kanguse pärast
 `inkumist `järke Krj; `suurdus suretab, `kangus `kautab, `uhkus võtab `oopis ää VII;
 `uhkus aab upakili, `kangus kãpakili Muh; Mõni inimene on alati oma kangut aemas olgu
 asi õige voi olemata Emm; oma `kangust pruugid, mes sa jõhkardad Käi; oo jõnnikas, aab
 `eese `kangust Mar; ta oli va väänkael, `kangust täis, ei kuulegi mis räägitakse Mär; süda
 `kangost täis Ris; `Õigus igäühel, `kangus kahe vahel, `kangus kahe õlmaga Jür; `kangus
 `kautab ja nõdrus `nõutab KuuK; ei anna `kanguse pärast järele JMd; kes oma `joñni aeab,
 `kangust täis, sie on `kange kaelne inimene Sim; `uhkus `tiutab, `kangus `kaatab, `ütleb
 vanasõna Kod; nutt tulep iki `süäme aledusest, egä sji `süäme `kangusest ei tule Krk;
 kellekiga läbi ei saa, mugu aab enne oma `kangust taga Ran; ega sa tolle `kangusega
 midägi ei võeda, paremb kae `ääga Nõo; tuul om `kanguss süämen, tuu ei lepü? konagi är?
 Krl; tä om täüs kanguist, süäme kanguist om täüs Se **Vrd** kangedus, kanksus, kankus

kangusi jonn'i pärast latsel ei ole midägi äädä, laits om ärä ellitedu, ta `kangusi tänitäb
 Nõo **Vrd** kangutasa

kangusteme kangusteme kahutama; hanguma vesi ja pori kangustess joba; joba sji om
 kangusten Krk

kangutama kangu|tama eP(kanju- S JõeK VJg; kango- Ris) eL(-tem[e]M, -tõme
 San, -tõmmõ Krl, -tam[m]a V; kanku- Se), `kangu- R( `kanju-, `kanjo- Vai)

1. midagi omalt kohalt lahti kiskuma; välja tõstma, murdma `katsusin neid `kandugi `kanjutatta, aga nüüd ei ole kättel seda `voima Hlj; võttan `seinast kisun ehk `kanjutatan `vällä, raud `naula `kanjutatan Lüg; No siis `õtsiti sii kirn üläs ja `kanjudetti vits päält `vällä Jõh; kanjutatas kerstu kaane `lahti Khk; Mihed kanjutatasid pitka `puuga müraka kivi maa sihest `väl'la Kaa; kanjudid kivi loi eare vahele ja kanjutatakse `lahti Põi; tuuraga kangutad juurikid Tor; tuul on nii `kange, kangutan jää kohe ülesse Juu; arst kangutab `amma `väl'la Kos; värav on `lahti kangutud JMd; vahest sulaga vesi pressib jões ülevalt `kangeste `piäle, siis sie vie paisutus kangutab jäe ülesse Kad; pae murd oli, kus `paasi `murti, kangiga `löödi vahele, kangutadi katti, tükk ära Plt; mehe kanguteve kive maa sijst `vällä Hls; paänd vana inimese `kül'mä `tarrõ ja vjil lae kah kangut üless, et las ta `kül'mäp Nõo; mina ole tedä [hammast] kangutatanu ja öörätänu ja käännu ja, kud'aki `müüdu ei tule Kam; Ku `jämme mõts ol'l, sõss kangutõdi kannu\_ka\_`vällä Rõu; tuul kangutass [puud] juurõga `vällä Se || ahet liigutama ja parsilt alla laskma `puine `varras, terava `otsaga, `sellega sai - - `kangutatta VNg; maha `laskmise puu [oli], siis kangutates tuli vili maha JIn || kangutav ~ kangutava pou<sup>?</sup>, kangutõtava vaaja<sup>?</sup> kangastelgede lasipuu – Lei || fig (vähese jutuga inimesest) Mõnõ inemise suust kanguda vai kangõga sõnnu `vällä Rõu
Vrd kangutõlõma

2. pingutama, punnima, sikutama `kanjutab `süäme `paigast ärä (oksendades) Kuu; Mine `kanguta ülesse, `kaua ta `põõnab IisR; küll tama `punnis ja `kanjuti `niiga ku akkas `rüömama; no `kanjuda, `kanjuda et saad pesäst (asemelt) `vällä jo Vai; Ta oli ennast `raske `tõõga `rinde alt ära kanjutand Jäm; kanjudab naba asemest ee; kanjudab `suuri eina `kandamid `selga Khk; Uni topib nii kanjesti peele, et annab üsna et saab silmad lahti kanjutada Kaa; kanjutatas puudalisi kottisi VII; Selle lehmäl on ikka `kerge sünnitus olnd, `korda kaks kanjutab ja on käe Põi; kõht o kinni, vahel kanjuta nõnna, et sa seda nägu jääd Muh; kangutab tööd tehä Tõs; mõni ringutab, siss `üel'dakse, mis sa kangutad Kos; minu vanemad kanjutand tamme `kändusid põletada JõeK; nemad seda `uskusid, et siis laps pidi `rohkem liigutama ja - - ka nõnda kangutama ja - - (kelle) ema `uüsi näind KuuK; `pal'ki kangutatasid rjij `piäle Kod; mõne inimese `pääle, kes üless ei saa - - sut kangute üless ku poomige Krk; ma pia kangutama `endä üless Nõo; Kanguda no jo_sa_ka ülespoolõ, sul taa tagaots tinna täüis, kunas sa_jovvat Rõu; tõbinõ kangut' jo üless hinnäst asõma päält Se || fig (võõrapärasest ja vigasest keelepruugist) Kõik nied `Peipsi-`äerised venelased, nied `kiisa ja `ahvena `kaupmed `kangutavad `iesti kielt IisR

3. fig ära ajama, vallandama sedä tahavad `lahti `kanjutada Lüg; Eks nad `ninda `kaua `käined susimas, kui `kangutatasid `teise koha pialt `lahti IisR; sie vilets kanjuteta ike kohast `välja, `ennevanast, kui ei jõund `orjust `välja teha, mis talle `peale `pañti VJg

kangutasa `kangu|tasa, `kanju- jonnii pärast Laps `tõnni nutta `nindagu vähäkäse `kangutasa Kuu Vrd kangusi

kangutus s < kangutama ühe kanjudusega sai ukse `lahti Khk; ku ta mud'u `lahti ei tule, egä_ss si kangutus ka ei `aita KJn; kannu kangutusss Vas

kangutõlõma frekv < kangutama kangutõlgu_i[?], ar_murruss; kõõ kangutõlõss, taht kangutõlla[?] Se

kang|valjad kangraudadega valjad täkudel `pañti kang `val'lad päha Saa; kang `val'lad on `ooste peas, pannakse nahk val'laste `kül'gi. nendega on `kergem pidada Juu; suure

täkkudele pannakse kang`val`lad suhu, kellest jägu ei soa Kos; üks oli kuri täkk, ei saand`päitsid pähä, käis kangval`jastega Pal

kangõhe `kangõhe Plv Vas(-õ) Se, `kangõhõ Rõu

1. jäigalt, kangelt inimine, miä `väega `kangehe kõnd, üldäss vana tümpsjalg om; tärgendä? rätti `kaala, kraed sõss hoit `kangõhe Plv || kange keelega `kangõhõ kõnõlass Vas; `kangõhe kõnõlõss, kii' om `kangõ Se

2. väga, kangesti `kangõhõ halutass Rõu; vesi juusk `kangõhe; `tahtsõ `kangõhe tulla? Vas; süä om `kangõhe täüs; päiv paist `kangõhe Se

Vrd kangede

kangõhuma kangõhuma, kangõhta? Lut, nud-part `kangõhunu? Rõu, (ta) kangõ,uss Lei kangeks muutuma ära um kangõhunu? (surnud) Rõu; `šüü? `tuaga `laiba, sõss kõtt kangõ,uss (kõhulahtisusest) Lei **Vrd** kangema

kangõmban pingumal tuu lang, mis `kangõmban ol' [kangas], tuu jäi `sirgu Urv **Vrd** kangemal, kangõmbast

kangõmbast pingumal tuul ol' tõnõ lang `iskmise `aigu nõrgõmbahe hoiõtu, tõnõ `kangõmbast Urv **Vrd** kangõmban

kangõppa `kangõppa Urv Har Lut kõvemini, pingumale ma iks traagõlda inne är?, muidu lätt üt's viir saa nõrgõmballõ, tõne jääss `kangõppa Urv; kisu_kapl `kangõppa Lut **Vrd** kangemale

***kangõtuma** nud-part kangõtunu surema Mat'ti vana ol' kah vällä_kangõtunu jo? Har

kangõtuss kangõtuss San Röp

1. kangus, kõvadus niid's om õhukõnõ ja nõrk, mugu_`tõmba enne, aga_tuul ei olõ_kangõtust midägi San

2. kangestus [arst] tuu üt'el', kangõtuss kraamp, kes kääse inemisel, kirot' `kangõ roho Röp

kani¹ kani vilets, armetu (inimesest, hobusest) üks lahja kani Kad

kani² kani PJg Hää JJn Tür Kõp Vil adv kaunis, üsna, võrdlemisi Kani kena inimene PJg; Lappaja (paat) on ikki kani suur, nii et seitse, kahessa miist võib tal ääre pääl `minna Hää; vana [maja] oli ka kani madal Tür; ta ei ole nii peenike mitte, ta kani jäme puu Kõp **Vrd** kanis, kanni², kauni

kanikakar → karikakar

kanike¹ kanike Kos HJn Amb võrdlemisi, üsna kanike kõva puu Kos; olen kanike vana HJn || võrdlemisi suur ta on kanike al'likas vete aal Amb **Vrd** kannike(ne)³

kanike² kanike Puh, kañnik(e) Võn, kanekee Har, `kañke Krl Rõu Plv viimane sõna kaasituslaulude refräänis Imäkene helläkene, tulõ? ussõ kaema, kas um minni meeleline, pojanaanee naaruline, `kaške `kañke Rõu **Vrd** kaanike¹, kande, kanne³

kanima kanima Khk Kaa Põi Ris koristama, korrastama, parandama; (ennast) seadma, kaunistama Laupati sai õue ka puhtaks kanitud Kaa; Rehavars tuleb lõpetamiseks kanida; see tuleb uieste kanida, puhastada, `õigeks teha Põi; pane ikke natoke paremid [riideid] `ümmer, ää käi nõnna kanimata Ris **Vrd** klanima

kanis kanis spor L KPõ, VIPõ Trv võrdlemisi, üsna mõned päavad oli koa üsna kanis soe Rid; `lasti ikke kanis kiiret `sõitu Tõs; `Pärtle oja on kanis suur oja Vän; ne oo ise kanis suured Ris; Need poevärvid olid kanis kallid Kei; mina olen näind krat'ti, nagu üks

tulekera ja kanis `kõrgel oli Juu; tuuli luud üks pikk luud kanis `mitme `rauga Jür; kuhjalava sai `alla kanis `kõrgeks `tehtud Amb; ta (maja) oli kanis `kõrge ikke, nii et nel'la tuhviga trepp läks ülesse ike Koe; kanis ia kimp `einu Pil; ma `ol'lin siss kanis poisike KJn Vrd kani², kannis¹, kaunis²

kanisti kani|sti Rid Mär Vän VMr Pil KJn Vil, -ste Aud PJg Juu Amb Pee SJn, -st Ris Kõp; kaani|sti KJn, -ste Kos VJg, -st Ris

1. võrdlemisi, üsna õhõkorra oli koa kanisti tugev vihm Rid; Kerves läind kanisti nüriks Mär; se on kanisti pikk oea Vän; ta on kaniste vana, ta päävad akkavad küll lõppema Juu; õunu oli kaaniste pal'lu Kos; `ol'li kaanisti viinäständ KJn; kurgi taemed on -- kaniste õrnakesed SJn

2. võrdlemisi suurel määral, küllalt palju `sõnna on kogund kaniste `easte rahvast kokku Juu; ja neid on kaniste näha, pihlakad on täis tänavu Amb; aga kes iga pää plat'sis on, sie saab ike kanisti [palka] VMr; oli kanisti inimeisi Pil; ma lasengi sõed kanisti ärä `õõguda Vil || kaunis suur kaniste kõngas teda on Pee

Vrd kannisti, kaunisti²

kanistus kanistu|s g -kse pej Mene maga `hendast `selgeks, oled siin `jüskü va kanistus; Ei sie `praavida ka oma `riide, käüb ku kanistus küläs; Ei nie `purga ka sida lagund `sauna ära, sie `jüsku kanistus `oues Kuu

-kankadi Ls kink-kankadi

kankal pl `kankalad kahl, pulst `Jusku `kankalad on ne sinu `hiuksed koa, eks sa `kammi hüäst Kuu

kankalass, -e tükki(s), pulsti(s) Nie `hiuksed o sul samate `kankalass kohe `jusku olisid magusa pähä pand; `Leika `kuerald `karvu lühemäks, `lähteväd juo `kankalasse kaik Kuu

kanke¹ `kanke pahur Ta ikka sõhukse `kanke moega Pöi Vrd kange

kanke² → kanike²

kank-kangõdõ kank `kangõdõ suure hooga, väga ruttu kank `kangõdõ lätt Lei

kank|kaul kangekaelne, sõnakuulmatu No kas sest kank `kaulast enämb siis jagu ei saa Kuu Vrd kangekaul -kaulane kangekaelne Ärä ole `ninda kank `kaulane, ega samate `kaugele saa Kuu Vrd kangekaulane -kaulasest kangekaelselt Ka `hiljemi `sündiünd mihed `hoisid kank `kaulasest `kinni `ilma b-tä sana lobuist Kuu

kanks kanks g kanksi kangekaelne, kade, tige Üks kanks inimene, tige, toores, `kange `kaelne, jusku ammustab; Ei tää kuda sij poiss nii kanksiks on kasvanu; Ära nd ole nii kanks, anna teisel kah Hää Vrd kange

kanksima `kanksima, (ma) kanksin tõrges, kangekaelne olema Tõrges on, ta kanksib, ei täi sõna kuulda; ei `kanksinu obust ette `panna Hää

***kanksus** p `kanksust kangus Kadedust ja `kanksust täis Hää

kankus kangekaelsus, jonnakus `kankuse vaim sjiis Hää Vrd kangus

kann¹ kann g kannu S L(g -o LNg) K(g -o Ris; n kand SJn) Iis Kod M KodT Lei/n kand/, g `kannu R(n `kannu Kuu Vai); kañn g kañni Kod Pal KodT Võn V, g kanni Trm Hel T

1. nõu joomiseks või joogi serveerimiseks, vanasti hrl puust oluve kann Kuu; vala `piima `kannu VNg; puust olid kannud ning sauest, mis `poodist `toodi nee olid ruusid Khk; `taari `toodi renni peele, `pandi kannu `sisse Mus; Pühade ajal oli kannus olut, pärast

pühi `toodi kannuga `toari Pöi; kui `peale kirjutet `olli, siis `üiti kirikann Muh; küit kann Phl; puust kannud - - raud `tehti tuliseks ja `tehti kannud pialt kirjuks, kõrvetadi kirjad `sesse Mar; kann oo lekist, kannu sees o piim Vig; kannul on kaan pääl Saa; ora otsaga `tehti täpped `piale, olid roosilised täpped, kuus `vitsa pial; kannuga `toodi `kal'la ja õlut Ann; `enne`muine `tehti puiest kannud VJg; saed kaänniga viädä teevett tuba `juure Kod; kannud ol'lid laua pääl, puu kand `ol'li SJn; tibast jooseb vesi kannust `väl'la Pst; ku kateksi üte oorige aigu tuleve, ütelts ütest kannust saame juuva Krk; neli `neitsikest kuseva kõik üte kullatse kanni `sisse = lehmä `nüsmine Puh; üits lät's makõkahja kanniga iin, mugu: juu_juu ja maidsa_maidsa Ote; mõtsavanalõ kaabiti väidsega_loodi külest tinna mõnõ vana `lohklikadsõ kaänni `sisse Rõu; vala? t'säi `kaänni Se || kannutäis jõi kann õlut Hlj; me jõime üte kannu õlut ärä kolmeksi Krk

2. a. eriotstarbega pleknõu vedelike transportimiseks omal ajal kui siin sala`viina `vieti - - `pandi kottijega meresse, neli viis `kannu ja mes neid `pandi sis `sinne kotti Kuu; mei `läksima siit `Suome menema ja - - vottasimma kaks `kümmand viis `kannu [piiritust] ka omale `sinne siis, `kümme `liitrised `kannud olivad VNg; `piimavetta `piima vedi `piimapabrikudõ un vedi kaänni tagaži Lei **b.** kastekann `kastmise kannuga kastetakse `piendraid Kos; läägitus kaännil õtsan om sij, mes lüüb vee uduje Kod; valamise kaänn Puh

3. kujult või otstarbelt kannu meenutav asi, ese või selle osa **a.** kärjekann nee kärje augud üitasse mee kannuks Khk; need kannud oo täis, need oo pealt `kinni `pandud Mär; mõni puu on nii, üks kann poeg ja teine mesi, kate on pial Var; kannod juba nõnna täis et'i Ris; kärjel on kannud sees, kus mesilased mett teevad Juu; muamesilased tievad kannud, aga mesilasel ja erilasel on kärjed JMd **b.** kaevupumba kolb `kaivu `pumpa `kannud `onvad raa `õtsass Lüg; Kannud olid puust `reitud talla nahast lapp sihes Pöi; Pumba kann aa malvest valat ja see kergib ja vajub Emm; eks pumba kaevul ole kann mis vett alt ülesse kesub Juu; põmbikaänn om mul vällä_kulõhunu Har || fig `väimiis täna näägu pääl pumba kannuks (teeb tööd) Häa **c.** telefoni- või elektriliini isolaator nee mis `postide küljes keivad - - sihantsed `valged, nee on tillegradi kannud Khk; Tillehvoni kannud on `katki viset Rei **d.** (seadmetes, tarindites) elevaatori kann [veskis] Lüg; niisukene võlv oli [viina] vabrikul sies ja niisukesed kannud olid millega kardulid `viidi VMr; mašsinide man umma? kaänni? Plv

kann² kaänn g kanni u Rei/n kann/, Vig Häa Trv Puh San, g kaänni spor L K mänguasi lapse kannid Rei; lapsele ööldasse annan ille kanni Vig; mine otsi `kaänn mängi kannidega `õues PJg; lapsel nüid `pal'lu `kaännisi Nis; lapse kaännid kõik mödä `nurki laiali Juu; laps `paändi järi `sisse ja `ümmer`ringi `paändi `kaännisi Kos; Lapsed tegid ka üksteisele pai, ka oma `kaännidelle ja kiisule-kutsule Jür; Mare `mängis liivauännikus tema `kaännidega Pil

kann³ kaänn g kaänni Kir spor Ha(g kanni), JMd Koe Pil lill niidab põllupealt `ät'sid, need oo `koltset kaännid Kir; laps on ilus ku kaänn Häa; kodu olid roosi nime all, `metsas `kasvasid kaännid Ris; kõba moa ein, see oli `söödav looma rohi, `kasvas `kaännisi seal sees, jürikseid ja jaanikseid Rap; kana `persed on `valge õitega kaännid Kos; nurme nukud nied on ühed kaännid HJn; nää kaännid kasvavad, ne on teiste `ruaside `ulgas JõeK

kann⁴ pl `kannid Lüg, g `kannide Jõh 1stk tuharad Kasu`kannikas `leivä alustuses `anneti `piiga`lapsele ja `üöldi sedäsi: süö `kannika, sis `kannid `kasvavad Lüg **Vrd** kannikas

kanna|ae säärniku kapiõmblus *Aest sa kannaaed juba `sisse Käi*

kanna|alune 1. murispuu paari kannaalune pal'k Saa; kõige viimane pal'k, mis üle
aam`pal'kide `pañdi oli venitus ehk kannaalune Sim **Vrd** kandalune

2. kaarealune rohi `kõrge `kannaaluse jättäd, `latvad `rohto ja lüüd `kõrge `kannaaluse
Lüg

3. eseme osa lüü `kanna `alle uus nahk, `kannaalune on juo mädänd, `tihvid on
`ruosetanned Lüg; suka kannaalune oo `kat'ki Kod

kannahtama kannah(m)a VId

1. midagi rasket, ebameeldivat tunda saama, kogema, läbi elama *ma olõ umah majahn
ka pal'lo kannahtanu? , a ma ei_`tossa\_tuud `vällä Rõu; kaiv tah samah ja inemine
kannahtass joogihätä Vas*

2. taluma, välja kannatama; vastu pidama *neo_käe? umma_vanna_kül?, a
ar_kannahtasõ?, kõik' tüü_saava_tettüss; kannah(a) ar?, pangu ui_tähelegi? Rõu; kui uma
lat's sullõ halvastõ `ütless vai tege, sõss tuud ei jõvva\_`vällä kannah(a) Plv; timä es
`joudnu\_sedä `aigu ar_kannahtu? Vas; lina kuñst sõnnikot ei kannah(a), kuñst sõnnik tege
inne `aigo `val'mest Räp; kõva `süämega inemine joud kõik' pahandusõ kannah(a) ar?; ma_i
jovva? kannah(a), mul lätt ar? süä `lahki Se*

3. sallima siin olõ õi? `õigõt `kõrda, läk'e no ar_pujakõnõ, meid kannah(a) ei_siihn
Rõu; naasõ vanõmba es kannah(a)_tuud, et tä jõi Vas; mä ei kannah(a) tä `varjo kah, ta om
nii halb inemine Räp; es timä `arstõ kannah(a) a sobijet pite käve Se

4. kannatlik olema, oodata läbema vanast üt'l'di: kiä kannah(a)ss, tuu näge kat's
(kannatajale tasutakse kahekordselt) Plv; *Kannah(a) no viil tsipakõnõ Räp; kannah(a)
`veitkese, ma ar massa Se*

Vrd kannatama

kannahtamalda kannah(a)|malda? Se, kanata- Har kannatamatu inemine om ni
kanatamalda? Har; kannah(a)malda? ineminõ, taal olõ õi kannah(a)miist, säne väega lobi,
lobahut tu sõna `vällä Se **Vrd** kannatamata

kannahtlik kannatlik timä om kannah(a)lik ineminõ Se

kannahtuss kannah(a)|ss g -sõ Rõu Plv Räp Se/-ss/; kannah(h)uss Se kannatus sa
`suupsõ mullõ kannah(a)tust, ku mul murrõpäävä? ol'li? Rõu; Sul olõ_i põrmoge kannah(a)tust
Räp; kannah(a)ss lõppi ar? Se

kannak kannak g -u kanda õge ää kannak `olli `kanda, käe väsit ärä Puh

kanna|kapp kanda ümbritsev tugevam osa jalatsil *kanna kapid one kõvad `suupal, kui
kanna kapp maha `langeb, tuleb jalg `väl'jä Kod -kee kanna kee lisaõng sukakanna
kudumisel kui suka `kanda kojutasse, siis pannasse kolmas lõng `kõrva, see on kanna kee.
siis soeb kand paksemaks Khk -keri kannakapp kanna keru one paks ja kõva, `nahka ja kase
`tohto, et kand `õige seesäb; `suupal oo kanna kered kokko vajonud, ärä lagunud
Kod -lakk suka või soki kannaosu teine silm `võeti kujutud, teine kudumata, `tehti
kannalakk, siis sai ea tugeb kand Mih **Vrd** kannah(a)lapp, -latt, -siil -lapp = kannalakk kud'as
ta selle kannalapi pimedas käsikaudo tegi LNg -latt = kannalakk kannu lat't tehässe edesi
tagasi; kannu lat'i ja laba vahel one siil Kod -laud laud, millesse on kinnitatud masti ots –
Ris*

kannalijalg *kannal-* San, *kannali-* Urv söim *os_sa_kannaljalg*, *vai sa_i_kuulõ_sõnna* San
Vrd kanalja

kannalinõ *kannalinõ* kännuline – Se **Vrd** kannanõ, kannuline³, kännuline

kannaljalg → kannalijalg

kanna|nahk koodirihm `kanna nahk on `varta `varre `õtsas ja `teine õts on `varta
`varre sies, kui `peksädä, siis käib `varre `õtsas `ümbär Jõh

kannanõ *kannanõ* kännuline *sääne kannanõ kotuss* Se **Vrd** kandõnõ, kannalinõ,
kannune², kännune

kannalpalk murispuu *kanna pal'k ~ paari kannaalune pal'k* Saa **Vrd** kandpalk **-pealt**
jalamaid, otsekohe `kieras kohe `kanna päält `ümber Vai; *Mis te siis kannapeelt ää läksite*
Kaa; *Vana `pööris vurr kannapealt `ömber ja kadus* Pöi; `keerab `lipsti kanna pealt `ringi,
sel oli `niuke rutt et Juu; tuli kohe kanna pealt tagasi Plt **-poiss** pruudipoiss kannapoiss oli
`pulmas, talu `rahva pulma `aegas `seoke poisike, kes `vaatas obusid, oli obuste ja regede
`juures Aud; *nooriku kannapoiss* Pär; *kannapoiss oli ruudivädajal `kaasas, kannapoiss oli*
taga jalaste pial, oli nagu `kaitse `ingel, et `ümmer ei lähä PJg **Vrd** kannupoiss **-post**
uksepiit; väravapost *Ukse kannapost lõhjub* Kaa; *värava kanna taga, tagumine post on*
kanna post, esimene nina post VII **Vrd** kannasammas **-puu** laeva -- masti kanna puu
Rid **-raud** saabaste alla kinnitav raud *mei tulimme `rannast ikke, vene `saapad olid jalass,*
`kanna `rauad löid `aina `vasta kivide, tulerida oli taga Jõe

kannas ui kannas (hui tagumine osa) – Jäm

kanna|sammas väravapost *Kannasamba küljes on väravahingede sagarad* Kaa
Vrd kannapost **-siil** = kannalakk – Rid Mar *soonilene kannasiil `tehti* Rid; `enni `tehti
*sukale `viklus, akati säärest ja see oli kanna siiloni* Mar **-soon** kannakõõlus `käimisega
`kanna suon `kergitab `jalga üles Lüg; *kanna sooned oo koa `aeged, kui jalad oo `aeged*
Mar; *kanna soon on kanna taga seesi kõbaste üleval nagu put'k kohe Juu*

kannastama *kannastama* Kui viisk valmis, siis selle tallaalune *kannastakse* veel soaga
risti talla alt ära PJg **Vrd** kanastama³

kannastik *kannasti|k g -ku IisR/`kanna-/ Saa/-n-/ VJg Sim/-n-/ Iis Trm Kod/-ssik/ Äks*
Lai KJn Vil Rõu Se/*-st/* raiesmik `metsa `kannastik IisR; *kanastik lastas senikava olla, kui*
juured ära mädanevad, siss kaalutse kannud ülesse Saa; *kannastik, kus puud ära raiutud,*
kannud järele jäänd Iis; `neske kannastiku einam Trm; *kannašsikun one ike `süüdev rohi*
Kod; *kannastik võib `olla kui vana, `rohkem `aastaid, aga raiasmik on il'ja raiutud. see on*
nigu kuld, se kannastiku ein Lai; `õetse kannastik ku ta [raiesmik] *peris lage on, `pal'lalt*
kannud vijl Vil; *kannastikuh kasuss hüä hain, karasüük' hüä* Se || *uudismaa karu äkkega oli*
kanastikkus ia teha Sim **Vrd** kannestik, kännestik

kannastus viisu niinest põimitud lisapõhi viisa *kannastus* PJg

kannatagune 1. jalakand *king `öörand kanna taguse `katki* Ans; *kannatagune ärä*
`õõrdunud Kod

2. jalatsi või suka kannaosas [suka] *kannatagune* Jõh; *saapa teine ots on kand ning*
kannatagune, koes korges all käib. päti kannatagune Jäm

kannatama *kanna|tama* üld (-dama Hi Saa, -teme M, -tõmõ San Krl Röp; -n- Krl Har,
`kannatama R)

1. midagi rasket, ebameeldivat tundma, kogema, läbi elama inimene `kannatab valu VNg; muud ko `kannada ja ole rahu Vai; pea sii seda `viisi teise `kurjuse all kannatama Khk; Ta sai selle va mehe pärast kannata küll Pöi; küll mina ole kannata soan Muh; puudust kannadama Rei; ta kannatas pal'lo selle valo käe Mar; elamise ruumid olid viletsad - - aga `tühja `köhtu põle kannatand Kei; eks see ole kannataja kes ea inime on, kes `vasta ei akka Juu; eks nad saand kannatata ja kõik aga eks `ennemast inimest olid jo kõvad Kad; nõur ihu ei õle viil `siäska kannatanud Kod; vanast küllit alati et, rinna palutuse käevä, aga `sängi es jäävä `kiägi, niisama teevä tüüid ja kannativa Ran; mia jo `puie sehen elä, kas mia siss naka `kül'mä kannatama, mia võta mes mul vaja om Puh; nõu latse om arinu joba loomust saanikelt `kül'mä kannatama ja ei lähäki `tarre suguki Nõo; ma\_lõ küll ätä kannatõnu, selle ma\_viiil ta lehmägõ\_taha ka `jahti San; kannataja näge kat's, tyy tähendäss et, kat's `häädüst tulõ tagasi Krl; tu kanat' uman `süämen ilm `lõpmalda? murõt Har || Kristuse kannatamise päivä (suur neljapäev ja suur reede) Plv

2. taluma, välja kannatama; vastu pidama; kandma, kestma mei `saime siel `ülgeid nii`palju, kui `väiksed `eistukid `kannatasite Jõe; Sie hile on nii kova, et `kannatab joba varest Kuu; vana võrk ei `kannata rapputata Lüg; Kes ei `kannata, võttab paar `napsu. juba kiel sorab Jõh; jooma jänu on `kange kannata Khk; Ma äi kannata pooleski mere `sõitu, süda paneb oort sehes ällima Kaa; Valud käind juba `päeva, ta kannatand äe pole `rääkind Pöi; ju ne kirstud ikka nii vissid `ollid, et kannatasid `viia Muh; Kannadas naat ambad tangis Emm; akkand ma mette `nutma, oli valu küll, aga kannatasi Käi; `teenijä ma änäm kusagil pool ei ole ja töötegiä ei ole, `tervis änäm ei kannata Rid; ei kannata mette `märga sõnagi, nii pead teda `oidma Mär; maaelma jäme kõis oli, see pidi kannatama Vig; kärmes kannatab õte tugeva oobi `väl'lä Kse; leib o na aper `paerste, just kui ruba, ei kannata lõigata Var; Siis läks juba jõlm nda tormaks, et kannata\_ss enäm sugugi purjut Khn; ega need vanad riidenärud kannata kõvaste pesta Aud; jää `murdus iki obuse ja ree all puruss ja ei kannatanu inimest ka pääl Hää; mena ei kannata ju obosega põrotamest ää Ris; kui nõör tugev on, siis kannatab tõmmata Juu; nüid ta (vasikas) ikke juba kannatab kartulid [süüa] JIn; kis põle `suitsus õppind [elama], see ei kannata `väl'la Ann; nii `pehme on se soo - - vahelt kannatab obusega `saadu vidada, vahelt ei kannata Tür; `tohkneb kohe käte vahele ää, ei kannata õiete `katsudagi Kad; mõni puu ei kannata `kül'mä Kod; [kui] audutab `vihma, siis niideti juksi segast [heina], mis `vihma kannatab Lai; tüma ei kannata oost Pil; egä mea tuult ei kannata kah Vil; rõõvas vihma kähen ära abrasten, pudev, ta ei kannate enämb `kaede, lagunes äräde Trv; pudeve puu ei kannate paenute Hls; einämaa olli `pehme, es kannade `lindu ega `luyuma pääl Krk; säliss om jäme, mes kannatab vedädä Ran; kui `kanga vee om `loige, siss ei saa kudada, ta\_i kannata, kakkep Puh; mul om kõva pää kannatab `vingu Nõo; sääld om nii määdä, et ei kannata `päälegi minnä Rõn; hobõnõ ei jõvva? ka nii pal'lo kannatada? nigu ma? Kan; tuli tul'l silmist `väl'lä ma es joua? kanatõ? nii suur valu ol'l Krl; `lõikust is joua\_kanata `väl'lä Har || fig `Paljuks sie märg maa `vihma `kannatab (purjus mees ei kannata viina); `Lastud siis `viie ja `kümme kobiga iest `kriuksu `panna, moni viel `rohkebki, kuda kenegi rahakott `kannat Kuu

3. kahjustada, viga saama; kahju saama `Võide maal on `jälle `niske sügavamma `põhjaga maa, mis `jälle - - `kannatab vie all Jõh; `einamaa `kannatas igavese `põhjavie all Vai; maa kannadab vihma puuduses Khk; `Tartu sai [sõjas] `raskest kannata Kaa; metsä puud on [sõja tõttu] kannatanud, metsäd ja võsud puru Kod; sji nukk om alati kannatanu põvva all Nõo

4. tasuma, mõtet olema; kõlbama, sobima; võimalik olema elaja `luomi on vähe, kulus neid ka lisast `kasvata, `toitu on, `kannata pida VNg; See töö äi kannata venitamist, tali tuleb varsti peele Kaa; plink saue maa, ega see kannata vihmaga arida Mär; mättad `kuibsid, kui nad kannatasid `pandi kupitsa Vig; Iä allõs nõtdõr, obosõga ei kannata `piäle `minnä Khn; einad on rõsedad, ei kannata `saadu `panna Hag; võsa vikat oli lühike ja paks, mis kannatab taguda JN; niuksed kodused niidid olid kõik, kissi kasukas kannatas pue niidiga [õmmelda] Ann

5. sallima Ei `kannada `tühja sana, ega süless kätt Kuu; `ninda `vihkab et ei `kannata mitte `toise `varjugi Hlj; miä `taplu `eigä `riidlemist ei `kannada Vai; koer äb kannada kui võõras katsub; lehm äb kannada `sõnni Khk; Ma äi kannata `sõuksi inimesi, kes ennast `juua täis `vetvad Kaa; Punast abent ma äi kannata Põi; aga mina äi või sind silma `otsas kannata Käi; ma või seda `puskari `aisugi kannatada Mär; Kui sa Ojale `mõtled elama akata, kas sind aga seal kannatasse PJg; no iga sitta ma\_i pea ka kannatama Saa; ei mina ei kannata seda inimest mitte üks õhk Juu; lakardisi ma\_i kannata, `kambrist `väl'la Sim; vai niid poesid kannatavad, kui tüdrikul käib tõene kua Kod; mets siad ei kannata inimese `õhku Lai; temä emä ei ole kannaten `kassi Trv; sedä ei kannate, et mia üle temä läve `sisse astu Krk; `leske na (mesilased) ei kannatanava, `murdnava ärä ja visanava sääld puu sehest `väl'lä Ran; kost Iidä toda kannatab, et sina tõese ijst saesat Nõo; a nimä es `saava küll esikeste läbi, na_ss kannata tõnetõse sõnna mitte Ote; kulö ei kannata? verevät `värmi, `õkva juusk `sälgä Kan; taad hobõst ei\_saa tõsõga\_ `paari panda?, taa ei_kanata tõist Har

6. kannatlik olema, oodata läbema `Kannada viel puol `ruotsi `tundi (natuke aega) Kuu; `kannata edesi minuga viel, `präigus ei õle `võimalik [maksta] Lüg; Kannata veel natise, sool jo `aega on Jäm; kannada vähä rahaga, küll ma maksa εε Khk; Kannata natuke ma tule kohe Põi; kannata vähe `aega Muh; Kis kannadab see koua elab Emm; palus kannatada, et kannatage, ku_ma raha saan, sis maksan ää Vig; Piäks vihmaga viel terä `aõga kannatama, suaks kuõva luõ kogo Khn; ei sul põle `aega kannatada, et `ootaks natuke Juu; kannata ika, kül sa suad kua JMd; mina ei oleks kannatand näppida [sassis lõngavihti] JN; kannata vähe, ma tulen kohe Iis; ei ta kannata oodata Plt; ära ole nii kärsitu, kannata, `aiga om Ran; kannata veedikene `aiga, kül\_ma tule Nõo; põllu pank siss kannat', seeni ku sai siss ärä `mastuss tuu võlg Ote; kanata nikagu ma anna Har

Vrd kannahama, kannatõma

kannatamata kannata|mata S spor K, -mede Trv Krk, -mada Ran, `kannatamatta Kuu Hlj Jõh Vai kannatamatu, läbematu, kärsitu `ninda `kannatamatta inimine, ei sie `lastega saa midagi Hlj; Ta `ootagu vähe, `ärgu `õlgu nii `kannatamatta Jõh; kannatamata inimesele või mette `märga sõnagid ütelda Khk; isa `olli kannatamata ja kuri Muh; äge on kannatamata `mielega Kos; sji minije olli kannatamede Krk; kud'ass sa nii kannatamada oled, ooda iki ärä, ega_ss ta kohegi ei jää Ran **Vrd** kannahamalda

kannatis *kanna|tis* Sa(-dis Jäm Khk Mus, -tes Kaa Krj Pha) Muh Kse Han oode *anna kannatist, siis pere ep söö nii pailu Jäm; võtame kannadist `seltsi, siis pole tarist koju `tulla Khk; löuna_p jöva millalgi `tulla, võtame kannatist ka Mus; Enne põllale minemist `veeti kannatist Kaa; kahe söögi vahel tuukse kannatist Pha; kannatist `vöötakse ikka töö vahel, muidu\_p jöva sööma`aega ää `oota VII; Ma tõi kannatistes `sooja `leiba näsida Han Vrd kannatus³*

kannatliguld adv < kannatlik `mendi `vahtima, no `messugune `tütrik siis ige `kannatliguld sen `lanjavihhi keris ja, et ei `ratkund sedä `langa `katki Kuu

kannatlik *kannatli|k* Pal, g -ku spor Sa L(-lek Mar), Juu Kos JMd Koe VJg Trm Pal Plt Hls Krk Vön Ote Rõn Vas, g -gu Rei Trv Puh Nõo San; `kannatli|k Vai/-kko/, g -kku Hlj VNg Lüg(n, g -kko), g -gu Kuu; *kannatõlik* Krl; *kanatalik* Har kannatlik, pika meelega `kannatlik ja üva inimine Hlj; *ta on üks kannatlik laps Khk; Vana Mari oli irmus kannatlik inimene, äi täma_s pahanda Pöi; oleme kannatlikud, siis põle viga kedagid Muh; kannatlikku inimest armastab jumal Tõs; on jo küll kannatlik inime, viel ei soa `tahtmese järele JMd; kannatlik kavva eläs ja viletsil visa enġ Trv; kannatlik ei kao Krk; küll ta `ol'li kannatlik poiss, tedä lõeguti ja otsiti noid `aavlit, aga mitte üits eli Nõo; ta om kannatlik kige asjaga Vön; tu\_m `väega kanatalik inemine Har Vrd kannatlik*

kannatlõma *kannatlõma* Lei, da-inf *kannahtõlla?* Se frekv < kannatama minnu või is võhlu? nä'ä?, või is kadõ? *kannahtõlla?* Se

kannatus¹ *kannatu|s* g -se eP(-dus Jäm Khk Emm Rei) Hls Lei, -ss g -se, Trv Krk(g *kannatse*) Puh Nõo San, g -sõ Kan Krl Har/-n-/ Rõu Vas; `kannatus g -e Hlj VNg Lüg IisR, -du|s Vai, g -kse Kuu

1. kannatlikkus, püsivus *Küll se moni inimine on nüd `järsküine, ei kohe ole sidä `kannadust mitte terä; sel on hüä `kannadus Kuu; `tõine `pitka `kannatusega, `tõine äkkine Lüg; kannatus on keige kallim rohi, kut sa sedissi laimu `asju jouad ära kannata Jäm; ons sool `tõosti nii vähe kannadust, et sa\_p jöua ää `oota Khk; se `sõuke piru mees, äkine, pole kannatust mitte Jaa; tal oli pitk kannadus Rei; tal ei ole kannatust mette jumala `õhkagi Mar; selle kuradiga peab olema `iigla kannatus Tõs; kannatus lõppes `otsa Tor; teesel oli pikem kannatus, `jõudis `rohkem kannatada kui teene Juu; nad (härjad) läksid väga `aegapidi, nendega pidi olema kannatust Kos; kannatus on kõige parem rohi Pal; on ikki kooliõpetajal küll kannatust nende rumala lastega Vil; ää kannatuss olgu temägä läbi saia Trv; kae ka vesi kuum om. ei oole, `seante käe kannatse om Krk; temä om pikä kannatusega, ega ta vihatsess ei saa Nõo; sul ei olõ? kannatusõ kibõnat Kan; piat olõma inimesel kannatuss, siss saat ilmast läbi Har **b.** fig (suurest kannatlikkusest) *Kes väimeheks lihab sellel peab looma kannatus olema Pöi; Siis peab küll ärja kannadus olema Emm; Obuse kannatus, sġj on väga suur kannatus Hää; päris obuse kannatusega JMd; `vaesel inimesel õlgu `mõisaobese kannatus Kod Vrd kannatust**

2. piin, vaev, valu, häda; kannatamine *sel inimesel on `palju `kannatusi VNg; kül tal oli palju kannatust ja valu Mär; kannatuse `juures `ammad `risti suus PJg; temal olid elus küll `rasked kannatused `kanda VJg; ike kole kannatus, kui luyum piäb vedämä kaal `kat'ki Kod; ta `kuule kannatusõ kätte Hls || fig ku sa ilman elät, siss olet joba kannatuse ahjust läbi käenu Trv*

kannatus² `kannatus veise välissuguosa `lehmä `kannatus Lüg **Vrd** kand³, kandi, kanne²

kannatus³ kanna|tus VII Mar(-tos) SJn, -dus Jäm Käi Rei, g -e oode `Enne `teele minemist `vöeti ikka kannadust Jäm; veta natugene kannatust, pisigeine `söömine sööma vahel on kannadus Käi; Tulge `vetke natust kannadust `enni kui toit tooda Rei; toon `teitele kannatost koa Mar **Vrd** kannatis

kannatuse|aeg paastuaeg kannatuse ajal paastuvad Iis **-nädal** nädal enne lihavõtteid suur nädal on kannatuse nädal Kos **-püha** palmipuudepüha kannatusõpühä omma keväde Har **Vrd** kannatuspüha **-püha** = kannatusepüha *pal'mipuude püha ehk kannatus püha* Juu

kannatõlik → kannatlik

kanne¹ kanne Kad Trm Puh, g `kan(d)me S L(-õ Khn) Juu KuuK JMd Kod Plt KJn Vil Ran, g `kande Amb KJn SJn, g kanne Koe VJg Lai; kanne g `kañ(d)me M(-nn-); kannõ, -õ<sup>?</sup> g `kannõ[?] Ráp, g `kandõ Se(kannõh); kanness g -e Lai; `kanne, -nd- g `kandme Lüg; el `kandimmest Kuu, `kandemest Lüg

1. a. kandesang, kandepael vms haars `lehmä `kellä `kandimmest `kinni Kuu; koti kanne; raku kanne Jäm; `raanda kanne Ans; [lehma] kella kanne oli `katki läind, kell oli ää kadund; kella kanne keib kella örrest läbi ning ümber looma kaila Khk; kannetpidi sai `lähker `selga `vöötud Kaa; Niinebene kott kanebine kanne Rei; olid puu `kandmega `raandad koa Vig; paja kanne; sango kanne Mih; meil `paergu puupang `aitas, suur kanne pial, suur `pöidla jämedune raud Tõs; `tooril oli vitsast kanne pial Pär; korvi kanne Tor; Pangedel `tarvis `kandmi kinnitada, `kandmed on `lontsu veninu Hää; korvi `kandid ikka `vöeta pajudest KuuK; paa kaane kanne, nupp ehk kääpide Amb; köödikune kanne pangel piäl, mõni tegi vitsa `kanne, vitsakanne õli parem, ei tee kinnass märjäss Kod; kaane kül`lest kanness ära tuld Lai; rapil on rõga ja kanne KJn; vij pangel ol'l puha `kañme piäl Hls; korvil olli vang, ku vang katik läit's, siss `panti kablast kanne Krk; länikule pannid `kandme `pääle, siss said tannikse Hel; korvi kannõ Se **b.** kinnituspael või -rihm [ankru] kanne on `katki läin, paat läheb minema Phl; `Kandmetega `seotase `kindad `paari, ku neid `tarvis põle Tor; mätskas nii kaua käib ku niin ära kulub vai kanne `katki lähäb Trm; `tõmmad tanu `kanmed tagass `kiñni; `kinda `kanmed, tõene kanne tõese `kinda kül`jen, `kanmitegä `sõlmad `puari Kod; põlle `kanne katik Trv; `amme `kañme. pane kanne manu, `kinni `köütä; sukal, `kindal ka om `kañme Hls; `räätsäge keñgäl om räätsä `kañme kül`len Krk; võrgu kanne om ärä kadunu. keit [võrgu] kive `kannide `kül`ge Ran

2. viljatera kattleht, sõkal rukki `kandemest tuleb `õile (~ `eile) `vällä; nisu `kande, õdra `kande; `kande kie alt `oiab `kinni terädä, `muidu kukkub maha Lüg

3. koodirihm `varta `kaulamus ehk `kande Lüg; koodi tümal on pael kül`les, se pael `ongi kanne SJn; koodi kanne, mõnel olli rihm, mõnel nüür Krk; kood'i kannõ<sup>?</sup> ol'l kablast vai nahast Ráp; jakake ar koodi kannõh, kannõh lät's `kat'ski Se **Vrd** kand¹, kannel², kannus¹

5. kandepuud `kandega viisime [põhku] lattu Amb **Vrd** kannepuud

6. kandetala silla tõrandused. üks kanne on keskel, silla kanne Kod

kanne² kanne Juu Koe VJg veise välimine suguosa kui veis akkab `lüpsma tulema, siis on kanne sabas. veis laseb kannet, kanna tipu `otses tolk, akkab `varsti `lüpsma Juu **Vrd** kand³, kannatus²

kanne³ `kañne vanade pulmalaulude refrään `Kašse, `kañne Ksi **Vrd** kande, kanike²

kannel¹ kannel eP eL(-ñn- Krk, `k- Puh, -l' Plv, -õl' V), `kannel R, `kandel Jäm, g `kandle (-nl-), -a Khk Muh VJg, -i Jäm Kaa Rei Rid Mar Tõs Khn VMr Sim Kod Plv, -õ V keelpill, kannel `kandle mäng ja `laulu hääl Kuu; *akkavad `kanneld `lüöma ehk ajama Lüg; miu pojat olid `kandled ja `lietso `pillid Vai; kannelt `mängma, kannelt `lööma Jäm; `mängas `kandlega. paes pole änam `kandle `mängijaid Khk; Kandlimäñju sima kostas läbi `vaikuse Kaa; see `olli `arva kui kannel `olli Muh; üks mees olle Haava `kõrtsis oln ja `mängin kanneld Phl; vanaste mäññiti `kandlid Rid; `Kandlitõ mängäjäsi üsä vähä Khn; `kandlega mängitasse Tor; müno vend, tema `mängis kannelt Ris; läks `kandlega `pulma Kos; ega kannelt tia siin olema `kuškilgi JMd; mängib ilusast kannelt Iis; timmiväd `kanle `iäle, siädäväd iäled kokko Kod; kõik kevade täma käenud ja sõrmedega `mängind kanneld Pal; lüü kanneld Trv; kañnel om raad`pil`l Krk; kes pole `oinu, sii ei mõesta kanneld `mängi Puh; topeld elidega kannel, tol `kandlel olliva topeld keele Nõo; `kandlel ei ole ää timm, kannel taht `timmi Ote; kannõldõga[?] mängiti Kan; poisi[?] `mängvä<sup>?</sup> `kandliid Krl; ta mäng `kandlõga<sup>?</sup> Har; tä timm `kandlõ `juundõ Se*

kannel² kannel g `kandle Hel Kam Ote; kannõl' g `kandlõ V(-õl Kan Vas; kanõl', -el' Lei)

1. koodirihm koodi kannel olli iks rihmast vai nõörist Ote; `kandlõss olgu<sup>?</sup> kõva nüür, `kinmä peenikene traat' ehk nahast rihm Kan; koodi kannõl, `minka kuüt oll varrõ `kül'ge köüdet Vas; kuodil um kannõl', kablanõ vai rihmanõ Lut || piitsanõör Ma köüdi küll[?] piidsa tugõva `kandlõga varrõ `kül'ge, saa õs kukki (kuigi) kavvas Vas; panõ[?] kannõl' piidsale `külge, kablaharo Röp

2. sang kuiss muidu korvi kannat ku_korvil kannõlt ei olõ[?] Har

Vrd kanne¹, kannus¹

kannel³ → kandla

kanneline `kanneline kaaneline `kirju `kanneline klade Kuu

kanne|puud – Sim Plt KJn SJn kannepuud, kellega sai [põhku] lattu `kantud Sim; Vanasti ei `kandki luht obest. Puha sel'läs ja kannepuudega sai [hein] kokku `kantud KJn; Ära neid kannepuuid too, niid on `liiga `tookamid SJn; kañepouga pètt kandass poñgõga Lei **Vrd** kanne¹, kannipuud

kannestik kannesti|k g -gu Ran Puh; `kannesti|k g -kku Lüg Iis kännustik mets päält maha `raiutud, `kannestik järele `jäänud; `kannestikkus `püiäbki `kõige `rohkemb `ussisi `õlla Lüg; ark ader `olli söödi `künda, ja kannestigu jaoss, tollega songiti üless Ran; aa `lambat kannestigu, sääl `kande vahel illuss ain Puh **Vrd** kannastik, kannistik¹, kännestik

kannetuur → karnituur

kanne|vader vader, kes kannab kirikusse ristimisele viidavat last kannevadril on ka leiba kaasas Phl

kanni¹ `elevaa-tor vai kañni vei [kartulid] lae `pääle Võn

kanni² kañni JMd Tür Plt üsna, võrdlemisi kañni ia rukis oli meil tänavu JMd; mina olen `Tal'linnas käind kañni `iasti Tür; kañni `selge käsi (käekiri) Plt **Vrd** kani², kanis, kannu, kauni, kaunis²

kanni- kande- Kannirõõvag kanneti obestel linaluid `aidus alla Hls; kaits kanni varrast `olli, nondega kanneti unikit rõõgu manu Ran; kanni`rõival om nõöri nukke küll'en, panet

põhu pääle, keedät `nüürega `kiini ja mugu tulet; kas sul kanni kot'ti om, koess sa ubina `sisse panet Nõo

kannika|luu istmikuluu `istu nii `kavva_t `kanniga luud akkad kivistämmä Vai

kannikanõ kaännikanõ kändlik – Se

kannika|poiss kerjus – Kod Plt KJn **-põhi** leivakannikast järele jäänud ots pane void `kannika `pohja `pääle VNg; keige viimane kannika põhi `pandi karjase kotti Krj; mina ei saa kaännika `põhja `süia, ta on ju kõva Äks; kañika põhi jäi ju alles Pil

kannikas kañni|kas g -ka HaId Jä(-n-) ViK(-n- Kad) I(kañnik, g -u Trm Kod) TaPõ VIPõ(-n-; kaa- Plt); kañnik Röp; kanni|k(as) g -ga Jäm Khk(g -gu), g -gu Ans, g -ka Krj Pha VII Muh; `kanni|k(as) g -ka Hlj VNg(-gas g -ga) Lüg Jõh(-gas), g -ga Kuu Vai(n `kannika); kani|kas g -ka L(-nn- LälÖ Pöpö; -ñn- Khn Hää) HaLä(-ñn- Kei Juu) Tür Pee Plv; kani|k g -ga Hi(g -ku Rei), g -ku M(g -ka Trv), g -ka TMr San

1. leivatükk **a.** suurem leivatükk, osa pätsist (hrl alla poole) sai `kanniga `leibä `päiva `palgaks Kuu; kui on vähäm kui puol, `anna `mulle üks `kannikas `leibä `lainust Lüg; `leivä `kannika ikke kaheno ja kaheno Vai; antsi tale leiva kannigu ka `seltsi Khk; Anna kannikas `leiba ja natuke liha ka Pöi; ma vii kannikast koa sugulastele Muh; Kanniga `sisse `panta võid `seltsi Rei; `lõika karjasele kanikas `juure Rid; ma `lõikasi ühõ `pisse kanika sält leiä pialt ää Mar; küllepialt uks, kes `tahtis `santidele kanikuid `viia, need tulid sialt [kirikusse]; `terve leib sai ära `jäutud, mitu kanikud sai [santidele] `viia; kui pal'lu lauarahvast oli, sañdid jõund kañnikuid koeu `viiaagi Lih; vii vanaeedele ko küla kanikast Mih; Karjapoiss sai kõva kanikast näsida, sest kisse täidus pehmet leiba anda PJg; `kerjajadele `añti kanikast Ris; kañnikas on vähem ku pool `leiba Kei; põle tal kañnikad `leibagi JMd; võitadreki oli old ja sepikukañnikas `aitas ja naine käis ise seal `söömas JJn; pialt nii ku `leikad, sie on leiva `uure, suuremb on leeva kañnikas IisK; No sa mõne kañnika `leiba ikke kodu leiad Trm; kañnik koss küljess sa `lõikad muriku ja palukese; til'lukese kañnika lõegasin lapsile Kod; leeva kañnikas on peaaegu puul `leiba Äks; kañnikast tuleb mitu murikad Lai; ei `tüüdüd pruu`košti `millagi, ükskord kui `tüüdi, püu pial `siuke kanikas et `tahtis `kahte kätt juba tene Pil; anna iki `vaesele inimesele ka vahel kañnikas KJn; olli kate käe kanik (õhuke leivaviil) ja üte käe kanik (paksem viil) Trv; pühäbä ant üits kanik `sel'ged `leibä Pst; lavva kirikus läit's sis karaski kot't olli võet manu, `añti `vaestele egäle ää kanik Hls; and nii suurõ kañnika kätte latsõlõ Röp || fig küla kannikas oo ikka param (truudusetust abikaasast) Muh **b.** leivapätsi otsatükk, konts no siis `otsa `kannika -- iga üks `tahtusimma sedä, `keige `iamalle `lapsle `anneti VNg; `Sandi `süümaaig õli `kannikas `leiba ja kappaga `kalja Lüg; `Nuared, `niisikesed kese `kasvajad ei `tõhtind lõppukannika `süia, et siis jääb kasv `kinni Jõh; Rammukannikas pidi rammu `andma Kaa; Söö sa kanik ära, siiss tissid `kasvavad suureks Rei; kanika `lõikad jälle otsast, mis sa esimesess `lõikad lebä peält Vig; närisin seda va `kuivan kanikast Ris; kui `leiba on natuke järele, siis `ööldakse, on üks kanikas `leiba Juu; leiva uure, sie on viimane leiva kañnika ots Jür; esimene tükk leiva otsast on kañnikas, lapsed olid kañnika `peale `maid VMr; Isa sei kañnikaid, kui õli, siis täma `pehmet `leiba ei võtt Trm; viimane kañnikas, mis üle jääb Pal || leib mu suulagi kiheleb, siis soab võerast kannikast Muh; Katsu mede kañnikast kua Khn; tal `ol'li kesine leib, kñjd sijs, kõik `naarsid, et Taari-Jüri

kesine kanikas Vil; et levä kaniku ja kõtu tävve ijst peave `tjijme Hls c. üle terve pätsi lõigatud leivaviil kanikas oo ikke üle leva Aud; kanikas, `ümmer leva Mih; Mia `tahtsi kaanikast `leibä Khn; leiva kanikas oli üle leiva, poolesse teha see oli juba vilukas PJg; üle leva lõigatse ja jäetse `terves, see on leva kanik, puul selle kanikust on kikk Saa; kaks vil`lakast saad ühest kanikast Pil; otsak lõigats ärä ja siss iki jakk-jakult sedäsi pikkuse `järgi lõigats kanik Krk d. üle poole pätsi lõigatud leivaviil paks kannikas naa poolest leivast Rid; kannikal on teine ots paks, teine õhuke Var; kui lõigati pikuti, oli viilukas, ja kui lõigati ümmer nurga, siis oli kannikas Tõs; ku sedasi poolese `leiba lõegati, see oli kanikas Aud; kui teist `kül`ge pidi kahelt pool pätsist `lõikad, see on kaanikas Hää; levä nurga päält lõigats kaniku `kaupa Hls; tõise nuka päält lõigats tõine kanik Krk e. fig (ebaõnnestumisest) sai kaanika käde; sie `maksis kaanika Khn; Läks kanikaga pätsi otsima, aga kautas sellegi käest ära Vän; Pätsiga kaanikal järgi viskama (vähest püüdes suuremat kulutama või kaotama) Hää | laste kääst küsiti ikke: kas teie isa ema on õhõs `leibas või on teene kakkus teene kanikas Juu | (pettusest) nõnna ikke ullu karjatse kannikas `otsa saab – kui teine inimene oma `asja rumaluse pärast on `kautand VJg; ullu karjatse kanik süvväss iki ärä Krk | jumal om temäl `siantse kaniku loonu (õnne andnud), egä kedägi tetä ei ole Krk

2. tükk, kamakas `Andis `jälle kannika `seepi Pöi; nagu mättad lõigatse `seuksed kannikad [linnaseid] maast Muh; mulla kanikas Ris; üks va mullakaanikas VJg || nurk, nukk `uurel kaanik ära Trm || fig see na vanaks jäänd juba nagu üks mulla kanikas, tema põle enam kedagi `ühti Juu

3. tuhar Kogu päiv `istu koval `pingil, `kannigad jäid kibejäksi Kuu; [rasedana] nägi tuld ja löi sedasi kää `vasta `kannika ja `piial on viis `sorme, punased kohe ku eli siin `kannikas VNg; `mõisas `pehji `pääle `pandi maha ja `anti `vasta `kanniku Lüg; monikaine `lapsukaine käib `persille sedäsi ühe `kanniga pääl Vai; paise oli `perse kannigu `otsas Ans; Kukkusi perseli, nüid teine kannikas nii `aige, et `istumisega õsna tegemine Pöi; `Nüütsel ajal käida nii lühiste `kleitidega, et kanigad `paistvad Rei; sai kannikate `pihta, kannikad kipitavad kohe PJg; üks ikke `käskin omal kanika `otsa kupo sarved `panna Ris; sie `kilter oli mo oma tuttav, sie siis jäit'is särgi `piale, kaanikate piale Jür; minu kanikate `piale pole mitte vitsa ladva suand Kad; ilmatu suur paese kahe kaanika vahel Kod; kel tükkisid üle kaanika maha minema, `üeldi püksid rebade pial, ei kergita üles Lai; Poiss, kui sa j `kuula, `tõmman sul üle kanikate nõnna et tead SJn Vrd kann⁴

kannik(e) → kanike²

kannike(ne)¹ kaanike|ne Mär Juu Kos Trm Kod Plt Puh, kanni- Hls Nõo, `kanni- VNg, g -se; kanni|ke g -kese Khk, g -kse Muh KJn M; kannik g -ka, -ga, -gu Jäm lill (Viola) kannigud `metsas sedised sinised Jäm; lõhna kanniksed `lõhnavad, kadaga kanniksed ep `lõhna Muh; `põõsa all ulk kaanikeisi Trm; Öisu `mõisa pargin om kanniksit Krk; kannikese kasvava `Tepri mõtsan, om serätse madala lilli, sinitse `äelme om `väega ää lõhnaga Nõo || dem < kann<sup>3</sup> lil`le kaanikesed on peos Juu Vrd kaunike

kannike(ne)² dem < kann² – Tõs Tor Trv

kannike(ne)³ kaanike Mar Amb JMd Plt, -ne JMd VMr üsna, võrdlemisi kaanike pime oli Mar; eks ta ole kaanike suur talu JMd; tal oli küla `piale kaanikene ulk sigu VMr || kui sa ikka `tahtsid kaanikest [suurt] `vihku teha VMr Vrd kanike¹, kaunike(ne)²

kannikuke *kanikuke* dem < kannikas *kanikuke kui levä* `otste päält `löikad Hls

kannikõnõ dem < kann¹ *koorõkannikõnõ* Rõu **Vrd** kannukene¹

kannima `kañnima mängima *ani kõrid* (kus herved sees) *sai vahel lastele* `kañnida `antud Kei

-kannine Ls võikannine

kanni|ors hrl pl = kannipuud *Kanniorrõ torgati rualõ alla ja tõstõti katõkeske ruga kuhä mano* Vas; *Vili* `tuude `hõõlest *kañni* `orsega\_käsitse *rõõgu mano* Räp; *vanast kannõti kõik* `vili *ar kañniortõga kokko* Se **-poiss** *kandja kannipoiss võt's kolm toru* `selgä, *kannipoisi olli noore jõmmi* Krk

kanni|puud hrl pl *kannipuud* M(-ñn-) T; *kañnipuud* Saa Äks Rõn, -puu² V

1. puud heina või vilja kokkukandmiseks *kañnipuud on kaks pikka puud, nendega* `kantasse `vil'la ja `einu kokku Saa; *kos ei olnu* `saadu võemalik `panna -- tuli puiega `kanda, *ein* `pañti *lat'tide* `pääle, *kañnipuud* kutsuti Äks; *ku katelt paarilt kanneti* `vil'lä kokku, *olli neli kannipuud* Krk; *rugadele* `pañti aod `alla vai *kannipuud* Ran; *vili kannõti rõõgu manu kokku, kavvembast* `tuudi *kannipuiega, lähikesest* `kanti säll'läga ja *üsäga* Nõo; *kannipuu te'ti kuusepuust* Kam **Vrd** kannepuud, kanniors

2. kaelkoogud – V võta *kañnipuu ja tuu* `paarõga *vett* Har; `tütruk *võt't kañnipuuga*² --, *ütehn otsahn ol'l kalapuudõr ja tõõsõn otsahn ol'li_vähä*² Rõu; *lät's hainalõ, ruvva länigu kañni`puuga*<sup>2</sup> `säläh Se; *kõvvoor ku kañnipou* Lei

kannis¹ *kañnis* Mär Kir Juu Kos Amb JMd JN Tür Koe VMr Sim Plt adv võrdlemisi, *üsna tänabu nähikse kañnis ilusad vil'lad igal pool olema* Mär; *kañnis iad põllud* Amb; *alumesed jäävad* `tuulamesel `puhta vilja *unniku* `ääre maha, *tuul ei jõua neid* `kaugele `aada, *on kañnis* `rasked JJn; *täna on kañnis särka ilm, akkab ninasse jo* VMr **Vrd** kanis, kanni², kaunis²

kannis² *kañnis* ilus *kañnis laul* Sim **Vrd** kaunis¹

kannist → kannistu

kannisti *kañni|sti* Aud JMd Ann VMr Plt, -ste Kul Kir Mih Kos VMr, -st Juu a. võrdlemisi, *üsna kañniste kena* Kul; *kañnist vilo täna* Kir; [sulane] *on kañnist nal'lakas oma jutuga* Juu b. suurel määral, küllalt palju *ta sai kañnisti* `vilja JMd; `õõsse *ta on sadand kañnisti* Ann; *eks siin metsas ole* `sieni *kañnisti kohe* VMr; *on juba kañnisti kirjutud* Pst

Vrd kanisti, kaunisti²

kannistik¹ *kannisti|k* T, *kañni-* Võn V(-n- Vas), g -ku, -gu *kännustik kari käis kannistigun* Ran; *mõts päälä ärä* `raotu, *kannistik* `perrä *jäänu* Nõo; *kannistigust te'ti* `uudissmaad Kam; *kannistikku* `künda `ol'li `ärgiga väegä ää Ote; *Aja no eläjä_kañnistikku* `süümä, *sääl om illus hain* Urv; *Ku sul taa kanistik ar arihuss, sõss võit* `vil'jä *saia*² Vas; *mi ai lehmä kañnistikku, sääl om ka'ra süük* hää Se **Vrd** kannestik, kannustik

kannistik² *kannistik* g -u *kartuli-tangupuder* – Ote

kannistikune a < kannistik¹ `väega *kañnistikune maa* Võn

kannistu *kannistu* Kam, *kañni-* V(*kañnist* Krl Har Lei, g -u, g -õ Har) *kännustik kannistun* `kasvi ää *vili, kae, maa* `olli *puhanu* Kam; *Lähämi_kañnistullõ* `marju `ot'sma Urv; *kari lät's kañnistu pääle* Krl; *mine säält kañnistõst läbi lätt tji* Har; *kañnistut lät'sivä*² `küändmä Plv

kannitsõma *kännitsõma* frekv < kandma uomõn *kännitsa tad amõt nei ieži* Lei || fig *d'uttõ kähnitsai* (keelepeksja) Lei

kannu võrdlemisi, üsna *Kanempe terä tuleve kañnu`õlpsest`vällä; Ät` käüb kañnu sakeste kirikun* Hls **Vrd** kanni², kannus², kauni

-kannuga Ls järjekannuga

kannujoomine *kannu`joomine oli nädal`aega pärast`pulmi, pruudil oli kirikann,`pulmas visati`sonna pruudi`kannu raha -- ning nüid nädala pärast`keidi seda`kannu`joomas* Khk **-kaas** pl *kannukaaned* märgid nooda reite küljes *esimesed`üiti`pilpad, teised olid kannukaaned. nee olid pära ligidal,`näitasid ära, et pära ligidal on* Pha

kannukas *kannukass* *kännukas* – Krl

kannukene¹ dem < kann¹ *kannukese täis õlut`anti* Muh; *kannuke oli vett täis* Kos **Vrd** kannikõnõ

kannukene² dem < kand² *sij om üit`s til`luk kannuk* Krk; *sääl paar`väikest kannukõist om,`suuri`kande ei ole* Nõo; *kannukõsõ otsah`istõ* Se || fig *sie juo vana, oma elo`päiväd`ümber eländ, vana`kannukene* Lüg; *pruut`ol`l must nigu kannukõnõ, a`rõiva`ol`li`kal`li_säläh* Vas

Vrd *kännukene*

kannul *kannul* Kaa Muh spor L K, Hls, *`kannul* Lüg Jõh IisR

1. postp ligistikku, järel, taga; *sabas Päev läbi`atsab laps ema`kannul`käia* IisR; *Mis sa nii teise kannule topid* Põi; *loomad lähvad üks üheteese kannul* PJg; *just teise kannul käib`ühte lugu* Hää; *Võite ema kannul`käia, aga mitte`talle`kandu kippuda* Jür; *mujal ei seisa kui minu kannul`jüst* VJg || fig *kellegi jälgedes Eks pojad ka ikke isa`kannul käi, keik`põllumehed* IisR **Vrd** *kandol*

2. adv lähedal, järel; *sabas Nüüd oleme teil`kannul, mis sest kasu, et plagama panite* IisR; *Koerad olid`lehmadel`varsti kannul* Kaa; *tuleb kannul ehk järäle* Rid; *Lastel oo üht`inge tuli taga, kupatavad joosta nagu olas takka`aaja kannul* Han; *ma tulen`varsti kannol`järel* Ris; *ei last mind kusagille`minnä, oli kannul kohe* Juu; *Üks mure teise`otsa, üks mure kannul, teine`kandus`kinni* Jür; *sain`teisibä einad üle kuerakaela uunikusse kua, vihm aga oli kohe kannul* Kad; *käib ainult kannul* Plt

kannulill *liiv-lõosilm* (Myosotis micrantha) *Kannulill om til`lukeste siniste äitseteg. Temä kasvab põllu pääl vil`lä sehen* Hls

kannuline¹ *kannuline* (kudumismustrist) *kannulist`kirja* [kindad, sukasääred]; *kaheksa kannuline kiri* Khn

kannuline² *`kannuline kannutäis`Toodi`meilegi`terne`piimä`kannuline* Kuu

kannuline³ *kannuli`ne* VJg KJn/*-lene/* Nõo, g *-se; kannulinõ* Se *kännuline kannuline maa, kus pail`u`kandusi on* VJg; *`väega kannuline mõts,`kande täis* Nõo; *kannulinõ maa* Se **Vrd** *kanduline, kannalinõ, kannune*²

kannune¹ *kannune* Plt KJn a < kann¹ *kahe kolme kannune* Plt; *kolme kannune`ankur* KJn

kannune² *kannunõ* Lut; p *kannust* Krk *kännuline sõidi kannust`tjüd`müüjä* Krk; *kannune põld* Lut **Vrd** *kannanõ, kannuline*³, *kännune*

kannu|poiss 1. pruudipoiss vanaaegses pulmas *kannu poiss tegi ruudile suure`uhke kannu, kirikann oli; kannupoiss istub peiu`körvas, kis annab pulmalistele õlut Khk; kannupoiss tuleb, jo tä ikke õlut toob Tõs Vrd kannapoiss*

2. teener; sabarakk tal`õlgu`kannupoiss ies ja taga Vai; vanasti olid`mõisas kannupoesid. kannupoesid olid igal pool taga`aada Kos; kui mõni vähem mõne suurema mehe järele`tahtis teha, siis oli selle kannupoiss Lai; vanast mõisnikõl`õlli? kannupoisi? Krl || semu, sõber – Muh

kannu|raha pulma lõpupäeval õllekannu kogutud raha – Khk Põi *Pulmade viimsel pääval korjati kannu-`ähk kaparaha. Teise pühabe joodi seda kannuraha Khk; Kes`pulmas ruudi kannust jõi,`andis raha, see oli kannu raha Põi Vrd kaparaha*

kannu|ratas (veski hammasratas) kannuratas veab tangu`kannusi`rinki Var

kannus¹ kannu|s g -se Sa Emm Rei Mar Mär Kir Kse Tõs Tor Ris/-os/ Juu Koe Iis Plt Hls, g -sa Kõp, -sse Muh Mär Vig, -kse LNg Juu Kos JMd VMr VJg; kannu|ss g -sse Hää I KJn M(-ssa Trv) spor T, g -sõ V(pl -ssõ? Krl);`kannu|s g -kse Kuu VNg Vai, g -sse Lüg

1. terav küünisetaoline moodustis mõnede imetajate ja lindude jäsemeil *kuga`kannuksed Kuu; kukkel on`kannused. kisub`kannussiie ja nokkaga`tõise purust Lüg; kukk annab kannustega Jäm; obuse kannused - - sarve koht`keske säärt Khk; Vana kukk, tugevad kannused Põi; nee oo koera kannused, kannuste`otsas koa küined Muh; kannusega koer Tõs; kukkedel on teravad kannuksed Kos; kanal kolm varvast`ongi, taga veke kannus VMr; kannus one teräv, kannusega`täma (kukk) raiub Kod; kanal om ka kannussit Krk; kikass lasep kannustega nigu muld`tolmap, kaabip ussi`väl`lä Nõo; penil om ka iks kannusse Ote; Sa oled kerge kui kirbu kannus San; kikka kannusõ? kannustõga? pess tõsõ kikka purulõ Se*

2. ratsasaapa kontsa külge kinnitav metallese hobuse ergutamiseks`ohvitserid - - mogomaisi`kannuksiga`saapo Vai; Käis sii, kannused kõlisesid soabaste`kül`ges Põi; kõrvi kannuksed kadusid rlv LNg; lähäb sealt ja sedasi mõõk oli ja kannused mis kõrisesid tääl järel Vig; Paergust on irmus kiire ja anna aga obusele easte kannusid PJg;`ratsaväe soldatil`saapa ots ka kannused Tor; kui kannuksega õerub`mööda obuse`külge, siis obune jooseb valuga Juu; ohvitser annab obusele kannustega Kos; mõned nuared mehed`uhkuisi tegid õmale kua kannused Kod; roonuväel olli taga`saapa`kontse man kannuse Krk; sõah pandass kannusõ? hobõsille Se || fig [möldripoiss] Käis mõisasakstele kaebamas, tahtis omale kannuseid teeni (soosingut saavutada) Trm

3. ree-, kelgu- või saanijalase tagumine osa`saani`kannuste pääl Kuu; sain`toise`saani`kannuksille ja sain kodo Vai; võta mind saani kannusele Khk; Ma tule korraks siia sammasele kannuste peale Põi; ta on suani kannuste pial, sõedab nii JMd; ku es mahu`saani`istma, siss läits üits saestass`taade kannuste pääle Nõo

4. masti alumine ots – Jäm

5. kinnituspael või rihm **a.** kindasõltus`kinda kannuss Trv **b.** koodirihm koodi kannuss Ráp Vrd kannel²

6. õieping`õunbu kannossed Vig

Vrd kand¹, kann¹, kannusk²

kannus² võrdlemisi, üsna *Kaanus sügäves`viiti sisse, et`lamba ojume võt`t ja vesi`ülesel`lä tulli Hls Vrd kannu, kaunis²*

kannu|seen kännuseen `kannu `siened, neid `süöväd `luomad, mädänie `kandude `küljes `kasvavad Lüg; *Aga mei pole mitte kannu `seenid söön Rei; kannu sijn on ikki teine sort `sijni, ei ole peris sijn, sita sijn on Saa; kannusiäned kasvavad ümmer kannu kõhe uunikun; inimesed `korjavad kannu `sijni, mes piäväd `valgess `jäämä kui kiädäd Kod; kannu seened on pruunid, ilusad paksud. nad kase kannu kül'jes kasvavad Lai; egä üte kannu ümmer kasvass kannu `sijni. kase kannu `sijni süvväss Krk; nigu niij kannu seene, ku nemä om noore, vahi kui ilusa nemä om Puh; seene om ka `maokesi täis, `ainuld kannu seene om `puhta Nõo; üte² kannu seene ka², mis `kandõ `ümbre kasusõ, nuy², mõni võtt sööse nuit ka² Plv; kannuseene² ommava, sitaseene² ommava² Se*

kannus|jalg kukk kannussjalg KJn

kannusk¹ kannusk g -i karvapiire [lehm] vaadetaste kannuskid; kannuskine koht veisel otsa peel `silmade vahel - - kut see `kõrgel siis pitka vahega lehm Jäm **Vrd** kannuskõre¹

kannusk² kannusk g -i Jäm/-el Ans Rid

1. terav küünisetaoline moodustis mõnede imetajate ja lindude jäsemeil kuke kannuskid Ans; kannuskid, kui tene kukk tuleb, paneb nõnna et Rid

2. ratsasaapa kontsa külge kinnitav metallise hobuse ergutamiseks obusemestel olid kannusked [saapa] taga Jäm

Vrd kannus¹

kannuskine a < kannusk¹ kannuskine koht - - [lehm] karvad pöörvad muist sedasi, muist sedasi. obusel kannuskine koht kubemes, kut all siis lühine iga elada Jäm

kannus|kõre¹ kannuskõre Sa(-kõr g -i Jäm), -kõre Muh(kannuss-) Var, -kere(-ker g -i) Jäm Krj karvapiire veisel kannuskõr otsa peel; obusel kannuskõrid kubemes Jäm; kui kannuskõre on `allbol silma `paari, siis on lehm pitka vahega Krj; kannuskõre on loomal turja peal, se tähendade looma iga; kui obusel kannuskõre otsa ees oo, see obu_p anna `easti käde Jaa; kannuskõre kohjast aab `juussed ühna `sakri Muh; kannuskõre oo karvakeerd, kõigil [lehmadel] ei ole Var **Vrd** kannusk¹

kannus|kõre² pajukoorest põimitud mänguasi – Krj **-kõõru** kannuskõõru (kindakiri) – Krk

kannuss|lill filodender mõni `õikass ta kannusslil'l - - lehel tule `seante kannuss `vällä Krk

kannustama kannustama u Rei, Mär Tõs Hää Saa Ris Kos JMd Koe Kad VJg Trm Pal Ksi Plt KJn Trv Puh Se, -tem(e) M, `k- Kuu Jõh Vai

1. sugutama (peam kodulindudest) kukk `kannustab kana Kuu; `poissi on `tütrigo ära `kannustand Vai; kukk kannustab kanu, tää oo kannustaja loom Tõs; kui kukk ära kannustas, siss laksutas `siive ja `laulis Saa; küll see poiss kannustas `ästi Ris; obune kannustab mära VJg; Kui teine kana teist kannustab kuke viisi, siis munevad kannustatud kana nahkmune Pal; poiss käib tüdrukid kannustamas Plt; just ku va esäpärts taht kannuste iki Krk; ani naks munele, esä oit tedä, kannustess tedä Hel; kikass kannustap `kannu Puh

2. kannustega hobust ergutama kannustas obust, obune akkas `juoskma; kannustud obust annab ikka `kiinni pidada Kos; kui kannustab, siis obene nagu keel Trm; hobõst kannustass, kannustõga `tsuskass Se

kannustik kannusti|k g -ku Tõs Vil Hls hv Krk Ote, Krl Har Se, g -gu San Se; `kannusti|k g -gu Kuu, -kko, `kannos- g -go Vai kännustik `kannustikko, sääl on `pal'lo puu

`kando Vai; kannustik oo samma mis raiesmaa Tõs; Valma küla taga otses - - `anti riigi metsä kannustikust inimestel maad Vil; kannustiguh kääni `kanda `vällä Se Vrd kannistik¹

kannu|sõnajalg (taim) Sel `liivasel mäe `küljel ei `kasva kedagi muud kui `kannusõnajalad IisR

kannu|sõrg pl kannusõrad väikesed sõrad – Var

kannutama kannutama Vän VJg Se

1. kinnituspaela, pidet jm külge kinnitama ku ääresilmad paela peal ol'lid, sis tul'li kannutamene, kannad `pañdi `kül'gi, nüidist `sõltsust, kannutad võrgu ää Vän; kannutatud rublatükk, kel kand `kül'ge `pandud; vikatid kannuteta VJg

2. ergutama, kannustama pidä hüült, kokko kannutass pereht - - ta kannutass kõik' kokko Se

kannu|tatt kannuseen – San Urv Lut **-tõrv** kannutõrv kannu tõru on param kut käre tõru Khk **-täis** ma käristasi ühe kannutäve õlut ära juua Ans; Kui kohvi keetetasse, siis pannasse kohvi jahu kua lusikatäis vai kaks lusikatäit kannutäie vee ulka Trm

kanoo kanoo- vaat nüüd rüü? liigahhusõ? kasuma `kapsta `maafapäväst, kanoo- nakass jo kasuma Lut Vrd ka²

kanok kaño|k g -ga Se, g `kañka Lut uisk ille iä, mõnõl om kat's kañokat jalah. kañogaga katatasõ Se

kans kans g `kanne p kant Kuu, kanss Vai, kans(i) g kanne KuuK Kad

1. kaas, õõnsa asja kate Püdü kans mend `lohki; `Kastil oli kans lagund. Tein `paale uut kant Kuu; pane `kumbane kanss poti `pääle Vai || jää Merel on kans pääl Kuu || fig (lobasuust) Ei sel ole kant suu pääl Kuu | Küll vakk omale `kanne `löüdäb (igaüks leiab sobiva kaaslase); vakk `kandesa valib Kuu

2. raamatukaas `Raamadulle `täüdü `uued `kanned `panna, nie o laguned juo Kuu

3. linalõuguti pealmine liikuv osa `Lougutimme `kanneks `täüdüb `olla `kasvaja nuor kask; Lina `varred `panna `lougutimme `leuguie ja `kanne `valtsie vahele Kuu

kansa rahvas `nuorem `kansa ei sie aa enam juttu ega midagi Hlj

kanstük `kanstü|k g -gi kantsik `annan `sulle `kanstügiga üvä `uobi Vai

kant¹ kañt g kandi Sa Lä Mih Tõs Krk Ran, g kañdi Kul Khn Hää JJn VJg Kod Har; kant g kandi Käi Rei, g `kandi Lüg; n, g `kanti VNg puutükk, tõrvane puuront; kaigas, halg on neid `kuivi puu `kantisi `metsa all küll, mida tuul on `murdanu VNg; kandid [pannakse] tõrva `ahju Jäm; männi `kantisid põletasid `toose argi pael kui öösse `toosel käisid Mus; See õue on ni arimata keik kohad on kantest ja tompest täis Käi; käre кандидат oo vaegused männa kandid Rid; olgu või kuningas, kui tuleb `senna, annan aga kañdiga `kaela Kul; te põle mette `ühte `kanti [küttepuid] `sessa toond Mih; `mändest suab ränk mehisi `tuõksõ `kañta Khn; Jämedad puud lõhuti kañdideks; Männa tõrvased kañdid põlevad nende [tuluse]rauade vahel Hää; seal on veel mõni kañt, võta need lisaks JJn; lähnud `taplema kañdid käen; külläp one üvä `kañti (pekse) anda, aga keñsi kañdi `vassa võtab Kod; miul om puu periss `terve alle, ma j ole ütte `kantigi toonu Krk; mia olli kuus kuud nigu üits kañt sängin, nii `aige olli mina Ran; riihhe küteti, sõss `pañti suurõ? puu?, suurõ kañdi? Har || Aga külm see `tõmmab sind jo `talve kandiks (kangeks, kõvaks), kui pole tuld mis `sooja annab Krj Vrd kañt¹

kant² *kañt* g *kandi* Sa Muh Mar Kul LälLõ Tõs Pst Krk spor T, g *kañdi* Mär Mih Khn Vän Tor Hää K I Hls V; *kant* g *kandi* Hi, g *'kandi* R(g *'kañdi* Hlj IisR)

1. äär, serv, kahe tasapinna löikejoon *'vergu tigud ~ tigupuud*, *'neljal 'kandil oli ilus rohe maa - - kahel 'kandil olid puud* Kuu; *'kolmes 'kañdis on aed, ühes 'kañdis ei ole* Hlj; *'Laua on teravad 'kañdid, tegid 'lapsele 'aiged* IisR; *Pööra korra see kañt* Põi; *iga kañdi peal oli üks mees vahiks* Mär; *laua kañt oo samma mis äär* Tõs; *sij [rätt] 'säeti ilusti kandi 'järgi ümmer pää, sij pidi tagaltpuult kandi 'järgi ilusti oleme* Pst; *lavva kañdi 'vasta lei pää ar^o* Se

2. külg; tahk, tahatud pind *'palgi kant*; *juo laseme 'kandid ka 'pääle* Lüg; *pöörame palgile teise kandi 'pæele* Khk; *Pane see kast selle kandi pæele seisma* Kaa; *puu oo kanditud, kahel pool oo kandid ja kahel pool ei ole* Mar; *puul neli 'kañti* Tor; *see kañt 'panna 'väl'ja 'poole* Trm; *Ja sõss 'näede_tuul perävõllal om tõnõ ots jämme, tuud kutsuti 'võlla pää - - to 'l kuvvõ kañdiga^o, egä kañdi pääl o'l suur mulk* Urv; *puu kañt* Vas; *hirrõ kañdi^o* Se || *kandi* (naha küljetükk) *om 'kal'lepe ku koeva* Krk || *äkke kañt* (äkkeraam) Kod

3. nurk *Nda kummuli viis* [laeva], *et ruhvi kañt oli veess* Khn; *nelja kanti* neljanurgeline, -nurgeliselt *aam'palgid 'onvad 'neljä 'kanti 'vestetud* Lüg; *'kanga looma kañt on 'nelja 'kanti ning siis neli 'ruuti sihes* Khk; *sai 'sirge puu metsast otsitud ja 'nel'la 'kañti 'väl'la raiutud* Rid; *siin meie puol on sie muod et tehakse vägevad 'kuormad, 'nel'la kañti* Jür; *nest* (niisugused) *'nel'la 'kañti [olid käärpuid]* VMr; *suur 'nel'jä 'kañti kell õli vanass lehmäl kaalan* Kod; *kangast lauditi, pakki 'pañdi kokku - - nigu 'kanga 'laius, nii 'pañdi pikkus, siis tuli 'nel'la 'kañti* Plt; *nel'la 'kanti puri* Trv; *tagalt nij [pearäti] kandi olli ilusti ja käänapu 'säeti ilusti* Pst; [palk] *ärä tahut 'nel'lä 'kanti* Krk; *nyu vereva joone 'koeti nõnarätile 'niisi (niiviisi), et nõnarät't 'nellä 'kanti 'tulli* Nõo; *akan tetti 'nellä 'kanti, nellä postiga* Kam || *no rihe ahi om ka õks savi kivist - - kañt ahi* (nelinurkne) Plv

4. ruumimeeter *Mul on täna kasepakkusi neli 'kümmand 'kanti pääl* Lüg; *Sääl oli oma kaks kanti puid* Jäm; *See nüid see uiema aja mööt ja asi, see alu kañt, pisike unnikas, egapidi 'meeter* Põi; *kañt või kupiksüld* Tor; *noh, kas tegid täna kümme 'kañti [puid]* ää Kos

5. tükk, kamakas *maa om lingin, 'jußtku seebi 'kañte aa oben üless; näe meants suure kandi liha* sai Krk; *pilvekañdi^o ja pilvetük'ü^o 'juuskva_ 'taivan* Kan

6. ümbrus, maanurk, piirkond; suund, ilmakaar *Ei 'meie 'kandiss ole rebala kaupmihi kohe 'käändigi* Kuu; *Võru 'kandist inimine* Lüg; *tuul 'kierä toist 'kanti* Vai; *Kihelkonna 'kantis 'rohkem kilumeri* Jäm; *ma_p tunne seda 'kanti* Khk; *kus 'kantis ta nüid elab* Mus; *Sajuse ajaga tuleb seda vihma egast kandist üsna et soodakili* Kaa; *Teagi millal seal 'metste 'kantis sai viimati 'käidud* Põi; *naised 'lähtvad suurele 'maale Lihula 'kanti linutama* Muh; *Kus kantis sa elad* Käi; *siin 'kañtis oli vähe linu* Kul; *võta mis maakoht 'tahtes, kas siitma nurk või 'Aapsalu 'kantist* Kir; *Mida kauem ühüs 'kohtas elad, seda paramini seda 'kanti ja inimesi tunned* Han; *'Leetse küla järel olime, meie sünni kodu ja üless 'kasvamene oli sial pool 'kañtis* HMd; *Sial 'Laitse ja Muna 'laskme 'kañtis 'tehti ennem koa [talguid]* Kei; *tea kust kañdist see inime päritud on* Juu; *'kiikesi eks neid ole 'nüitki 'kuşkil metsa 'kañtides viel* Amb; *'päike paştab jo teise kañdi pealt; ilm on iga nel'la kañdi pialt 'lahti, mine kuhu tahad* JIn; *teil on siit kañt päris võeras või* Tür; *kust kañdi mies se on* Sim; *minä en tiä, kohe 'kañti nad läksid* Kod; *sij pilve 'langeb senna pole 'kañti*

ära Äks; piab ikke `pilves olema ja tuul ikke ühest kañdist litsub `piale, siis lõõtsub Lai; üle jõe või mia_i tää kus `kañti ta `viitud siit Vil; me kandin es oole midägi seast `massu Krk; ku\_ma nuur olli, siss `olli me kandin üits ehk kaits oorlast Nõo; kostkañdist nää ol'li? Vas; mij kañdih eläss tuu ka? Se || fig i g a ~ m i s k i k a n t l õ i k a b kõik õnnestub `miski kañt ei `lõikand Jäm; Temä ei keidä endät ütegi tüüga, ütlep, mul niigi egä kañt lõikap Nõo; Jaanil egä kañt lõikass Urv

7. seisukoht, vaatevinkel Vahi_nd seda `asja ükskõik mis `kañdist tahes, ikka `paistab isal `õigus olema IisR; Seda kanti pidi on sool küll õigus Jäm; Paergune elamine-olemine oo ju endisest igast kandist param niyh muretum Kaa; Pahutadi läbi iga nel'la kañdi päält Hää; [loomad] `nõökavad mind iga kañdi pialt JJn

8. (teisest riidest või materjalist) ääris `riidel on `kirju kant VNg; need olid sihantsed kesspaigaga jõkid, nendel olid kandid Khk; moorimüts `olli kandi poolest laiem kut inimese pea oo Muh; [marjatorbiku] Sangaks ja ülemese eere kandidks veeda kasetohu ribad Emm; põllele `aetakse eär `ümmer, see on kañt Juu; `kañtija kañdib riidet, tieb kañdid `juure Kos; mõni panep tõesest `rõivast kandi, kleit om `valge, kañt om tõist `värvi Nõo

9. kärjekann alt on kandid ikka tühad. kandi panad (panevad) `kinni Kär

10. krunt, maatükk maa om `kant'i aet; noilõ `anti `kantõ kätte Se

11. (kindakiri) need sii oo laba `kindad, käpad või kañdid peal Mih

kantaat → kandidaat

kantama `kañtama, kañdata kergelt lonkama mina kua kañdasin `minnä ise `luukan. jalg `aige, siis `kañtad puultõiss ja puultõiss Kod

kanter `kant|er g -re Han/g -ri/ Tor Saa Hls Krk; `kand|er g -re Saa köster `kanter `mängis orelid Tor; oh `kander kuule teräväst, ku meie laulame Saa || (laulumäng) akkame nüid `kantert `mängme. `kandre mäng sääl lauleti. ken ringi `keskel, sij olli `kanter, tokk kähen [silmad seotud] Krk

kant|haak kañtaak klambriga puu raske palgi käänamiseks kañtaak - - ku jämme pal'k om, siis ei saa tedä käändä, siis sellege käänets Krk -**höövel** kañt `öövel poolpõiki asetatud rauaga väike höövel kañt `öövliil tiide roud sehes. kui kitsas koht, et ep saa teise `öövliga, siis `aetaste sellega sileks Ans

kanti `kanti R Jäm Khk Kaa Krj Trv Krk T, `kañti IisR Mär Khn Tor spor K, I V

1. täisnurka, vinklis(se) Toa paarid oo kenasti `kanti tahutud Kaa; raiotaks teda (puud) `kañti Ris; Aua muld sai `kañti `aetud, istuta lilled `piale Jür; periss ümāriguss es `jäetä [ratta] `põidä, `lõüdi `kanti. siss `olli ilusamb Ran; tuu jakuline saia pä't's `olli kitsass, otsa olliva `kanti Nõo; sarvik ol' kah, tuu ol' sääne hõörik jämme puu vai trul'l, sinnä ol'li_taiidu `säantse\_ `kañti sarvõ_ `sisse Rõu; kas tahat `kañti vai tsõõrikohe, hõlitäss `kañti Se || `kañti tuult (külgtuulega) suab [võrku] `laska küll KodT || kuu on juba `kañti jäänd ja lopergusemaks, ei ole enam nii ümārgune nagu eila `õhta JJn

2. viisi, moodi keik läheb kugardi `kanti (kuidas tahes), ei mina ka `uali enamb VNg; `ilma `muudab teist `kanti `jälle Lüg; `Uuris ja `rihtis neid `massinaid küll igate `kañti, ei `targema kedagi IisR; alalde üht `kanti `istu ja `kirjoda Vai; `vaatas üsna `mitmed-`sitmed `kanti (väga põhjalikult) Khk; Igavesed mihised pulmad, larpi oli igate kanti laialt Kaa; see inime pääsib iga `kañti, on `niuke tore inime Juu; Iga asja, õli ta sitem kui sitt, reagiti ja kõneldi igate `kañti Trm; nüid oo kõht kaheksad `kañti täis (täiesti täis) Kod; tulin suure

kiimuga, ruttu, ruttu, põle oo ega oobi vahet, nagu loom jooseb `kiili, seda `kañti tuleb `õelda Plt; sõna tuleb jo `mitmat `kanti väl`lä üteldä vahel Puh; miul `olli tyy `piiblilugu `katsat `kanti läbi `loetu Nõo; `kantass jo[?] nüüd satand `kañti ummõld `rõivit Kan; ma olõ mõtõlnu ekä `kañti, kost ma tyy raha võta Har || liiki, sorti õka `kañti [maad] om: `mõtsa ja syyd ja `niitü ja hüvvä `põldu Se

3. suunas, sihis, poole; pidi no maamies ige `kierutand seda `kammilast siis kääss üht ja toist `kanti ja Kuu; `kapsa raud `jälle õli `niisike, `luokaline, igate `kanti kõveras Lüg; `reies olid lademe `kieräjäd, ken `kierasid toist `kanti ja toist `kanti Vai; popil suitsetamise kousid kää, suured ketid keivad `kolme `kanti üles Jäm; kaks `sülda igad `kañti Mär; [saha] `tel`limise raud, kas sügavamale või madalamale või `kitsamale või laiemale, `nell`a `kañti saab sellega `tel`lida Tor; kellele ei old sara, `neile panime [turbad] `väl`la kuppikutesse, igate `kañti oli kui `pal`lu ta oli, mittu `jalga oli ta suur Rak; neli tuge `pañdi ära, kolme nel`ja jala pikkused - - igate `kañti ta ei and `kõikuda Sim; iga `kañti on üks süld Trm; puu om `mitmat `kanti virril, siiäpoole `kõvver ja sinnapoole `kõvver Nõo; viis süld om ikä `kañti Krl

4. `roope rüäl om pikä pää, `kanti teri täis (väga palju teri) Krk

kantiline → kandiline

kantima `kañtima, (ma) kañdi(n) Mär Khn Aud Tor Pär Hää Kei Juu Kos JMd Koe Trm Kod Plt; `kantima, (ma) kañdi(n) Sa Hi Rid Mar Han Var Tõs PJg, (ma) `kañtin Lüg Jõh(-rid-) Vai, `kantin Kuu Hlj VNg; `kañtma, (ma) kañdi(n) Krl Har Rõu Se, (ma) kañdi(n) M(-me) Ran Nõo Rõn

1. palki kanti tahuma; laudu servama kodo tahuta, sae `veskid `kandivad Lüg; `Lauad `kañditasse, ehitusel `tarvis Jõh; akkame `palkisid `kantima Khk; poiss kandib `loudi Rei; lähtväd puid `kantima; kañditasse puud ää ja tihasse siss maja `seinu Mar; `kañtimese saag see oo suur kreissaag Mär; maas saavad ikke palgid enne ää kañditud ku nad `seina `lähtväd Var; kañditase puud kañdilises Tor; kañditud lauad JMd; vabrikun kañditasse lavvad Kod; `kirvege tahumin om `kal`lep ku `kañtmine, ma lase palgi vabrikun ärä `kanti Krk; kolmõst küllest tulõb [sindlipakud] ärä `kanti, siss saab lõegata viil Ran; kajosalve puu olliva `kõik `valmiss lõegatu, ja ärä kañditu, mugu tii kajo ja pane salve `sisse Nõo; `täämbä vaia `palkõ `kañti Har

2. maad krunti mõõtma maa om ar kañdit. kes tu `kantõ tud maad, ol`li `kañtniga[?] Se

3. ühelt tahult teisele lükates teisaldama `Kantides on `kasti kergem nihutada kut taludes Jäm; kañdime see kivi siit teisse `kohta Khk || nihkuma puum on ploki sijs, et plokk ära ei kañdi Hää

4. kañdiga ääristama `kanti `riide ära VNg; kui õli sie, `traksidega põll, sie õli `kañditud erälise `servägä Lüg; tresspael, `kellega `kañditasse `kleitisi Jõh; akkan rätti `kantima Vai; Suure kuue ja vähekuue servad olid teist värvi `riidega kañdit Rei; kañditakse `netse Phl; Raed kañditi isi `värvi `riidega Han; ma `kañtisi kõrdi ära Hää; põlled kañditakse teese `riidega ära Kos; punane riie kõllase nüärigä `ümmer kañditud Kod; kui kaalamulk om ära kañditu, siss ta oiab `ümre kaala äste Nõo; [hame] küle ummõlusõ<sup>?</sup> tetti üleveere `kañtmise `viisi, peenikene niit ja `häste tihe [piste] Kan

5. suunda muutma, pöörduma (tuulest) tuul `kantib, ei `tiia kuhu tämä `seisma jääb Kuu; tuul `kantib `lõunesse Hlj; Tuul `kantis vesigare poole Jäm; Vahest kañdib tuuld mütu

korda pæevas, teise korra -- puhub nädalite koupa ühest kantist Emm; Saõmõ `Vormsi `trehvi, parajuttõ `kañtis tuulõ tagant Khn; siis akkas tuul `kañtima Aud; tuul `kañtis `teisel Hää; tuul kañdib, `pöörab `järsku `teise `ääre Kei

kantine `kantine kandiline `juoksimme siis `kastikive `juure leet`selläle, siel kus sie `nelja`kantine kivi Kuu **Vrd** kantne

kantis `kantis Lüg Vai Khk Kaa Pöi Tõs, -ñ- JõeK JMd VMr Trm (täis)nurgi, vinklis; kandiline `Kantis `põllu iga kant on ühápikkune Lüg; kuot oli `kantis puu`pullikas Vai; `kantis pæedega nisu Khk; Rentslikivid niññ repid raiuti `vinkli `järke `kantis Kaa; Suured laiad `kantis ölad Pöi; `tilkude laest palavad vett `kaela. kui [saunal] `kantis lagi oo Tõs; pikad [põhu] kuhjad, otsad `kañtis sedasi JõeK; niisuke paks `kañtis rist VMr; vakk õli peris `kañtis kõhe, iga pidi `kañtis Trm **Vrd** kantlik

kantjalg kuupjalg – R Jäm Khk Mar Mär Tõs Juu Kos `Palkide `mieduks oli kantjalg Kuu; Üks tihu, ja sie `võrdub kolm`kümmand kuus kant`jalga Lüg; üks kañtjalg `puudu, oleks süld täis Mar; `kümnetol`line saepakk on kaksteist kañtjalga Kos

kantlik `kantli|k g -ku S(-ñt- Khk; -lek Hi), g -gu Khk Rei kandiline kolm`kantlik roud `löödi `korke otsa `pæele Jäm; puri oli nel`ja`kantlik `umbes Ans; so pale oo kaa nenda `kantliguks ning `sopliguks jäänd ede Khk; külemitud on `kantlikud Pha; `Söuke `kantlik peab nurgakivi olema Pöi; sump on sihane riist, nelja`kantlik kut see loud Emm; Kui võrku koodi ja silm läks kudumise pääl rikki, sedasi, et silm äi jäänd ilus `kantlik -- öödi, et võrgusilmal ärg sees; tieb loua `kantliguks Rei; `seitsme `kantlik kala on hookakk Phl **Vrd** kantis, kantlikanõ, kantline

kantlikanõ `kañtika|nõ g -tsõ Har, `kañtliganõ, -gaanõ Se kandiline vanast `pañti sainale `kañtikatsõ`tañ sisse Har; sääne `kañtligaanõ puu Se **Vrd** kantlik

kantlikult `kantlikuld adv < kantlik [teiba] ots `raiuda kolme`kantlikuld teravaks Emm

kantline `kañtlene kandiline Kābalad, -- suus kasuvad, `seuksed `kañtlesed marjad; Karnits on `seuke nel`la`kañtlene Hää **Vrd** kantlik

kant|meeter kuupmeeter puud `õsseti kant`mietriga Lüg; Kañt `meetril on kõik kuus `kül`ge ega äärt pidi `meeter Pöi; nüid om laastu katussõ tüüraha -- kolmkümmand viis kopika kañt`meetri pääl Ran

kantne `kantne kandiline `nelja`kantne `kerge korv Vai **Vrd** kantine

kantnik `kañtni|k g -ku Tor Koe VJg I Äks Plt KJn Puh(g -gu) Ote V(g -gu) Krl Rõu Rāp), -n- Khk; `kañtniko Vai

1. vabadik, kandimees `mõisa `kañtnikud, nüid neid põle Tor; `kañtnik `töötas `mõisas kolm `pääva ja omal kolm `pääva Trm; `mõisa `kañtnikud õlid, kes tükkä tegid Kod; `kañtnikud õlid nüid, kel `väiksed kõhad õlid, tegid `mõisa `päevi, palju miäräti MMg; `kañtniku koha mehed olid Lai; minu lell olli siin `Päidlä `mõisan `kañtnik Ote; `kañtnigu `elli `mõisa maa pääl Krl; `mõisa veeremaa pidäjä? ol`liva `mõisa `kañtnigu? Rāp || maakruntija `kañtnik kes tu `kantõ tud maad Se **Vrd** kandike(ne), kandiline², kandimees

kant|puu → kandpuu

kants¹ `kañts Saa, g `kantsi Khk VII Pöi Var Mih M Nõo San, `kansi Jäm Muh Tõs San, `kañtsi Mär Tor Hää/g -ñsi/ K(g -ñsi) I Rõu, `kandsi Trv Krk Nõo, `kañdsi VÕn Krl; `kands Har, g `kandsu Plv Vas Se; `kañss g `kañsi Kos; `kants g `kantsi Rei, g `kantsi R(n `kantsi Vai; -ñt- VNg Jõh)

1. kindlus, maalinn `Koilas oli üks `linnakañts VNg; *Maja kut igavene suur kañts* Pöi; *linna kansi sihes olli igaihel arb einamad* Muh; *vaenlane `võttis kañtsi oma `alla* Mär; *vanasti kõneldi, et seal kantsi all oo keller* Mih; *kañts see oo `kindlus või loõs* Tõs; *vanad `iestlased tegid kañssisi küll* Kos; *vana `aigese kantsi* Trv; *kansi asõ? om kive täüs* San; *`Vahtseliina liinakandsu man `peeti kõgõ noid pita* Vas

2. vall, kaitsemüür *kivi kañts o `ümber võlvi* [veskis] Muh; *enneste `olli linnal kañts `ümmer* Tor; *kañts tehakse linnale `ümmer, et `vaenlased kallale `tulla ei soa* Juu; *kos vanad müürid, `öeldasse: vanad kañsid siin veel alles* Trm; *vana vallimüüri kutsuti kañtsiss* Hls; *mätastest om tennu suure kandsi, et ei saa üle minnä* Nõo

3. varemed; alusmüür *see ahu kañts o väga suur* Muh; *kirigu kandsi akkav ka lagunem* Krk; *vana `ärbäni kañts* Krl; *liina kands* Har; *maja um maha palanu?, ahokands innõ um `perrä jääni?* Plv; *villa `veški purutõdi är?, jää es `kandsugi, `perrä* Vas; *vana liinakands; vana kreetposti kandsu?* Se || (surnuristi alune kivi) *rist o kantsi piäl* Var

4. kungas, kõrgendik *vened on `kantsil, `rannas `rünkä pääl* Jõh; *uigam on kahe `kantsi vahel* Vai; *mäe kandsi otsan. siin mäe `kañtse `müüjä kõnnive, mägesit `müüjä* Krk || *savik, ahjupink* – Krk

5. virn, kuhi, vall *tüdrükud ol`lid kañtsi ots ja -- `sõksime `kañtsis ja `sõksime eenad `kiñni ja* Kõp; *einä om kandsin* Trv; *mitu `kõrda tulli einä kantsi päält maha* Hls; *agane kañts olli tasane ku `kirvege raiut* Krk; *edimelt pannass einä `küini kantsi `kaupa* Hel || *tompi suure pilve kantsi `taevan* Hls

Vrd kandsik

kants² *kañts* g *kandsi* Krk, -nt- g `kantsi Vai; *kands* g *kandsu* Kan kõlbmatu maatükk *sene kivi `ümber on `kantsi jäänd* Vai; *sij õigats kandsiss, kus mätit ja kive täüs, temät einämaass ei rehhendede* Krk; *kandsu pääl võisi? no küll `lehmi `süütä?, aga ei päse?* kuigi *mano, põllu? `ümbre tsõõri* Kan

kants³ *kañts* g *kantsi, kandsi, kansi* katusealune, varjualune *vili `veeti `kantsi* Puh

kants⁴ *kants* g *kantsu* Jäm Rid Pal M(g *kandsu* Krk) TMr, *kantsa* LNg Mar Kod Trv Krk/g *kandsal, kansa* Mar Kod Trv; *kans* g *kansu* Hel Nõo; *kands* g *kandsu* Hel T V(g -o Plv Röp); *kañtõ, kañts* g *kañdzi?*, *kandsi* Lei; `kantsõ, -u Vai

1. tüügas, konts, roots *kui `kapsa pea ää lõigati, siis jähi kants maha* LNg; *lehe kants* Mar; *puu kants* (puukild kännu või palgi küljes) Krk; *kui aena ärä niidäd, jääb kands `perrä* Ran; *kuuse ladu om ärä `murdenu, pallass kands om jäänu; ärä anna muõu, sul om valluss suu, abena kandsu `suskava* Nõo; *kari sõi kuku päält ära (linal), ka siss `kandsest ka seement saab* Ote; *`villu mõsivesi kallatass `kapsta kandsu `pääle* Rõn; *obõsõkõsõ ilma sõõmate, ei sõõgi `rüümi iin, `pal`la kandsu pääl* San; *vana kulunu luvva kands* Urv; *niidä? ligi maad, ärä? pikki `kandsõ `jätku* Krl; *lehmä\_sõövä\_ristikhaina kandsu pääl* Har; *mõni tege ristikhaina `kandsu rüä, mõni kesä pääle* Plv; *rabati noid rüä `vihka. a kandsust `võõti nii`muudu kiñni\_siss, tyuga `lüüdi `piñki `vasta* Vas; *ahjo luud tetti sanna vihast, käänetäss viha kands luvva varrõ `pääle koodetäss kinni* Röp; *`hamba kandsu? halutasõ?; `tõmba taa viho kands lik`ibähe, ma lüü munõ voori koodiga?* Se || *kuu viimane veerand ma näi kuu `kandsu, perä otsakõnõ, vana `kuukõnõ jo?* Se Vrd kantsakas¹

2. millegi tagumine või alumine osa **a.** *vikatikand vikat' kantsast katik minnu* Trv; *vikadi kants sepäl käänets kõveress, et löe `sissi saa panna* Krk; *vikati kants tuleb `niitmise `aigu*

ästi `vastu maad oida Hel; tuust pandass kandsu `külge, kate nõõriksega sinna `kinni Ran; vikat kandsust liigup, säe temä kõvembide `otsa Nõo; luyk `pañti vikati kandsu manu, siss sai kaar `puhtass Kam; `kirvõ kands Urv; vikat lät's kandsust `kat'ski Har; vikadi kands `vällä `murdunu Lei **b.** püstkrae alaaär kaaltagutsele `aeti kaits `vitsa siia `alla `kandsu Ran **c.** masti, purje jne alumine ots edimene purju kands olli `sõitmise jaoss, tõine kaletamise jaoss; kandsu nüür lääp alt üless kandsu kõõra pääle, säält lääp `päälmätse ravina kandsu `kül'gi Ran **Vrd** kand¹

3. leivakannikas sain kantsu `leiba Pal; latse `tahtseve iks `kandsu Hel; leevä otsast om kands ärä lõegatu Kam; [leiva] mõlembin otsen om kands Ote; anna\_mullõ üit's kands `leibä, seeni ku ma küdsä San; sehh leevä kands, süü? sa taad, saat külä `otsa mehele Plv; leevä kandsuots ol'l kõrrõ Vas; and mullõ ku leevä kandso nud'okõsõ Röp; süü leevä kands ar siss saat külä `otsa mehele ja kasusõ suurõ nisa? Se; `lõika üt'õ kañts karaskit Lei **Vrd** kantsik², kantsukene, kants

4. jahvatamisel, rehepeksul üle jäävad tera otsad ku `tangu tehässe, siäl jäeb `kantsu, tehässe vijl õdrajahu `kantses Kod; `suurme kantses tetti raasike kesvä jahu Krk; kui `suurmit tetti, siss mes ülejäanu kandsu, nyu `lasti `katski pudru jaoss Ran; `suurmakandsu jahust saab ää karask Nõo; ku `suurmit te'ti, siss noist kantsudest te'ti üle sõgla kesvä jahu Kam; `suurma `kandsast tetäss pudro jauha? Plv; kandsuvili, kõhn vili Se

Vrd konts

kants⁵ kants g kantsa kammits kiini `aigo `panti lehmä `kantsa, sõss nimä jõvva es nii joosta? Röp

kants⁶ kañts Vän g kantsi Tõs, g kansi Muh ree või vankri laiendusraam, tiivapuud kui kañts peal, siis põhk seisab kasinamini Muh; ree kañts, `vankre kañts Vän **Vrd** kantsel², kantsipuu

kants⁷ p kantsi kantsik Kis hobõsõlõ ruuska tõmbas, tu õks naasõlõ ka kantsi jaga Krl

kantsa → kantse

kantsa|jahu tangupäradest jahu tangukantsad, kos enäm ei tule `tangu, javateti jahuss, sae kantsajahu Kod; edimese ninaku ja viimätsa kandsa panem uvvest kivi pääle, paneme peenikse jahusõgla ette ja siis jahume ääd peenikest pudrujahu, kantsajahu Krk

kantsakas¹ kantsa|kas g -ka Hää Rak, -gas g -ga Saa, `kantsakas Lüg; kantsak g -i Põi, g -a Mar Tor; `kantsak Jaa, g -i Põi; kantsa|k g -ku Plv, g -gu Rõu Vas

1. ulakas, vembumees, väänkael; untsantsakas sii `naabripere on poiss nagu `kantsak Jaa; vahest `õetse: aritud inimestest p\_tule muud kut `kantsakid Põi; üks kantsakas `tul'li `meile Tor; si on üks linna kantsagas Saa || alaealine poiss Kohus ei võta kantsaki ette, ku vanemaks saavad, si'ss Hää

2. näru, räbal; tüügas, konts üks va `riide kantsakas oo sii maas Mar; luvva kantsak Vas

3. a vilets, raagne, rootsune Taa viht um jo_`väega kantsak Rõu; ta\_m `väega kantsak [luud], `taaga ei saa? `pühki Plv

Vrd kants⁴

kantsakas² kantsa|kas g -ka prussakas Varemini oli majades pailu kañtsaki Hää **Vrd** kantsikas²

kantsakas³ *kansa|k g -ga Khk; `kantsa|kas g -ku Jõh suur tükk, kantsakas kas on `leiva `kantsakas või on liha Jõh; mis sur puu kansak see sii maas on, kis see kansaga ee luhub Khk Vrd kantskam*

kantsa|koot *lehma tagumise jala nukkk Lehma jalg oli kantsakoodist välja väänanud Mar Vrd kantskoot*

kantsalei → kantselai

kantsama *`kantsame Trv Krk vikati kanda liiga kõrgel hoides niitma, latvama mis sa `kantsat sest einäst Trv; ärä kandsade `einä taga äräde. mis sa `kantsat, oia vikadi kants mahan Krk*

kantse *kantse Jür(-ns-), `kantse Han Rõu/-õ/; kantsa Rei Han kogu, kõik Sõja ajal oli sii niipalju sõjaväge et erm, aga nüüd on keik see kantsa-kupadus siit läind Rei; Oni tuli kantsa kraamiga `meile Han; võta kõik se kanse kroam Jür; Noil ollõv tyy `kantsõ kupatus jo kõik `üt`el puul, mugu_rekviistrjirmist ollõv vaja Rõu*

kantsel¹ *`kants|el g -li R(g `kanssli Kuu) S Kse Var Tõs Khn/-õ-/ Tor Ris Kos(kanssel) VMr Kad VJg Iis Trm Kod/-ñt-/ Pal Hls Puh, g -le Jäm Hää Saa Ris Rap Juu JMd Koe Plt KJn; kantsel Trv Krk, kandsel Krk Ran, g `kantsle; n, g `kañtsli Nõo Võn San V(g kandsli Har; kandsõl g `kantslõ Krl) kiriku kõnetool*

1. *oppetaja on jo `kantslil VNg; oppetaja `lähto `kantsli lugemist pidämä Vai; `kantslist maha, `karvi `kinni Jäm; mis õpetaja `kantslist loeb, see on `juthus Khk; See on kergu `säädus, et kolm kord `öotakse kantslist moha Põi; õpetaja läheb `kantsli `peale Muh; `kaplis on puust `kantsel Rei; `kantsel oo luteruse kirikus Tõs; `kantsles peab kiriksant `jultust Tor; paastu `aegne `altaritienistus, neid `kañtslist ei `pieta Ris; `köster tegi vanaste pisikse `kantsle peält `jutlust Juu; pühabä oli `kantslist maha `üeldud VMr; vüül`mölder lähäb `kañtslid ehitämä enne kerikud Kod; üt`el `kantsle pääl Trv; õpeteje olli `kantslen Krk; treip läits üless `kantslede Ran; ja opetaja perändäp ka sääil `kantslin `mõnda, nigu `kerkun perändedäss, kes ärä om koolu Nõo; opetaja lätt `kantslõlõ Krl; pühabä õpõtaja kõnõli `kañtslin Har; eesti kerikoh om alah `kantsli. üldäs jutust alah `kantslih Se; `kañtslin `kerikesand paat Lei || kooripealne `kantsli_päl üleväh laulõtass Se*

2. *kõnepult, kõnetool kutsuti õdagu enne magama miñekit `kantsle manu, sääil kuul`meister selet tõese päevä `tuinne Ran; latse `istsiva `peñken, kuul`meistre `olli `kañtslin, ja sõrmega näedäss: sina saesa üless ja jutusta Nõo*

kantsel² *`kantsel Muh; pl `kantsled, -lid PJg ree või vankri laiendusraam; tiivad ree `kantsel Muh; pane `vankrile `kantslid `peale PJg Vrd kants⁶, kantsipuu*

kantseldama *kantseldama Jäm Khk Pha Hi Vig Han Hää Saa Ris Kad Krk/-tem/, kandsel- Sim Hls/-tem/ Hel(-deme, -teme) Har/-õ-/; kansel- Muh Mar Khn/-õ-/ PJg spor K, `kansel- Kuu*

1. *talitama, õiendama; askeldama, sekeldama; tegelema `Kanseldin last kogu `päivä, olen peris tüdünd; Küll tämä alade `kärrest `kanselda `oues `ringi Kuu; tä kantseldas seel eieti, aga es saa seelt midad Khk; sa aga va kaeraga tahad kanselda Muh; Keribudega kantseldamene aa rohkem laste töö Emm; Nende seapõrsastega peab päeva läbi kantseldama, muidu nest `asja äi saa Rei; poiss kanseldab `ringi, ei tule kodo teene Juu; `mustlased on suured obustega kanseldajad Kos; Ilmast `ilma kanseldas last, tüe jäuks põld `aega Jür; emaema se kantseldas minuga Kad; küil se kanseldab obusega väilal Sim; mis*

ta_{nd} seal kantseldab ja `ullab Plt; ta tahab obesteg kandselte Hls || hullama, mürama hakkavad lapsed mürama, mis te kantseldate Phl; [uuel aastal] siss `maadlesid parandal `õl'ge sees, seliti olid, kis `jõudis teese jalaga ülesse ajada see oli tugevam, vat sedamoodi kantseldasid Vig; mes `aśsa te kantseldate ja `lärmate peal Ris || sugulises vahekorras olema ta om `kange `naisi kantselteme; sikk kantselts `lambit `ümmer Krk

2. õpetama; käsutama, tagant sundima `Kanselda nie (koerad) `ouest `väljä Kuu; seda taarist kantselda, see muidu ep tee Khk; Kantseldas obust põllal Pha; Kantseldad selle obusega juba teist päeva, aga aiste vahele ei saa Mar; Kantseldasi poissi, et saaks `niitmese selges Han; oost kantseldase, peksetase ja õpetase Tor; ma kantseldasi last Hää; tal omal kodus kari `lapsi kantseldada Saa; kantseldab nuort uost Jür; oleks ma `ešte kohe nad (koerad) `väl'la kantseldand tuast JJn; kui ma obest vai kedagi õppan, siis tuleb ütelda: kül<sub>ma</sub> ta `väl'ja kantseldan Trm; `lapsi kantseldatasse, kool`meistrid ka kantseldasid Lai; kantselda seda `poissi, õpeta teda Plt; temä `tüülisi kandselts, suünd taga Krk || ihunuhtlust andma, peksma Eks nad poissi ikka natuse kantseldasid Jäm; Kui siis kukkus `keiki kantseldama ning tuast väljä ajama Khk; Ta kantseldada küll saand Emm; odot ma `vaade kun kandsik om, ma kandselte su läbi Krk; Ku_{hopõn} sõnna ei_l `kullõ^o vai võtt ammõtit, siss kandsõldõdass, et jätt tüu moodu maha^o Har Vrd kantsima², kantsitama

kantselai kan(t)se|lei Jäm Krj(-lei-), Mär Tor Hää Trm Kod(ka_{ntse-}) Plt(kansa-) Trv San; `kantselai VNg Vai Hls; kan(t)sa|lei Khk VII Rei Ris Tõs, spor K; kansa- Põi Mar; kantsõ- Krl; `kantsalei Lüg Jõh VII Rid; `kansalei Kuu; kandsalei Amb Plv; kandselai Hel kontor, kantselai oppetaja `kantselai VNg; läks `kantsalei Lüg; mis `palka need kantsalei ametnikudkid saavad Khk; vallamaeas on kirjutaea, see teeb seal `kantsalei tööd VII; ärra on kantselais Hää; kas vallamaja kansalei on `lahti viel JMd; Koolimaeas `oll'i - - `veikses toas kantselai Vil; `kohtukirjutaja kantselai Trv; võtit kandselais tähe, tähe pääl `oll'i kirjutedu, kost sa puid saad Nõo; õpetaja õli kantselais Kod; kandsaleist ollõv rahha varastõt Plv

kants|harakas kantsarakas rahutu laps Kantsarakas on põngerjast suurem, aga mitte viil päris nuur inimene Hää

kantsik¹ kantsik, -ńs- Mär Tor Saa spor K(-ńss- Ris), I, kantsik San Krl Har, kantsik Trv Krk, kantsik Mus Krk Nõo, g -ku, -gu Jäm Khk; `kantsik R(g -gu Kuu; -ńt- Jõh; -kas g -ka VNg Lüg); kantsik(as), -nt- Jäm/g -ga/ VII Põi Muh Emm Mar Vig Kse, -ńt- LNg Pär KJn, g -ka nuut, piits Eks `ennevanast oli `pietud nie `kantsigud `ratsa`miestel Kuu; `tõmman `sulle `kantsikaga üle piha Lüg; kassagatel on kantsigad Jäm; sa tahaksid päris kantsigud `saaja, vitsast üksi oo vähe Khk; Suur kantsika jurakas oli `taskus, käis külakauda Põi; Ärjakarast kantsik äi anna kumminuiale kuigid palju alla Emm; ära tee, saad kantsikud mu kääst Mär; kantsik oll'i sõa `väelastel, `ratsamestel ja urät`nikutel Saa; võtan kantsiku ja annan `oostelee Juu; sai kantsikuga mäda `püksa JMd; `tõmma kantsikuga teisele VJg; saba oli nigu `ratsa obose kantsik Pil; kantsikuge pessets obest Hls; anna kantsikut, ku ta ei `kulle Krk; Siss olle [politseil] kantsik iks saapa seeren ehk viibutiva käen Nõo; siss `õkvalt kantsikuga `andiss TMr || kaigas `kantsik on puu tükk, `kellega `koera viseta Jõe Vrd kandsakas, kanstük, kants⁷

kantsik² kantsi|k Trv T(-ns- Nõo), -ńd- Vas/g -gu/ Krl, -nt- Trv Ran Nõo, g -ku dem < kants⁴ a. leivakannikas leväkantsik kähen Trv; `erne puhun om üits kandsik `leibä, ua

puhun kaits kandsikut Ran; oless ta mulle kandsiku `leibägi `annu; sandile `anti tük'k `leibä, suuremb tük'k, üteldi sandi kandsik Nõo; ua supile es anda `leibä kõrvale, et täl esi oma kandsik puhun Kam; lavva pääl ol'li? leväkañdsigu? Vas b. tüügas, konts luvva kañdsik Krl Vrd kants⁴, konts

kantsik³ *kañtsik g -u metsarägastik Kadastikku, `ruustikku, pajusi täis, `seuke maa mai-lma kañtsikut täis Hää*

kantsik⁴ *`kantsik g -u viinamõõt `maksasid kolm kobika, said `kantsiku `viina Lüg*

kantsikas¹ *kañtsikas Rid; kantsik, -nd- g -u Krk ulakas, vallatu poiss ma sul kantsikul näidä; kandsiku ei lase miut magade Krk || söim ossa litsi kandsik, alvast läit's Krk*

kantsikas² *kañtsi|kas Rid KJn, -nts- Rid Mar(-ns-), g -ka prussakas näe kui pal'lo kandsikuid teil oo sii aho müüri peal Mar Vrd kantsakas², kantskarakas*

kantsikene *dem < kants¹ nu'rkana tulliv siia kandsikse `pääle, `rundlekse `pääle Krk*

*kantsima¹ *(ta) `kantsib käima, kolama - - `Aiva `kantsib ja `kolkab siin `ringi IisR*

kantsima² *`kañtsima lööma, peksma Tegi pahandust, sai `kañtsida IisR Vrd kantseldama, kantsitama*

kantsi|mägi *linnamägi `El'me kandsimägi Hel -puu ree tiivapuud kañtsipuud Tõs*

kantsitama *kañ(t)sitama KJn SJn, `kantsi- Kuu, kansi- Juu, kañdsitõmõ Krl lööma, peksma, piitsutama Vade `lohkuja huost `täidü jo ka `kantsitada, ku sie viel nuor, et saiss täst `säälise `luoma Kuu; kui ma obust kansitan, küll ta siis mind `kuulab Juu; Ku\_ma ot'sin ühe ea kañtsiku ja kañtsitan su läbi SJn || käsutama, sundima, õpetama Sõeaväes kañtsitadi poiss nii väl'la, et `oopis teene mijs kohe nüid SJn Vrd kantseldama, kantsima²*

kantskam *kantskam g -e Hls Krk suur tük, kantsakas küll om ää suur `kantskam [liha, leiba]; om sul üte ää `kantskame `anden küll Krk Vrd kantsakas³*

kantskarakas *kañtskarakas prussakas pal'lo kañtskarakud. kañtskarakas ehk `prussak Mar Vrd kantsikas²*

kantskee *`kañtskee van Var, `kantskie Lüg (pulgamäng) akkame nüid `kantskie `mängima Lüg; `kañtskee oli vanaste karjaste mäng Var Vrd katski³*

kantskoot *kants|koot' Han Kse, -koet Muh, -koot Kei lehma tagumise jala koot Lehm pasandas kantskoodid täis Han vrd kantsakoot*

kantskop → anskop

kantsro|koot *`kantsrokoot', `kansrukoet looma reieluu või liiges reieluu alumises otsas `kantsrokoedi järel tuleb reis; kui sa jalad alt ää võtad, siis jäävad `kantsro koodid järele Mar*

kantsti *kukkus maha `kantsti Plt Vrd kántsti*

kantsukene *dem < kants⁴ sain kantsukese `leiba poodist Pal; üits kantsukene om viil `leibä Nõo; timä (luud) om nii ärä pühit, et om jäänü? üt's kandsukõnõ `perrä Har; leevä kandsukanõ, alosta kandsukanõ vai lõpõta kandsukanõ, leeväl kats kandsukaist Se*

kantsun *`kantsun g -i koot `kantsunid jäävad `järgi, kui jalad ära leigad, kui `kantsunid on ära leigetud, tuleb reie ots Khk*

kant|süld *kuupsüld `enne `maksetud ige kakskümend viis `kruoni kant`sülläst, kive kantsüld Kuu; kañt süld on üks mõet, igat pidi seitse `jalga Juu; `ostime `oastas kümme kañt`sülda puid; `turblid soab koa kañtsüllaga `osta Kos*

kantur `kantur g -a Kuu Hlj VNg, g -i Kad tugev, vastupidav; terve, kosunud `Selle `tallekane saand juba `oige `kanturaks; Vana `päivi nähnd verk `kuivald oli viel `kaunis `kantur, aga kui `märjaks sai, siis lagunes `nindagu märg paber Kuu; sina oled meist `kõige `kanturamb Hlj; sie on kosund `piale `aigust aina `kanturist juba; kaunis `kantur eit veel, ei sie niipia sure; `suaksivad nied lapsedki ükskord `kanturimast Kad

kanturane `kanturane tugev, vastupidav Sie kõüs on viel `kaunis `kanturane, võib küll `ankurile taha `panna Kuu

kanturas `kanturas tugev, jässakas Kui rikkas `rannamies jo `kanturasemaks akkand `saama Hlj

***kanu** pl kanud täi lastehirmutisena – Pöi

kanul kanul suur loom Oled `ostand omale `laadalt üä kanuli (hobuse) Kuu

kanvaa kanava(a) VNg Jõh Rei Kod; `kanvaa Jõh; kaneva(a) Jäm Khk VII Muh Mär Hää(-vaar) Hag JMd Koe Kod Pal Plt KJn, kanõ- Krl, kanne- Mar Kir Aud; kanev g -a Trv hõre riie tikkimiseks Kanavaa `pääle tegima rist`pistes Jõh; kanevaa, sedine `tehvliini `moodi arugene, selle `sisse `õmblesid suured kirjad Jäm; aruke `risti riie o kanevaa, sealt läbi kirjutatse, pärast tõmmatse lõhjad ää Muh; too `mulle üks küinar kanevaad Mär; käissed - - , `värvled olid `otsas, ja ma kirjutasin veel ära kõik kannevaa pealt Kir; kannevaa aasi `piale ja siis selle läbi oli õtte ia `jälle täda teha, `väl'la jah seda `mustert Aud; Noorem jagu ei `oskagi kanevaa `sisse õmmelda Hää; mina õmmelsin ise omale lilled `piale kaneva pial, rist`pistes Pal; vanast nõgluti kikk tanuda kaneva `pääle Trv

kao¹ kao Mar Kos Koe, kau Kuu VNg Jõh VJg ena, ennäe Kau `asja, `minge peräst nüid `ninda `maksab muretseda Kuu; meres on `palju kive kau VNg; kau mul `poissi; `kau `raadu Jõh; `Kao peletist või tuligi laudast välja Mar; kao mul ka `aśsa Kos; oh kau selle inimese küll VJg

kao², kao- → kaju, kaju-

kaokse `kaukse Amb Sim kaotsi sai ikka neid viimaseid ivasid taga of'situd uolega, et neid `kaukse ei jää Amb; kerves läks `kaukse Sim Vrd kaosse

kaoksed pl `kaoksed Pee, `kaused JJn Kad talvekahjustus rukkiorases `kaused sies, talv ära võtt, tühjad plat'sid sies JJn; rukki `kaoksed, kadund rukki kohad, vahest võttis [kül] pooled plat'sid ää Pee; [kus] rukki `kaused on, siis tehasse `sinna teist siemet kas `vil'ja või lina Kad Vrd kadu, kaotes, kaotis

kaokses `kaokses Tür, `kaukses VJg Sim a. kaotsis obune oli `kaukses VJg b. külmakahjustuse kohas sial rukki `kaokses ei pia `kasvama `keegi Tür Vrd kaoksis

kaoksesse `kauksesse Amb VJg Sim Iis, `kaoksesse Tür Pee a. kaotsi nuga läks `kauksesse Iis; b. (talvekahjustustega viljast) `tehti rukki `kauksesse odra Amb; tegi rukki `kaoksesse, ei sial kasva `keegi Tür; `vaata, rukis kadus sielt ära, `kaoksesse `tehti `vil'ja Pee Vrd kaoksisse, kaosesse

kaoksi `kaoksi Lai, `kauksi Kuu VNg kaotsi `Hoia paremine, et ei lähä `kauksi Kuu; oh se asi `ammu `kaoksi jäänd, mis sest veel kõnelda Lai Vrd kaosse

kaoksis `kaoksis Kad Lai Plt; `kauksi|s Hlj Kad, -ss Kuu a. kaotsis `Kirves jäi `oue `luodelajule, nüüd on `kauksiss Kuu; käärid on `kaoksis Lai Vrd kaokses, kaosses, kaoksis, kaokses, kaotsin b. talvekahjustustega kui rukki `kaoksis on - - siis tehasse `sinna teist siemet kas `vil'ja või lina Kad

kaoksisse `kaoksisse a. kaotsi see on nii `kaoksisse jäänd, põle `kuškil Plt b. (talvekahjustustega viljast) rukki on tal'v ää rikkund - - rukki on `kauksisse jäänd; rukki `kaoksisse `tehti odre Plt **Vrd** kaoksesse

kaokübar kaoküpar kaabu – Se **Vrd** kaabukübar, kaomüts **-leht** kaoleht (taim) – Se

kaolt kao|lt Vas, -ld Plv abil, kaudu mõistu kaold sai teedä? Plv

kaomüts kaomüts kaabu – Se **Vrd** kaokübar

kaonukõnõ kaonu|kõnõ Krl(-gõnõ), `kaonu- Se, `kaono- Rõu, kaonõ- Vas kadunukene ta va kaonukõnõ o'l' ää inemene Krl **Vrd** karonakõnõ

kaosesse `kaose|sse rukki `kaosesse tehti odrad, et maa tühäss ei jää Mär **Vrd** kaoksesse

kaosse kaosse kaduma, kaotsi si asi on kaosse jäänd, kas leiab ülesse või ei Trm **Vrd** kadusse, kaokse, kaoksi, kaossi

kaosses `kaosses Trm kadunud, kaotsis mõni asi õli `kaosses, ise ei tiand kuhu panid või jäi Trm **Vrd** kadussen, kaoksis, kaossis, kaotses, kaotsin

kaossi `kaossi kaotsi jäi `kaossi, ei tule tagasi `kustki Lüg **Vrd** kaosse

kaossis `kaossis kaotsis Lehm õli kolm neli `päivä `kaossis Lüg **Vrd** kaoksis, kaosses

kaoššil `kaoššil kaotsis – Lei

kaotama `kaotama, `kaota(da), (ma) `kaota(n) Lüg(-ta) Vai(-mma) Khk VII Mus Muh L(kajo- Vig) spor K, I T(-tõmõ, -tõde San), -tem(e), -te M(-ta Trv), da-inf `kaota?, -da? V(-tõmõ Krl; [ma] `kaoda); `kaotama, kaodata LNg Rid HaLä; (ma) `kaodasin Saa; `kautama, `kautada Kuu([ma] `kaudan) Hlj VNg Sa Phl Mar Kse Var spor Pälö Hald Jä I(-ta Trm); `kautama, kaodata Rid HMD spor HaId, Amb VJg; `kaudama, `kao- Hi(da-inf `kauta, -ao- Rei, `kaudada Emm; [ta] `kaudab Käi Rei); `kaatama, kaadata JMd, `kaatata Kod ([ma] `kaatan); `kaatma, `kaata, (ta) kaadab, kaade- Käi; kaada- Kei Juu Jür Sim Koe Trm

1. kaotsi minna laskma, ant leidma olen `kautand nua VNg; ku minu oma `vällä `kaotad, siis `õsta `mulle uus asemelle Lüg; `vardad ning keik ma `kauda eε Khk; ärge `kautag mitte mo keppi ää VII; Täma peab oma asjad kõik äe `kautama Põi; ma `kaotasi raha ää Muh; sina se keige suurem `kaatija jüst oled Käi; Kus `kohta sa selle `vetme ometi `kaudast Rei; lapsed `kaotasid loomad `metsa ära Mär; [kanad] `kautavad ju sui pesad ää Tõs; `Ühtegi `asja käde anda ei või, kõik `kaotab ää Khn; `kamre võt'i se ma `kaotasin mito `korda nõnna ää et Ris; ädapärast lõid isi `alla, kui obune `kautas raua ära HMD; ärge ää kaadake Kei; kuhu neid nuge `kautakse Amb; küll tema on üks igavene `kautaja VMr; kuda ma sülegä tuyn, `kaatan ärä Kod; nää `jid, `kaotasin oma `varda ää ega leiagi enam Plt; mis sest väitsest `osta talle `kaota Trv; si o ärä `kaodet, sedä ääp kätte ei lövvä Krk; mõni kaotap oma asja kõik ärä Puh; kui sina laolatus sõrmusse nii ärä `kaotat, et esi ei tiia, tuu tähendäb `alba, mijs koolep sul ruttu ärä Nõo; ei tiia midägi olevat `kaotanu Ote; kaot' suka `varda är? Krl; ma olõ uma käänedü `pääga väidse vällä\_ `kaotanu? Har; küll sa olõt miiss `kaotamma Plv; ütte `priisi sai kõigilõ `hammilõ vinäld (küllalt), ku ar\_ `kaoda as õnnõ Vas

2. ilma jääma, minetama a. (varanduse jm omatavaga ühenduses) `sakslane `kiidab et `suured `võidud, aga `kaotab ikke oma mehi ka Lüg; kanad on tiivil, `kautavad `sulgusid ning `ehmid Khk; selle palava ja `parrudega lehmä `kaotavad piima koa ää Mär; tiä, tääl

oli sis jalg `aige, kas sis sellepärast kajotas piimä ää Vig; `kautas oma koha Kos; sie kaev ei `kauta [kuivaga] vett; siis akkab kašk oksele, siis ajab niisugust `vahtu, mahl jääb isegi väheseks, siis kašk ei `kauta lehetoidust JJn; lehm `kautas piima ära Trm; siemet ei taha `kaatata Kod; `joomese ja `kuarti `mängimesega `kaotas kõik oma varanduse Plt; kaot's oma amjadi Krk; mes suure `kül'muse om `kaotanu, tuj om `loiske Ran; ku vili om ära imbunu, siss om ta maitse kaotanu Ote; viij `kaotass ar?, läpü `laskva läbi viij Se || fig läät püvi `püündme, `kaodet kana ärä Krk; mingu ui_püvve `püüdmä, `kaotat kanagi? Vas; püvve läät `püüdmä kaotat ar kana (kaihh tulõ inne ku kasu) Se; läät püvve `püüdmä, kaotat är^p kanagi? Lut **b.** (seoses inimese füüsilise ja psüühilise seisundiga) `kaotab oma `tervise `sinne Lüg; [joobnult] tä `kaotab `mõistuse `rohkem kut üks teine Khk; ta on `mõistuse `kaotand Kei; tema on oma `kuulmise nii ää kaodand Rap; neid om `aigit, kes oma `mõistuse ärä `kaotess Hel; vanan `kaotat kah `kuulmise ärä, ei kuule enämb `väikest kõnet Nõo; ku latsõl läädsä?, sõss piät teda pimmen `hoitma, muud'o või silmänägemise `kaotada? Kan; mõni `kaotass näo ar `varra, lätt ruttu ilotust, ni lät `varra vanast Se **c.** (seoses abstraktsema kasutusega) jumala `süüemest ärä `kautama Kuu; `kautas `julguse Hlj; metssia `põrsastegä on jah, `neiegä võid `varsti elo `kaotata Lüg; tohi `julgust `kauta mette Khk; kui ta `julguse `kaotab, jääb ju arast Pal; sij om `julgust `kaoten `endel, ei `julge ette `astu ega kõnelde Trv; peremijs läits oma vara mant pakku ja kaot' elu ka ärä Rõn; kui nüü\_võl'siss tuñnistasõ mu `ütlemist, siss ma_`kaoda uma nime Har

3. kõrvaldama, hävitama a. kahjustama, rikkuma; kehtivust, kasutust jm minetama reñt kaudati ee, arvati ostu rahaks Khk; nooremad inimesed on selle ää `kautand, [sõna] emm Kaa; kui `rasked `vihma tuleb, `kautab vilja põllu pealt ära Krj; [parunid] nee pidid `saama ää `kaotet tükkis Muh; nüid nee tuule `veskid on änamald jäuld ee kaudat Käi; kui me `kooli akkame asutama, siis `kaotame `lähkripoisid koa ära Noa; mõesa kaotati ää, jaotati ää Mih; ja `sinna `korjab vesi ja, see `kaotab `jälle siis rugi `seemne ää Tõs; `vasta tied läks aed sai ää kaodatud Ris; käsk `anti küll aga nüid kaodati ää Juu; aga nied olid `erne sel'sid mis sedaviisi, kõvaks ikke `jäivad ja - - nied `kautati ikke ära kohe KuuK; neid rahasi põle kaua `aega `nähtud, nied kaudati `ammu ära Amb; `kautasivad piirid ära VJg; `lõune tuul `kaotab kala ära Vasknarva rannast Trm; `mõisa `kaatas nüid talud ärä Kod; nüid (aidad) said siit ärä `kaotud `jälle ja, ja `siia `tehtud kajo KJn; igal talul `ol'li oma saunamijis, nüid on kõik `kaotud Vil; jänes om `kange `jäl'gi `kaotem; `varga `kaotev ka `jäl'gi Krk || fig kadedus kaudab kalad merest Käi; `tütreid ja `täkud on talumaja `kaotajad KJn; kassik `kaotep, konnak kosutep, sij käü latse `pihta, enne või last konnak ütelte ku kassik Krk **b.** parandama, ravima see `kaotade läkakõha ää Muh; sügelesed - - küll oo need kurjad ää `kaotada Mar; kitsi käe sees - - pannasse `veltse punase lõngaga kinni, `kaotasse ää `jälle Vig; sauepoolikud on visa `kaotada Mih; ja kus see, mis ma kilp`näärme ää `kaotasi, kus see pet'is mind Aud; sa ei `kaota oma kõha ää Ris; mis maast ohatand on `kunstlik `kautada HJn; sie rohi oli sügelemise ära `kautand JJn **c.** füüsiliselt hävitama, surmama; aborti tegema `kaotas [lapse] `vällä, kenegi `silmad ei õle `nähned Lüg; ma `kauta sea ära Jäm; Metsa [talul] tüdrugud olid oma kassipoja ää `kautand Khk; [hobune] lähäb maha `lõömese `alla, `kautamese `alla Pha; Lambi õli on see mis täid äe `kautab inimeste ja `loomade kallalt Põi; see on nii tohm koer, piab ära `kautama kohe Rid; tia kas näid

(vareseid) oo vähemas äävitud, ära `kautud `miski asjaga Var; kis vanaste last `kaotas, se `nüidne asi. nüid paegal `kaotasse ää PJg; prussakid ja `kil'ke saab rohudega `kaotud Tor; võtab neid `rohtusid `sisse ja `kautab [lapse] ää Kad; ängastama, see on teist ära ävitama või `kautama Sim; ärä `kaatasid vene `keisri Kod; oli ikke paks, aga nää nüid `kaotand ää, põle kedagi enam Plt; kalbusse juure kaoteve kirbu ära Pst; lehmil oo ka maoaaje,- - uisarohti ei kaotavet neid; `sahvrañ, sii olevet latse `kaotaje Krk; esi ma_i taha pattu tetä, esi ennäst ärä `kaote Hel; ar kaot' vüü alt Se

4. kaotust, kahju kandma, või(s)tluses alla jääma, ant võitma kie (kaardimängus) `ühte `puhku `kaotab, eks sie saa `kahju siis Lüg; Kump `kautab [kihlveo], pudel viina Pöi; `vaenlased on `kaodand Rei; `sakslane `kaotas suureste ja venelane `võitis Juu; kumb `kautab, sie läheb VMr; vainlani kaot' oma sõaväi är? Krl

5. kudumisel silmi kokku võtma, kahandama sukka `kautama Kuu; tuleb sukka kaodata; `varda ääre pialt akati iga ringi aeg `kaotama Ris

kaotes `kaotes talvekahjustus rukkiorases rukki `kaotes Tür **Vrd** kaoksed, kaotis

kaotesse kaotsi sõtta ta jäi `kaotesse Kõp

-kaoti Ls kaelkaoti

kaotis `kautis Kad talvekahjustus rukkiorases rukki `kautis, kui tal'v rikub ära Kad **Vrd** kaoksed, kaotes

kaots kaots g -i varisenud viljaterad Vada ku pailu_m mahan `kaotsid Pst

kaotseh `kaot'seh Se kaotsis **Vrd** kaotsin

kaotsehe `kaotsehe Plv Vas Se/-t-/ kaotsi poig jäi `seohõ sõtta `kaotsehe Plv; lehm om ka'ra mant `kaot'sehe jäänü?; `kaot'sehe jäi nigu vana kuu `taivahe Se **Vrd** kaotside, kaotsihe

kaotses `kaotses Kõp, kaotses Vil kadunud, kaotsis siss kadus temä ärä, `ol'li kaotses Vil **Vrd** kaoksis, kaosses, kaotsin, kaotsis

kaotsi `kaotsi VII Rei Mär Saa Kos KJn Ran Nõo Se/-t-/, `kautsi Kuu VNg Khk Kaa Mär Kse Var Trm

1. kaduma, kadunuks Sormnuga on `jälle `kautsi mend Kuu; Nööl on `kautsi läind Kaa; `lammad läksid `kautsi Mär; mu nuga läks `kautsi Kse; kearid jäid `kaotsi Kos; jäi sõaväl'jal `kautsi Trm; kui sa `kaotsi jäid, enämb `kirjä es tule Ran; kas kana jäi `kaotsi Nõo

2. raisku, hukka vot omad sugulaised ikke [võeti naiseks], siis ei lähä vara ka `kautsi VNg; ja akatse `põldu `kännä, siis need [lõokese] poead `lähtväd kõik `kautsi Var

Vrd kadotsi, kadusse, kadussi, kaoksi, kaosse, kaossi, kaotesse, kaotsehe, kaotside, kaotsihe, kaotsil(e), kaotuisi

kaotside `kaotsid|e Hel Ran Puh Nõo(-t-), -õ Har kaduma, kaotsi kas om `kaotside jäänu vai Hel; üit's asi jäi kaotside, es levvä kostegi Puh; mul `olli `väega ää väits, aga om `kaotside jäänu; poiss `kullep kikin `kõrvuga, et `üitsegi sõna `kaotside ei lähä Nõo; `jäie tu rät't `kaotsidõ Har || tühja, raisku timä püünd raha `häötä, et muud'u lätt `kaotsidõ Har **Vrd** kaotsisse

kaotsihe `kaotsihe Urv Plv Se, -t- Vas Röp

1. kaduma, kaotsi seenel ollõh `harpu mu pini must är? ja jäigi `kaot'sihe Röp **Vrd** kaotsehe

2. raisku, tühja *Jutu ajamisega lät's pal'lu aigu kaotsihe* Urv; *hüätego jää äi_`kaot'sihe* Vas

kaotsil(e) `kaotsil(e) Rei, *kaot'sile* San, `kaotsil(õ) Krl, *kaotsile* Rõu kadunud, kaotsis; kaotsi `kaotsile minema, on `kaotsil Rei; *nuga jäi kaot'sile* San; *asi om kaotsilõ, ess saa?* kätte; *nõkl ol'l kavva* `kaotsil Krl **Vrd** kaoõõil

kaotsin `kaotsin M Ran Nõo Har, *kaotsin* Puh, `kaotsih Vas, *kaot'sih* Rõu/-n/ Se kadunud, kaotsis *oli ulga* `aiga `kaotsin Trv; *lehm om* `kaotsin Hls; *üits kolm neli* `päivä `olli küll `kaotsin [siga] Ran; *prõlla om vikatilast* `kaotsin Nõo; *pal'lu no?* inemiisi `kaotsin om Har; *Kuudi ol'l poolõ* `päivä `kaot'sihn, *siss tul'l tagasi, ja* `jäigi mi\_`mano elämä Rõu; *lammas ol'l mitu* `päivä `kaotsih Vas **Vrd** kaoksis, kaosses, kaotseh, kaotses

kaotsis *kaotsis* Saa, `k- KJn kadunud *kas sul midagi kaotsis on* Saa **Vrd** kaotses

kaotsisse `kaotsi|sse KJn, -se Trv, -ss Krk; *kaotsisse* Vil kaotsi, kadunuks *sij venelane jäi kaotsisse* Vil; *väits läits* `kaotsi Hls; *katti ärä ja jäigi* `kaotsiss Krk **Vrd** kaotside

kaotuisi kaotsi *poeg jäe sõtta* `kaotuisi Kod

kaotus `kaotu|s g -se Vai VII Mär Tõs Tor JMd Plt Hls, -ss Trv Krk Puh Nõo San Se(-ss), g -sõ Krl(-au-) Rõu/-ss/; `kautus g -e VNg Jäm/-ou-/ Khk Rei Kos Trm, *kaotus* Koe Plt, *kau-* Kse VJg Iis, `kaodus Kuu Emm, `kao- Vai Rei

1. kaotamine, minetamine, ilmajäämine *see oli tale* `raske `kautus Khk; *sa saa järje* `peale `ühti, *üks kautus teise järele* Kse; *mo pojad surid ää, mool oli suur* `kaotus Tõs; *raha* `kaotus tuleb kaardi mänguga Tor; *sial oli suur raha* `kautus Kos; *mul põld suurt* `kaotust sellega kedagi JMd; *sie õli suur kautus kõhe, obusega sai petta* Iis; *sij tulekahju olli suures* `kaotusess Hls; *sij suur kaotuss (tütre surm) om* `tervise ärä võtten Krk; *sij* `ol'li mul suur `kaotuss, *ma jäi nii alaste* Nõo; *kae kos mulle tuu* `kaotuss tul'l nüüd San; *raha* `korguss lätt alapoolõ *siss sjo_om* `kaotuss Se

2. ahendus, kahandus *suga* `kaodus, `kinda `kaodus Kuu

3. hävitamine, häving sügeliste `kaotus Tor; *ulkumine on inimese kaotus* Koe; `juamine on tema kautus VJg

-kapa Ls kipa-kapa

kapak *kapak* k g -ku Saa Trv Hls Kam, g -gu Krk sokk, lühikese säärega meeste sukk meestel `tehti `ästi `jämmest lõngast kapakud - - *kapakid* `tehti villase ja takuse lõngast Saa; *kapaku jalan* Trv; *meä kohente kapaku* `kinni, *kui ta katik om; kapaku olli* `valge ja all. *vjir* `koeti kirivene Hls; *kua üt's paar kapakit; kapagu, lühikese sääre. vanast es ole kapakit, olli pikä suka* Krk **Vrd** kapats³, kapukas¹

-kapakas Ls koerkapakas

kapake(ne) dem < kapp¹ *lapsel on* `veike *kapake* Hää; *sai kapakesega vähä moka* `otsa Trm; *pane piim kapakse* `sisse Hls; *lõunu kapak, üt's laud om pikep, kõru kül'len* Krk

-kapal(e) Ls koera-, koer|kapal(e)

-kapaline Ls koera-, koer-, kuits-, kutsi-, kutsu|kapaline

kapamaa pinnamõõt, 1/25–1/30 vakamaad *üks vaka maa oli kolm kümmend kapa maad* Kär; *kapamaa see oli üks külemetu maa, kus külemetu* `vil'la võid `peale vissata VII; `kakskümmend viis kapamaad on üks vakamaa Tor **Vrd** kapp²

-kapamees Ls koera-, koer-, kuits|kapamees

kapar *kapar* vask – Lei

kaparaha pulma viimasel päeval õllekapa sisse korjatud raha *Pulmade viimsel päeval korjati kannu- ähk kaparaha* Khk **Vrd** kannuraha

***kapask** pl *kapaskid* hum (vanadest suurtest sukkadest või kinnastest) *nao va kapaskid* `jalgas Mar

kapat → kapott

-kapat Ls kipat-kapat

kapatama *kapatama* Rõu Vas Lut, *-tamma* Plv, (ma) *-da* Rõu Plv Vas, *-teme* Hel, *-tõmmõ*, *-tõmõ* Krl kaapima, kraapima, kiskuma; kaevama; kõplama *Peñdremaa kapatedi konksiga läbi, et orassjuure`vällä saass* Hel; *obõnõ kapatass* Krl; *pini kapatass* Rõu; *lää kapada`nyuri`kartolt* Plv; *lapjuga kapatas maad*; (puu)kuorõ *kapatat päält är?*; *tsiga tsung ali kapatass maad*; *kapataja kisk`kuurmast sitta unikili* Lut **Vrd** kaabatama, kaapima

kapatjalg euf kurat, vanapagan Kam Kan [loom] *karglep kammitsen nigu vana kapatjalg*; *mõni`ütlep kah vana`toni, et va kapatjalg* Kam; *kapatjalg om sääne vana`juuda`seltsi* Kan

kapats¹ *kapats* g *-i* vanapagan, tont, kummitus *kapatsi`vihitlevä sanna pääl*; *vahel olna kapatsit peni näol nättu*; *kapats`kõnnu lume pääl ke`ip käen, ei ole`üitski lumi`sisse`võtnu`nigu liblik must m`ijs*; *lastele üteldi: oia, kapats tuleb* Ran

kapats² *kapat's* g *-d'zi* kõblas *kapat's um tuu minka kabõhhõsõ?* `kitskva? `ka`istit, `rõtku, `nak`rit Lut

***kapats**³ pl *kapatsi*, *-dsi* sokid, lühikese säärega meeste sukad *meestel`olli kapatsi* Hel **Vrd** kapak, kapukas¹

kape *kape* müts *Mia käisi kapega, te`stel lastel ei olnu kapesi, neil`ol`lid rätikud pääs* Hää

kapel → kabel^{1,2}

kapeldama¹ *kapeldama* Jäm JõeK askeldama, toimetama *kül`nad tievad ja kapeldavad, ei nad`siski`jõua`ku`skille* JõeK

kapeldama² *kapeldama* Jäm Khk Põi Rid kapliga paadist vett välja loopima *lae taarist tühaks kapeldada* Khk; *akka kapeldama, kapelda paat`tühaks* Rid

***kaperd** pl *kaperdid* Jäm Ans **a.** puukingad *koes mu kaperdid on* Jäm **b.** meeste sokid *vanad kaperdid, varrastega kujutud, isastel. emastel olid pitkad sukad* Ans **Vrd** kapet(as), kapukas¹

kaperdama *kaperdama* eP Trv Puh Nõo Kam, *-teme* Krk, *-deme* Hel; ipf (ta) *kaperd* Pst; *kapõrda`mma* V(-ma Kan Rõu Vas Se), *-ma* Ote, *kapõr`dõmõ* San(-deme) Krl; *kapperdama* R(kaberdamma Vai)

1. ebakindlalt, tuigerdades käima, komberdama, kakerdama *kapperdab`käiä, ei`sõisa jalal* Lüg; *`lange maha ja kaberdama üles* Vai; *kaperdab`ühthe jooni`peale* Muh; *ää kaperda`tühja sii,`tallad teiste jalad ää* Mär; *mes sa kaperdad sii tuba kada, lase magada koa`ühhti* Tõs; *lapsele kui kukub maha ja ei`kõnni sis üteldasse: mes sa kaperdad* Trm; *mis sa kaperdat pori sehen* Trv; *oh, ta om va kõpuss vanami`ss`alla, temä`vii`l kaperdess üleven* Hel; *nigu vana kalberuss kaperdap jälle väl`län ussaia pääl* Kam; *sa kapõrdat nigu`juybunu* Ote; *võeh, kui ma`kapõrdõ`jalgu pääl* San; *no om`hindä`täüs`laknu?*, *no kapõrdass`tij`pääl* Kan; *lat's nakass`jo`tarrõ`müü`dä kapõrdamma,`kää`käi`ilõ`ja`sais`ka`jo?*

piingi nõal Har; mine[?] ilostõ, mis sa_kapõrdat Vas || karglema Obu kaperdab `koplis lusti pärast Emm

2. saamatult töötama *mis sa mud'u kaperdad, kui sa kedagi ei tee `ühti Juu; kaperdas sial, ta tööl põlnd `õiged nägu Kos; sa kaperdad siin kallal `terve süögivahe, ei sua `val'mis Sim || askeldama, talitama ei saa muud kedägi tetä, kaperte `luumege Krk || tühja juttu ajama mis sa kaperdad ilma `aegu Mus*

3. otsima, kobama küll *ma ta kätte kaperda Hää; ega sa_i leia, mis sa kaperdad siin pimedas Sim || käperdama si poiss on `kange tüdrigid kaperdama Saa*

Vrd kaaberdama, kabõrdama, kaperduma, kapõrdõllõma, koperdama, käperdama

*kaperduma tuigerdades käima, komistama *ineminõ om puõoh, s_kapõrduss `maaha; `haigõ jovva ai `astu[?], kapõrduss Se Vrd kaperdama*

kaperdus *kaperdus* saamatu töö tulemus *tegi mitu `tuõdi, aga kaperdus tuli `väl'la Kos*

kaper|jalg ees, jalus koperdaja – Lai

kapet(as) *kape|tas g -ta Muh Lä Tõs(-tis) Khn(-õ-) Aud(-tis) HaLä(pl kapetid HMD Rap); kape|t g -di Khk Mus, g -ti Kär Kaa Pha Jaa Põi Tõs Aud PJg; kabet, pl kabedid Hi sokk, lühikese säärega meeste sukk isastel on kapedid ning emastel on sukad Khk; kapetate ülemised otsad `ollid kirjutet, seal `ollid männad, aga pöövad `ollid `valged Muh; `naistel olid kabedid ja sukavarred Käi; kapetad `pandi suka `alla Mar; linasest `tehti igapäevaseid töökapetasi Kul; pane oma vaad porised kapetad `kuima Mär; kapetas ike pool sukka, peält sääär vikeldasse ää koa Vig; Panõ\_nd `vjõltsõd kapõtat `jalga, külm juba ju; mia kuõ kolmandasi kapõti juba Khn; `tõmma otsused veel kapetatele `piale; meestel oo kapetid Aud; kus mu kapetid oo PJg; kapetad olid `väikse säärega, säärt polnd ollagi, paar `tol'li Hag; peasuke laalab: siidikera, niidikera, vidisin villad, kodusin karvad, tegin ämmale kapetad rivi Rap; mestel ike kapetad, naistel ike sukad Juu || riidest sussid, pätakad – Kaa Phl || narts ümber kana jala, et too siblida ei saaks – Hag Juu || fig loru oled üks va kapetas ikka Hag || fig sukka `otsis, kapeta sai (ebaõnnestunud naisevõtust) Mär Rap Vrd kaperd, kapukas¹*

kapetis → kapetas

kapet|jalg 1. hobune, kel jalgade alumised otsad või mõni jalg tervenisti valge – LNg Kei

2. sõim *mine* va *kapetjalg eest ää Khk; sa `justkui va kapetjalg Mih Vrd kapukjalg*

kapidan → kapital

kapike(ne) dem < kapp³ *sii on minu kapike Hää; nägin üht veikest kapikest sial Iis; pane kapikese `sisse ehk `veikse kaistikese `sisse Kod; vaade seinä pääl kapik `sisse Krk; kirstu kaiikõnõ Plv*

kapilka *kapilka* rahakarp kirikus *kapilka kohõ kerikuh raha pandass Lut*

kapi|mees ametmees pulmas *kapimehed või kirstumed olid veel selle kirstu või laeva `juures Aud -nahk jalatsi kannavooder `pannasse kappinahad `sisse, siis `saapa kand kõva Lüg; ku sitt kapinahk on, siis konts vajub ju `krõmmi Hää; kapinahk õlgu paks ja `kange, `pantse kannä `sisse või kasetohoss kahe naha vahele Kod*

kapital *kapi|dal Khk(-dan) Muh Mär Tõs Juu VJg Trm Plt, -dal' JMd, -daal Jäm VII Rei Mar Tor Ris Juu VJg Puh Nõo, -daal' Han, -doal Kos, -taal Koe Iis Trv Nõo Krl Plv, -tal' San Plv Vas Röp; kape|dal Kõp, -daal' Aud Hää KJn, -dal'l Krk, -tall Hls; kapiital*

Se; *kabi|dal* Kuu VNg; *kappi|dal* Vai, *-daal* Lüg Jõh varandus küll *sedä kappitaa-li juo on, üksindä elätud ja õldud* Lüg; *mis viga laialt elada kui kapidan kää on* Khk; *tä sedä kapidaa-li annab tütrile kaasaks* Mar; *vaesel põle kapedaa-li* Hää; *küll sel aga seda kapidaa-li on, on aga rikas Juu; sul ei ole midagi kapitaali, sa ei või midägi pääle asute* San

kapitan *kapidan* Aud, *-ni* Hel; *kapitañ, kaptañ* g *-ni* Se; *kabitaan* Lüg sõjaväeline aukraad, *kapten ruo ülem õli kabitaan* Lüg; *minu esä olli kroonu ülemb, musigandist seenikuni kapidañ ja underohvetsijf* Hel; *anna kaiitainni kätte kiri* Se

kapitsema *kapitsema* S(-b- Phl) L

1. *kraapima koer kapitseb kirpu* Jäm; *elajas kapitseb jala või söraga pää küljest* Khk; *kaś kapitseb kõrva juurest, justkui ketraks* Muh; *koer kabitseb kerpu maha küinega* Phl; *tuhlid kapitsema* Kse; *kana kapitseb mulla pääl* Hää; *anna nuga nukitseda, kirbu kella kapitseda* Saa || fig *suuga tegad suure linna, käega kapitse kana pesa koa mette* Mih

2. *askeldama, koperdama mis sa seel ni koua kapitsed* Ans

3. *kröbistama üks kapitseb vist eente sees* Mär

Vrd *köpitsema*

kapjama *kapjama, kabja|ta* Kod Ran, *-da* Rõu Vas jooksuma, kiiresti liikuma küll *kapjavad, juaksevad võito; laksutab piitsa, obene kapjab siis; lapsed ku varva ärä lüäväd veri kapjab juassa nõnnagu* Kod; *obene kapjab koplin, kui kül'm om; ää ilm ja võid palli jalu kabjata, nyyr inimene* Ran; *lat's või paljide jalguga kah kabjada* Rõu

kapjas *kapjas* g *-ja kabi obuse kapjad* VNg

kapl¹ → *kabal*²

kapl² → *kabel*²

kapla → *kabla*²

kaplama¹ *kaplama* *tuhlama, otsima mis sa siin mud'u kaplad, leia omitigi ühti; kaplab aga piale, ei leia ühti* Nis

kaplama² *kaplama* *sebima (köit) kapla se köis vällä ja pane pengi alle, siis ei ole ies* Vai

kaplama³ *kaplama köplama* – Vai

kaplanõ → *kablane*

kaplauhti *kaplau-hti* *deskr Vata sokk ol'li rumal loom, läks üle jõe, kukkus sisse kaplau-hti* Hää **Vrd** *karplauhti*

kapli¹ *pl kapli tilgad, apteegiravim sies kivistä, tarvis tuua aptegist midägi kapli, ehk sie avita* Vai

kapli² *kapli kellu* – VNg

kaplitama → *kablitama*

kaplits *kaplit's* g *kapliidsa* *kabel* – Lut

kapnär → *kapral*

kapornik *kapornik* VJg Lai; *kapo-rnik* Sim; *kabo-rnik* Hlj IisR; *kappornik* VNg Lüg(-u-) Jõh(*kaburnik*); *kabornikka* Vai; *pornik* Juu Koe ülesostja, kanakaupmees *nüüd enam ei käi kabo-rnikkuid* Hlj; *Kana kappornik käib pikki külä ja ostab kanu* VNg; *Miina käib kappornikkust* Lüg; *kui mittu kana möit kabornikkale* Vai; *viisin kuked pornikulle* Juu; *kapo-rnik õstis kana puegi ja kanu* Sim

kapoti|kuub = kapott `naistel kabuti `kuued `vatlast `riidest, sinine; kabut kuub Lüg; kaboti kuub oli ülevalt `ümmer piha ja alt suur lai Hag **-palitu** kabuti `paltu = kapott – Lüg

kapott kaput g -i Mär Tor Ris Kei JõeK Ksi KJn, -t' g -i Saa VJg Sim Lai; kapput g -i Jõe(-t') VNg, g -imme Kuu; n, g kapputi VNg; kabut g -a VNg, g -i Lüg, -t' g -i ViK; n, g kabuti Lüg; kabot g -i Jõh, -t' g -i IisR Kaa Pee, n, g -ta Nis; kaabot g -i Hag JMd JJn VMr, -t' g -i Juu Koe, kaabut Jür(-oa-); kapat Lei vanaaegne üleriie, vöökohalt läbi lõigatud, ülaosa hästi taljes, alt kroogitud või volditud `enne oli neid kapputisi, nüüd pole neid Jõe; kabut on `talve palitu, `siesidega, `paksust `vatlast `tehtu VNg; enne `käidi kaput `sel'ges Mär; kaput `ol'li pihast kitsas ja alt lai Tor; vollilesed mustad kaputid Ris; kaabot' oli alt nelja load'ne; pere`ütred said kaabotid, egä `vaesed suand Juu; tie ikke kuue riiet, ää tie koabuti riiet Jür; kui ma mehele sain, oli mul kaks `kaaboti JMd; meie käisime `kaabotiga mardisa'ndiks Koe; kuub oli `lihtne, aga kaabutiga `käidi kirikus Sim; näe, s'ij kannab viij kaputit Ksi

kapott|kuub → kapotikuub

kapp¹ kapp g kapa R(g kaba Kuu; n, g kapa IisR Vai), g kapa eP M

1. a. ümmarguse põhjaga laudnõu, kapp otta vett kappaga VNg; joi kapa täis olut `vällä Vai; souna, sia, lüpsi, taari kapp Jäm; nee kapad olid `mitmes arus, toobist viie toobini; kappade sihest `joodi ning `pesti Khk; kappu igamees tegi omale ise Mus; kapaga visati `leili Pha; kapal o kirjad peal; piipkannuga `väeti õlut kappade `sisse (pulmas) Muh; kapal oli üks kõrv pees, kus sa `kæega `kenni akad Käi; vanad sõid `piima kapast, lapsed puu kibust Rei; piim oo kappe sees Vig; koera lake oo kappas, eks ta söö sealt kui ta tahab Kse; kapaga sai `silmi pesta Mih; `lehmi `lupsti lüpsi kapaga Tor; `ammo ne pesukaused tulid, kapa siest `pesti `enne Ris; oli mitu kapa majas, vasika joodu jäuks ja põrsastele söögi jäuks Kos; Kapp oli kuuse `laudadest, et `kergem oleks, paju või tominga vitsad pial, kõrvast `oiti kääs Jür; sil'mavie kapp, et `sil'mi `pe'ssa VJg; ainult kapad on ilma koaneta Trm; kõrraline ka'nd kapaga `toito näile (häregadele) Kod; saunas on kapaga ia vett `tõsta, plekk lääb tulisest Lai; teind metsavahile siis `pangesi siin ja kappasi Plt; kapp on kahe kolme toobine, kibu on `veikse as'ja nimi KJn; toobist suurepe kapa olli söögi vett patta `tõsta Hls; kapp, kellege `lõunu visats; `lehmi nüssets ka kapa Krk || fig õlu nüüd üiavad õlut `jälle kapa. `tehti salaja, küsiti ons kapa Kei || fig Kallab naa kut kapa e'rest (vihma) Emm; saeab justku `kallab kapaga Mär; `viskab nagu kapaga (vihma) Mih; punetab näost nagu lepä kapp Juu **b.** mahumõõt [kala] `miedu `riistad olid kala kapp oli `toine ja `toine oli kala `hektu. ja `sinne `hektusse läks viis kapa sise Kuu; kapp on Pärnu meeste mõõt Käi; kapp – `kümne toobised, millega `silka `müüdi. meil kappu põle oln, need suure mere `ääres Lih Vrd kibu, kipp¹

2. natt või kahv vähipüügiks – Vai

3. terakast, kolu veskis – Äks Krk noh vahel kui ülevarvu löi [vilja] kappadesse, s_aass jäll_`alt `vällä Äks

4. veepumba kolb – Krk

kapp² kapp g kapa Kod Äks M pinnamõõdu ühik, 1/32 vakamaad üks `taader ja kaheksa üheksa kapa. aga ma en tiä kui suur si kapp one Kod; kapa ja `taadrede asi tulli maa ostu aig Krk Vrd kapamaa

kapp³ *kapp* g *kapi* Ris VJg I KJn, g *kabi* Kuu, g *kappi* VNg Jõh; *kaip* g *kapi* Muh Khn eL; n, g *kapi* Sa Rei L Ha Jä VMr Kad Plt Kõp Vil; *kappi* g *kabi* VNg Vai(*kaapi* g *kaabi*)

1. mööbliese *kabi uks on* `liiga `kinnine, *ei saa kabil* `kää; *oda* `kaabist `riided `vällä Vai; *pane asjad jalust ää kappi* Khk; *elu* `aegas `olla *kapi rennil all olnd* Mus; *leva kaip* `olli *vanal aal*; *seina kapid* `ollid *koa*, *vähiksed* Muh; *meidel on söömakapi ja riidekapi* Rei; *Tuaesise ühüs* `seinas *oli kaks kapit* Han; *kapi* `pandi `senna *laudikusse*, *siis piimad olid kappis* Mih; *kiriku kapi on kirikus*, *korjatakse raha* `sisse ja `antakse `vaestele Juu; *ei mina ole kapid näind*, *kerst oli* Ann; *leivakanikas on kappis nii ää* `kuivand et TÜR; *pane riided kappi* Iis; *edemält ei õllud* `suuri *kappa*, *räted kua* `seisid *kerson* Kod; `rõõva *panet* `kasti *või kappi* Krk; *piab* `vastne *kaip* `tuyuma Puh; *mõsõ\_kapialunõ ka\_* `puhtass San; *ka_sa* *viil kapilõ tult* Plv

2. ruum *või katusealune rehetoa otsas*, *kuhu veeti viljavihud enne parsile panemist* – Võn VId *kappi* `veeti [vili] `sisse, *ku oll ilm noorõhn pilvehn*; *õdagu kuivalt kappi ja säält läbi paja* `sisse (rehetuppa) Rõu; *Ilosa ilmaga\_* `tuyude *kodo riie ala ja riie kappe niipal'lo päid*, *ku kõrraga* `riihte *üles lät's* Röp

3. eseme osa, panipaigana kasutatav kapitaoline kast **a.** (paadi ninas *või* pãras) *oda* `keula *kabist* `viskam VNg; *vana* `istund `sõnna *suure kapi peel*, *kapi säält taga* `otses [lestapaadis] Ans; `venne *kapp one* `venne *ninãn*, *kosa leib siden* Kod **b.** (saanis, kasutatav ühtlasi istmena) *saani kapi*. *saanil oo jo seal taga*, *kus pial estotasse* Mar; `istumise *all on soani kapi*, *mõnel on uks peal* Juu **c.** võrguhargi labas olev panipaik kudumisriistade tarvis `lapsed `onvata `vergo `argi *kappi* `kaane `lohkunud VNg

4. riidekirstu, -kasti *või kohvri laegas pane* `kirstu *kappi* Lüg; *mool oli* `kohbre *kappis arjassid* Vig; *mul jäi kodu suu* `sul'ge, *laua* `pääle *laulu* `lehte, *kirstu kappi keele* `kõlksu rhlv Hää; *kaisti kapp one õtsan*, *veeke* `suhklaek; *tanu oo kaistikapin* Kod; *kurts kava* `aiga *kirstu kapin* Krk; *kirstukaipi* *võis* `kõiki *serãst peenikest* `asja *panna nigu niidi ja nõgla* Nõo

5. õõnsus, tühemik; ase, sälk, hammas **a.** ahju, soemuüri *või* truubi küljes **Ls** ahju-, truubi|kapp **b.** ehituspalkidesse palkide ühendamiseks raiutav sälk *või* ase nõumbu *kapi* `raiumine Põi; *nurgad raiutakse*, *pal'k pannakse* `riisti ja *kapi jääb* `sisse Juu **c.** pl *tel'le kapid* sälgud kangastelgede külguudel – Khn **d.** õnarus, õõs *kui kask soab maha* `saetud, *kãnnu* `sisse *soab kapi raiutud*. *see jooseb* `mahla *tãis*, *see on mahla kapi* Juu || (õõnsus ree painardis) *paenardi kapp* KJn; *kaip* `olli *paenanduss*, *mes kõdara* `ümbre *läits*. *tuy* `olli õõsikuss *tettu* - -. *tuy* õõsik *kotuss* `olli *kaip*, *mes* `ümbre *kõdara otsa läãb*, *otsat tulliva vastatside kokku* Ran

kapp⁴ *kapp* g *kapi* Rei VJg Kod Lai Plt KJn, g *kabi* Kuu IisR, g *kappi* VNg Lüg; n, g *kapi* Jãm Muh Rei L Kos Jür; *kaip* g *kapi* Trv Krk(n *kapi*) Puh Plv Vas, g *kaii* Se jalatsi kannaosaga tugevdus *kappinahk* *kãib* `saapale. `pannasse *kappile et on* `kange Lüg; *kihja kapid o* `kandas. *enne* `pandi *kase* `tohtu *kapiks* Muh; *kase* `tohtu `paandi *saabaste sisse*, *prandi* `peäle ja *kapi sisse* Vig; `soapakanna *kapid*, *et kand* `viltu *ei lähe* Kos; *kui kanna kapp maha* `langeb, *tuleb jalg* `väl'jä. *kapp õlgu kõva ja* `kõrge Kod; *kãngã kundsa?*, *kundsa kaii?* ja *pããnaha_ka* *vijil* Se

kapp⁵ *kapp* on (hobune sõidab) *Pruu kap-kap* 1stk Emm; (kui laps kukile tahab, ütleb) *kapp*, *kapp* Ris; *ku me sõedame*, *siis kipp*, *kip*, *kapp* JMd **Vrd** *kip*²

***kapp**⁶ deskri *kõrjab omad kippad, kappad, nippad, nappad kokko kõik* Lüg

kappadi *kappadi* Juu Kod Krk Nõo deskri *obune jooseb kappadi kappadi` nel'la* Juu; *obene lähüb kappadi kappadi, kui jalad one` aiged* Kod

kappama *kappa|ma, -da* Jõh, *kapata* Kos Trv galopeerima *obune kappab,` viskab ülejala* Kos; *mis sa iki kappat siin* Trv

kappel¹ *kappel* g `kapli S L(*kapel* Rid Hää, *-õl* Khn; g *-le* Aud Hää) hauskar, puust veekühvel *kapliga eidetaste vesi paadist üle` parda* Ans; *viska kappel, ma` viska vett` välja* Khk; *aja` kapliga kalad unniku* Mus; *kappel tehatse ühest puust* Krj; *tema võttis` kapli,` tõstis kätt ja` viskas` seega` välja vett* rhv Põi; *iga mees teeb ise` kaplid* Rid; *kauh ja kauh saadad` kapliga vett` vällä* Mar; *Süestä` kapliga vesi puadist` vällä* Khn || puukühvel jahu, vilja jne tõstmiseks – Khk Kär Põi **Vrd** koppel²

kappel² → kabel¹

kappen|praad *tegi viel suure kappenprae* Jür

kappima *kappima, (ma) kapin* Kos, *kaii* Se nahkeset paikama *akkas` soapaid kappima* Kos; *hobõsõnõvva kaiitass* Se

kappjalg *kappjalg hopõn` (valgete jalgadega hobune)* Vas **Vrd** kapuk-, kaputjalg

kapp-kappadi deskri *Vat kui koer` kuškilt koju tuleb, üks jalg nagu järjest üleval – ikka kipp-kõppadi, kapp-kappadi, et oia alt* Jür

kapp|nukk *kaipnukk* puhasnurk (ehitisel) – Rõu

kappu on nüüd on nii vagane ja vaik, ei ole kõppu ega kappu kuulda Juu; *kõik on vagane värk, ei kõppu ega kappu` kuškil puol* JMd; *täna ei ole tuule kappu ega kõppu* Koe; *kuulõ õs kippu us kappu* Se **Vrd** kippu, kõppu

kappulane *kappulane* euf uss, madu *Kippulane, kappulane, madu` musta maa-alune* rhv Kuu

kapra deskri *krimpsu, kortsu marjad tõmmanuvad` kipra ja` kapra* Trm **Vrd** kipra

kapradaki deskri hv *viskas kapradaki maha* Tor

kapral *kapra|l* VNg Lüg Vai Rei Tor(hv *kabrand*) Juu Kos(*kabroan*) Rak Trm, *-l, -l'* Khn Plt Hls Krk San Se, *-n'* Trv Hel Vas Se; *kapnär* Mar; *kapraal* Han; *kabra|l* Kuu Ris KJn, *-l'* VJg; *kaab-, kaabe|ral'* Jäm, g *-i*

1. sõjaväeline auaste *kabral` oli kõige alamb ülematest, kümme meest oli tema all* VJg || *uyur` upralil, kait's` uyuri` kapralil, pää täiel ulluss ja lase kävvä* (loeti, kui kurikaga pesu löödi) Krk
2. fig karjane *eks kukk on kanade kabral* Ris; *kanade kabral* (laps) VJg
3. sõim kergats *temä on va kabral, põle tal iad aru* KJn

kaps¹ *kaps* g *-i* Pha Phl Lää Tõs, g *-u* Pil Nõo käbe, kõbus *veel nii kaps inimeine, käib kõlas töööl* Phl; *ta oo veel üsna kaps eit* Mär; *kui puhata saad, lähäd kohe kapsimass* Kir; *Täna olid` tuhliid` võtmas kõik` kangeste kapsid eided* Han; *mo isa oli veel kaps inimene, kõis ikke, kepp oli käe* Mih; *nii` kapsu inimest teist põlegi* Pil; *Poiskest kiteti ja üteldi, sa oled äste kaps vanamiis* Nõo **Vrd** kapsa, kapsakas, kapsis, kõps²

kaps² *kaps* spor R eP, Hls on *kips kaps, nips naps käib` kiirest* Lüg; *just ko kits` kondi kips kaps* Vai; *leheb kaps, kaps* Khk; *kapsi` Kaarel keis kaps ja kaps* Tor; *metses ma` kuulsi kips ja kaps` kargas` kiigi* Hää; *ei tee kedagi,` kargab mud'u kips ja kaps* Juu; *lamba*

talled kips kaps üppavad Koe || püssipauk Jüri selle kapsu `anden ja kohe kähen Hls
Vrd kips²

kaps³ ka'is g kapsi meeste sokk, poolsukk ma kudasi karja man kait'skümment `paari
'ka'ise ärä; veime kapsi om iki kirivese; meeste suka om `pirla alle kapsi; ega vanal aal
'ka'ise es oole, sõss olli pikä suka Krk Vrd kapukas¹

kaps⁴ kaps saps obuse kapsud väriseväd San

kaps⁵ pl kapsid lstk king, saabas pane kapsid `jalga Jäm

kaps⁶ ka'is äpardus, kahju – Krk

kapsa `kapsa kõbus se veel `kapsa inimene Rei Vrd kaps¹

kapsa|aed köögiviljaaed Vanasti olid igal puumaaperel oma kaapsuaid koduöue kõrval
või lisidel Kaa; Lapimaade aegu olid sii ühised küla `kaapsu ajad Pöi; neiuke läks `kapsa
'aeda (tantsulaul) Mär; Jusku kit's `kaapsaaias (sobimatu isik antud kohal) Hää; putked
'kasvavad `kapsaaja jääres Iis Vrd kapstaaed

kapsa|juurikas 1. kapsa vars `kapsa `sisse kasvab kua `valge juurik; `kapsa juurik
kasvab piäss läbi Kod

2. kapsa juur `kaapsa juurikas pannasse ruuduss kasuma Vig

Vrd kapstajuurik, kapustajuurikas

kapsakas kapsa|kas g -ka Muh Han Tor KJn, -k g -ku Nõo

1. käbe, kärke sa oled ju kapsakas veel Muh; Siia oli pailu kapsakud inimesi kokku tuln
Han

2. kerglane kapsakas inime ei mõesta juttu aeada Tor

Vrd kaps¹, käpsakas

kapsa|kott fig Kigiseb ja kägiseb `niigu `kapsakott Lüg; Kägiseb nagu `kaapsa kot't
Han; kigiseb ja kägiseb nagu `kapsa kot't Juu

kapsa|leem a. kapsasupp `keetis `kaapsa leent Tor; meil `kiedeti `erne või `kapsa lient
Kos **b.** fig see inimene on `valku näin, `mütmes `kaapsa leemes keen Phl; õlen viies
kapsaliemes kienud, aga ubade ulgas õlen nüüd (varasemast keerulisemas olukorras) Kad
Vrd kapustleem

kapsa|leeme|kiri kindakiri – Mar Kse Lai **-leht** ma lähe too `siale natuse `värskid
'kaapsu `lehti Kär; `kaapsu lehed pannasse [linnaseotradele] `alla Muh; `seale `kaapsa
'lehti rahida rovaga `peeneks Emm; röövikud oo `kapsa `lehtede peal Mär; siad süövad
'iaste `kapsa `lehta JMd; `kapsaleht on ia `raidu, rohod on `vinsked Pal Vrd kapsta-,
kapusta|leht **-leib** kapsapirukas – Kei **-liblikas** `kaapsu liblikas oo üsna riit `valge Muh; va
'kapsa liblekas situb kapsaste `peale `u'ssa Juu; Vrd kapsa|librik(as), -lipikas, kapstaliblik,
kapustaliblikas **-librik(as)** kapsaliblikas `kaapsu librigud `kaapsu istutamise `aegu
Khk **-lille|kiri** kindakiri – Kul **-lipikas** kapsaliblikas `kaapsa lipikäs `lendäb kaapsaste
piäl. situb kaapsaste `piäle, tulavad ussid Tõs **-lohk** pooleks (või neljaks) lõigatud
kapsapea kiedame `kapsa `lohkusi Jür; `kapsa lohk `pihku ja leivatükk ja süö Amb; aue
kapsas sai `tünni `pandud, `kapsa lohud Pee; `kapsalohk on puol kapsast Iis
Vrd kapsalõhk, kapustlohk **-lõhk** = kapsalohk keedame täna korra `koapsu `lõhka Muh;
'kaapsa lõhad pannasse `tervelt `apnema Tõs; `kapsa lõhud pannakse tuoreste kapsaste
'ulka, siis aab ruttu apuks Jür; `kapsa lõhud `rätatakse ära ja siis `pandakse `apnema Kad

kapsama `kapsama, kapsata Muh Hää Plt Trv Nõo

1. hüppama kui kella kõlin `tulli, siis kapsati üles ja `võeti värav `lahti Muh; lapsed `kapsavad ühe jala päält teese pääl Hää; `kapsa maha; kaás kapsaás liidi `pääle Trv

2. äkki kinni haarama `kapsas äkitselt must `kiinni; kaás `kapsas iire `kiinni Plt

kapsa|maa 1. kõogiviljamaa `Kündäs `kapsamaad Jõh; Kaapsumaa peab ee mullamaa niñ saue põhaga olema Kaa; `kapsamoat tahab `ästi sõnnikud `soada Kos; pienike pude sõnnik, ia `kapsa muale `panna Koe; sij one peris `kapsamua, muss muld Kod

2. hum kündmisel või sõnnikulaotamisel vahele jäänud põlluriba sa oled `kapsamoat koa `sõnna `sisse jätt, põle kõik üless `küntki `ühti; kui vahest sõnnikud oli vähä vahe vahele jäänd, põle siputatud `ühti, siis `küñdja `kiitis: `kapsamaid nii paelu `siia vahele `jäetud Juu

Vrd kapsta-, kapusta|maa

kapsa|nui nui, millega hapendatavaid kapsaid tunniskokku tambitakse `kaapsu nuiaga pekseti `kaapsud kõvali Khk; `kaapsa nuiaga tambitakse `kaapsad `kinni Tõs; `kapsa nui kellegä `tampi `kapsid Kod **Vrd** kapustanui **-pea** `kaapsapea sehes on küll ronk Pha; `kaapsu pea lõigati `tihka `tähka `katki ja tambiti nuiaga tugevast nõu `sisse Muh; ikke ead suured purakad `kapsa pead Mär; `Mihkklipäeva `öösi kasvab `kaapsa pia villatse lõnga katti Han; kuuskümmend `kapsapead on sokkis Juu; kapsa pia soojas kohas tohletab Kad; `kapsa pea sees on `kuulmed Trm; võt'in neli-viis `kapsapiäd, kiädin `kapsid Kod; perenaine pani `kapsa `piasid `koopa Lai || fig pää `justku `kapsa pää `otsas Hlj; tal oli `kapsa pia, ei võtt kedagi `kiinni Sim **Vrd** kapsta-, kapusta|pea **-piirakas** kapsapirukas `kapsa piirakas `tehti audutud `kapsast ja särv `kapsast Lai **Vrd** kapstapiirak **-pirukas** ma ole `kaapsu pirugid ikka teind ka Khk; `kapsa leib ehk `kapsa pirukas, ku leivale pannakse liha ja kapsast `sisse Kei **-puder** paksud kapsad tangude või kruupidega kui `pulmad akkasid `vällä `lahkuma, siis õli `kapsa `putru Jõh; kruubid ja `kapsad segameni, siis on `kapsa pudru Juu; `lauba `õhtus `olli alati tangu puder ja talve `olli `kapsa puder Kõp **-raud** `kapsa `rauaga `raiuti `kapsad purust Jõh; `kaapsaravvaga raiutas `lehti Hää; Ikki teil mokad pääs kõverad ku kaapsaraud, minu ema `ütles küll ku lapsed `tõnnisid Hää; `kapsarauaga iga pää raiume sigadele `rohtu Ann; käevarre jämedune vaás `kapsa ravva taga Kod **Vrd** kapstaraud **-riiv** tööriist hapendatavate kapsaste peenestamiseks `kapsa riiviga tehakse särb `kapsud Mär **Vrd** kapstariiv **-ruut** seemnete saamiseks teisel aastal mahaistutatud kapsas `kapsa ruudust saab `kapsa `seemed Mär; `peendra pääl kasvavad kaali ja `kapsa ruudid Saa; kapsa kruudud pane sügise `keldre ja kevade `kasvama JMd

kapsas kapsas g `kapsa K(g `kapsta HaLo) Iis Trm MMg Pal; kaapsas g `kaapsa Hi L(kapsas g `kapsa; kua- Var; hv kaapstas Kse); kaapsus g `kaapsu Sa(koa- Jaa Põi, -as Pha VII, hv kapsus, `kaapsus Põi) Muh; `kapsa|s Jõh, -ss Lüg

1. kapsas; kapsatoit me rahime `kaapsud rouaga Jäm; Sañt seisab sauna taga, sada `särki seljas = kaapsus Mus; kana läheb `kaapsuse, katkestab lehed päält ära Pha; ma liha too teisest perest `koapsu `seemid Jaa; Sügise kuu `valge ees kapsus kasub kõige `rohkem Põi; pühabe `õhta keedeti `kaapsud Muh; juba põsa keer akkab kaapsastel tulema Rei; rahvas `ütles ko'tperse isase `kapsa `kohta, mis kasvata pead mette LNg; koredad `kaapsad, `pehmed kui sa katsod Mär; mine `kapsaid `katkuma, käi `kapsasse `tööle Mär; suretud `kaapsad. suretakse `kaapsad ää, pannasse loho `viisi `keemä, [siis] pannasse `apnema Vig; `kaapsa vahe pidi nii suur olema, et lammas tallega vahele mahub Kse;

Vanaste `pandi apud kaapsast põlen aava piale Han; suretud `kaapsad oo lõhk`kaapsad Var; natuke maad `olli, kus ta sai `kapsid ja `kaal'a teha Vän; tämidi on kaapsaste tõbi, ümariksed munad kasvavad juurikade `alla Hää; `kaapsad akkavad juba pead kerima Ris; `kapsad läind tohletama, põle `piasid `sisse `kasvand Nis; `mihklepäe `öösse kasvab kapsas veel villase lõnga pooleks Kei; pändipää, siis akkab kapsas piad kasvatama - -, `enne kapsas kasvatas `lehta Ann; malts kasvab `kapsas Koe; `kapsaid `praetasse, kiedetasse suppi ja pudru ja IisK; minu ema `keetis `lauba `õhta talvel `paksu `kapsid ja liha Pal; poolaverniku (poluverniku) `kapsad on nisukesed pool vedelad ja poolpaksud Äks; piirakaid `tehti kua `värskest kapsastest Lai; `kapsad pannasse vaeotise `alla KJn || pitkad `kaapsad suretatud kapsad Emm || fig Sa just kut va koapsus (saamatust inimesest) Pöi

2. mitmesuguste taimenimedes (liitsõna põhikomponendina või sõnaühendi osana) h a p u d k a p s a d rabarber – Hls; v e n e k a p s a s tõlkjas (Bunias orientalis) – Pha VII Mär Juu Pee Koe Plt vene kapsas ehk `rakvere raibe Pee; vene `kapsad kasvavad väilal ärjabe sies Koe

Vrd kapst(ass), kapus⁴, kapust(as), kuastas

kapsa|supi|kiri kindakiri `kapsasupikiri on kirju segane kiri Sim **-supp** kõige viimane toit `pulmas oln `kaapsa supp Lih; kõht ei salli `kapsta suppi Ris; nel'labä `õhta oli `kapsasupp ja liha, pühaba `õhta oli `kapsasupp ja liha Kos; eemalt (enne) keedeti `kapsa suppi terve pada täis Äks || fig See tüdruk peab seitsmes kapsasupis keenud olema, kes (teat kurjale mehele) läheb Kul **Vrd** kapsta-, kapusta|supp **-trunk** kapsavars `kaapsu runk on pee sihes Khk; abrades kut `kaapsu rohyid Kaa; `kaapsa rungid lõigatse `veistele Muh; `Koopsatrungil on vehe seda moodi maik kut `leikel Emm **-uss** kapsaliblika röövik `kaapsu ussid, `valged nagu `pähki ussid Muh; `kaapsa ussid saandid ja ropud loomad Tor; kui `kapsa uss lähäb `kapsa lehe alumise kül'le `alla ja pääd aab ikki `püsti, siss tuleb üü `kül'ma Saa **Vrd** kapstavagel, kapusta|madu, -uss **-ussi|kiri** kindapöidla kiri – KJn

kapsel `kapsel g `kapsli Kuu Lüg Vai eP(g -e), g -le M(n kapsel Krk); n, g `kapsli VNg Nõo San Krl Har Se; n, g `kaisle Rõu uurikest `osti `uurile `kapsli Vai; uur keib `kapsliga `kinni Khk; topelt `kapslega uur Tor; uuril ja mõnel kellal kua on `kapslid JMd; must uur, sel om teräsest `kapsle Krk || mehel õli pia põlendik, `võeti pia `kapsel ärä Lüg || `kapsled tehass `surnu kraanside üle Hää || vedru `vankril käib `kapsel `mutri piäle, teljeõtsa `kapsel Kod

kapsima `kapsima, (ma) kapsi(n) eP, `kaisma, (ta) kapsib Trv; (ta) kapsib Hel

1. deskri kõndima akkas `kapsides minema Khk; siis vanames tuleb `kapsides Muh; Panemi äga siis `kapsima, äga `aega pole `ühti Emm; Kapsib peale tasapisi ringi Vig; `töölesed `joosad val'luste, ei `töölesel põle `aega `kapsida `ühti Mih; kapsib `keia mööda tuba Tor; Kapsi tasamini, teised magavad Hää; laits joba kapsib `kõndi Trv

2. hüplema, karglema mis sa sii kapsid, edasi tagasi Kse; üppab ja kapsib mud'u Juu; koerale `üeldakse, kui kuer tuleb `vasta ja akkab `kapsima: mis sa siin kapsid Kos || kerklema, uhkeldama kahe`kümne viie ruplaga pole `kapsida kedad Rid || fig ku mär't kapsib kasukaga, siis kad'ri ripsib `riidetä Kod; ku mär't kapsib `kaskage, siss kadri ripsib riidege Hel

3. toimetama, askeldama (ma) sii õuet kaada kapsi Tõs; kapsib iga päe seal põllal, omigust `õhtani kapsib sial PJg; mõni kapsib ja kapsib aga `peale, aga kedagi ei tee Juu

Vrd kipsima²

kapsis `kapsis käbe, kärmas, kõbus Khk Kaa Pöi Muh vana inimene üsna `kapsis veel Khk; *se oo ühna va `kapsis inime veel* Muh **Vrd** kaps¹

-kapsit Ls kipsit-kapsit

kapskoi `kapskoi Kuu Jõh IisR Vai suli, varas *Ei ma ottand sidä üömajale, mene `tiie, mes `kapskoi on Kuu; `Narva `üaldi `kapskoi linn Jõh; `kapskoi sie on Pihuvast (Pihkvast) tuld* Vai

kapsta|aed kõõgiviljaaed *seal olid ennem küla `kapsta aead* HMd; *karja aid `jäetas mõnel puul `kapsta aias* Ote; `Kapstaaian kasuss egasugumast aia`kraami: `kapstõid, ronguliid, `kurkõ, sibulõid; *Üte suvõ `ol`li `kapstaaian lehmä?*, *tõsõ `aesta `ol`li `kapsta?* Har; *Sa_lit ku_kits kapstaaian, ei_süü? eši?*, *ei_jätä_tõõsõlõ ka Rõu* **Vrd** kapsaaed **-höövel** kapsariiv *ku sa `väega `pääle litsut `kapsta `üüvlile, siss tuleva jämedä `kapsta* Nõo **Vrd** kapustahöövel **-juurik** kapsa juur *kapsta juuriku tahva ärä korjata, maa tahap ärä tettä* Nõo **Vrd** kapsa-, kapustajuurikas **-leheke** nõrga *kapstalihekese?* värskekapsasupp – Har **-leht** enne nakass *tuü kotuss `kapsta lihel `käprä `kiskma, siss tegünese_tuhaeläje?* Har; *Kapstamaarjabä ol` selle tuü karaşgi küdsämine, et sõss kasuõ ilusa suurõ\_`kapsta lehe?* Rõu; *ku ahi ol` `väega kõva --, siss `panti `kapsta `lehti ala Räp* **Vrd** kapsa-, kapusta|leht **-liblik** kapsaliblikas *kapsta libliko?* saava? *kapsta vaglost* Rõu **Vrd** kapustaliblikas **-loom** kapsataim *kapsta `lüyme istutedi perän päevä minekit* Ran; *tuü kütisse tuhk `laotedi lak`ka ja tetti `kapsta looma pääle* Nõo; *ka sa `kapsta`lüymi oled kallanu kah* Ote; *läämi\_kakumi\_`laossõst `kapsta `lüümõ* Kan; *kapsta looma omma_suurõ?*, *no om vaia istuta?* Har; *rehitsess rihaga laossit, kohõ umma? külbedü?* *kapsta luoma?* Lut **Vrd** kapustaloom **-maa** kapsamaa *võta taa lipõ perä, kalluda `kapstamaa pääle* Har **Vrd** kapustamaa

kapst(a)|maarja|päev paastumaarjapäev, 25. märts – Nõo Võn Kam V *kapsta `maarjapävän keriti `langa, et siss kasvava suure `kapsta pää* Nõo; *vanarahvass kõneliva, et vana `kapstmaarjapäväl pidi varess edimätse muna munema `pessä* Kam; *kapsta`maarja pääväl um kuŗg kuhapesän, hauŗ ojasuun ja `tsiga lätt `pälve pääle;* *Kapsta`maarjabä tohe es ummõlda?*, *mood`o vagla_sõövä_lehe_mulgõlidses;* *Kapsta`maarjabä ol` tuü langa kerimine. Sõss keriti ilusa_suurõ_kerä?*, *et sõss kasuõ_suvõl suurõ_kapsta pää?* Rõu; *kui lumi inne `kapstamaarja `päivä är ei lää?*, *sõss pääle lätt `vingõh ja `kiidsuh (tahes-tahtmata)* Plv; *kapst`maarjapävä `juude punna – suvõst saa illoss punanõ* Räp; *kapsta maarapäiv, siss tulõ kuŗg kuhä `pessä* Se; *rüä liigahhuse? kasuma `kapsta`maarpäväst* Lut

kapsta|pea kapsapea *ma es saa tinavu `kapstit, mul va assaku `kapsta pää* Kam; *Sõss mugu_keriti `suuri langakeŗri, et sõss kasuõ\_suurõ\_`kapsta pää?* Rõu || fig *sul om ta pää otsah* kui *kapsta pää* Se **Vrd** kapustapea **-piirak** kapsapiirakas *küid`si `kapsta piirakut* Se **Vrd** kapsapiirakas **-raud** kapsaraud *vaate kui lüüd `kapsta ravvage jala `sissi; moka kõvere* *ku `kapsta raud* Hel **-riiv** kapsariiv *meil om vastane `kapste riip* Krl; *säe ta `kapstariip `juundõ, ma_taha `kapstõid `kääri?* Har

kapst(ass) *kapst* T Rõu Plv Räp, *kapstass* Kam San V(-s Räp) *kapstas* Hel, *kapstas* Jõe, g *kapsta kapsas; kapsatoit kui maarjapävään om ilm `sel`ge, siss kasvave ää `kapsta; vedelit kapstit (hapukapsasuppi) keedeti iks `mitmess päeväss; `pakse `kapstit (hapukapsa ja*

tangu putru) keedeti sia kamaridege Hel; kapst om rasva `raiskaja Nõo; `kapstil löövä `nuutri `alla, `kapsta om `nuutrin Kam; vanast `kaeti iks pööripäävä tuuld ja tuhkapäävä tuuld, egä tuulega es vôi tetä `kapstit Ote; kapstast saab `mitmat `muudu tetä?, kas tii_siss supiss vai sakõss `kapstass (kapsapuder) San; õdakpoolõ tulõ `kapstit liivata? Kan; `hal'la `kapsta (roheline supp noortest kapsalehtedest); nõrga? `kapsta (hapukapsasupp); `Täämbä omma_väsüniü_`kapsta\_saanu? (poolpaksud) hum Urv; vanast kupatõdi `kapsta?, vanast is olõ käär`kapstõid Har; `Kapsta külvä_jäl_`lõuna tuulõga, sõss läävä\_`häste kasuma; `Hapnõ\_`kapsta `keeti inämbüsi paksult `suurmidõga?; tyy õdagu inne `puhtõ`päivä `anti `valvilõ süvvä_kah, ol'li_lihaga? vedelä_`kapsta? (hapukapsasupp) ja muud `süüki kah Rõu; `kapstilõ `pañti ka?, riip`kapstilõ - - `peoga? kurõ`marjo ehk `küümnit Plv; Sakõ? `kapsta? ol'l alati sitatalgu süük Vas; ma näi näid `kapstih urvitavat ja `haino `kitskvat; Sõss keedete rasvaga sakõd kapstet Röp || siinne kapstass kapsasort omma sinidse `kapsta_ka?, verevä sinidse kõik', kalõ? kui puutükü? Se

Vrd kapus⁴, kapust(as), kuastas

kapsta|supp kapsasupp `kapsta suppi kõgõ parembusi tahit Plv

Vrd kapustasupp -**vagel** kapsauss `kapsta libliko? saava? `kapsta vaglost Rõu; `kapsta vagõl, `kapsta `lehti söövä? Se

kapsti `kapsti Muh Mar Kse Kos Jür Kod Krk *deskr* `karga üle kao ja tule `kapsti `meile Muh; *kaß sai* `kapsti linnu `kinni Kse; *tüdruk `astus* `kapsti tuppä Kos; *ta karaßs obese sel'läst maha ku* `kapsti Krk

kapsus → kapsas

kapten `kap|ten g -i R(n -ein Kuu, -ien) eP(-õn Khn, `kappen(d) Kse), g -a Har; *kapten* g -i Hls San Krl Röp; `kaptin g -i Põi Mar Hää Puh Nõo, g -a Vas

1. suure laeva juht, kapten `kapteni kävi juo `laivaga `ulgul VNg; isä oli `laiva `kapten Vai; *kui `kapten võtab, siis saab `jänkiks* Mus; *ta läks `kaptenile mehele* Rei; *igal laeval on ikka `kapten* Mär; *Paõlud mehed käõsid `kaptõnitõ `kursustõl* Khn; *meie oni `ol'li Neptuu-ni pääl `kaptiniks* Hää; *ta ol'l ollu? üt's laiva `kaptena tütar* Har || fig *Jumal taevas, kapten laevas* Emm; *`kaptin on `laevas ja jumal `taevas* Hää || fig *Sie on kivilaeva `kapteniks* (vanglas) KuuK

2. sõjaväeline aukraad sõjavääs on ka oma `kaptenid VJg

Vrd kapitan

kapten(i)|mees kapten *sie legend `endäst ige `kaptenmiheks siel ja et tämä tüöd ei tie* Kuu; *minu isa oli juo tähändab `kaptenmies ka* Hlj; *`Riides käüs [Jõnn] ikka sedäsi nagu `kaptõnimehed käõsid, kaabu oli piäs* Khn

kapuk kapu|k g -ga tahm, nõgi röörid `musta kapugad täis. liidi `rõngad kapukas puhas Khk

kapukajalg → kapukjalg

kapukas¹ kapu|kas g -ka spor L(-o- Vig), K Iis, -k g -ga Emm Phl, g -ka Khk Kod; *kapu|kas g -ka* Jõe Kuu(-gas); n, g -ka VNg; *kappukas* Hlj RId; g *kabuka* Vai

1. sokk, lühikese säärega (meeste) sukk *Juba sul vanamees o `jälle kabukad purud;* *`Varsi pead hakkama `uute kabukuiega `käümä* Kuu; *`pruudi `puolised `saivad sõrm `kindad ja kappukad* Lüg; *mie `etsisin kabuko* Vai; *kapuka ja `pastla `jälgi oli niikui luige `sulgi* Han; *Kapuki `kañti talve teste sukade pääl* Hää; *vanad kapukad olid `jalgas*

Hag; *kapukas käib meestel`jalges* Juu; *`talve pane kolm-neli`poari kapukaid`jalga* Kos; *ma toon mõedan, kas teine kapukas on pikem* Ann; *vot kos mies pani õmale raha kapukasse* Iis; *sukkad el siared`kat`ki, kapukatel kannad`kat`ki* Trm; *kapukad õlid jalan* Kod || vana kasukas, vanamoodi kleit – Kod || labakinnas – Khk Emm

2. a. karvased jalad (hobusel, kanal) *`jalgade`küljes altpitte`polve akkavaad kabuka`karvad* VNg; *Nägu mõne kanal on jalad`sul`ge`kasvanu, sel sis ka kapukad jalas* Hää
b. fig *kes väga viletsalt käib, sel`õöldi olema kapukas jalg; teine obune kua`lahke sammuga, teine on kapukas* Sim

Vrd kapak, kapats³, kapet(as), kaps³, kapus¹, kaput¹

kapukas² *kapukas* HJn Juu Sim, -pp- Hlj Lüg Jõh

1. saha osa *`atra jala`raua`külles on kappukas, kappuka`külles on sahk* Lüg; *kappuka raud, kus sahk`kruuvidega`kinni* Jõh; *saha kapukas (terä)* Juu

2. kolmenurgeline äke, hanijalg *kapukal olid anejalad all* HJn

3. hanijala osa – Sim

kapukas³ *kapu|kas* g -ka Mus Krj Pha Pöi Rid Han räimest suurem heeringataoline kala; kevadine jääräim *täna pole kena kala`ühti, va kapukad on* Mus; *jää`järge esimeseks nee on ne kapukad* Pha; *Kapukas on suur`räime`moodi kala naagu eeringas, aga änam`räime`maiku, ise`jälle`räimest param* Pöi; *kapukas oli jutilene kirju soomusega* Han
Vrd kapus², kapusk

kapukas⁴ pl *kapukad* kontvõõras pulmas ärge *`antke kapukatele nii paelo [juua] lähvad* tülise Lih **Vrd** kapuline

kapuka|võrk hõre, suurte silmadega võrk *Kapuka võrk on vale võrk, kõige valem, kapukas on suur* Pöi **Vrd** kapuse-, kapuska|võrk

kapuk|jalg 1. hobune, kel jalgade alumised otsad valged *kapukjalg obune, kui pealt puolt kabjatukka natuke`valge on* VJg; *tämäl one kapuk`jalgegä obesed* Kod; *on kapuk`jalga obesid* KJn

2. hobune, kel suured kabjatutid, alt karvased jalad *`ardeni obused`onvad kabukajalad* VNg

3. vaim – Plt

Vrd kapet-, kapp-, kapus-, kaput|jalg

kapuline pl *kapulesed* Kir Lih kontvõõras pulmas *mitu nime oli: kuitsulesed ja kapulesed, koñt`võerad ja kapukad* Lih **Vrd** kapukas⁴

kapul|kukk → kabulikukk

kapus¹ *kapus* g -e = kapukas¹ *Pane mu kapused ka`kuivama. Ära mine ilma kapusteta. Mina kapusi küll kudunu* Hää || riidest kotike kana jala ümber siblimise takistamiseks *Kapusi`tehti kanadel, et kana kaabitseda ei saa* Hää

kapus² *kapus* g -e Jäm Ans Khk = kapukas³ *kapus armutu suur, justkut räimes* Jäm; *sihantsed suured kevadisel ajal nee`üitasse kapusteks, kapus`räimed* Khk **Vrd** kapusk, kapusräim

kapus³ *kapus* pl *kabusa?* kena, ilus, korralik *õigõ kapus`ineminõ,`kimmähe ilosahe`rõiva säläh; õigõ kapus`elläi, plaanih* Se

kapus⁴ *kapus* g `kapsa kapsas; kapsatoit *kapus one neh. `kapsad testod väl'jamua `piäle* (põllule); *sigä põle `üste kapuss `võtnud siält; one riiv`kapsad ja raiutud `kapsad, vanass aaduti `kapsid. siis ei õllud sedä `riivmise `muudu Kod Vrd kapst(ass), kapust(as), kuastas*

kapuse|võrk = kapukavõrk – Jäm Ans

kapus|jalg = kapukjalg *Nägu mõne kanal on jalad `sul'ge `kasvanu, sel sis ka kapukad jalas, kapusjalg; Meil üks `väike kapusjalg kah* (laps sukkis) Hää

kapusk *kapusk* g -i Pha Khn; n, g *kapuski Khk Kaa Rid = kapukas³ kapusk, `räimest suuremad, eeringa `taulene, kena `räime maitse Pha; kapuski on eeringa ja silgu vahelmene Rid Vrd kapus²*

kapuska|võrk = kapukavõrk *Üljes oli juhtund kapuskavõrku ja kõik ää lõhkund Pöi*

kapus|räim = kapukas³ *kapus`räimed on suured nõnda kut eeriñjad. kapusräimes on tuim Khk Vrd kapus²*

kapusta|höövel *kapsariiv mia olli kolme`kümne `aastane, ku kapusta `üüvlit edimäst kõrd `näie; ku kapusta `üüvel olli, pannit anuma `pääle, kapustapää `sisse, ja läits nigu rägisi, ilusa kapusta tulli nigu `narma Puh Vrd kapstahöövel*

kapusta|juurikas 1. *kapsa vars kabusta `juurikas, `lapsed `kanged `süüma Lüg*

2. *kapsa juur kabusta `juurigad `jäävad `aida ku `leikad maha Vai*

Vrd kapsajuurikas, kapstajuurik

kapusta|leht *kabusta maod `süüväd kabusta lehed kaik `vällä Vai; levä koorik jäi `puhtas ilusas, ku kapuste lehe `pañti ala Hls Vrd kapsa-, kapsta|leht -liblikas kapsaliblikas kabusta `liplikas, sie on `valge ja roheline, kuda `kiegi on `sündind Lüg Vrd kapstaliblik -loom kapsataim kapuste looma esi kasvatide Pst; kapuste looma om üleven Krk Vrd kapstaloom -maa kapsamaa akkun `pandi vara kohe `kinni, et tuli kabusta`maale ei `paistu. kui kabusta`maale tuli `paistub, siis `hussid `süüväd suvel kabustad ärä Kuu Vrd kapstamaa -madu kabusta mado kapsauss kabusta maod, `süüväd kabusta lehed kaik `vällä, `pallas juur jääb Vai -nui kapsanui kapuste nui, pakk otsan, var's perän Hls -pea kapsapea Tuo kabustapää `piendrald tuba Kuu; sõss uisa süüvet kapuste pää ärä Krk Vrd kapstapea*

kapust(as) *kapust* g -a M(g -e) Ran Puh; hv *kapustas* Krl; *kabust* g -a Kuu VNg Lüg Jõh, -ass Kuu, -as Lüg Jõh; n, g *kabusta* Vai; *kappust|as* g -a VNg kapsas; kapsatoit *Kabustue pääl on joba `hussid Kuu; meil one `seitse `pienard kabustu ja kolm `kaaliku VNg; kabust tahab põlend maad `saada, siis `kasvab Lüg; `pääle `pärteli `päivä kabusta pää akka `kierdämä Vai; kapusta ahjun `auduman Trv; vanast raiuti kapustid sagime sehen Pst; kapust `uiske täis ku kubises Hls; kapustit istutedi ridatside, kaits `jalga ega kapusta vahe Ran || fig parem om kijt kapustid `ääge ärä süüvä ku nuumär'g kurjage; `köstre kapuste all süümade (leeris alles käimata) Krk Vrd kapst(ass), kapus⁴, kuastas*

kapusta|supp *kapsasupp pühaba õli `mõisas kabustasupp ja liha Lüg; pane kapusta suip livva `sissi sõss nakkame `süümä Trv; apu kapuste suppi keedeti pidu lõpetsess Krk Vrd kapstasupp -tont kabusta tont hernehirmutis – Lüg -uss kapsauss kabuste `ussid on `kirjud Lüg Vrd kapustamadu*

kapuste- → kapusta-

kapust|leem *kapsaleem `leiba saab ikke pudista kabust`lieme `sisse VNg -lohk kapsalohk kabust lohud teha kohe eri pütti VNg*

kaput¹ *kapu|t* g -da V(-t' Kan; g -ta Plv Röp, -de, -dõ Krl), g -ta Nõo; pl *kaputi* San, *kapuuda*² Lut villane sokk, lühikese säärega (meeste) sukk *kaputa*² ja *tsuvva*² `panti `jalga Kan; *Vanast ol'li_pik'ä_kapuda ja lühikese_kapuda*² Urv; *vanaimä om kodanu_latsõlõ ilusõid kaputõid, latsõl ol' hää m̄il kaputõidõ pääle* Har; *kapuda*² ol'li² pikä² naisil, aga *mehil ol'li² poolõ² kapuda², lühikese² Rõu; vanast ol'li_meestel kapuda² ja `valgõ\_kaadsa<sup>2</sup>; Mu<sup>2</sup> miis pidi säitse aastat `ütsi² kaputit Vas; kaputidega ol'liva tsuvva² jalah Röp; villatsit kaputit õks `koeti, villadsõ ol'li\_sügüse poolõ, `kül'miga² ja talvõl; hobõsõl `valgõ\_jala<sup>2</sup> kui kapuda jalah Se; `nõkluga kuda kaputat Lei || ma `õmbli suka `jalga kanulõ sapitsõmisõ peräst. inemise_`naari et kanul kapuda jalan Har Vrd kapukas¹*

kaput² → kapott

kaputa|lapju sukapõid – Lut

kaputama *kaputama* seenetama, kopitama *pal'k akkas kaputama* Juu

kaputa|varras sukavarras – Har Plv Se Lut *sul om ta kapudavarrass napukõrrõ jämmü²*

Har

kaputa|vars sukasäär *kapudavarrõ omma_`terhve, neil om vaia `vahtõ_jala² `otsa kota²* Har

kaput|jalg 1. valgete jalgadega hobune – Trv Hel Nõo Ote V *kaput'jalg, mõni jagu om põlvest saandike `valge* Hel; *ei olõ\_meil olnu\_kaput'jalguga\_hobõsit `eie²* Urv; *Tuyma* (taluni) *kaput'jal'g `sõit'e siist `müüdä* Plv; *Illoss kaput'jalguga varsakõnõ* Vas; *ka mäne kaput'jalguga² hopõn* Se

2. karvaste jalgadega, suurte kabjatutidega hobune; karvaste säärtega kana *kaput'jalg obesel om sirgatsi man pik'ä karva* Hel; *kana kutsuti kaput'jalg, ninda pikält ku tal sääre olli, sule pääl* Hel

Vrd kapp-, kapuk-, kapusjalg

kapuuts *kabuu-ts* g -i Kos, *puuts* g -a Hls peakott, paslik *vihma `mantlel on kabuu-tsmüt'sid* Kos; *puutsa `kanne käüsiive `ümber kaala* Hls

kapõl → kabel¹

kapõrdõllõma *kapõrdõllõma* Urv Har(-mma) Rõu Vas(-l-) Se(-l-), -l- Plv Lut ebakindlalt, tuigerdades käima, taaruma *mi_sa_tanh kääit kapõrdõllõn, sa olõt nätä `juubunu; kapõrdõllõss pääle, ütele poolõ ja tõsõlõ poolõ; Mul lät's `tämbä hommugult pää `ümbre, `naksi kapõrdõllõma* Har; *pini ol' `haigõ, ku lät's, siss nigu kapõrdõlli* Rõu; *`naksi kapõrdõllõma ja nii ol'ligi pik'äle maah* Vas; *nigu pu'roh inemine kapõrdõllõss, saa ai t̄ijt pit'e minnä²; mi_sa tah kapõrdõlõt ijh jaloh, mine `õkva* Se; *hopõn lät't `vasta mäke, kapõrdõlõss* Lut **Vrd** kaperdama

kara¹ *kara* R S L Nis Hag ViK KLõ I M(-r- Trv) spor T, Krl Lut

1. a. looma, peam härja suguliige *ärjäl kara `vinnas* Lüg; *sel mehel on suur kara* Vai; *pullil kara, sellega ta sigitab* Krj; *`olter o sehike kaha, kust tupest täku kara `välja keib* Jaa; *kara koebatasse ää, tehässe karast piitsäd* Vig; *küll sel mehel on ia kara* Ksi; *ärjä karadega olli `ussi `kinni pant* Hls; *ärjä karadest tetäss `ruuske* Krk; *ärjal on kara vôi pul'lil, aga obusel on soor* Lut **b.** härja kuivatatud suguliikmest valmistatud nuut või kantsik *sai karaga tulise naha* Lüg; *ma anna `soole ärja karaga `vihtu* Muh; *kui poisid läksid küla `piale `taplema, siis `antsid ärja karaga* Lai; *ärjä karage `anti valu* Krk

2. kella või krapa tila küll sa `kella kara `kuuled, ei sa `päivä `tousu nää (virk sööma minema, laisk üles tõusma) Kuu; `kella sies on kara Vai; eks `kelladel on karad sies, nied tievad jäält kui ta liigutab VMr; kara on kella sies ja koliseb Rak; kelläl one kara siden Kod

Vrd karakantsik², kõra

kara² fig pii kara, pista kara, nä kara naiste kara, tuli vasta mieste kara, nabast kinni jälle naiste kara = kangaspuud VJg

karabatitama karabatitama Rid Kod tihtima, triivima teist `korda `triivimene seda `üitakse karabatitamene Rid **Vrd** kanapatitama

karadan sji ju ku karadañ (joodikust) Hel **Vrd** karagan

karagan karagaññ g -nni Trv Hls Krk prussakas karagaññ om punane; kikk ahjuvahe `karaga-ñne täis Trv; taragaññ ehk karagaññ, sji om üits poha Hls || ? karagaññ om ritsik Krk **Vrd** karadan, karakantsik¹, tarakan

karakantsik¹ karakantsik prussakas – Pst **Vrd** karagan, tarakan

karakantsik² karaka-ñtsik karast valmistatud kantsik soldati `sõitsive `ratsa karaka-ñtsikuge San **Vrd** kara¹

karakul karakul' varsakabi – Trv

kara|mees isane loom par̄ts om viil kanade pääl `kange, siandst `kanget karamiijst ei olegi ku par̄ts om Krk

karamelka → karamell

karamell kara|me'l, -me'lka kompvek poisi? `ostva? `tüt'rigalõ karamel'li; anna karamel'kit Se

karamtsik karamt'sik plekissepp – Se

karand|aed karand aed lattidest püstaed – Iis

karandas → krandas

karand|lagi karandlagi astmeline laudlagi karand lagi on karand `laudadest, üks laud on teese vahekoha pial Kos; vanad `iestlased tegid karand laed. lauad on karand üheteise piale; lauad `pandud vahelite üksteise piale Kad

karantsikas karañtsikas; karañtsika `pulberd `tuudi `aptiikrest Hää

kara|oks "oks, mis puutüve sees ülespoole kasvab, enne kui koorest välja tuleb" Vana rahva judu järel ei `tohtind kara `oksaga puud `huone `seinässe `panna, siis tulekahi hävit sen Kuu

karap¹ karap g -i Kuu Lä Mih Vän Nis HJn KuuK Jä Kad HlJK küla tantsupidu, simman `Nuored `tahtuvad ige pidujel ja karapijel `kää Kuu; `meitel o täna karap Kul; karapil mängiti `lõõtsa Mih; karapis käisin paaril korral Amb; tüdrukud läksid karapile JJn; sial peres tehakse täna `õhtu karapid Pee; lähme küla karapille Kad

karap² karap g -i halbade omadustega laev Karapit on alb `rүүлida; kuradi karap, sji põle kellegi laev Hää

karapatka karapatka põldpüü – Vai

karaplaks karaplaks tangusupp – Ran

karapsti `kara-psti deskr üppa nüüd `kara-psti kohe VJg

karas karas vesi, kül'm `sel'ge vesi VJg

karask *kara|sk* g -*ski* VNg Jõh IisR Jaa spor Lä, Kos spor Jä, Pal KLõ T, -*sk* g -*ski* VII Kõp M Ote, g -*ski* Hää Saa KJn San V(-*šk* g -*ski* Lei); n, g *karaski* Jäm spor Pä, Kos(-*rr-*) Amb Trv, -*ski* VJg Iis Plt

1. hapendamata, soodaga kergitatud odraleb odra `leiba `üiti *karask* Mar; *sai perenaeselt tüki karaskid* Aud; *küll oleks nüüd odra karaski magus* PJg; *'laubää `õhta `tehti odra`leiba, `tehti nisuke karask ja `võeti pühabää kiriku `juurde `kuasa* Amb; *karaskit ei apendeta, karask tihasse üle sõela `lastud jahudest* Äks; *karaskit `tehti ikke odra jahudest* Lai; *rõõsk olli jämme nisu jahust, kesvä jahust tetti karašk* Krk; *kesvä karašk te'ti iks piimä `sisse, ehk pañnit veedike `kartoli `putru `sisse, siss ta sai kohel ja ää* Võn; *vanast ku\_kesvä `javvõ te'ti, siss te'ti karaškil külät* San; *kesvä jahust küdsetess karaskit* Krl; *Vatsk aja `vargilõ, karašk aja `kargama* Rõu; *meil om kesvä leib karašk* Se

2. mitmesugusel viisil erinevate lisanditega valmistatud kakk või pätsike *nisujahust tetti ka apanted karaskid; make karašk tetäs ike õhep, sji tetäs pärmige. apu karašk tetäs paksep* Hls; *nisust ja kesvä jahust iki tetti apu karaskit. pannass levä juurt `ulka* Krk; *nällä `aigu oll sõnajala karašk, tujud `süüdi* Krl; *ku luyum tapõdi, sõss segädi kesvä jahu [vere] `sisse, te'ti vere karaskit* Rõu; *karašk om `häste ohhukõnõ, kõrrõ, kardohka pudru `sisse kastõtu* Röp || pätsike (mittesöödav) *tegime eestele koa kaso `küindlud, `väiksed karaskid* Vig || fig *vale om nigu karašk, ta om ruttu otsan* Hel

Vrd karbusk

karaski *karaski* Mar Kse Var Aud Hää

1. jäme, kore riie *karaskist `tehti `püksa, va karaski riie* Kse; *karaski oo `sohke nagu takune, ei ole villane* Var; *see oo üks va karaski või robuski, niine kooredest nuustakas või jäme `riide tükk* Aud

2. jäme jahu *jäme jaho, mis `veskes on ää jahvatud. siis `öötasse et mis jaho see koa on, va karaski* Mar

karaskiline *karaskiline* karaski taoline *ta (leib) om `seante puul' karaskiline, puul' rüä `püügelt, puul' nisu `püügelt* Krk

karasselg → karussell

karassell → karussell

karassim *karašsim* Vas, *ka(a)rassimm* Se (tants) *karašsim, oi karašsim, oi `karga `vällä `kaema* Vas; *`karassi-mma tañtsitass siss lauldass: oi `kaarassi-mma, `kaarassi-mma `karga `väl'lä `kaema* Se **Vrd** *kaaratsimm, kaerajaan*

karastama¹ *karas|tama* Kuu VNg eP Trv TLä Rõu Vas, -*tamma* Lüg Vai Har Plv Se, -*sama* Kod, -*teme* Hls Krk(*karras-*), -*tõme* San -*tõmõ* Krl

1. värskendama; kosutama, vastupidavust suurendama *vihm nüüd karastab iast* Lüg; *külm vesi karastab* Jäm; *kül'ma `veega pesemine karastab keha* Mär; *viin karastab südant* Juu; *sie karastab kohe mu südant* VJg; *ma karastõ ennäst iin (jões)* Krl; *lätte vesi, tu karastass süänd* Har; *külmägä^p ihho karastama* Vas **Vrd** *karsistama, karsitama*

2. metalli(sulamit) termiliselt töötlemiseks suurendamiseks *raud `võetasse tulest, karastetta kõvast* Lüg; *se nuga on tñmä, vaja karasta* Vai; *sepp karastab vikadid; see oo karastud terasest* Khk; *`kirvid karastatse, muidu nad ep `aita mette* Muh; *raud asi, mis pehmes oo läin, viiasse sepäle karastada* Tõs; *nuga karastakse, pannakse `tulde, siis vee `sisse* Juu; *lähme pajasse `rauda karastama* Iis; *sepäd karassavad `rauda - - pehme ei kestä*

kedägi, kui ei jõle üväss karasset Kod; kirvess tahab karasta Trv; sepp lašk `kirve terä kuumass, eliga karast Ran; ku kirvõss om `val`mis tettü ja välle_karastõt, siss lastass pehmembäss tagasi ku_vaia om tulõ pääl Har

3. külm karastab (öö)külm näpistab, tõmbab kangeks; kahjustab – Lüg spor eP, Krk külm on juo karastand ja rikkund Lüg; külm on `tuhli varred εε karastand Khk; külm karastas vilja ää Muh; küll oli külm, karastas üsnä naha ää Mar; külm karastab vilja ää Ris; külm karastas `vil`lä KJn; külm oo karrasten vähe, sij ei oole tal ädä kedägi tennu Krk

4. lupja kustutama – hv VJg, Rõu Vas Se

5. fig Leer karastab mehe äe, oli leerist läbi käind, siis võis naise võtta Pöi; üks `mõisnik old - - sie oli old nisuke: kis taht naest võtta, and luba, oled kiriku juures käind, siis vii tema `juure, tema karastab korra Jür; ku kuul`meister riisitäs lapse, pidi ike `õptaja üle karassama. `õptaja õnnissas ärä Kod; vana `tüt`rik lask noorõl poisil henne üle karasta` Har

karastama² karastama Mar kalgenduma (piimast) a. keetmisel kokku minema piim karastan paeas ää, kui tä ei ole nii rõõsk änäm mette Mar b. hapuks minema, tilgastama piim oo ühnä ää karastand, põle tä apo ega rõõsk; `kallab `rõõska `piimä `sõnna taari `sesse, siis `tõmbab paksuks, karastab ää Mar

karastuma karastu|mma Har, -ma Se refl < karastama¹ lubi pandass `hauda karastuma, siss viiäss vett pääle; lumi jäl jo kõvastõ karastuss, `üüse karastuss, a `päivä sulass Se

karastus karastu|s g -se Kuu VNg Vai eP M(-rr- Hls) San, -ss g -se Puh Nõo, g -sõ Krl Rõu Plv Vas Se s < karastama¹

1. kosutus, värskendus viin on keele karastus Jäm; leheb `kirku inje karastust `saama Khk; toome `külma vett inje karastuseks Mus; kis `põrgod teab, on ta karastus vöi (viinast) Ris; sie on `aigele karastusest, kui natuke `viina saab VJg; viin on südame karastus Plt; sij (vesi) om mu `süäme karastuss Krk; võta vett süäme karastusõs Krl; `aḡkõ keele karastuist (hum) Se

2. (metalli) karastamine terase karastus Tor; mõned karassavad eligä (vikatit). sij on piänikene karassus, egä egä sepp ei karassa ärä Kod; väitseele om ää karrastus saanu Hls

karatama kara|tama Jäm VJg Plt, -dama Rei, -teme Hls (looma) paaritama, sugutada laskma veis saab `oitud, obu saab karatud Jäm; mära karatama VJg; viive märä karate Hls Vrd kargama

karaul `karauu-l Kuu Lüg(`kõrauu-l) Jõh IisR spor eP, Nõo Rõn; `karauu-l` Hää Kei KJn Trv Krk Urv Rõu Se; `karau-l VNg Jõh Vai; karau|l Plt Vas Se, -l, karau-l`l Kod

1. valvur `Mundrimihed `pandi majasse sise ja `ukse ede `karauu-l viel ka Kuu; `karau-l `panna üövahist Vai; ma justku sur karauu-l ole, vahi neid eläjud `piale Mar; karauu-lid vahivad `väl`les `ööse Tor; karauu-lid on `väl`las üesse, kis karauu-litavad JMd; kas minä ölen ka-rauul, et vahin tämäädä Kod

2. valvekord mene `karau-li VNg; siis ölin `üöse `karau-lis Jõh; `soldatid on alalde `karau-lis Vai; `soldat `karauu-lis; `karauu-li pidama Khk; ta oli karauu-li peal väljas Mär; soldat piab `karauu-li, käib `ringi Kos; soldat on karauu-lis püss kääs VJg; pidas õunaaias `karauu-li Trm; ma en aka kõik üü teiegä `karau-l`li tegemä Kod; soldat` o karauu-lin Krk; sõamehe omma karauu-lih, vahi päl Se

karauulima `karauu-*lima*, (ta) *karauu-lib* Khk Mar Pär Kos, `karauu-*lma* Rõn valvama soldat *karauu-lib sõjavää ladusi*, et ei lähe `kiegi `kurja tegema Kos **Vrd** karauulitama

karauulitama *kara|uu-litama* Kaa Juu JMd Plt Nõo Lut, -*u-l'*litama Kod, `karauu-*litama* IisR = karauulima teene lähäb `jälle teene öö *karauu-litama* Juu; *ma en aka kõik üü karau-l'*litama Kod; *timä ol'* *karauu-litaman* Lut

karavatka → kravat

karbak *karba|k* g -*ku* Võn Plv, g -*gu* Har kepp, malk *kae_kos om karbak* Võn; *ta käve karbaguga* Har; *pand tää piitsa piha ala, karbaku lae vahelõ* (rhvl) Plv

karba|konn kärnkonn *see sui oli naid karba `konni nii pailu elu `ümber* Khk **Vrd** krabakonn

karbal¹ `karbal(*as*) g -*a* Kuu; n, g `karbala Vai jõhvikas *Siin suos on mädäste pääl `karbalu* Kuu; *tuo `karbalo, `tiemo `võlli; nämät on `ninda sama `karva kui `karbalad, `karbala `karva `elle punased* Vai

karbal² pl *karbalad* "vanade kuuskede koorel rippuvad hallid samblatorid" *Põdrad `söövad kuuse karbalaid ka talvel hea meelega* KuuK **Vrd** karbas², karbe

karbaline *karba|line* Amb, -*lene* Käi Rid Vän Juu; `karpaline Lüg krobeline, korbaline `karpalise `kuorega mänd Lüg; *karbalene on karuse koorega, üks vana puu Käi; `maarjakased need on `kange karbalese koorega* Rid; *vana puu on ikke karbaline* Amb **Vrd** karbane, karplene, kärbaline

karba|ssoo jõhvikasoo `Eks ne `karbalsuod hakka nüid ärä kaduma Kuu

karbamstik `karba-*mstik* deskri kukkus `loiku `karba-*mstik* Khk

karbane *karba|ne* g -*se* Jäm Khk Kaa VII Muh Khn Hää Saa Juu JMd Koe, g -*tse* M Nõo; `karpane Lüg = karbaline *vana puu `karpane kuor* Lüg; *kiviste maade sihes on karbased `tuhlid* Khk; *kammilad oo karbased* Muh; *karbanõ nahk* Khn; *ei saa `puhtass, karbane puha* Hää; *mis `ästi karbane kašk on, sel on magus mahl* Juu; *kääd ja jalad kõik on vahest paksu karbased [mustusest]* JMd; *karbatse koorega `kartula* Trv; *mõni om õige karbatse koorege, kuušk ja pedäje* Krk || konarlik, krobeline, kare õige karbane jää, *ei saa `äste `liugu lasta* Hls (jääst); *laud om karbane, ilma ööveldemede (hööveldamata lauast)* Krk **Vrd** korbaline, krabõlik, kärbali, kärbalik, kärbaline, kärbane

karbantsik *karba|ntsik* g -*u* = karbats *Karba|ntsik – nuut, tinapomm `olli nõöri `otsas, mõnel `olli `väike kivi `riide `sisse õmmeldu - - tinapommiga ehk kiviga, ots `olli `taskus, teine ots `olli `ümmer käe mässitud, `kiskuma läksid, virutadi. Enne `olli igal poistel, karjapoistel juba karba|ntsikud; Poisid läksid `kiskuma, lõid `vastamisi karba|ntsikutega* Hää

karbas¹ `karbas Kuu, `karpas g -*e* Jõe kormoran `karpasid `leidub `arva. `karpasel on kover saba, moni sulg üles `puole. `karpasel on pikk `pienike nokk nagu `kosklil Jõe

karbas² `karbas g `karpa puukoore krobeline väliskiht, koorelibled *Kits pidi `männibu `karpaid `ästi `tahtma* IisR **Vrd** karbal², karbe(s)

karbas³ *karbas* g -*e* männikoorest laev *Karbas aa laste mängu asi. Vahel üüta vana ja vehigest laeva ka karbaseks, kui sene omanikku taheda vihaseks teha* Emm

karbatama *karbatama* koredaks tõmbuma *Lumi um är_karbatanu*² Rõu

karbats *karba|t's* Hää, -*ts* Vig Kam, -*t'sk* San, `karba|*ts* Khn, -*t's* Hls Vas, g -*i*; *karpat's* g `karpa-*d'si* Se

1. piits, nuut *karbat'siga* `lüüdass obusi Hää; *mea* `andsi temäl `karbatsige ää laksu Hls; *obõsõ karbat'sk* San; *võta* `karpaa-d'si, *siss sullõ anna* Se || hum peks – Khn **Vrd** karbantsik

2. Kaarli-nimelise söimunimi – Vas

karbe *karbe* JõeK Amb Kad Sim, `karbe Hlj, `karbes Kuu, g `karpe; n, g `karbe RIId/g -me Lüg/ IisK

1. puusammal *oks loi minu, kui akkasin* `karbet ottama Kuu; `kuuse `karped `kuuse `okste `külles Hlj; `korjasin `kuuse `karbemmi Lüg; *puul on* `karped peal, *sie on nagu alv* *abe, on al'l* JõeK; *mõnel lüeb ihu* `piale vahest ka nagu *karbe* või `karpe kord, *kui nahk* *ketutab* Amb; `pandi *kuuse* `karpeid, *lepa* või *tapu* `lehti ja `tehti `krummi Kad; *kõigil* `puitel, *kes viletsast kasvavad, on* `karbed külles, `kuuskedel ja `mändidel ja *leppadel* ja IisK || nõmmesammal *maa* `külles `nomme maas `kasvad `karbed, *ikkuna vahele* `panna `talvest Vai || kivisammal *kivide pial on* `valge õhuke `karpe kord Sim Vrd karbal²

2. puru, praht; ebemed (eriti kangakudumisel) – R `samble, `villa, `kanga `karbed VNg; *lina* `karbemed, *õle* `karbemed; *takku* `karbemed, `lõhja `karbemed Lüg; `kanga `karbed, *mis kukuvad kudumise ajal linadest ehk lõngadest maha* Jõh; *koid* `sõivad `villad `vällä, *muud ei jättäne* ku `karbed järele Vai **Vrd** karp¹

karbemeline `karbemeline a purune, prahine Kodo `ketretu lõng, `karbemeline Lüg

karbes *karbes* karp *koes* `küinla *karbes* oo Khk **Vrd** karp³

karbes² → karbe

karbikene dem < karp³ *pani sene* `pitski `karbikaise `ahju `otsa Vai; *silgu* *karbike* Kse; *messa sest karbikesest* `taskus pead Trm; *võta paberoõsi* *karp* ehk *mes tahes* *karbikene* Kod; *kase tohest* *karbikse* Krk; *panõ* no sinnä `väikeiste *karbikõistõ* Har

karbol `karbo|l Kuu Lüg Jäm Mär Kse JMd Koe Kod Trv, -l Plt KJn Krl Rõu; `karbu|l Lüg Khk VII Muh Rei Trm, -l Krk Vas; *kar|bul* Har, -bool Tor, `kar|puo-l Ris, -pul San, -pol Se, g -i fenool ehk *karbolhape tuba* `pripsita `karboli `viega Lüg; `karbuli *pannasse sui* `loomadele `karvade `peele, *siis parmud äb lehe kallale* Khk; *kui aiged aavad oo, siis pannasse* `karbulid `peale Muh; `enne ikke `pandi seda `karpuo-li siebi `sisse Ris; `karbuli `viige sellege *ritsitess tuba, ku nõstin om ollu* Krk; `aptikist *andass* *karbulit, minga määrätäss* *nuid* `kärni Har

karbu *karbu* Saa; *karb|u* Hel, -o Kan Plv pej *saamatu* või *püsimatu* inimene *sj om nigu* *karbu* *kunagi, mis* `siantsega `tehtse Saa; *mis sa no taad* *karbot inämb kõnõlõt, ega*[?] *timä joba midägi ei lövvä*[?]; *karbodõga olõ ei midagi tetä*[?], *ku sulast* `palkama *nakat, ega*<sup>?</sup> *karbo pal'lõ* `aigu *üte kotuse pääl ei püüsü*[?] Kan; *kõnd nigu vana* *karbo; vana* *karbo mine*[?] *tast iist* Plv **Vrd** karbus²

karbus¹ *karbu|s* g -se Käi Phl Jä/g -kse JMd/ Kad Rak Sim(g -kse) Plt Pil KJn SJn, -ss g -sse Sim(g -kse) Trm Ksi Lai Plt; *karpu|s* g -sse MMg

1. kapuutsi moodi naiste talvemüts – Hi *mustkuub* `selgas, *karbus pees* Phl

2. meeste karusnahkne talvemüts, läkiläki `enne `kañti *karbukseid* JMd; *põld tal* `endal *karbuski* Pee; *karbused on teist* `muodi, *millel raändid maha* *kierati* Kad; *pani* *karbukse pähe* Sim; *tuesune ilm, siis pane* *karpus pähä* MMg **Vrd** karbuski

karbus² *karb|us* g -e Põi Mar Vig Lse, -os LNg

1. *sasipea* *mis sa oled* *nisoke* va *karbos, eks sa soe* `eese *pead* LNg

2. söim *Mine kurati karbus jalust äe Pöi; See Anne poeg ole poiss ega midagi, üks karbus on Vig Vrd karbu*

karbus³ *karbus g -e Jäm Khk suka- või sokilaba; lühike sokk karbused jalas `talve sukkade peel, natine üle huupeksi kondi; kui suka otsast ee leigatasse nee `katkised `pöised, siis nee `üitasse karbusteks Khk || lagunened jalats – Khk Vrd karbuski*

karbuski *ja `enni `tehti ikke odra karbuskid Mar*

karbuski *karboski vana müts se karboski sol iä küll pähä `panna Juu Vrd karbus¹*

karbus|kübar *kõvakübar – VJg*

kard¹ *kard g karra üld /g `karra R, n `karda Vai/*

1. õhuke plekk – Sa Muh Saa I eL `enne õlid `latruni `serväd `karraga `lüödod Lüg; `Karrast tehä `riistu Vai; *kard raand Jäm; vana kard rakk, karraga üle `löödud Khk; vanast olid puust jooma kannud, karrast vitsad pääl Krj; kaabe, karrast `tehtud, täkked sihes, sellega riivitse `tuhlid Muh; liidi suu ette `pañti kard maha, et söed maha ei kuku, põrmandud põlema ei aa Saa; ma panen piibule karra `sisse Iis; edemält kõik õli puuss. ahju `laudki õli puuss, sedä `arvo, es õle et tee tämä karrass Kod; kard `nõuke Trv; karrast anum TMr; taossõ veerekeisi lüvväss karragõ üle Krl; kard pandass ahu suu ette, ku leib `ahju pandass Har; karrast tetäss kardnõvva Plv; munigi uß lüvväss karraga päält Se; kard um sjoo `minka katußsit katõtass Lut*

2. plekkämber, piimanõu – eL `kalda piim `karda Hls; *karra_pandass_obõsõ pääle ja siss tuvvas lættest `kardugõ San; piimä kard om must Krl; tuu tuu kard siijä?, minga `askõ `ussõ viijä Har; læt'sit esi\_ka mõnikõrd puid `lõikama `mõtsa, sõss ol'l mahl karrahn Plv; tõi karraga? `piima Se*

3. metallist ehisniidike, neist kootud pael – eP M Se *karrad `muistaste pulma `põllede ääres Mus; karrast olid paelad ja vingud `tehtud, nee `pandi `uhkuseks põlle `alla Muh; kard `hiilgas ja taht `olle punane [küütkuue all] Phl; jõulupuu oli karraga ehitud Mär; paelad olid kolme `keega punatud, `karda `sisse koa Vig; `kõrtide all `kantsid `tõstlased `karda, karraga kõrdid Mih; kard oli villasele `sisse kuetud, kulla `karva ja õbeda `karva, neid oli mõlemid `moodi Aud; naesed ehivad `kõrtisi karraga Hää; eks `enne oli seda `karda `rohkem, kardpaelad olid Hag; `karda `pandakse jõulupuu `otsa, suured karra kahlud visatakse kohe puu `otsa JMd; `enne olid karrad `käiste kül'les VJg; kui püsttanud olnuvad, siis olnuvad veel karrad Ksi; vanast `koeti kõrdele kard `lõnga `sisse Trv; reiuste pääle õmmelte `karda ja nõõri kah Pst; ol'l karra? `särke man, särgi `siilo pite Se*

4. jää(kirmetis), härmatis viijä `pumpamisega sai ligesse, `vaata kül'm võt't kikk `karda põlle Trv; *kard om maa pääl ja puie pääl Kan; viijä um joba kard pääl Rõu; k a r d a t õ m b a m a* jäätuma, külmuma *akab `külmama, vesi tõmmab juba `karda Khk; kül'm `tõmmab vii `karda Hää; tuleb kül'm vesi, `tõmmab enese `karda Juu; kossa `suplema, `tõmmab su kõhe `karda Kod; kui vesi tuleb `iatuse `piale ja külmetab iasse, siis `tõmmab `karda Lai; ku `akne lillilisess tõmmanu, siss ütelts, `akne o `karda tõmmanu Krk; egas sa lige rõõvage jo minnä ei saa, ta `tõmbab sul `karda väl'län Hel; vesi om nigu `karda tõmmanu pääl Ran; k a r r a s* jäätnud, külmunud *sügise on maa karras Jäm; kõik kohjad o `kardas ja märjad Muh || jäide, lumelõrts kard satass Lei*

kard² *kard* Hls Krk Nõo linaluu, mis kiu külge kinni jääb mõnikord lina om kasinaste ligunu, sis `kolkmise man om `karda kül`len Hls; *ku leon kül`m vesi, siis kard kül`len iki* Krk
Vrd kardluu

kard- plekist, karrast

kardama `kardama, da-inf karrata spor eP, Trv Rõu

1. metallikihiga katma raud asjad karratasse üle Khk; *jõulu `õuni karratass õbedasess Hää; kullaga karratakse üle Juu; karrat nõu Trv; karratu? käsipuu? Rõu || karraga ehtima `jõulupuud karratud ää Tõs*

2. kardlõngaga tikkima tal oli karradud kuub `selges Rei; ma `karda ümbriku `ända Kse; *karratud kõrt `ol`li naestel `sel`ges Tor; vene kiriku `riided on kullaga üle karratud SIn*

3. jäätuma ilm om višt vällän kül`m, aken akkass `kardama Krk

Vrd karratama

kardane `karda|ne g -se Vai, -nõ Har, n, g karradsõ Lei plekist, plekk- miul on üks `kardane `karpi Vai; üt`s `kardanõ tüüs `ol`l Har **Vrd** kardne

kardas kardas Hi(g `karda, `kartsa Emm; g `karta Käi Rei Phl)

1. redel Loudibe kardas on üsna lagund Emm; *`pantaks reimand [vankri] kardaste `peele, saab laiema `koorma `tehja Käi; Rõhu Andres olnd surnd, kijas `karta pääl olnd Rei; `kartal on reispuud kõrval Phl*

2. pulkadest reekori – Phl

3. teat mäng (? tripstrapstrull) – Emm

Vrd kaaras, kartsas

kardavane `kardavane "kullakarvaline" – Kuu

kardeldi kardeldi Mär Hag Koe kartlikult, areldi kõneleb na kardeldi niisukest `asja, nagu kardaks ika `reakida - - aga ise ikka reagib teine Hag; läheb nõnna kardeldi Koe

kardelik kardelik kartlik süda lööb kardelikoks Kul

kardetav kardetav eP Trv `kardetav(a) Jõe Lüg Vai ohtlik sie (hülgejaht) ka `kardetav, `karda et jääd `tormi kätte Jõe; se on `kardetava `asja, ärä `puutu sedä Vai; *Preedik oli kardetava asja kallal Jäm; kõrva ark on kardetav loom Krj; `pal`la jalo on kardetav `keia Kul; see on kardetav asi, seda ei maksa `kiskuda Juu; vil`l on veel kardetavam kui roos HJn; asi lähäb kardetavaks JMd; `äikese vihim one kardetav Kod; kardetav asi Trv **Vrd** kartlik*

kardin `kardin g -a VNg Lüg kanaaedik, -tool tien kanudele `kardina VNg; *kanad ja kukked õlivad `kardinas Lüg **Vrd** karsin*

kardin(as) kardin g -a Rei Phl Mar Mär K/`karden Juu/ Hls Puh Krl Har Vas; `kardin g -a R Jäm Khk VII Hää Ksi Trv Krk Nõo; `kardun g -a Jäm Lih, g -i Khk; `kard`en, -on g -i Muh; *kardinas Tõs; kaardin Ris, pl kaardinad Vän; ka`rdin Trm Kod Plv; `ka`rdin VJg San; ka`rtin Kod, pl ka`rtina Se eesriie `vuodi ies on `kardinad VNg; `aknad `ilma `kardinatta Lüg; sie `muodi oli, et ikkunalle `kardino ei `tohtind `pulma ajal `panna Vai; `akna `kardunad Jäm; `akna ees olid sured `uhked `kardunid Khk; `kardenid pannasse `akna ette Muh; `ämrik ronind `akna vahele, teind `senna kaardinad Vän; nüid `kootakse isi `akna `kardenid ja kõik Juu; maja lage ja lahvatu ilma ka`rdinata Kod; igal ühel oma `vuudi ja `kardinad `ümber Ksi; kardinatega ake KJn; roosa `kardina `aknil ehen Trv; Kos nüid ennembide seeratsit kardinit olli Puh; `aknõ kardinõ? `kuksi är? iist Krl || puust nikerdustega aknailustised ka`rtina `laudu ostõtass, `vällä lõigudu `mulklikaadsõ Se*

kardine¹ `kardi|ne g -se plekist temä läits `kardise `nõuge `piimä `ot'sme Hls
Vrd kardne

kardine² kardi|ne g -se a < kard² `kardise lina, `karda täis; ku kül'm kurt, siis tule
`kardise lina Krk

kard|kesi kitsas kardpael pulmapõlle või -tanu ehteks *kardkesi köis põlle alase peal ja*
arjutanule `aeti koa peale **Vrd** kardpael

kard|kuub küütkuub, allääres must toot ja kardpael – Phl

kard|luu jämedam sitke linaluu ropsitud kiu küljes – Lai Hls Krk Se *kardluu jäi pikalt*
lina `külge Lai; *ku kardluu kül'len om, siis kolbitsege raabits ärä; ku [lina] ilusti ärä ei ole*
`aigunu, siis om kardluu kül'len Krk **Vrd** kard²

kard|lõng kuld- või hõbelõng Jõe Kuu Ann KJn Trv *säresapp on `nisksed nagu*
`joulu puul on kard`lanjad Jõe; *vanast `koeti kõrdele kard `lõnga `sisse* Trv **Vrd** kard¹

kardne `kardne g `kartse Jäm Muh

1. plekist, plekk- võta se `kardne nõu Muh

2. plekist piimanõu `kartse `sisse paneme `piima Jäm **Vrd** kardane, kardine¹, karrane

kardo(h)k(as) → kartohk

kardonka *kardonka* annetekarp (kirikus) – Lut

kard|pael kardlõngast kootud pael *kard paelad ning kard pitsid keisid `põllede peal*
Khk; *kard pael o põllet `alla `aetud* Muh; *kardpaal käis `septil ülalt läbi* Käi; *kardpaal oli*
vanasti küitkuuel all Phl; *vanaste õmmeldi kõrdi `alla kard`paela* Tõs; *`õmles kardpaela*
`jaare Kos **Vrd** kard|kesi, -siid, -vink

kard|pennik brokaadiga kaunistatud vanaaegne (pruudi)pärg – Hi

kardsak *kardsak* g -u

1. vankriredel *sita vidämise redelit `ül'ti ka kardsak, kardsak om lavvust tettü* Kan
Vrd kartsas

2. sõnnikukonks *kardsak om sita konks* Kan

kardsatama → karsatama

kard|sepp plekksepp Lüg Khk Hel San Har Rõu Se *juudid on kardsepad* Khk; *liinan*
om iks noid `kartsepa `juut'e küll San; *meil vana juudi Kusta tek'k `treimänni ja `kardseia*
tüüd Har **Vrd** karrassepp

kard|siid kardpael – Se

karduhvel → kartuhvel

kardul(as) → kartul

kardun → kardin(as)

kardung → kordon

kardus `kardus Põi Muh Hi, *kardus* Jäm Pha, g -e tubakasort *peenemad mehed, kes*
jälle karduse tubakad [tarvitavad] Pha; *too moole `karduse tubakad* Põi; *see suitsetab*
`kardust* Muh; *`kardus, pitka `kiudega leigat tubak; too `moole `poodist `kardustubagad
Emm; *`kardustubak on kollane ja peenike jüst kui `narmad* Phl **Vrd** kartus³

kard|vink sakiline kardpael muistse pulmapõlle või tanu ehteks *õpe`karva pael `olli*
kardvink, see `olli põlle alasel ja tanude peal Muh

kare¹ *kare* Ote Rõn g -da R(g -ja Kuu, `karre Vai), Mar Mär Pä/karõ g -da Khn/ K I
TLä(-õ Ran), g *kare* Trv; n, g *karre* Hls Krk; n, g *karrõ* Kam Vas Se; komp *karõhõp* Har

1. a krobeline, ant < sile, pehme kare `riie Kuu; `Maarja`kaski on neh vähemb ku `toisi`kaski, on karejama `kuorega ja lehed o ka karejammad Kuu; nii kare on, et ei `palja`jalgo voi `käia; `karre lumi otta `saapad `karvendama Vai; `sirge villaga oo karedama villaga `lammad Tõs; lumi sula `järgi kül`metab karedase Tor; karmi villast rõõvas on liiga kare Hää; nahk karedaks lüön Ris; alb nahk lähab villerdama, kui kõbas karedas lumes käid Nis; paneme `liiva `ulka, siis sau lähäb `easte karedaks Juu; abe on kare JMd; karedate juustega on kuri Rak; riiegi one kare kui pesotamata Kod; liiv tiib savi karedas KJn; kitsi `sorti `lamba, kõva ja kare vill Trv; kellel karre juuss, sel om pää `pehme ja `tarkust pal`lu sehen sel pääl Krk; mõnel `lambal olliva karõdad villad kui kitse karvad `püsti Ran; arukõjo om karedite lehtega Nõo || loomadel on mao sees kare, pala `veega `võetse kare maha Var

2. fig karm, tõre, järsk, kuri tää üks sañt inimene, va kare inimene Mar; ta on väga kare inimene Mär; küll on kareda südamega inime Juu; kare ja vali tõese vassa Kod; Ta on kare kui oriohakas Pil; sel om kare sil`m Hls; Sij om karre inimene Krk; `ta`lli kareda iseloomuga, aga ega ta mulle alb es ole Nõo; sa olõt karrõ `süüamega Se

3. kärisev, räme, kähe (häälest) räägib karedaste, kareda ääleaga Tor; mul nisoke va jäme kare ääl Ris; kare ja räme eäl teesel Juu; laalab kareda jaalega JMd; kareda ääleaga kes krõmedast räägib VJg; `Meokas elab kuuse `metses ja karjub kareda ääleaga tsuu-tsuu, tsuu suu SJn

4. äge, käre a. kõva, (liiga) tugev, karm küll on täna kare `külmä Vai; Tänane tuul on `sõuke suur kare Põi; täna oo kare külm Muh; peab kare kül`m olema, kui meri ää kül`metab Aud; ku märdipääväl puud lehen, sis tuleb külm ja kare tal`v Kod; n`om tuul`karõhõp ku ol`l Har; `jüüse ol`l karõ külm Plv || (liig)soolane mõni keedäb leeme ja pudrod ja paneb väga pal`lu `soola sesse siis `öötasse: küll oo kare leem, nii kareda leeme keetnd Mar; suip om karõ soolanõ saanu Plv b. agar, kärme – Hls Krk emä olli karre tüü inimene, karre tüüt tegeme; karre kotuste pääl (jões), kus vesi karrest juušk Hls; sij om karre tüü inimene, temä ei väävelte tüü man; ää jooja vasik, karre `juuma, ei mekude säääl man Krk

5. karge, värske; tahe – Põi Saa M spor T, Urv süä läit`s nõnda karres, süäme `järgi süük` olli; võt`t karret `külmä alliku vett Hls; ku sa `kül`mä vett `vastu saat, siss lüü süä karrepess, ku süä närb olli Krk; süü `valget `klaari, tuu tüb südäme karedass Nõo

Vrd kahre, karge, karm(e), karune, kore, käre

kare² kare g `karge S(g kare Phl) Lä(g kare), g kare Mih Tõs Jür Krk; n, g `karge Han; karõ g `kargõ Khn sõõt, murukamar; põllupeenar laheb põllu `karge minna, jääb arimata Jäm; lähme paneme `kargele `pitka magama Ans; läksid rugi põllu `kargid `niitma; kivid korjati põllu peelt ning `viidi `kargele; nüüd sahatesse karet nüüd äp ole änam `karge `küüdi adradega Khk; selle põllu mis sii on, selle ma `kaevasi keik `kargest lasnaga Kaa; kas nee põllud jäävad tükkis `kargeks, kui luts (lutsern) ää kaub VII; `karge `peale viime `kangad `leekima Jaa; vii `veised `kargepõllale Põi; ma `jätsi selle viletsa lapi `karge; muulikad kasuvad põllu karete peal Muh; Karet `künta ikka kahe obusega Emm; Obu on `kargel `söömas Rei; karel käies jäävad jalad araks Phl; põllud oo kares LNg; see maa on `karge jäänd Rid; maad oo kõik `karges Lih; mei aasime karet ülesee Kse; Võtame mõned `karge tükid, viime `surnu`aeda Han; põllud kõik `karges ja `kündmätä Var; lehmad sööbad kare

peal Mih; põld oo karese `kasvan; karete raiuti kirvestega Tõs; Kui `lassitõ põllud `kargõ `minnä, siis `kjõskõ ise oma `kargõsi kua Khn; kas tede kare jo `küntud oo Aud

Vrd kare¹

kare³ n, g *kare* Põi Muh Phl Rid Mar kari, kivine madalik rannameres, väike laid (tihti kohanimede põhiosana) *Karede peal sai `jälle `võrku `lasmas `käidud; Karede vahel olid `sõuksed `kitsad sügavad kohad Põi; sellepärast ne `vehkalid `pandi, et laevad ep lähe karete peale; kared_o `oopis ligemal kut lee`pealsed; kare oo vee all Muh; Pihla kare, Valge kare, Lanõje kare Phl; paet, mis on saand karele kraanatud; kare `üitakse kui vesi alati käib üle Rid || rand, kust meri taganenud – Mar **Vrd** kari²*

kare⁴ n, g *kare* saadkeeritis *karet* kaarutama; *kui einad `niisked olid, siis riisuti karesse* Kei **Vrd** karendane

karedade adv < *kare*¹ karedasti *karedade kõnelema* Puh

karedasti adv < *kare*¹ *tama `rääki karedast* Vai; *käib teistega ni karedast `ümber* VJg; *karedasti `rääkmä* KJn **Vrd** kahreste, karresti

karedus *karedus* g -e VNg spor eP M -ss Puh Nõo s < *kare*¹ *karedust `riidel katsun `kääga* Tor; *sel `riidel karedust küll* Kos; *karedus (tõredus) onegi tõese inimese vali sõna* Kod; *temä ei saa oma karedusege (ägedusega) `kaugele* Hls **Vrd** kahrus

***karehka** pl *karehka*[?] ”kuivatatud ahvenapojad” – Röp

karekas *karekas* kargevõitu õmmik *ise al`jas ja libe, `niske karekas* Kod

kare|kirves maakirves *kare `kirvega pidi maa libedaks tegema* Tõs **Vrd** kargekirves

karel *karel* g -i Nõo Kam kergemeelne, liiderlik, vallatu üits *`tüt`rik `ol`li jäle karel, no küll ta viijl tei `tempe; igävene karel, `tük`se `näpmä ja `niimä, iki miu `putma; sji om igävene karel poiss küll* Nõo; *kui mõni `tüt`rik väega karel, etev olli, nigu pidu paegan, siss vana naese vahel iks `ütlivä, et: küll om veli priints ommetegi* Kam

karelik *karelik* g -u suur viljahakk *nisu ja `kaara, mes vihuvili on, pane karelikku. `lahtiss `vil`jä `panna ei sua* Kod

kareli|märt (liiderlikust mehest) *tuju mõni poiss, vana karelimärt om* Nõo

kare|maa sõöt *kare maa oo ülesarimata maa* Kir **Vrd** kargemaa -**mätas** *sahk `pöörab karemättad `ümmer* Lih; *karemätas pannakse heinakuhja `roika `otsa* Tõs **Vrd** kargemätas

karendane *karen|da|ne* Lüg Vai(-*da|ne*), g -se heinakeeritis, händ *karendaisele `tieme `einäd kokko; tegin nii `suure karendase, et sai `terve saad* Vai **Vrd** kare⁴

karene a < *kare*² *põld on karene* Rei; *need ääred o ikka karetsed* Kse; *`seoke karene maa* Mih **Vrd** kargene

kare|pealne meremadalik *kare `pealne `külmab kõige esimeseks `kinni* Muh -**rohe** -*rohe* roomav madar – SJn

karet¹ *karet* g -a Kul Mär Vig Mih sõöt, jäätmaa *põllod oo karetas* Mär; *Säälä mõesa karet* Vig **Vrd** kare²

karet² *karet* g *kareda*[?] tõld – Se

karetama *kare|tama* Sa Muh Kse, -*dama* Rei sõöti kasvama *põld karetas* Jäm; *karjaaid akkab karetama* Khk; *Moa karetan* ää Põi; *küll kündässe, aga ikka akkab põld karetama* Muh; *põld on karedand* Rei

kare|virn = karerohi – Jür

karg *karg* g *kargu* Har Rõu Vas, g *karu* Se

1. rutt, kiire *no[?] ol' pikäline vehmasadu, no[?] om `tüüga nii karg, et ei läpe nõnna nätä[?]*
Har; *lät's suurõ karuga (nigu peläss) Se*

2. [lapsed] *um kargu pääl* (vabalt ringi jooksmas) Vas

kargaja `karga|ja spor üld (-je Krk, -ija Vas, `kargai Hel Lut; `kargi|ja(s) Hlj, -ja Khk; *kargijass Kad*)

1. tgn < kargama `kargaja poiss Kse; *konn `kargaja `kargab; Kis oma naise maha jätab ja teise `juure läheb, sji on üle tji kargaja Hää; kust tuul, säält mii'l, `seante `oksa `kargaje om* (muutliku meelega inimesest) Krk; *k a r g a j a h u n n vurrkann – Vas; k a r g a j a j a a n* (mänguasi) – Vas

2. põgenik, väejooksik *kes `kargija oma `juure vottis, sai `trahvitud Hlj; mede `metsäs eläs üks `kargaja mitu nädält Saa; politseid võtavad `kargajid pali viina `kontoritess `kiinni Kod*

3. peru (hobune) `kargaja obu läks `kargma Jäm; *üks `kargija loom, peru loom Khk*

4. teat lahkusuline – Krk

5. euf jänes – eL

kargajas|aesta `kargajas `aesta liigaasta – Kuu **Vrd** kargajusaesta

kargajus|aesta `kargajus `aesta liigaasta – Kuu **Vrd** kargajasaesta, kargamiseaasta

kargama `karga|ma, kara|ta üld (-da<sup>?</sup> V; -me, -te Hls Krk(-de) Hel; -mõ, -me, -de San; -maie Lüg; `kargama Jäm Ans Khk; da-inf `kargada R Mus VII, *karrata Han Mih Aud*

1. a. hüppama, hüplema *nii `pitka pistent `sööstand nõnda kut uht ümber Rüssa pau `kargand Jäm; `kargas ahju_pelt maha Khk; urt lammas kes armastab üle aide `kargada Mus; obu `kargab ühna `kraavi Muh; pulmarahvas oln hundid ja läin keik karates `metsa Phl; `kargas maast `vilksi üles Mär; Mia `jõutsi parajuttõ üle pao karata Khn; mes `aassa te lõhote ja `kargate ühtepuhko peal Ris; kui `veised kevade `väl'la lased, siis löövad `kepsu, `kargavad ja üppavad Juu; lapsed `kargavad `reial Amb; obune nõnna ei `karga, aga lehm `kargab üle aa küll Ann; üpates ja karates lähäb VJg; obune `kargass `püsti Trm; `kiissel ei `anna `rohkem `jõudu kui üle aia karata Kod; sääd nagu peni üle aia `kargama Trv; vanan ää eläde, sai süüvä, sai karate Hls; oravakese `kargava puu otsan Puh; mis sa `kargat ilma aegu, kas sa paigal ei või `saista San; pihtpimme sügüse üü, `karga vai `soelõ `säl'gä, midägi ei näe[?] Urv; ma_ `karksi üle kraavi Har; kunna<sup>?</sup> eläse<sup>?</sup> viijn ja `kargasõ[?] kuival Rõu; `karksi (tulin) üle läve sinno `kaema ka siia[?]; Karga no häste (hüvastijätusõnad) Röp || fig mõts `kargap `kaala (on lähedal), aga maea om lagunu Nõo || fig mis sa `kargad üle `tähtede (jätad tähti vahele), loe korralikult Juu; a i d u k a r g a m a üle aia hüppama (pahur loom) *Kiuduga oli `risti küll, see `kargas `aidu Põi; obone akas `aidu `kargama KJn; loomadel `pantas pia jala `kül'gi kui `aidu `kargab SJn* b. hüppama, lendama, põrkama, viskuma *rahe terad -- nagu `aavlid `kargavad Jõe; sädemed `kargasivad lage Lüg; kala `kargas `riistast `vällä Vai; Kena ilmaga ääre kalad `kargasid vee peale öles Põi; pal'l `kargas tagasi Juu; siss karass tuli räni kül'lest pessu `külge, paänd pessu palama Nõo; tulõ kipõn karas ahost `vällä Vas || fig imä `viidi ussõst `vällä, arm karas `aknast `vällä Kan; || võpatama – Krk TMr Se ma äkki midägi kuule, ma karasi periss (ehmatades) Krk || üles-alla kõikumana laev lähäb `kargama. mõni paat karata uht`jooni nagu obu Põi || pritsima vesi `kargab nüid ülespidi, kui mõni sõedab `vankrega**

Juu; vesi `kargas `vasta `silmi kohe VJg; mädä karas nõnnagu vuratas Kod; `varva vahelt `kargas vesi `väl'la Plt; `kargass veri `rõividõ päle vai kässi päle lihonikil Se || om nii külm, et täheki `taivah `kargasõ Se || kiiresti levima tuli `kargab laiemalle Juu; tuli `kargab `kange tuulega laiali Kos; tuli karaśs laialõ Krl || kokku tõmbuma inne `val'mist tegemist vinütädäss (võrgulina), siss ei `karga<sup>?</sup> nii kokko Se || pekslema, ägedalt tuksuma süä `kargass ku ärä `eitüt Krk; oi kuidas veri jamsip, soone `kargava (puls vāga kiire) Nõo; nakass süä `kargama siseh, pess nigu jõmps Se | k a r a n d l a g i karand lagi oli sedäsi, `laudest `löödud nõnna et, kaks tükki oli `vastamesi, kaks `lauda, ja kolmas oli seäl vahepeäl Juu || fig Kis oma naise maha jätab ja teise `juure läheb, sij on üle tij `kargaja Hää; jalg on ää karand (nikastanud); karvad `kargasid pea lae peal kokku (ehmatusest) Juu; tämä `kargab kui raud `silmä (ütleb teravusi); kui üle kruavi `kargama akad, piä silmäd `lahi (naist võttes ole ettevaatlik) Kod; karaśs kate jalaga õnnetuse `sisse Ran; ta `tahise mul perä `pääle karata (tikkus kurameerima) Ote; tyy `tütrik ol' üle aia karanu[?] Har; aja sitta asjale, karga ise kannule inimesest, kes oma ülesandega toime ei tule aja sitta aśsale, `karga ise kannule JõeK | k a e l a k a r g a m a a. peale kaebama – Hää; b. teravusi ütlemä ma `ütlen kedägi, siis ta `kargab kõhe `kaala Kod | l a k k e (~ p i l v e) ~ n a h a s t (~ n ä r t s e s e e s t ~ p ü k s t e s t) v ä l j a k a r g a m a a. vāga rõõmustama `ninda `ruemuss kohe, et `kargab lakke Hlj; minul õli nõnna üvä mjil, et kas karata nahass `väljä Kod; nüid om `säantse ää mjil sul, nüid `kargass kas vöi `närtse sehest `vällä; mul nõnda ää mjil, et `kargass kas vöi `pilve Krk; hüä mjil' sai `väega, hot' lakkõ anna<sup>?</sup> karada<sup>?</sup> Se b. kiitlejast, suurustajast mõni om väegä `uhke, `kargab vai nahast `väl'lä, keksib ja eputab Ran; tahat ummi `närtsa seest `vällä karata[?] uma `uhkusõga Se | n a b a k a r a n u d veninud naba om är karanu, ärä liigutet Hls; mia tõsti toda mahla `tünni ja, tõsti `endä ärä, naba karass paegald ärä Nõo; naba om no\_ `tõistõ `paika karanu<sup>?</sup> Har | r a t s a k a r g a m a kanga kudumisveast niide kord soeb `sisse kui sool jalgutid ukka `lähtavad `muljudes, siis akkavad äärepäältsed lõhjad `ratsa `kargama, ei võta kudet `sisse mette Khk

2. tantsima – Se Lut Kra lasat'skit karatass; pühil`aiga õks `tansti ja karati; t'sura l'ei `kiika, `tütrik karass Se; `kahru `kargama; rasõhhalõ karatass Lut

3. kiiresti, ootamatult toimuma, tekkima a. äkki tulema (haigus, viha jm) `jookseva `kargass `jalga Jäm; naír `kargas ihu `sisse; `kargas äkist viha täis Khk; ma `tunsi põlve `sisse `kargas naa `aige Vll; siis `kargas moole roos, `kohkomisest `kargab roos Mih; kui ma üles tõuse, põlvetesse `kargab nii suur valu Khn; tääle oo huu roos `kargan Pär; veri `kargab palesse; vesi `kargas `silmi; `kange kramp `kargas põia `sisse Juu; sõna pialt `kargab vihasest Pal; karaśs viha täis Trv; karaś vihatses ku üits tuli Krk; `kargaje ruus, sij kes `kargap ihu `müüdä Krk; mia sai tolle leeväraasu suhu susata, `tuygi karass `kurku (sattus hingekurku) Puh; veri karaśs näkku Rõn; mul tyy sõna karaśs `mjilde Plv; ku `süümise `aigo `kurko karaś, sõss täheñd tyyd, et kas saat `viina vai saat tõrõlda[?] Rāp b. fig `kargab nagu püśs täis (vihastab äkki) Koe; ei jõvva enese üle tal'litseda, `kargab nõnnagu püss `täite Kod; elu ~ h i n g ~ s ü d a k a r g a b t ä i s (~ ü l e s) äkiliselt vihastama las `kargab temagi elu täis; ing `kargas kohe täis Hlj; süda `kargas täis, kas mine käsitsi kallale Khk; süda `kargas täis, `ütlesin kohe_t siit suadik ja mitte enamb Kad; elu `kargas täis, ma kihuti tälle üte jõõdi Ran; süä `kargass üless nigu kikkal Se | s i l m a d

k a r g a v a d t u l d ä k i l i s e l t v i h a s t a m a s i l m a d `k a r g a s i d t u l d t ä i s V J g | t u l i k a r g a b s i l m i s t ( v ä l j a ) ( t e r a v a , ä k i l i s e v a l u p u h u l ) t u l i `k a r g a b s i l `m i s t ( `v ä l l ä) k u i k e d e r l u u k o h e g i v a s t a l ü ü d , s i s s t u l i `k a r g a b s i l `m i s t (`v ä l l ä ) R a n c . s o o j e n d a m i s e l k o k k u m i n e m a ( p i i m ) – S a T õ s R i s N õ o p i i m `k a r g a s k o g u J ä m ; p i i m `k a r g a b k o g u , k u i t a j u b a a p u k s o n l ä i n d n i n g s i i s k e e d e t a s s e K h k ; p i i m `k a r g a b s o e a ö l l e s e e s ä r a V I I ; k u i p a l a a e g o n s i i s p i i m `k a r g a b ä ä , s e `k a r g a b j u b a `l e h m i s i e s ä ä s e p i i m R i s d . ä k k i s u u n d a m u u t m a ( t u u l ) t u u l `k a r g a b j u v a h e s t n i i ä k i s t `t e i s s e `k o h t a J ä m ; t u u l `k a r g a b `ü m b e r , o t s i b o m a l e p e s a , p u h u b k a k s i t i ; p i l v e t o n k t u l i p ä ä v a e d e n i n g `k a r g a s t u u l e `p õ h j a K h k ; t u u l `k a r g a s `t e i s e l e M u s ; K u i t u u l s e d a `v i i t i ö h e s t k o h a s t `t e i s e `k a r g a b o n s a d u o o d a t a P õ i ; `k a r g a j a t u u l t e e b `k u r j a `i l m a H ä ä ; t u u l o n `j ä l l e k a r a n d t ä n a `t e i s e `p o o l e J u u ; t u u l k a r a n d `t e i s i `k a n t i j u b a L a i ; t u u l `k a r a s s `p õ h j a R õ u

4. haarama, kinni võtma; ründama, kallale tulema (sag koos abimäärsõnaga **kinni**) kuer `kargas `kallale Lüg; `kargas `rindo, votti `rindost `kinni ja akkas rapputamma Vai; karga töö piha `kinni, missa `aegled; äkist ühed suured kääd `karksid mo `ümbre `kinni Jäm; `kargas ammastega porgandi `otsa `kinni, `krahftik tüki `otsast e; tangidel on uuled, nendega sa `kargad naila peest `kinni Khk; `kargasi kapa `kõrva `kinni Pha; teine `kargab `teise `sanga kinni; saab näha, millal ta mu `kurku kinni `kargab Muh; `karga soppi kinni ja `puista kotist `välja Muh; koer `kargas `reide `kinni Rei; need `üiti `saapa tripod, siis karati nende `külgi `kinni ja tõmmati saabas `jalga Mar; [hunt] `olle `kurku `kargan obustele Aud; kui ma muido ei `ärka üles, `karga `varva `otsa `kinne Ris; mõni tahab `lüia, `kargab puu `algu `kinni Juu; kuri kuer `kargas `näosse `kinni JMd; `kargas ammastega `kinni, `kargab kallale Trm; karas ku uüt minu kallale Kod; Koer `kargab obusele ninasse Lai; koer karaás ammastega `otsa `kinni Trv; ta karaás `rindu `kinni miul Krk; kes tsusip `penni, peni `tunnep `väega `tolle ära, `kargap vai nõna `külge Rõn || fig `täambe om pal'lu kül'memb ilm kui eilä olli, `kargab kohe `nõnna kui `vällä lääd Hel; p e a l e k a r g a m a k ä r k i m a , r i i d l e m a , r ü n d a m a K u i s a t e i s e i n i m e s e l ä b i p r a u g u d , s e e n ä g u p r a g a d v õ i p ä ä l `k a r g a d , s e e `ö e l d a k s k a h p õ r g i b H ä ä ; v a l i t s e j a `k a r g a s `t i u m e `p e a l e V J g ; s e e o n ä k i l i n e , k o h e `k a r g a b t e i s e l e `p i a l e P l t ; v a l l a v a n e m p k a r a n u k u r j a s t e `p ä ä l e , e t s u l o m e d i m e n e p o i g `v ä l l ä `v õ e t u `t o i t j a s s , s e d ä e i s a a H e l ; k u m a \_ p ä ä l e `k a r k s i , ü t t e g i t ü j ü i n e m i s t e i o l õ t e i l `õ i g u s s `t s ü s k i ? H a r ; n i n n a ~ n i n a o t s a ~ n ä k k u ~ s i l m i (l e) ~ h a r j a k a r g a m a s õ i m a m a , k ä r k i m a , t ü l i n o r i m a S i e o n `m õ i s t l i k m i e s , e i l ä h e `k e l l e g i l l e `s i l m i l l e `k a r g a m a . V a n a `k a r g a s `k õ i g i l e `s i l m i l l e I i s R ; K u s p i d i k o h e s i l m i l e `k a r g a m a P õ i ; `k a r g a b `n i n n ä ö m a s õ n a d e g a K o d ; t a h a p `p e r s e g a n ä k k u k a r a t a R a n ; t a `o l ' l i v i h a t ä i s , k a r a s s m u l l e `a r j a N õ o ; ä r ä s a n õ n a `o t s a k a r a k u K r l ; k a m ä ä n e k u s i k v i j l e i o l õ ? v a i `k a r g a s m u l l õ v a n a l õ i n e m i s e l e `n õ n n a P l v

5. jooksuma; ringi hulkuma Mes sa üöd läbi `aeva `kargad, et eit nää sis `millaski kodu magada Kuu; lips lops `viimne paar `üitasse ning siis kaks tükki `akvad `kargma Khk a. lõhkuma (hobusest) obone `kargas `neljalt jalalt, `tõmmas käest `lahti Lüg; märal oli `kargamise viga `juures Ans; obu akkas `kargma, `peksas rattad puruks Khk; obu läks `kargama, nagu suur tuut oli rataste all Kaa; kui tuima poolt obu oo ja `kohkub, siis läheb `kargama, pire_p lihagid nõnda `kargama Jaa; obu läks `kargama, `lõhkus mehe ää Muh; kui obu `kargab, siis purustab kohe vankri ko ää ja jooseb isi ennast puru Kse b. kappama,

galopeerima *obused* `kargavad ummisjalu Pha; *obu jooseb* `nelja, kui ta - - ülejala `kargab Jaa; *obune* `kargab `nel'la Juu; `kargas tuhat`nel'ja VJg; *ku hobõnõ kaõmitsaga karaõs, sõõs kell tilisi Rõp; ajagu\_i karatõh, las `sõita `aigu pit'eh; olõ\_i?* illoõ ku hopõn karatõh juusk Se **c.** kiini jooksmas kiil paneb looma nii `kargama, kihutama, et kas tulest läbi Krj; `parma paelu täna, loomad `kargavad Tõs; `tämbä om pal'lu `kiinläisi, eläjä_ `kargasõ? Urv; *pasadsõ persega vaõk aja karja* `kargamõ Krl; *eläjä_`karksi\_`hirmsadõ; eläje* `kargasõ ku\_parmu omma Har; *kiili kargama* kiini jooksmas palabaga lehmäd `kargavad `kiili, sabad `sel'ges Vig; *ku parmu om, siss eläjä* `kargava `kiini, and sällän ja, jooseva karjamaald ärä kodu Nõo

6. põgenema, pagema (sag koos abimäärsõnaga **ära**) *vang õli* `kargand `välle Lüg; `kargas kroonu teenistusest ära Ans; `seiksed noored mehed - - vahest `kargasid käest äe, läksid `metsa Kaa; `kostel `kargas saare otsast ära Vll; *lõi mind nii, et ma `kargasi* `koolist ee Käi; *vangid `kargan vangimaeast ää* Tõs; *see on sõea väest ää karand* Juu; *varas oli ära karand* Kos; *siis üeldi viel karand naine, kes lahutud naine oli* JJn; *Karjapoiss `kargas ära* Iis; *si_o nõnnagu kabeliss ärä karanud* (kõhnast inimesest) Kod; *läheb [naine] ää mehe juurest, siis üeldasse karand naine, `kargand ää ju mehe juurest* Ksi; *kroonu pääl ärä karanu soldat* Nõo

7. paaritama, sugutama *obone* `karga toist, on täkkol Vai; *piab mära täku* `juure `viima karata Khk; *oli tüdrugu ää* `kargand, siis polnd muud_ku võta naiseks Mus; *naine oo ää karatud* Muh; *Muud amõtid põlõmtõ kui* `kargab tüdrikä Khn; *ärg `kargas lehma ää* Tor; *Kasandu `kõrtsus oli suur `kargamese täkk, `laõssid märasi karata* Juu; *karas ära selle tüd'riku, siis võt't ärä* Kod; *las ta `kargab pääle ärä, mud'u jääb lehm viil* `ahtrere Hel; *perän siss nakass jälle `tõisi `tüt'rige `kargama, neid `ol'li täl mitu* Ran; *tüü om `laskunu_tüül poisil henne üle karada?* Har; *naane om_ar karanu, ku om rasõvat `jalga jäänü?* Se; *tü `tütrik om l'äbi karat* Lei **Vrd** karatama

kargamise jaasta liigaasta *se_`asta* oli `kargamise `aasta. seda kutsuti `kargamise `aastaks Ans **Vrd** kargajusaasta

kargamisi `kargamiisi adv < kargama `kargamiisi juusk, karatõh Se

kargauhti `kargau-hti deskr `väike penike `ol'li, karass `kargau-hti sinna lihapatta `sisse; *ta `tulli tolle `kõrge virna otst `kargau-hti tolle alumatse virna pääle* Nõo

karge¹ n, g `karge Kuu Hlj Rld Jäm Khk Rei Mar Tõs Tor spor K, Trv; n, g `karke Põi; *kargõ* g `karkõ Khn

1. a. (karastavalt) külm `länne puol `rannal on `ninda külm vesi, `ninda `karge Hlj; *vilu `karge piim, `äõti `karge joogi jäuks* Kos; *külm ehk `karge, ei `targe `olla* KuuK; *al'lika vesi on `karge* JMd; *sügise esimise külma aeg oli `karge tuul* Lai; *`kupre-õsse õppes tegeme külmä `karge viij sihen* Trv **b.** kergelt külmetanud – *Juu JJn vahest on kül'm, siis `tõmmab moa `kargeks* Juu; *rohi on aeva `karges kohe, kui rohi on juo `valges* VJg **Vrd** karas

2. värske, närtsimata (juurvili) `karge `kartul Tõs; *see on veel `karge koal'* Juu; *`karge koal', põle tohletand ega midagi* Kos; *`karge õun; lehed on vihmaga `äõti `karged, aga kui pala on, siis on `närtsind* VJg; *lehed on `karged viil `kastest* KJn

3. kõva **a.** poolkõva, pehmeks keemata (juurvili) *tihvel oo `karge, põle `iäõti pehme* Tõs; *koal' on nii kõba ja `karge, see ei sühni `süia mitte* Juu; *`karge kardul* Plt **b.** kõva, sitke Kui

võrgu silm `laasis oli, siis keedeti võrkkusi lepa `okstega, siis võttis nii kenast `karkeks, oli `jälle teravam `püüdma Pöi; see on nii kõba ja `karge ein `niita Juu c. kare, lubjarikas (vesi) vesi oo koa `karge, kõva, põle pehme Tõs; kõba `karge vesi, võtab silma näo kohe `kestama Juu d. ülekarastamisest rabe (raud) `karge `kerves on ku `kuuse `õksa `raiud, siis liüb `kervel kõhe tükki `välja, sie on siis `liiga `karge Lüg; külm `karge roud Rei

4. karm, vali, kuri meil õli vookt kerikuõppetajast, sie oli `karge vanamies Lüg; Ta oli `karge `lapse `vastu Jõh; kõrge südamega JMd; `karge südamega ku teise `peale alastust ei ole VJg || "kartlik, metsik" `karkõd luõmad Khn

5. kibe, kange (maitse või mõju poolest) Eks suvel `täüdüväd `olla kalad `oite `karged (soolased), neh eks `muidu `lähteväd habaks jo Kuu; viin on `liiga `karge, `tarvis magusast tehä; sie tubaka `palla üväst, ei ole `karge; `karsitsa (sinep) on `karge; `viidigad, nie on `karged, neil on `oige `palju sappi; moned keriksed on `kimburad, tekkõd `sauna `kargest, `karge `löülü Vai

Vrd kare¹

karge² → kare²

karge|kirves maakirves – Jäm Khk Rei `karge kirves põigiti labaga Jäm; isa ajal leigeti kare ennem `turbliteks ning pekseti `lasnadega ning `karge kirvestega `katki Khk Vrd karekirves

kargeline `kargeline a < kare<sup>2</sup> `kargeline maa -- juuriku ja `vintsi täis Var Vrd kargene, kargline

karge|maa `karge|maa Jäm Khk Kär, -moo Emm

1. söödist ülesharitud põld, uudismaa tegid `kargema `peelee `tuhlid Khk; `Karge mool võib `vilja ja `tuhti kasvata Emm

2. sööt `karge maa = jäänd põld Kär

Vrd karemaa

karge|mätas audu tehakse üles, siis `võetakse karjamalt kare, `kargemättud Pöi Vrd karemätas

kargene `kargene a < kare<sup>2</sup> kena `kargene maa ning isi vesine ka Jäm; see `kargene tee leheb kuusigu `otsa `välja Phl Vrd karene, kargeline

karge|nuga karge nuga `pandaks saha ede kut kare, `kündaks Rei -rohi orashein Kui `kargerohu juure põllu sisse vetab, siis on igavene tegu sellest `lahti `saamisega Rei -turval murumätas – Jäm Khk Emm Käi üksik `karge turval põllu `peelee jääb Jäm; Mei panimi kargeturbli korra keldri katusele Emm

kargija, -s → kargaja

karglema `kargle|ma, -da Kuu Kod, karelda I Plt M T; `karglõ|ma, karõl|da Nõo Ote Rõn, -da² Urv Rõu Vas Se Lei Lut, -me San, -mõ Krl, -mma, karõlda² Har Rõu Plv Röp, `kargõllõma Rõu Vas( `kargõlla²) frekv < kargama

1. a. hüplema (elusolendi liikumisest) obune `kargleb, ei soa ette `panna Trm; obused `karglesid keti otsas Plt; mis sa pimeke karelat Trv; voonakõsõ `kargliva emäle `sälgä Kam; latse `mängva või `karglese, siis na `irskase Ote; hainakasass käü karõldõn Har; hõhv kabla otsah `kargõllõss ja rüük Vas; mis sa `kargõlõt tah, karõlgui Se || usk päävä `luuja mineki aal huu `karglenud ülesi ja `kaijunud `umлуу Kod || tantsima – Se Lei karõl kõõ `üükese Se; kuiss ti pul karõldass Lei || fig ekslema, sagedasti asukohta muutma

[jooksva] `kargleb `aeva kehäs Kuu | sagedasti teemat vahetama *sij* `kargless ku kirp tühjü pauna sihen laia mõtetege Hel; `kargleb nigu kirp ütest `tõisi Nõo **b.** (korduvalt) põrkuma ijä killod karelnud üles, ku obene tullood ijäd `müüdü Kod; hobõsõ_kihutasõ? ülejala nigu_traavli? ja_tõll takahn mugu_`kargõllõs ja_kolisas Rõu

2. kiitlema murega ja ikuga ei `kargle `kiägi Ran

kargline `kargline rohtunud, sõötis ta oo veel `kargline, tahab veel arida Kse Vrd karene, karge(li)ne

kargu `kargu Kuu Mär Var Kad Hel Nõo Ote Kan plehku, pakku Nie `Pietri pojad `menned `kruunu`kargu `Suome elämä Kuu; ma `tahtsi kogu `suaja, aga eit `juusis `kargu Var; pand sialt juurest `kargu Kad; obene lätt `kargu, nakas `juuskma Ote Vrd karusse

karguljalg → karkjalg

kargulane `kargu|lane Kuu Hlj, -laine Kuu Vai põgenik, väejooksik `Enne kui `kruunu`tienistüs pikk oli, läks igä sen iest `kargulasi `Suome Kuu; näe `meie `kargulane tuleb tagasi Hlj; vana `kargulaine Vai

karguma `karguma (hirmunult) varjuma Lind `kargus Jõh

kargur `kargur g -i Kuu Hlj **a.** "loom, kes ei pea aedu, jookseb ühest kohast teise, hüppab üle aedade" – Hlj **b.** põgenik, tagaotsitav Neli `rüövli olid `Viinistü `kargurisi, kaik ne `tunnetud ärä Kuu

kargus¹ `kargus Kuu Muh Mär jooksus, (põgenikuna) paos ta oli old siin soja iest, noh `liisku iest siel `Suomess `karguss Kuu; ta `olli `kargus oln, `tahtis ää karata Muh Vrd karus

kargus² `kargu|s Plv Vas, -ss Se Lut, g -sõ

1. tants, kargamine *timä lüü kül tad* `karguist; *seto* `karguss; *šaksa* `kargusõ?; *kasa-tski* `karguss Se; *karguúsit um pal'lo: polka, kadri-la, masu-rka* Lut || pl *simman sial umma?* suurõ? `kargusõ? Lut

2. paaritamine – Se

kargus|täkk sugutäkk – Võn Räp

kargutama *kargu|tama* Sa L spor K, Kod spor T, Rõu Se, -teme Hls(-tame) Krk, -tõmõ Krl(*ma kargudõ*) Har, -tamma Urv Har(-tõmmõ) Plv Vas; `kargu|tama R(-tamma Lüg Vai, `kargo- Vai)

1. liikvele ajama, peletama, jooksutama `lapsed `kargutavad `lambaid `vasta ehk kanu Lüg; *tama* `karguti `lambad kodo; `kargodeda `kallo `kaisligo siest `vällä Vai; *juudid peab siit keik ära kargutatama* Jäm; *kui obusel iirud olid, siis kargudati; tuul kargudab puu lehti* Khk; *aa kargutag* `tiined `lehma taga Vll; *Mia_ss piäb sjõnd ikka kargutama, tie_nd ise kua* `mõnda Khn; *kargutess* `pääle `lehmä edesi tagasi, ei lase süvvä suguki Krk; *veli kargutõss obõst, `kõvva kargutõss obõst* Krl; *kañjapoiss om piniga_`lihmä kargutanu?* Har; *karguda?* kari edesi; *Keelä no\_sa\_ka\_taa pinitük'k är, mu\_kargutas naid vasikiid* `aida piten takan Rõu || *tantsitama* – Plv || *hüpitama*; *raputama veikess last kargutad süülen, võtad käe* `piäle *kargutad* Kod; *sorguta ja karguta* `langu (kangast telgedele ajades) Har || ülekohtuselt kohtlema *naist olli iks kargutanu* Ote

2. kiiresti edasi liikuma, sõitma, kihutama *kargutas koju* Kaa; *Meni on aga* `kange *kargutama küll, paari tunniga kargutab linna tee äe* Kaa; *kui surmaga* `mindi, *siis pole* `õhti *kargutud, siis* `mindi *ikka tasa* Krj; *kargutavad ratastega* Pha; *mis_sa kargutet, kas_sa*

tassa ei või `käia San; tuu kargut' armõtudõ hobõsõga Har || kiini jooksuma eläje karguteve, nüid om kargutemise aig, nüid om `parme aig; eläje karguts kaits nädält enne vana `jaani, kaits nädält `pääle `jaani Krk || sõidutama Tule mu otsa `peale, ma karguta su ää; Kuhu sa lähed lidsase `teega, tule ma karguta sind edasi Mus

3. sihitult (ringi) käima või jooksuma; karglema [Jääräl] pea maha ja `nöuse, mis ta muidu kargutab kaksipidi Pöi; tüdrugud kargudavad poistega Rei; Mis sa siin kargutad peale, too parem puid tuppä Vig; sa nagu va mära kargutad Kse; nüid tüdrukud `kargavad ja kargutavad poistega Juu || otsides ümber käima, hulkuma nüid na kargutav neid suge; `sijimle sei ärä, nüid karguts `ilma `müüjä ümmer - -, aa `sijimle `karku egä `aaste Krk

4. paaritama, sugutama; kargama Sij mijs käib seda säääl kargutamas või sij naine laseb ennast kargutada Hää; ma põle näind, et oenas lammast kargutand on Juu; mära `lasti täku `juure kargutama Iis; mitu `aega kargut (poiss) tõiss (tüdrukut) ja jät't viimäte maha Kod; oenass kargutab `lambit, aab ennäst kõhnass Ran; Oinas kargut' terve õdak puul' `lambiid Urv

5. heina kaarutama – L Kei Kod KJn Pil eena `ändasi tuleb kargutada, siis nad kuevavad paremini Mär; `loogu kargutatse koa, kui märg oo Tõs; Pääva `puõlõ võib eenäd ää karguta Khn; lähme kargutame einad `ümmer Aud; Loogu kargutama Pil Vrd kaarutama

6. kupatama `maugud on `kargudetu juo VNg

7. karkudel käima poisi karguteve Hls

karguti n, g karguti Khk; kargu|t' g -ti HljK Kad, -t g -ti VJg; n, g `kargu|ti Hlj VNg, n -di g -timme Kuu vokikeps vogi `kargudi Kuu; voki kargut', mul läks minevaasta `kat'ki sie kargut' HljK

kargutis kargu|tis Pöi, -tes Mar

1. pärm, kergitus Õlle kargutis Pöi; anna mulle kaku kargutest Mar

2. (püsimatust inimesest) On see ikka üks lapse kargutis, mitte `põrmu `aega ta_b seisa Pöi

Vrd kargutus

kargutus `kargu|tus g -tuse Lüg, -dus g -duse, -tuse VNg, g -dukse Vai

1. keeduvesi, -leem `vorsti `kargudus jäi järele, moni tege `pilku `sisse, siis saa `liemest VNg

2. hernehirmutis kui kanad tahivad `kapsa `aida `mennä, siis `pandi `jälle `kargutus `sinne Lüg

3. paosolek soa aeal oli pali `karguduksi Vai

Vrd kargutis

kari¹ kari g karja eP M T VLä, g ka'ra, ka'ä VID, g ka'rda Lei, g `karja R(n, g `karja VNg Vai), g `ka'ra- Vai

1. suurem kogu koduloomi, peam veiseid (välj liiki, tõugu või koos peetavat, karjatavat hulka loomi) `muoisas `pandi kohe `terve `karja `nuuma\_päle VNg; `pärtli `päiväst `saate käib kari `lõunel Lüg; kas `karja on jo `lounel Vai; akatse `ootama, millal kari mättale soab Jaa; suur `lamba kari Mar; Mihine pere, ärgene kari (elujõulisest perest) Emm; karjane käis siis `terve küla karjaga karjamal Kul; kas nel'laba või `lauba `lasti kari esimest kord `väl'la Han; üksvahe oli punane kari Pär; aage `karja siia poole, me aame

`karja `senna poole (rhv) Hää; ta läks `karja `väl'la aeama Juu; unt käis karjas VJg; karjakoer one abin, kes `karja oiab Kod; kari käib õvvest läbi, piab aed olema Pal; kari on `lõunel, loomad magavad Lai; meil on kõik punase `kirja kari Plt; karjapoiss, aja kari `mõtsa Trv; jaanipäevä `õhtu pant palajes maha jaanitule ümber ja `karja olli aet kolm `kõrda ümber tule, siis ei saa `raisku; `riidi ja tõisipää ei lasta `karja edimest kõrd `vällä Krk; kari om pikkil päevil; unete uni ja mälete kari (õeldi karjasele karjalaskepäeval teda veega kastes) Hel; karja kahja `juumine `olli keväde, `enne ku kari nakass `mõtsa minemä Ran; vallaline kari (lambad ja sead) Puh; suur kari olli oeda, kaitstõissskümme nüssi `lehmä `olli, ja kuuskümmend lammast ja, vallalisi eläjit kah Nõo; säääl vaest ol'li mitu `karja kuun Har; suvõl' lät'si sõss karaga `mõtsa Rõu; lakõ väli, kirriv kari, tark kara `kaitsja? = raamat ja lugeja Vas; mõts `väegä hellä kui kari kodo tul'l Röp; verrev kari. kas teil ka määne puhas kari om; `mõisa `plaani kari om `muštjas verevä?, `korgõ? Se; karalõ anda? süvvä? Lut || (kadunud) `Õtsisin kõik kõhad läbi, aga jua sie on nüüd `suures `karjas Jõh; k a r j a (minema), k a r j a s (käima) – üld kui ei õld kes `karjas käis, siis `tehti sigule ühe maatükki `ümber aid Lüg; `karjas `käimine on `laste asi Vai; saadeti `karja, `pandi kot't `seltsi Khk; lehmad ning sõnnid ning ärjad olid `karjas Kär; ma kein `loome `karjas Mar; kui sa esimest `päeva `karjas olid, said `õhta vett `kaela, sis_sa ei jää `karjas magama Han; aa loomad `karja Tõs; vanad ja vaevased inimesed käevad `karjas Juu; `esteks olin sia `karjas - -, pärast läksin `veiste ja lammaste `karja Kos; vana lehm, aga\_i akand kudagi karjas `käima VMr; `karja minijid ei olnud Pal; este lehmad käisid kesa pial karjas Lai; kahessa `aastane `ollin siis kui ma `karja läksin KJn; kasi `karja (koerale) Trv; emä olli `kalkunide karjan Krk; mina olõ siinsa-man `sündünü, kasunu ja karān käänu? Võn; tu käve karjan, lät's mihele karjast Har; mij? olli katõgese karāhn Rõu; kat's `aastat käve karān Röp; kas sa karāh ka jo k'au't Se; Akõt lät't karāda Lei || vanast inemise lukõsiva et, katõssa `karja (karja väljalaskmiseni) ja, `kümme nädalit `küündi - - Rõn

2. fig kadeda kari ei `kasva `ilmaski Lüg; Tee `õelal iad või `kaitse kõhna `karja (vastutasuta abistamisest) Han; kadeda kari ei kasva ja `õela õnn ei `õitse Ksi; kadõda kari ei kasva, õelõ õnn ei äitse Krl; Edi\_miä kari sul kaia\_vai `mõisa `vahti, et tühü\_saa õi?; võhul olõ õi\_vilja, kadõl `karja Rõu; i s s a ~ i s s a n d a ~ j u m a l a ~ l o o j a k a r j a (m i n e m a), k a r j a s (o l e m a) lõppema, otsa saama (ese); nurjuma (töö); surema kie suri `vällä, siis `üöldi, sie on juo `luoja `karjas Lüg; läks jumala `karja Rei; läks ää jumala `karja Vän; - - mul omalgi olid suured tõrred, tegin siin, põlesid kõik ää, läksid kõik `issa `karja Koe; kui üks asi otsas, siis `õöldi, oh mis sa seda räägid, see on jumala karjas juba ammugi. ammugi ära `peetud, minema visatud, kas mõni kaušs või pang või pada Lai; läits looja `karja Ran; kolm last `olli ja kõik om jumala `karja `lännu Nõo; k u r i k a r j a s pahandus, karistus, häda käes kui sa oma elu äi paranda, siis on kuri `karjas Khk; kui sa `taktis ei lõõnd, siis oli kuri `karjas Pär; nüid soab `pekse, nüid on kuri `karjas Juu; kui laps on kedägi `alba tehnu ehk ärä `lõhknud, `üeldässe, nüid on kuri karjan, et kohos tuleb kõhe viisakimbuga Kod; nüid om kuri karjan sul, nüit sa saat üte nahatävve Krk

3. hulk, rühm; parv on juost `undi `karjad kõhe; kuhu ma sene `lapse `karja jättän Lüg; teeb_mi inimiste kari see on Khk; `ülgid oli `üsna karjaviisi siin lahes sügisi Rid; meil o ea kari ubasid maas Mar; tal oli suur kari õpilasi Mih; Einamoale `võeti `val'mis [reha] `pul'ki

`seltsis ia kari Kei; aa sies on `terve kari neid tokk`roosisi JJn; `martisi tuli kuhe suur kari tuppä nõnna_t Ann; kus me nisukese tohutuma karjaga `julgeme `minna Kad; Vilkk ei akanud `vassa, messa karja `vassa suad Kod; meid oli päratu kari Plt; nemä korjanuva `marju syü pääl, ja soekari tullu, kuus sutt Ran; kari `naisi tulep tjiid `müüdä Nõo; k a r j a hulgakesi, summas mõnikord tulavad (mardid) tuppä, maailma karja Aud

kari² n, g, p kari R Ans Khk(p -d) Muh Rei(p -d) Tõs Kei Kad

1. rahu, veealused kivid või madalik siin ei ole jüst `suuri karisi `iemal maast, kuhu `laevad `kinni akkaks Jõe; kari, noh niisugune nagu - - kive rida lähäb ülesse ja siis siel on kivi ja `ränka siel vahel Kuu; täna kari `kuohab, `omme tuleb `vihma Hlj; `kaljasi oli karil `kinni VNg; ajad `laiva karile, siis on ka rübäl Vai; `kapten lasn laeva karidele Muh; laev läks karile Rei; kari on kadal koht jões, kõva põhjaga Kad **Vrd** karikivik

2. kruus `Tooga kari `rannald `ukse ede Kuu || fig Karid `vieteväd (surija korisemisest) Kuu

Vrd kare³

kari³ n, g, p kari R(kare Jõh) VJg Sim Kod Plt Ran Nõo Rõn San, p karri V kord, karm distsipliin; käsk, sundus Kes `üäga ei obi, eks sie pia oppima kariga Kuu; küll siin on vali kari Hlj; egä `ilma karita ikke üless ei `kasva; Isa kari on kõvemb kui ema vits Lüg; aga `niisike kare õli kättä `antud, et `võõra poludile ka `menna ei `tõhtind Jõh; kui kari taga, kül siis tämä tieb Vai; kui tal pailu `palka on, kül tal on siis kõva kari ka Sim; ilma karita kasnod lapsed; lapsed on üvä kari all kasnud Kod; tütarlatsõlõ kari pääle `panda, muidu lätt ukka ta inemise luyum San; anna[?] takast kari, küll ta sõss lätt Krl; latsõlõ vaia karri anda[?] Har; lat'sil om kõva kari pääl Se || hv karistus jumala kari on tämä pääl, kui jumal karistab `miski iest Lüg **Vrd** karima³

kari⁴ kari Kod San V(g kari Rõu Se, g kara Rõu, karja Har) riidekoi üt's kasuga nahk om nii karja aet Har; kari tett mulk Rõu; kari aja är[?] `rõiva Plv; kari om är<sup>?</sup> ajanu<sup>?</sup> `kaska Röp; kari om l'õönü `rõiva `sisse Se || (? vaenukõis) - - nu kari[?], munõ omma `valgõ, munõ verevä<sup>?</sup>, `pijnü pikä vaglakasõ - - nimä omma kui hahila[?], kõik' üteh hannah - - Se **Vrd** kahr, kariaiai

kari⁵ kari suur leek syüre tule kari Kod

kari⁶ konnakarp karid on väikesed karbid, nied on kammila süõma aeg JõeK

kari|aed mõrrakoppel siis tulevad tal [rüsal] `ketsud ehk kariaed. kala tuleb `sinne `esteks nagu `aeda ja jääb `sinne `vangi Jõe **Vrd** karjaaed **-aiiai** kari|aiiai g -ajaja riidekoi kiä `villu ja villast rõõvast söövä[?], nyü omma kariajaja[?] Har **Vrd** karielläi, karjaaiai

karidsõkene dem < karits² ol' säänä karidsakõnõ, `minka kerissehe visati, hannakõnõ perähh, `tyuga ol' hää `lat'si `huhta ja Rõu

karidsõ|raud kolmeharuline raudosa veskikivi pealmise kivi allküljel, millest kivipill läbi läheb [veskikivi sisse valatud] kivi karits - kivil mulk om läbi, säääl kolmõ haruline karidsõ raud. kivipilli ots om karidsõ rauast läbi Har **Vrd** karits³

kari|elajas kariloom kits ei õle karielajas ja `naiste`rahvas ei ole inimine Lüg; kari suur, katsa `teistku kari eläeät ol'li Ran; kõik koku umma<sup>?</sup> karieläjä, tsia<sup>?</sup>, `lamba[?], `lehmä<sup>?</sup> Rõu **Vrd** karjaelajas **-elläi** karielläi riidekoi karieläje omma `rõiva vällä `tsäbänü Har **-hain** (veetaim) karihain kasuss nigu puhõm jõõ veereh, `peetes tsiku `tõistegõ Röp **-hiir** (loom)

kari iird kas ei süü Trv; kari-iir om a'l, ruunika karvage, küütselläge. must jut't juusk kari-iirel üle sel'lä Krk **-hälläne** kari`hälläne linavästriik – Rõu

karik¹ → karikas

-karik² Ls luukarik

kari|kakar kari|kakar L(kaari- Kul Vig PJg; kani- Pär) K(-kakar KJn) I(-kakil Kod) T(-kagar Puh Nõo), -kaker Trv, -kakar VNg Jõh IisR, -`kakra Lüg, -`kakra Hlj; `karjakakar Kuu; pl karja`kakra Krk; ka'a|kaka' g -kagara(-`kakra|a, -õ) V(kari-) õistaim (Anthemis) küll on `pellul `palju karikakkaru VNg; `Kõllase kari`kakra tie on `maksa `aigusse rohi. `Kõllatõvest parandab ka Jõh; kõigil karikakardel on kollane värv Mär; kaari`kakra ga `tehti ilost kollast `lõnga Vig; paelu `koltsid kari`kakraid Tor; kanaperse on `valge `õetega, mis kollane, on karikakar Juu; karikakardegaga `värvisime ele kollast Amb; kari `kakraid kasvavad ärjape põllul JMd; kari`kakraid on `äste kollased, `valged on `jälle kana perse lilled VMr; kari`kakra kollane on käre, tumedam ja pruunikam Lai; `valge lall ja karikakel on `üste `müüdu, muku tõene `valge, tõene kõllane Kod; karikakar on läbi kollane Plt; karja`kakra kõllatse ku kesälilli Krk; aga karikagaril om kõllatse `aelme ja kõllane keskpaik Nõo; ma `kaksi karikakõrd Krl; kari`kakraid korate `ristikhaanast, näädega värmte `lango Röp || (veetaim) kari`kakrai? kaussõ? vjij, oja suuh, kraavi otsah, `väega portsõ pääl. keväjä kaussõ?, ei `häütsõ?, veetäss `tseolõ Röp **Vrd** kanakaker, karukakar

karikas kari|kas g -ka VNg(n -ka) Lüg Jõh spor Sa(g -ga Khk), Muh Hää K I(n -k Kod) Puh; -gas g -ka Kuu(-k), g -ga Vai(n -ka) Khk Rei (n -k); kari|k M(g -ka Trv, g -ku Hls Krk) Ran, g -ka, -ku Nõo; kaari|kas g -ka Krj L(excl Hää), -k San(g -ke) V(g -gu Krl Se, g -ga Vas)

1. jalaga (väärismetallist) jooginõu vala `viina karika VNg; oppetaja `anda karigast `viina Vai; õpetaja annab `kirkus laava`rahvale `viina karika sihest Khk; õpetaja `kallas kaarikasse `veini Mär; parun `kinkis täle kuld kaarika Tõs; vahib sil`mad peas laiali nagu karikad Juu; keriku karikad on õbedast Kos; karikaga annab õpetaja jumala`armu Iis; karikal vjij kabi all Kod; ilus nigu karikas KJn; `kalda viin karikuss Hls; opetaja and kaarikega `viina San; `altrihm andass kaarikast `kristusõ verd Rõu; ül`e kaarigu veere andas serbädä laulatusõ `aigu Se || fig see `essanda kaarikas tuli ta `kaela (mure, raskus) Rid; k a r i k a l e armulauale ku õpeteje käüs karikul `võtmen; `võeti sij lait`s karikul Krk; k u r j a v a i m u k a r i k a s viin vottan ka vähe seda `kurja`vaimu karika VNg

2. pealmise veskikivi kolmeharuline metallosa – M kivi karik [veski] kivil pääl kolme araline, kelle otsan võ'l kinni om Hls; pil'l om `otsapidi karikun Krk **Vrd** karits³

kari|kivik kari meres sies niisugune madalik, kuhu `paadid `jääväd kivile Kuu

karikond karikond Jäm Kaa Pha Põi hulk, kari see üks laps on `rohkem kut teise karikond Pha; Seal `nähti `sõuke karikond [inimesi] olavad, et põld oli õsna kiri Põi

kari|kord kari|kord Muh, -kõrd Kod

1. karjakord üka karikord oo üks päe; `korda `mööda käevad ikke, kelle karikord jälle oo; meil o neli lammast ja neli kari`korda; ei tea, kas ta `olli kellegi karikorra `oidaja; kelle karikord täna oo, täna\_o Simmu karikord Muh || "kohustus, mille täitmisest ei saa kõrvale põigelda" vii egä ommogo lapsed `kuüli, nagu kari`kõrda tee. karikõrd one, et sa piäd alate tegemä Kod

2. kari; hulk *karikord läks juba karjaaruse*; *karikord`ootab küla vahel, põle karjast`ühti*; *seal o nüüd se igavene karikord [inimesi]`vankri peal* Muh

kari|kott kisakõri *oled üks va karikot`t, muud ei tee kui pal`last karjud* Juu Vrd karjukott

karilane Karja kihelkonna elanik *teipool Jaani kihel`konda oo`pöidlased ja teipool oo karilased* Jaa Vrd karjalane²

kari|lind lambahänilane *karilind`allikas on`tõine* Lüg Vrd karjalind **-laut** karjalaut – LNg Ris Vrd karjalaut **-loom** *lehm ja`lammas on kari`luomad* Lüg; *kariloomad`loetasse ikka varanduseks* Khk; *kariloomad keevad mets* Tor; *kariloomad`aeti kokku* Kos; *saadik karjatse`karja kari`luomadega kella neila aal* Sim; *kariloomade jaust olivad laudad* Lai; *lihunik õssab kari`lõumi* Kod; *ega sääl talun kunagi pal`lu kari`lõume ei ole ollu* Hel Vrd karielajas, karja|elajas, -loom, karjasloom

karima¹ *kari|ma* Kod, **-maie** Lüg suure leegiga põlema, lõõmama *mets kui põleb, aga õli`kanje karimaie. mets karib; kui ahi küüb`õige valist, ahi karib* Lüg; *alet ku põletasima, siis panime aleje karima, aga kütis ei kari, sijj`umbub siäl mätässe all* Kod || (kiirest kõnnist) *karib`käiä* Lüg Vrd karitama³

karima² *karima*, (ta) *karib (karjub)* Muh L hv Rap Tür KJn SJn Kõp

1. kõvasti kisama või nutma *lapsed karivad`ühte`jooi;`kange valu käe maas karis* Muh; *karis kõba äälega* LNg; *õötasse ikke et, vanade pošte vaimod`lindäväd ja karivad ikke`taeva all* Mar; *laps peab kirmi valu käe karima nii kaua kui kõvas ja`kanges`tõmmab* Kse; *ma karisi, ei saan paegast`äägi mette (pärast kukkumist)* Tõs; *naene nutnd ja karind mis irmus; kirmid panevad lapse karima, soolikad karjuvad sees* Vän

2. loomade, lindude häälotsusest *loomad karisid`metses värava taka,`ootasid koeo`lasmist* Mär; *Varõsõd karivad puudõ`latvõs* Khn; *kalakullid, al`lid oo, karivad ikke kääk kääk kääk, valju äälega karivad; kui [kured] madalast`lähtevad ja ilma karimata, siis oo madal tali* Aud

3. kõva häälega rääkima või hüüdma *Mis sa karisid seal veel õhtu hilja* Mar; *akkasime karima`urjah`unti* Mih; *pidid juba enne karima, et näd oo`aiged (pidalitõbised teel liikudes)* Aud

4. kurtma, kaebama, hädaldama; leinama, igatsema *karivad`kanged valo, et soolikal läind sõl`m`sesse* Mar; *juba kebade üsna vara karis, et eenad oo`otses* Mär; *karimine annab kal`la`auded (hädaldamisest on vähe kasu)* Vig; *karib last taga* KJn

5. kriuksuma, krudisema; kähisema, korisema, kõrisema *Kanguri kerad karisid minu`müödä`mennaessa (rhvl)* Kuu; *kiñjad karivad nõnna`jalgas* Muh; *Soolikad karivad, korisevad,`tahtvad`süia; Moo kääd-jalad külmetasid ja nüüd rinnad karisid ööd läbi; Mõnel inimesel rinnad karivad eluaeg, aga teeb tööd küll* Han; *rukikõrrest tegid koa`pilla, need karisid nagu lapsed* Mih; *karjuvade uste ja kirstu kaante vahel`pandi kidi ja vaeotati`naksti, naksti`naksti – karija uks võttis kidi ää* Tõs; *ratas karib* KJn

Vrd karjuma

karima³ *karima* karistama, manitsema, keelama *kas Uherka õmad tämäädä (poissi) ei kari; mul ärä karitud, ei tõhi`minnä. kõvass ärä karitud* Kod Vrd kari³

kari|mõis karjamõis *sie oli vanasti üks`väikene karimõis* Ris Vrd karjamõis **-mära** (teat hobusetõug) *va suurt oost kutsutase kari määraks, vene`ratsa obused* Khk

karine kari|ne g -se Kuu VNg(g -tse) Vai Kad a < kari² karine rand, karised maad Kuu; karitse `rannaga meri VNg; karine jõgi Kad

karing¹ karing g -i laeva sisekülgede tugevdamiseks loodud plangud – Käi
-karing² Ls luukaring

kari|pealne 1. kivine madalik **a.** jões (ajuti kuiv) kui vähe vett on, siis kari`päoline on kuiv kõhe Lüg; kari`pialses jões on ilus `sel`ge vesi Kad **b.** meres, kari – Kuu Mar Kei Kad `Korgemal `rannast oleva viest `väljä ulatuva `väikästest ja `suurtest kivijest `suuremba ja `laiemba `seljändikku [nimidetti] kariks ja kari`pääliseks Kuu

2. paepealne maa kari`päoline maa, säääl ei `kasva iad `vilja Lüg

kari|pomm taherperi, järelõlu siis `voeti `virret viis `vaati, kari `pommi kaks `vaati Lüg **-rohi** koirohi – Kod

karis karis g -e ”pisikesed kalakesed jões, elavad kivide ümber” – HJn

karisema karise|ma VNg, -mma Vai

1. pudenema, varisema `vilja on maha karisend; `eini kuhu karisi maha, kaik `kitsed `söivad VNg; viho `latva `lüödi `vasta `seinä, siis sie `villa karises sääält `vällä; luu kariso `vällä ja lina `kiudu jää kätte Vai **Vrd** karistama²

2. on korisema ku `aige akka surema, siis akka karisemma Vai

kari|sild karja jaoks tehtud sild üle jõe või kraavi sõa ajal `lasti siit sild purust, siis `käisidki sääält kari`sillast Lüg

karistama¹ karis|tama üld, -tamma Lüg Vai Har Plv Vas Röp, -sama Kod, -teme Hls Krk, -tõme San, -tõmõ Krl

1. nuhtlema, trahvima tieb ikke oma tükkisi edesi, ei `kuula karistamisest ei Lüg; emä karisti oma last Vai; kohus karistas `varguse pärast Khk; `lapsi peab karistama Muh; karista oma last kaa, see nii vallado Käi; suu sõnaga karistama Rei; jumal karistab inimesi, ei lase vihma sadada Vig; poesid `tahtpad karistada Mih; miks mite karista oma last Khn; ul`akadel on karistamest `vaega Hää; Tiiderman oli väga karistav kool`meister, pani erneste `piale põlvili `seisma Kos; keda jumal armastab, seda ta karistab JMd; eks `lapsi ike karistatasse vahest kui `tarvis Iis; `kohtu poolt karistetud Trm; minä läksin vahele, karissasin `lapsi Kod; last karistasse natuke, aga suurt nuheldasse Ksi; ega suusõnaga karistamene `aita kedagi, peab ike vemmalt `andma Plt; sellege `ääge ei saa, piat iki kurjage karisteme tat Krk; jummal om sinnu karistõnu San; ta ei karista umma last, om valladu² Har; ei avida² karistamine ei manmitsamine Vas; kül sinnu jummal `üt`skõrd karistas taa iist Se || kabistama (isaslennust) kukk karistab kanu Plt; kikass karistas kann, õt parõbahe loosi² Se

2. manitsema, tungivalt hoiatama; keelama – Kuu Jõh IisR I Ran Nõo San V Ema karistas, et sa ei unestaks Jõh; vanad rahvas karistasivad, kui rukkid rabati, löö esti tasa Trm; sa karissa karjuss, et ta ei lahe eläjid `viljä Kod; toda karistedi kõvaste et, `ärge `laske `piimä `tulle, lähvä lehmä nisa `kärnä Nõo; karist minnu kõvva et, är sa`kõnõlgu San; ma karisti tälle är<sup>2</sup> et, tää edesi ei`kõnõla² Kan; küll ma karisti tedä toda `asja mitte är<sup>2</sup> unehõda<sup>2</sup> Röp; karista sa timäle, et `hõste teesi² Se **Vrd** kari³, karima³, karitama¹

3. kergelt külmetama, näpistama (külma) – Kod Lai külma karissab õõnapud ärä Kod; kui külma oli käsi karistand või `jalgu - -, siis `pañdi lobjaka `sisse, siis ei akand valutama; külma karistas vilja ära Lai

karistama² *karistama* poetama, varistama *karistagu* `vilja maha VNg **Vrd** karisema
karistama³ `sõita *karistama* kihutama küll *karistas* `sõita, teised ei saand ligigi Sim
Vrd karitama⁴

karistus *karis|tus* g -tuse R eP(-sus Kod) M, -tuss T, -tuss g -tusõ V nuhtlus, trahv midä
siis se muud ku jumala *karistus* Vai; *kas suusõnaga agulemine pole karistus* Jäm; *see*
karistus oo `kange küll Muh; *laps pole karistost saand* Phl; *karistust on siis* `tarvis, kui
inime on `kurja teind Mär; *Karistust ei taheta* `vasta võtta Han; *lapsele piäb ikke karistust*
`andma Tõs; *seda karistust peab* `kandma, mis `peale `pandud on Juu; *sie karistus* `talle
veke viel JMd; *täma läks karistuse* `alla Iis; *tuleb oma karistus ära* `kanda Trm; *egä*
karissuss ei või `tämale `anda Kod; *talt* `võeti *karistuseks koht* ää Plt; *mehele sai paras*
karistus Hls; *sirbige* `lõikamine *sij olli karistuse tüü, sij olli rasse tüü* Hel; *soomitsemine*
om karistuss Puh; *suvel* `ol'l suur põllu *karistuss* Krl; *taad karistust ol'l taalõ vaja* Plv; *kuul*
um jumala karistus Vas; *ku jumalast lastass sääne karistuss, siss* `tuuga piät jo rahu olõma
Se; *p o b o s k i k a r i s t u s* rõugehaigus *poboski karissus tapab* `lapsi Kod

karistuse|salk *karistussalk* `jõulu `lauba `õhta *karistuse salk läks* `sisse Jür; *karistuse*
salga piamees oli üks Siiversti nimelene `mõisnik Plt

karistus|salk *karistussalk* Lüg Pöi Vig Juu Kos Trm Plt *aga* `peäle selle sõea tuli
Vigalasse karistussalk Vig; *talupoead sõdisid karistussalgaga* Juu **Vrd** karistusesalk

karitama¹ *kari|tama* Kuu([ma] -dan) Hlj Kad hoiatama, keelama, manitsema *Eks ma*
olen karitand küll `lapsi `huonuse `jääle menemäst, *vade, vai ne sis* `kuuldavad sana; *Ma*
karidin `poissi küll *et ei lähä küälä* `ouna `puisse, *vade ei see kohe* `kuula karitamisest Kuu;
karitas, et seda mitte unustada _i tohi Hlj **Vrd** karistama¹, karitelema

karitama² *karitama* kootidega teist korda vilja peksma (et seda puhtaks saada) – Lei
Vrd kahritama

karitama³ *karita|ma* Kod, -mma Lüg Jõh, *kaaritama* Tor Plt Pil, `kaari- IisR põlema,
põletama *on* `kange `piipu *karitamma* Lüg; *sie karitas* `vällä Jõh; *tuba kaaritab* Tor; *karitas*
maja ärä, õli vihane tõese piäle; vaja `ahju *karitata, suab maja sojass; õdra leib tahab*
`rohkem *karitata, tahab kuumemad* `ahju kui püüli leib Kod; *üks tuba kaaritab, suits tõuseb*
Pil **Vrd** karima¹, kãritama

karitama⁴ *karitam(m)a* kihutama, kiiresti sõitma `purjes *mies karitab obosega; aga*
tämä karitab nüüd `sõita, *kas rattaga ehk obose* `vankriga Lüg **Vrd** karistama³

karitelema *karitelema* van hoiatama, manitsema, keelama `Äiäd *karitelid, vade isäd*
karidid: `ärgä `juoska `näädinnye *ega* `nuore `voitu `jääle, jää lagu, *ubute* Kuu
Vrd karitama¹

karits¹ *karits* g -a Jõe Kuu Mär Kos, g -e SJn; *kaarits* g -a Mär Han Nis JMd, g -e Kul
Mär luukarits (Pungitius pungitius) *karitsad on pisiksed sõrme pikkused, karitsad* `pañdi
puhrupaja `sisse, `piima koa, *siis sai karitsa lient* Kos; *kaaritsa liha on luine* JMd; *karitsed*
on jüsku kiisad, aga on `pehmed SJn || luukere, paljad luud *karitsad* `ümbär Kuu
Vrd karnikas, karnits

karits² *kari|ts* g -dsa Se Lut, n *karitsa* Kra; *kařts* g *karõdsõ* Kra; *koře|ts* g -tsa
Plv(*kori|ts* g -dse) Rãp Lut lühikese varrega (hrl puust) kopsik või kulp, veetõstmisnõu;
leiliviskamise nõu (puust, plekist) `viska\_`kořetsaga_`lõunat. *tuü* `ol'le sääre kopa `suudanõ,
puust, `lühkene hand `ol'le perähh. *kořets* ol'l sannahh `parda pääl Plv; `viska *kořetsa* täüs,

saa lämmin küllalt Röp; karidsaga amutõdas vett, `juumisõ jaost ka või olla? tuu sääne kul'bisugunõ suur `peio võtta, hannakõne peräh; vanast ol'li puidse karidsa? `pett `katlast vai `tõrdust ammuta?. karits, peo täüs tuud `handa ol' - - `keskmätse livva suuru? Se; karits sannah um kakkui kulli tsotta, õnnõ varrõkõnõ lühike Lut || õllenõu karidsaga juvva? olut. vabrikun tett kui pööret; ollõkarits Se || nõu vilja tõstmiseks karits, `tuuga ammutõdi `vilja ka? Se

karits³ kari|ts Har(g -dsõ) Lut(g -dsa) käsikivi (veskikivi) osa kivi karits - - nõstõtass kivvi `minka üless. pil'li pääl `kääless; karits - - kivi man kon `jauhhõ säet `keega Lut Vrd karidsõraud

karits|hain karits- Har Rõu Vas(karits-) Se kortsleht (Alchemilla vulgaris) karitshain, ilusa ümõrigu lehekese, tsärbikese seen Rõu; karitshain om sääne matal' hainakanõ, veere tsibrah omma, kasuss võsu `vijri pite, õks kuiva maa pääl, suuh kasu ui? Se

kari|tänav karjatänav karitänav lihab oort üle `moandjale Põi -vainu karjavainu - - loomad käisid siin suviti kari `vainul, `niuke ümmargune plat's oli siin ligidal Juu -värav karjavärav Uks just nagu va karivärav `lahti Kuu; Suu ku karivärav Vän

karja|aed 1. aiaga piiratud ala lauda ukse ees (hv karjamaal); karjamaa – üld `talvel ikke `pieti [loomad] `kütkes, suvel olivad `lahti - - `tahtovad `mengu `lauta, ku ei tahto, `olgu `karja ajas VNg; lassid loomad karja ajast `oue Khk; karja-aa peal lüpeti sui Juu; leeripoisid käisid karja `aedas agu tegemas Kos; karja aed oli õues, lauda ette `tehtud, kui kari tuli, siis olivad loomad sial sees, teinekord lüpeti sial Lai; lääb karja aida = nõõbid eest lahti Trv; karjaaid tetäss nurmõ pääle, tetäss sinnä_kohess tõsõ `aesta `kapsta_pandasõ? - - tõsõ `aesta kasusõ\_hää\_ `kapsta? Har || karjamaa-aed kaõa aid `ümbre `tsõõri kist, tuori vaia_i karust Lut || fig (surmast) läks jumala karja `aida Khk

2. mõrra või rüsa suudme ees olev tiibadega piiratud ala – VNg S Noa Rid Mar Tõs Khn Aud Hää Ran rüsa `karja aid `jäata maa puolt `lahti VNg; `enne lähvad kalad karja `aida, siis mõrra suust `sisse; `keske karja `aida oo mõrral suur tii Mus; suured karja-aad ja vesiaad pannasse `rinki, et kalad ep `välja lähe [mõrrast] Muh; karjaaja mulk, kust kalad `sisse läksid Rid; karjaaiad on ette `veetud, et kalad [mõrrasuust] `müüda ei saa, räämemõrral on tiivad Hää Vrd kariaed

3. kivisõe panipaik teat laevas – Emm

karja|aeg a. hommikune karja väljalaskmise ja õhtune karjamaalt koju ajamise aeg paar `tundi õli `ommiku `karja ajast `müüda; `õhta `karja aig tulepki juo Lüg; Karja-aaks `aega viel, küll jõvamõ `valgõ varul `mäele (maale) Khn **b.** suvine loomade väljas karjatamise aeg Sügise, kui karjaaeg täis sai, siis iga üks pidi oma loomad [ühiskarjast] ära `võtma Juu -aia|auk karjaaias olev virtsaauk – Khk HMd

karja|aiiai -aiiai g -ajaja koi üt's karjaaiiai ol' naha_päl, tuu lei ma_külh maha?; karjaajaja `lindasõ tarrõ `müüda Har Vrd kariaiai

karja|alune karjamaa – Muh Vrd karjalu -aru karjamaa karikord läks juba karjaaruse; sead `lasti `õue, arisid õue ää, siis pidi karjaaru varal olema (karjamaalt toitu otsima) Muh; siin ei ole muud kui karjaaru ajad (aiad) Rid; karjaaro oo ühnä [rohu] pal'las Mar; nüid oo saanamestel kõik ruht karjaarud, kõik koehad oo `aedu täis, enni olid kolme külä loomad ühüs karjaarus Vig -elajas kariloom karjaeläjit olli `summa üits kümme tükki, kaits tükki olli mullikit, üits olli täone vasik ja pull Krk; ää süüdäv ain, kedä obõnõ sei ja karja

elläi Kam **Vrd** karielajas **-ema** ”karja õnnistaja ja hoidja” [kui kari kevadel esimest korda välja lastakse, palutakse:] *kaŕa esä ja kaŕa imä, hoia ja `varja `kõikõ, kaŕa esä ja kaŕa imä ja pühä jüri, hoia ja `varja üle suurõ suvõ* Se **-härg** pull künniärjä olliva esi ja karjaärg `olli esi, ega künniärg `lehma es õienda Nõo **-hää**l karjaselaul, -viis – Se **-isa** ”karja õnnistaja ja hoidja” – Se Lut üldäss et *kaŕalõ um esä keä `karja kaits, pühäle jürilegi viiäss muna et `lasknu us kut`sikit, hoit `kõikõ tõbrast, pal`lon `kot`sin `viidi `tõotuisi kerikulõ, munnõ, lihha* Lut

karja|jaak kehvemati sorti viini, puskar `kõrtsis joovad mehed karja `jaaku Hää; karja jaak *sij `rostoi viini, mis nagu viimäne kõrd tetäs; anna puul `nakla karja `jaaku* Hls; naise karja `jaaku ega piiritust es *juu* Krk; `pruumkõ *kaŕa `jaaku ka?* Se || väike pudel viina karja jaak või sorukohv Pha; tuli meele, karja jaak oli `taskus Äks || odav tubakas – Mar

karjak *karja|k* Pha Aud(g -ku, -ka) karjamees *karjakud ja karjanaesed kõisid tää* (mõisa aidamehe) `alla Aud

karja|kahi külakarjuse poolt karja terviseks joodetav õlu, viin *karja kahja `juumine `olli keväde, `enne ku kari nakass `mõtsa minemä; `pernase, kes karjakahjale lätsivä, viisivä karjussele `suurmit, vai matikese `ernit vai uppe, vai mõne kandsiku `leibä* Ran; keväjä karjuss tei õlle ja kut`s külä pereme ja `pernase karja kahjale. *siss tõeva `kraami kokku tolle karjamehele - - jõeva ja seevä* Nõo **-kaotaja** ronk – Trv **-karjus** (lehma)karjus – *käävä ot`smah kaŕakaŕust ja tsiakaŕust* Se; *kaŕakaŕüss `opõa kõõ kaŕaga* Lut

karjakas *karja|kas* g -ka Karja kihelkonna elanik – Khk **Vrd** karjalane²

karja|kell tilaga metallist kell looma kaelas *karjakellad kõlisevad* Jäm; *karja kellad `kostvad `metsas* Tõs; *kuulub jo karja kella kõlin* VJg; *karjakelläd el`atel kaelas* KJn **-kepp** *karjakeip om edimäne ja sandikeip viimäne* Puh **-koda** karjaköö; välisköök, kus loomadele toitu valmistati – Ote Krl Har `kõrge pika `ruudli olliva ja *kuuk olli ülevan, sij olli karjakoda, suvel tel`ti karjakojan süük kah* Ote **-koer** ega `undist `karja `kuera saa Lüg; *kes `karjas käivad, nee on karjakoerad, õpetad ta `välja, et ta `loomi kogu ajab* Krj; *Karust ei saa karja `koera. Sij on, et ühest ul`akast või joobakast ei saa ääd `nahka* Hää; *kui juaksik eläjäd one, kõhe lähäb kallale, kes üvä karjakoer one* Kod; *karja koer paelu ei piä `jälgi* KJn; *selle koerast ei saa karja `koera, kedä nõõrige `veetäss karja manu* Hel **Vrd** *karja|krants, -peni -kola* lokk, mida löödi karja väljamineku ajal *`löödi karja kola omiku kui kari läks `väl`lä; karja kola oli enamaste iga küläs kus karjatsed olid, see* (karjane) siis *pasunad ei aand, see lõi kola perenaestele* Juu **-koppel** karjaaed, -maa *kolloo:si kari niid tuli karja `koplis ära* Kär; *karja kopel, traat aid `ümber* Ote **-kord** külakarjas käimise kord; teokorras tehtav karjatalitus mõisas *mina kävin `karja `kerral ka mittu `kerda kohe* Kuu; *karja `kerda käis `vuoro `ümber külä* Vai; *mo karjakord oo jo `keidud* Mar; *vahest ei soand kevade karjast `ühti, siis jätkutasid iga üks seda karja `korda - - siis `käidi igast perest `kordas; vahest olid karjasma aead viletsad, `veiseid oli paelu, siis käisid karja `kordas, korralene karjatsel `kõrves* Juu; *lapsed käivad karja korral* VJg; *tullu `mõisast karja kõrralt* Krk; *Talvõl `ol`li `karjakõrra?, ku talvõl kari kinni? ol. Ega pere lät`s nädäliss aoss* Har **-korraline** kordamõõda küla karjaseks või karjase abiliseks olija; teokorras mõisakarja talitaja või karjataja *karja `kerraline* Kuu; *ku mina juo `karja `kõrraline õlin, `karjatse `sällist `kõlbasin* Jõh; *karja korralene oli ikke, karjane ei jõud üksipäni `vahtida*

Juu; *karjakorralised lapsed, kis`korda`müeda`karjas käesid* JMd; *`mõisa`kañdi meeste lehmad käisid koos ühes karjas, igast maeast saadeti`korda pidi karja korraline`välja, kes`karja`oidis* Lai; *olin Pajusi mõisas karjakorraliseks* Plt; *karakõrralisõ ol`liva nuu[?], kes [mõisas] kañan käevä, nuu[?] ol`liva kah nädali* Ráp -**krants** *karjakoer sie krants ke käib`karja üvast, eks sie õle`karja krants* Lüg; *`karjkrants on`karja jaust, sie piab`karjas`käima* Iis; *karja`rantsi peets alapes* [kui teisi koeri] Krk; *meil um karja krañts krañts kaalagõ* Krl

karja|kuja (kitsas) karjatänav – VNg Vai -**kuru** (kitsas) karjatänav RIid Iis *`karja kuru läks`lautude`juurest`välle; vanast`ninda pali kurusid ei õld, ku`krunti`pandi, siis akkasivad kurud tulema* Lüg; *`karja käib`karja kuru`müödä* Vai -**köök** *karjaküük oli karjalaada ots, ühe katusse all - - suvel sai sial`keeta, kui kuum oli* Äks -**küna** *loomade jootmisküna karjamaal karja küna oli suurest pal`gist`väl`la raiutud - - mitu`sülda pikk, se küna`seisis kaevu jääres, ammaspuude pial, ei old maa pial* Lai -**lage** *karja lage on koht, kus ommikuti kari kogutakse, luamad tulevad kõik karjalagedalle kokku* VJg

karjalane¹ *`karjalai|ne g -se* VNg; pl *karja|lased* Tür, -*lasõ* Rõu *karjala rahvusest isik`karjalaised on`suome ja vene raeal* VNg

karjalane² *karjalane* Karja kihelkonna elanik *karjalased, ma ole`kuuland jah küll, sedap tee`ühtid, missest ta tulnd on, nii vähe kuultud* Jäm **Vrd** *karilane, karjakas*

karja|laps *karjas käiv laps; karjuseealine üks vana komme oli ülese`võetud, et karjalast kasteti siis (kui kari esimest korda kevadel välja läks)* Han; [laps] *andase`karja`oidma,`õetse karjalaps* Tõs; *`enne olid karjalapsed, nüid on karjasmoad`aedes, ei taheta karja`lapsi`ühti* Juu; *suur tüd`rikukene, karjalaps, võib juba karjan kädä* Kod **Vrd** *karjalats, karjane*

karja|laseng 1. *karjalase Karjalasengu ajal kasteti räim tõrva sisse ja anti igale lehmale süüa* Ran; *Karjalasõngu`aigu sõss`vaška`kargli ja`hüpli`nigu hullu<sup>?</sup>, nii hää`müil ol`neil* Urv; *kañra lasõng um kapst maarja pääväl, kañra lasõng um käeh* Plv **Vrd** *karja|laseng, -lask*

2. *karjamaa karja laseng om kehv meil* Ote; *ei ole karjalasõngud, ei ole ruumi kohe kari lasta[?]* Krl **Vrd** *karjalaskme*

karja|laseng *karjalase küüñdlepäiväst om säitse tsikka, katessa* [nädalat] *karjalasingule* Võn **Vrd** *karjalaseng -lask* *karjalase – Karja lasku päävast lastakse kari metsa* Hlj; *kañra`lasku`päivä, sie on juri`päivä meil* Vai **Vrd** *karja|laseng, -laseng, -laskmine*

karja|lask|päev *päev, mil kari kevadel esimest korda karjamaale lasti* Kui *karja`laske`päivä oomigu tuli naine* [vastu], *siis`loomi`välja ei`lastud, kui tuli mees, siis`lasti* Jäm; *Karja`laskepäävad olid`lauba ja neljabe,`reedel pole`õnne* Mus **Vrd** *karjalaskma-, karjalaskme-, karjalassipäev*

karja|laskma|päev *karjalaskepäev karja`laskma`peeval* Jäm; *Karjalasma`peeva olid keik küla naised-lapsed väljas loomi lahus oidmas* Emm

karja|laskme *karjamaa – Kod* **Vrd** *karjalaseng*

karja|laskme|päev *karjalaskepäev Karja`laskmepäe oli päe, kui`karja`lasti* Mus; *karja`lasme`päe oo esimesel abri`llil* Muh

karja|laskmine *karjalase`karja`laskmispäe on üks nädal enne jüri`päeva* Jõe; *kui oli karja`laskmise`päe, siis mõned`tõrvasid`veisid, tegad tõrva`loukusid`otsa* Ans;

karja`laskmise pää o esimesel abrillil, mõnel juba enne kari `väljas Jaa; täna oli see karja `laskmise pää, kari `lahti `väl`la Juu; `küüntlepäeväst seidse `sikka (sigade välja laskmiseni) ja sikust kates karja `laskmisess Krk Vrd karjalask

karja|lassi|päev karjalaskepäev karjalassi pää oli ilja, einad `otsas Khk

karja|lats karjalaps om vilets küll karjalatsel, kui `vihma sadab. temä piab iki platsin oleme, ei ole tal pühä`päevä ega `puhkust kunagi Hel; karjalatse õlletava mõtsan Ote; Ka`ra latsõ² olli`jo`suurõs abis, kõik` viisu`sai² är`koetus ja<sup>2</sup> Rõu; (last hällitades lauldi) kasu<sup>2</sup>, kasu<sup>2</sup> ka`ra latsõst, künü², künü² künni latsõst Se **-laut** vanal aal olid puhas tarad, nüid juba karja laudad Kse; vanass õlid laadad ike kua palgidess `testud, talupojal õli karjalaut ike iseerälde, mõnel popsil õli elomajaga ühen; vanad karjalaadad õlid. meie `taõtsima suuremad laadad tehä, meil oo nüid muailma ruum laadan, laut, sialaut, obesetal`l Kod; karjalaada laed ka [olid] kõik lõhandikudest, karjalaada ukсед olivad ilma ingedeta Äks; Elurihi te`ti iks `kõrgemba kotuse `pääle, ja karjalaut ja saun madalamba kotuse `pääle Rõn **-leib** nüid piän viil karja`leibä `süümä, ei sua moeto toedetud. piän karjan `käimä Kod

karja|lind 1. vaenukägu karjalind, al`l lind, punase `kirju suur tu`t peas VJg

2. lambahänilane karja linnud on al`li ja `koltse jut`ilesed, pisikesed Juu; karjalind tõi kraavi `kalda `sisse pesä jõvidess -- karjalind laalab nagu al`l linavärstik, kutsuvad karja`lindu kua kõllane linavärstik Kod Vrd karilind, karjalinnuke

karjaline karja|line Puh, **-lene** Plt SJn, **-lõni** Krl, ka`raline Vas karjane kui ma karjaleses läksin, ol`lin setse `aastad vana SJn; taa om tuu peremehi karjalõni Krl

karja|loom kariloom `ka`ra `luomad on midä `ka`rras `kävväd Vai; `veised ja `lammad on karjaloomad Juu; vai karjaluamal pekki one, kõik tailiha Kod; lehmad käisid karjas, need olid karja loomad Lai; soonatusest lätt karja luum kah iks läbi mõnest kottalt, mõnest kottalt jääss iks `sisse kah Ote

karjalu karjalu Mar Vig karjamaa Karjalu on nii puhtaks kõõmitud, ei pole enam süüa midagi Vig Vrd karjaalune

karja|lõit karjapasun karja lõit, teine ots vahe, `pandi sohe, lepa koorest lapsed tegid Jäm

karjam → karjamaa

karjama¹ `karjama, da-inf karjata Muh Käi Rei(`karjada) L Ris Kei karjatama¹ a. väljas loomi karjatama pold `aeda `kuškis, kõik inimeselapsed pidid neid [loomi] `karjama Rid; oboised olid karjarude sees, niisuguse koha peal, kus nad ise `entid `karjasid LNg; kis neid (loomi) seäl soos `karjab, et ma nad soosse aa Vig; loomad `tahtvad karjata Tõs; `karjab `lammaid Ris b. fig (kellegi) järele vaatama, (kedagi) ohjeldama põle `kassi, kes neid (rotte) valitseb või `karjab Mar; karjake te mio kalu (vaadake, et kass kalu ära ei söö), mia lähä ot`si nuga Khn

karjama² `karjama(ie) karjuma Lüg

karja|maa üld (sõna lõpuosa sag lühenenud) n, g **-ma(a)**, **-mua** eP(-mu Kod), karjam Emm Mih Tõs Ris(g **-a**, **-u**) HMd Amb Plt siin ei ole `siivu `karjamaad Vai; pääva tõustes sai juba karjamale `mendud ja ku pää `looja läks, siis võis karjamalt `loomadega koduse `ulla Põi; Sõru küla karjam jägadi ε ja `tehti ajad vahele Emm; lähäb `lehmi karjamasse aeama Kul; meite karjama läheb nii kuumas, et `loomadel ei olegi `süia Han; siga `tõngus karjam segamini keik Ris; veiksed tulevad karjamalle `soata HJn; `enne kui ärjad olid, siis

kui juba nuor rohi oli, `aeti karjamatele KuuK; meil vilets karjam oli väga, ei old `rohtu Amb; karja maad on kõige kõlvatumad maad, kos kari `allab, nigu madalikud ja sood Trm; karjamaa oli ikke nisuke maa, kus oli võsu ja `metsa, `rohkem nisuke kõrvaline metsa maa Lai; säääl on lahja või vaevane karja maa, mõni ori `ütleb kui alb söök on Äks; kui põld maha `jäeti, sai karjamaass Kam; kesa om ka ka'ra maa iist Se || fig ka'ramaad `kaema "eriline lõbustus naistel pulmas" vaka naase? käve? ka'ramaad `kaemah, käve? `kohki, jei? `viina, kõik' oli `pal'jide `päiega? Se Vrd karja|aed, -alune, -aru, -laseng, -laskme, karjalu, karjamets, karjas|maa, -mets, karjusmaa

karja|maa|kana tutkas Karjama kanu, siis neid `audvad paõlu, ning `riidleväd mis jõrmus keväde Khn

karja|mees mõisa karjane või karjatalitaja isa `ol'li Sürgaveres karjamiis SJn; karjamehe söödiv iki [lambaid] Krk; karjamihele `anti muun kätte (ta ei söönud mõisalauas) Hel; ka'ramiis kes `praaga vidi, pidi sääält `vällä `pompama Vön Vrd karjak **-mets** metsane karjamaa omal ajal oli sial karjamaa nõmmik, kui karja metsad olivad, kus küla kari käis Sim Vrd karjasmets **-murik** üle leiva lõigatud paks viil karjamurik one paks murik. `karja `võetse ike paks murik, kui viil' lästäse pitkile päävile Kod

karja|mõis suure mõisa abimõis, kus peeti osa karjast `karja `mõisas ei eland peris peremeest, valitsejad ja `kupjad, `karjad õlid mõlemil, `jõute `karja `luomad `karja `mõisas, `lüpsi `luomad `suures `mõisas Jõh; ühel `mõisnikul oli suur `mõisa, siis tal on üks või änam karja `mõisad Vll; karjamõesa oo vähem mõesa, kus ärra isi ei ela, seal üks tööjuhataja ikke oli, kas valitseja või, aga ülemvalitsus kõis ikke suurest mõesast `väl'la Aud; `enne oli jo mõisatel mitu karja `mõisa juures kua VMr; `Sangla `ol'li vana `aigne Rannu `mõisa karja `mõisa Ran Vrd karimõis

karja|naine mõisa karjane või karjatalitaja ma oli `Pootsi `mõisas karja naeses Tõs; `mõisan vanass õli karjanaene ja lüpsinaesed Kod; karjanaene vaada's piimä `nõsmise üle ja `süütmise üle, sijn olli karjanaese amet Hel; karjanaasõ? `lä'tsi `nurmõ `lihmi `nõsmä Har

Karjand karja'nt g -i kirju lehma nimi kirivene [lehm] olli kirjänt ja karja'nt Krk

karjane karja|ne g -se Sa Muh Rei Rid(karra-) Mar Tor Ris Kad Iis Trm, g -tse Krj Jaa Põi Käi L(karra- Var), K(kara- VMr Plt) I M Puh Ote, -nõ g -tsõ Khn, g -dsõ Krl Se; ka'ra|nõ Lut, g -tsõ San, g -dsõ Vas; `karja|ne g -tse R

1. s a. karja hoidja, valvaja kiri kari, `valge väli, must `karjane, hal'l sä'l = kogudus, oppetaja, `köster VNg; [küla] `karjad `käisiväd ühes kuos, `luomad kõik, kaks `karjast õli, vana `karjane ja säll; puol vakka rukki ehk õtri `lehmä päält `makseti `palka, `mullika päält kaks matti; `Karjane ei õle mies ega luts `leiva `kõrvane Lüg; lapsed on ned karjased, vanad inimesed pole `karjas käind mette Põi; küläl oli koa karjane, loomad olid kõik ühüs, kudas `loomi oli, na makseti `palka, igä päe oli isi peres `söömes Vig; noorem tüdar akkas karjatsesse Mih; `ooste karjane oli `enne tal'lmeister, kes `ooste eest muret pidas Juu; `jõuluks `anti karjatselle sepiku kakk, üks vorst ja tükk liha, karjane käis `jõulu `laube kakkusi `korjamas, see oli kohe karjatse `siadus Ann; igast perest oli korraline [karjas] kua, pidasid karjatse `korda VMr; kui sead on karjas, siis sead on karjatse ies kõik VJg; karjatsed lasevad lelu mets, n\_et mets eliseb Sim; sügise `aeti küla kokku, siis `maksti karjatse `palka; rüid `tehti takusest `riidest karjatselle `sel'ga Lai; ullu karjatse kanik süvväss iki ärä, (õeld) ku teine olli sedä `asja `tahten, teine olli selle ärä petten käest Krk;

taevataadi karjane lepatriinu `taevataadi karjane tuli kee `peelee, siis küsiti ikka, on_ts oome kena ilm või sañt ilm, kui ee `lindas, oli sañt ilm Khk **b**. fig järelevaataja tema oli minul laste karjatseks; TÜR mõni viive `siile tulekarjatsess Krk

2. a karuús um kařanõ inemine Lut

Vrd karjalaps, karjaline, karja|poeg, -poiss, karjats, karja|tsura, -tüdruk, karjus¹

karjanesä `karjanesä karjakaupa, hulgana nie `läksid `kerraga `karjanesä; Sua `aigu `tulled `hundid kohe `aeva `karjanesä Kuu

karja|pasun karja pasun oli pikk suur, pialt kase tohuga `ümber `ringi ära mähitud - - sõrmeliisi ei old pial, esimine auk oli peenike, aga tagast läks jämedast neli viis `tolli jäme Lai; lepakoorest karjapasun Trm; egäl karjatsel olli vanast karjapasun, sji tetti aavapuust, kige enne vooleti pasun `väl'lä - - siss `aeti ta `lõhki ja õõnistedi puu sjiit väitsega `väl'lä, sis `panti jälle kokku ja `aeti pajovitsa `pääle; karjapasunel olli ästi jäme ääl Hel **Vrd** karjalõit

karja|peni aga ää karja peni, läits elä_ide `pääle, ku sa aid Nõo; Saa õi\_tuust pinist kařa piñni, kedä löiaga `veetäs Rõu; sussi ol'l pal'lo, siss ol'l kařapiñni vaja Se || fig suust kařapiñni saa õi? (sinust ei saa asja) Lut **Vrd** karjakoer **-pidaja 1.** (mõisa) karja hooldaja eks valitseja ole sial (karjamõisas) ja kubjas ja karjapidaja, kes `karja ravitseb Kad **-pidu** karjapidamine tuu olli tuu vana-aane karjapidu Hel **-plats** karja kogunemiskoht küläl ol'l üt'ine kesä - -, sis tuu kesä ol'l külä kařaplat's, kařruús lät's hummogolt `varra kařaplat'si pääle ja puhk torro. sis ko kolmanda toro puhk, sis pidivä jo kařa_kõik' platsi pääl väläh olõma ja ol'l minek Se **-poeg** karjane - VNg Vai **-poisike(ne)** dem < karjapoiss `juřtku karjapoisik, til'lukse kasuge Krk; kařa `poiskõsõ sugunõ [laps] iks om jo? Plv; Võta poolõst, saa kats parast kařa `poiskõist (ülearu pikast mehest) Röp

karja|poiss karjas käiv poiss, karjane Pikk [inimene], et saab `õtsa `vahtida, `pualest teha, saab kaks `karja `poissi Jõh; `Seitsme `aastane siapoiss, kahessa `aastane karjapoiss, `kümne `aastane küñnipoiss Han; nagu `kasvaja karjapoiss, kel suu alati peas liigub (inimesest, kes alatasa söõb) Juu; täna on karjapoiss meie peres `korda (sõõgil) VMr; mena käesin külas `karjas, karjapoiss ol'lin SJn; sia karjapoiss; ani karjapoiss; ta iki om karjapoiisi nime seen, ta käip karjan joba joh Krk; karjapoiss piat vik's poiiss olõma, siss hoiusõ vil'lä\_ `terhve? Har || hum (koerast) karjapoiss käib iki tüüpoisige üt'en Hel

karja|põlv mo karea `põlbes keisid sead karea-arus Mar; korra karjapõlve sees ma ole tädä näind Vig; sji õli jo vanass karjapõlven Kod; vanast olli karjapõli õige pik'k. kuvve `aastaselt läits joba laits `karja ja käis seni kui `seitsme `tõisku või katessa `tõisku `aastani Hel

karja|päev 1. karjaskäimise, karjatamise päev kat's kařa `päivä ja kolm kodo `päivä, pühapääväst taheta_i? kunagi? kařa `päivä Se

2. karilooma talukarjas hoidmise eest talus tehtav tööpäev ku `lamba? vai eläjä? oma\_kařan kellegi man, sõss üteldäss kařa `päivi tegemä Röp

Karjas karja|ss g -ssõ San Urv Har(g -sõ), g -sse Ote; kařa|śs Krl Rõu Vas(-s) Se(karäss), g -sõ Vas Se (kirju) lehma nimi ku mõni kirrev_õll tõnõ kah, siss tuu ol'l Karjass San; Kařass ja Kiräss nuu olli? õks kirivä? Vas

karjas `karja|s Kuu/-ss/ VNg Lüg Jõh Kaa Põi Ris Amb VMr Äks adv karjakaupa, hulgana `ommiku ku `läksima `suures `karjas `jälle `moisa, vahest `ohta `laulasimma ku

tulima kodu ja VNg; Nonnid olid `karjas tee peel Kaa; Käekoatsal on ise `sõuke magus mee ais ja mesilased on kohe `karjas nende kallal Pöi; vareksed vahest `lendavad `suures `karjas Amb; eks me läind siis kua kõik `karjas seda imet `vuatama VMr Vrd kari¹

karja|saks karjasaks, kes üle karja vaat's, valitseja abi olli Krk

karjase|kakk karjasele jõuluks antav leib jm toidukraam vanasti oli karjane kaku `saaja, `aanti liha ja `vorsti nii pailu kui poiss `jäksas koju `viia Ann **-kannikas** karjasele karja kaasa pandav leivatükk kui karjane `metsa leheb, siis pannasse karjase kannik `seltsi Khk; karjatsekanikas, see oo see, kui sa `lõikad teesest lebä otsast, egä sa üle lebä `lõika mete Vig

karja|sirk karja sirk lambahänilane kollane `jälle karja sirk `üeldakse, sie sirsib KuuK

karjas|loom karjass- kariloom mis karjass loomest sinnä mätestikku `aada, nii tühä kui na sinnä läävä, nii tühjä tulõva kodu, sääl midägi süvvä ei ole Ote **-maa** karja|s- Pha Muh Käi L Ha Tür, -ss- Ote karjamaa karjasmaa nii kibe, üsna punab kõik Mar; `lambad ja obused, kõik olid ühe karjasmaa peal PJg; läksid karjas`moale `lehmi `lüpsma Kos; karjasmaadel olid ikke püstand aead sis kui mina noor olin Tür **-mets** karjamets karjas`metsas oli kamarikku Kse

karja|sööt karjamaa; karjamaaks kasutatav ristikupõld karja süüt ehk riškaena süüt; tu karjasüüt - - ta `olli kanarik ja mes `kasvi tolle `körbe maa pääl Ote

karjas|vainu karjass- karjavainu karjass `vainu - - [sinna] käesivä külä karja kokku, tu `olli üits süüt', kos kolme, nellä talu kari kokku käis, kutsuti `vainupääliline, säält karja lätsivä lak'ka, karjass`maale vai põllu `pääle Ote

karja|talitaja kariloomade eest hoolitseja `mõisas olid `enni karjatalitajad, kes `loomi `söötsid, need olid ühüd `naiste`rahvad, kes `loomi `söötsid, `jootsid Mar **-tall** karjalaut - VMr Kad

karjatama¹ karja|tama spor Sa Muh Rei/-dama/ L K Trm Kod Trv Puh Nõo Urv Krl(-tõmõ) Har(-tamma), -teme M, -tõme San; karatama Kan Rõu(-mma); `karjatama Kuu Lüg, `karjadatta Jõh a. väljas karja (koduloomi või -linde) hoidma, valvama, karjamaal süüa laskma sügise karjatasse `loomi einamal Khk; karjatasime `ööse obusid Tor; lai karja tee [oli], sial ilus rohi, läksin karjatasin `loomi sial karja tee pial Lai; ma pia kanu karjateme ja sigu, et na `kurja ei tji Krk; karjate looma ilusta är?, ärä `lasku neid kurja pääle San; Mari karjatass hannõ Urv; lat's lät's `mõtsa `karja karjatõmõ Krl; no\_ma\_karjada kannu, ma\_pia kanulõ `perrä `kaema Har b. fig järele vaatama, ohjeldama karjata aga `peale `lapsi Muh; kes neid `kueri jõuab `kõiki karjatata VMr; juhataja neid (õpilasi) kandseldess, karjatess Hel; noid mihi ess jõvva karjatede `üt'segi San; ma_karjada no_`lat'si Har c. manitsema; tõrjuma koa man keedeti `seepi, karjadedi kikk [eemale]; latse karjadide `nurka ku võõrass tulli; vanast karjadide (keelati) `kangest, et ärä sirute ei vöi, sõss akkass valuteme Krk; kanu peab aiast `kaugele karjatama, mud'u lõhuvad kurgid puha ära San Vrd karjama¹

karjatama² karja|tama Khk Pha VII Pöi Muh Rei/-dama/ L Juu JMd Koe VJg Trm Kod Plt KJn Puh San/-tõme/ mom karjuma, hüüatama une sihes karjatas korra; laps karjatab une peelt, kut ta sedasi `kohkub Khk; panin `taale (talle) malakaga paar ead pirakast, karjatas nii et Kul; ta karjatas siss valusti Hää; karjatas üsna irmu pärast VJg Vrd kaljatama

karja|tanav karjatänav `karja tanav, kust kari käis, `nüüdised `rahvas `ütleväd `karja kuru Lüg; karja tanab oo sesa-ma külä tanab, kari keib siit läbi ja inimesed keiväd kaa Mar; karja tanab `üeldi vanaste SJn **-tanum** karjatänav karja tanum, kost kari lää, tetäss aid katele poole Hel; kara tanomõ?, t'sia_seivä_tanomidõ pääl Kan; karja tanumõ? roovikuist pant, et eläje `vil'la ei saa? Har **-tanuv** karjatänav `toised mihed olid `tulled sielid `Suurbä `karjatanuvast kohe `siie `Viinistü `heina`maie `pääle Kuu; karja tanu KuuK; karja tanuv lähäb kuñni karjamuale Kod **-tara 1.** karjaaed – Kuu Pöi Juu **2.** karjalaut – Mar **-tee** karjatänav See oli `möisa karja tee, `möisa kari käis seda kaudu karjamale, kivi ajad ikka teine teiss `kül'ges Pöi; karja teel olivad kraavid kahele poole kaevatud ja kus läbi vilja läks, sial olid aiad kahel pool; igal külal oli karja tee, ja pärast igal talul, kui maad eraldi `aet'i Lai; ma käve eilä_karatjäd sillutamah Plv; eläjä? oli? ar harinu?, sis lät'si? ilosahe kara tiid piteh Se || fig karja tji pial ei kasva ju kedagi, kuidass sial vjil rohi `kasvama akab (naisest, kes sugulisest liialdusest sigimatu) Ksi **-tiib** karja tiiv mõrra külgtiib karja `tiive on kaks, kaks karja`aida, neli karja `tiiva Pha

karjats¹ karja|ts g -tse Kos, -t's g -dsi Har; karats Rõu (pea)karjane ennevanast ku karja `mötsa `kävve, siss ol külä päl üt's karjat's, siss `anti karjatsilõ kat's karust manu?, nuu\_pedi `hoitma `terhve külä karja Har; Ku_ma_vjil vanast mõisan karats o'li, sõss noide pullega näi igävest hätä Rõu

karjats² karät's äge, käre `väega karät's kui katai Se

karja|tsiga karätsiga vabalt väljas liikuv siga, mitte nuumsiga – Räp **-tsura** karjapoiss ei tiä kuhu `karja sura nii `kauast jäänd Vai; karja`poissa `ööldi karja sura, need olid poisikesed Sim; karja sura lääb `karja Hls; karja tsura San **Vrd** karjane **-tänav** karjatee, talust või külast karjamaale viiv (aiaga piiratud) tänav karja tänavasse [aeti kari kokku] Amb; küla `vainul, karja tänavas ja `maandi `äärdes [peeti vanasti pidusid] Pee; karja tänav, kus elajad ja kari käib Ksi **Vrd** karitänav, karja|tanav, -tanum, -tanuv, -tee **-tüdruk** karjatalitaja; karjane karja tüdruk -- selle ammet oo siis `lehmi `lüpsada, elajaid talitada ning Khk; [kirikumõisas] üks oli tuatüdruk ja üks oli karjatüdruk ja kaks olid töötüdrukud Pee; karjatüdruku pähä oli `võetud, aga ega ta karjas palju ei käind, tegi tööd ja `lüpsis Lai; meil om suur karjatüdruk, sij nüssäb lehmä ja tjiib kik' Hel; Vanast kaobeldi karja tütrik iks `aasta `pääle ja talu puüld `pänti `kuyli Rõn **-vainu** külavaheline või -äärne rohuma, kuhu kari kokku aeti karja `vainu, vanasti `aeti loomad [sinna] kokku ja sialt karjamale, `kesket küla Pee; noh karja `vainu sie `üiti siuke kogumise koht oli, kust ta (külakarjane) luomad võt'is VMr **Vrd** karivainu, karjasvainu **-viin** karjase kauplemisel joodav viin kui `karja`viinad `juodu, ei siss enamb toist [karjast] `tohtinu otta VNg **-vits** mes nuur naene sij on, karjavits, lüjü `keskelt kat'ki; kañep oo tugev kui karjavits; pitk kašk ku karjavits Kod; karjavits, karjapoissil piab iki vits kähen oleme, -- ega looma siss ei `pel'gä kui `vitsa ei ole Hel; esä ess võta_karja `vitsa ka mõtsast Krl **-värav** karjamaavärv `löödi karja kola omiku kui kari läks `väl'lä, lauad rippusid karja väräväs puu `kül'gis, `löödi plau, plau Juu **Vrd** karivärv **-västrik** karja `västrik lambahänilane – HMd KJn **-õnn** ku uiss `valla `lasti, siss märdi visassiva `peoga `villa `sisse ja laaliva et: `viska `sisse vil'la`õnne, `kahva `sisse karja`õnne Nõo **-õu** karjaaed karjaõvv one all, tõene one ukseesine õvv, eläjäd ja siad käeväd karjaõvven Kod

karjes a *karjes* g -e Jäm Krj VII Pöi Muh Han Kse karjuja, nutja (laps) *meil se tüdruk oli irmus karjes ka, karjub, nutab, ööd kut päävad nuttis VII; va karjes laps, nutab ja karjub ja viriseb`peale Pöi; Sa olid`pissest piast karjes laps Han Vrd karjukas, karjukott, karjus²*

karjukas a *karjukas* karjuja, nutja (laps) *va karjukas laps muud kut`lõugab Khk Vrd karjes*

karju|kott karjuja, nutja (laps) Jäm Khk Juu *mis karjukot't sa oled, paigal karjud Khk Vrd karjes*

karjuma `karju|ma, (ma) *karju(n)* eP(-o- Mar Lih Ris) Puh, (ma) `karjun R, -me, (ta) *karju|b Hls Krk San(-p)*

1. a. valju häälega nutma või kisama, kisendama `kange kisendämmä ja `karjuma Lüg; *keik`karjusid nii väga surma juures, ema`karjus keige`rohkem; kui laps`karjund on, siis tä ekib pärast veel Khn; mis sa karjud tagakurgu (täiest kõrist) Mus; mis sa karjud nii valjust, kuretab kõrvad ää Muh; mis sa karjod nii`kangeste, et tuba ühnä rõkkab Mar; missa sii karjud nagu sita ratas Tõs; Karjub`surnud ka üles Hää; vahest oli nõnna külm, kääd ja jalad külmetäsid, vahest kohe tuli`karjudes kodu; pisike laps`karjus ja`karjus, suri ää,`ööldi, et tal oli kirm Ann;`karjus oma eale ära Trm; kisendab ja karjub, enesel põle viga kedagi Plt; karjub kui (~ nagu) ratta peal ~ siga (~ põrsas) aia vahel ~ pasun ~ pihtide vahel karjub väga valjusti laps`karjus nõnda kut ratta peel; Karjub kut põrsas aja vahel Khk; Karjub kut ratta peel Emm; karjob`justku pason Kul; karjub kui ratta pial JMd; karjub nagu`pihtide vahel Plt **b.** (loomade, lindude häälsusest) `luomad`ammuvad ja`karjuvad Lüg; *kassi pojad`kiuksuvad`karjuda; kajagad`karjuvad, tuleb vilu; korbid`karjuvad, jo rannas kalu on Khk; Kui kajakad`karjuvad läheb tuulele,`ööti kajakad`karjuvad tuult; Kui kured`kangesti karjuvad, see pidi`jälle`vihma tähendama Pöi; põrsas karjub, tahab`süia Käi; mõni lammas karjub pää ja pää, mõni lammas ei karju Vig;`ülged teeväd niisugust koledad äält - -, kui nad`alba`ilma`tiädvad, sis nad`karjuvad`varau;`varau`Var; koer akkas kohe`karjuma, paar`korda`käuksus; Ku viñt karjub, tuleb kül'ma ja ku`seukest kuristamise äält tñib, sis tuleb`vihma Hää; meegas karjub, tuleb pahasi`ilmasi Kei; vihmkaas karjub täna nii`kangesti, karjub`vihma Ann**

2. hüüdma või liiga valju häälega rääkima *ta`õigab`karjuda Jaa; ma karju tüdrukud siia, nad`teadvad`rohkem Kir; ära`karjuge mina kuule küll paraja`rääkmese ära; ja nüüd akkab abi`karjuma, nüüd änam ei`aita muu asi Hää; karjuti`õissa pulmad,`õissa pruudi pulmad Juu; karjuvad vastakute nõnna VJg*

3. kurtma, hädaldama; leinama, igatsema *karjub sihes valu olade Jäm; mis sest paramad on, et sa seda teistele karjud Khk; ta karjub, et taal`olle`rindus`aige Muh; kas ema karjub`aiged majal ka Rei; Ei saa änam [tööd]`tehtud, karjub sii ja sial äda Han; isa`karjus, et poiss`ristimatta HMd; karjub`vasta, ei taha`anda Juu; tõine karjub ädä sehen, aga tõine kannatab`vällä puha Krk*

4. fig (kriuksuvat) heli tekitama *ratas karjub, kui pole`määrimist saand; ukсед`karjuvad ees Khk; siis timmiti pillid ää ja, et nad east`karjusid; selle kiñnad`karjuvad, nee oo`võlgu alles Muh; käi karjub Noa; ing karjub sees (astma puhul) Kul; täna on nii käre kärsakas kül'm, lumi karjub jala all Juu; kõht karjub, sooled mängivad`marjoa:si;`vanker akand`karjuma, ei ole`mearida soand Kos*

Vrd kaarima, kaaritama, kaljuma, karima, karjama²

karjus¹ *karju|s* g -se Tõs Hls(-r-), g -sse VJg Trm Kod(-r-), -ss g -se Hää, g -sse TaPõ KJn Hel T(-ssõ Nõo, Võn); *karu|ss* g -ssõ, -sõ Võn San V(-o- Kan; *karü|ss*, -sõ Röp Se Lut); *kar's* Kea; *'karjus* Kuu *karjane karjuss tuli 'kõrda* Trm; *näväd oo väl'jä piäl kahe karjusse* Kod; *karjused käiväd karjan kuni lumi laheb* (laseb) MMg; *karjust sai 'kasta, kui 'ešti* (kevadel esimesel karjapäeval) *tuli 'lõune aeg kodu, siis 'anti muna* Pal; *vana karjuss oli, viie talu kari oli ees* Äks; *karjuss oli kaubeldud, vana jüripääva aal pidi* [talusse] *'sisse tulema; sügise oli karjuss niikaua kui kari väl'jas käis* Lai; *tüü kes külä karjusse ametit taht 'endäle, ai külä pereme ja 'pernase kokku karja 'kahja 'juuma, 'pernase viisivä karjussele 'suurmit, vai matikese 'ernit vai uppa - -; lehmä pääl 'anti karjussele külimit rükki, õhvakese pääl puul külimitu 'kesvi* Ran; *nii 'pa'llu ku talul 'lehmi 'olli, niipa'llu 'päivi pidi talult 'käämä karjusse kõrvuline* Nõo; *ommugu 'lät'sive_karussõ 'mõtsa, tõnõ eläjiide manu?*, *tõnõ 'siku manu?* San; *karjusõ? õllõtiva? ja leelutiva?* Urv; *inne ess 'saavõ karusõ minnä_ 'kuüli, ku kari 'lauta 'pa'nti* Krl; [esimesel karjapäeval] *ol' kasuk pant, vana kasuk ussõ ala? - -, et siss saa karuss 'pehme 'süümega?*; *kui susi karussõ innemb näk'k, sõss karuss es saa appi tänitä, hääl jäi kinni?* Rõu; *ol' suur karuss ja karusõl ol' vijl kõrvuline* (abiline) Plv; *mino esä ol' karjussõn, 'üüse vaht hobõsit, 'päivä käve ka'ran* Röp; *'väikeisile karussilõ* (karjuse abile) *ol' esi mass* Se; *õdagu karusõ? valõtasõ 'viega, ala uinuga magama, las kaitsõga kari* Lei; *mii küläh ol' kol 'veikeist* (üksiktalul karjust), *suur* (külakarjus) *nel'äss; viis 'aastakka 'vingja karüss, a sääd'ze 'aastakka, lätt naardõh 'karja* Lut **Vrd** karjust

karjus² *karjus* g -e karjuja, nutja (laps); *hädaldaja, viriseja* – Sa Kse HMd Juu *üks va karjus laps, kisab nii 'kangesti, pa'llas igavene kärin* Khk; *karjus inimene, soiub ilmast 'ilma teistele oma äda* Mus; *mõni 'kangesti karjub, karjus, mool ei ole mette* (mingit asja) Kse; *karjus laps alati kisendab* Juu **Vrd** karjes

karjus|maa *karjussmua* karjamaa Koe **Vrd** karjasmaa

karjust *'karjust* ('*karrust*) g -i *karjus tegimo 'karjustiga 'kaupa; 'teurad on 'väl'läl ja 'karrust mäni 'sinne 'teura 'vahtima; aga sie 'karrust 'oska üväst trubida, 'lehmäd kaik 'tullod tämä truva järele kokko* Vai

karjutama *karju|tama* Sa Muh L(-o- Mar Mih) spor K(-o- Ris Juu), -*dama* Emm Rei *karjuma panema, karjuda laskma mis sa karjudad last, mis sa teed 'taale 'aiget* Khk; *pane napp tä* (imiku) *sohe, mis sa täst karjudad* Mus; *'väimes naernd peal, kudas vanames karjotand 'naisi* Mih; *lapsed karjotasid kana* Ris; *enne karjutati põrsast, et uht* [püügi] *'auku läheks* JMd || *keib paigal läbi ning karjudab ust* Khk **Vrd** kaljutama

kark¹ *kark* g *karg|u* (-o) üld (g -a Emm Hel, g 'kargu R [n 'karku, -o Vai]; *kar'k* Saa [g *kar'gu*] Juu; *k'ark* g *k'argu* Urv)

1. *kõndimisabinõu, tugikepp vigase jala (või jalgade) puhul, millele toetutakse kaenla ja käega* (hrl pl) *jalad tõbised, käib 'karguga; 'muidu ei saa 'toetada jala 'pääle, siis on kark 'kainla all abist* Lüg; *'karku on 'ninda kää järele, 'alle 'puole koverad 'otsad* Vai; *kargud o vigaste inimeste taarist, kaks 'karku, teine teise 'kaendlabu all* Khk; *keib 'karkodega, jalg oo 'aege* Mar; *käib 'karkude pial* JMd; *kui inimesel on üks jalg, siis on kark 'kainla all* Kod; *kargu pää* (kargu osa, mis toetub kaenla alla) Krk; *'olli 'kaindla all muu kargu?*

`karkõga kää Har || kepp, kaigas võta lapse käes si kark ärä Kod || nui karguga `pešti põvvatükke Urv

2. tööriista osa **a.** labida, hangu, hargi jne varre otsas põiki olev käepide *lasna varre kark* Ans; *anņul ka põigiti varre `otsas kark* Khk; *vilja `kühvli kark, `kääga `vöötasse `karkust `kinni Kär; Labigu kark käib tapiga varre otsas, pulgaga kinni Emm; tegin argi varrele uue kargu `otsa Mär; karguga labidas Amb; kark `pietakse labida ehk anņu varre otsas, et paremb `tõsta, suab `kinni `oida Kad; vigla kark Pst* **b.** vikatilöe küljes olev käepide või ülemine (hrl vasak) põikpulk *kark ning pulk [vikatil], pahem käsi võtab ikka see kargu puust [kinni] Kär; vikati löö kark, `peelmine pulk, see `üitakse karguks Kaa; vikatil oo pulk ja kark, kark oo `rõnga `tehtud Muh; Vigadi kark käib pahemas püüs, kargu otsas aa kõver oks, senest oita püuga kinni Emm; lue kark Khn; kaks `pulka, kargud, vikati kark Tür; vikati kark - - kahe aralene, mis `ümber varre pane, kasest, paeust, toomingast, mis `vinskem puu on - - nõõriga otsad `kiinni Äks* **c.** kumer põikpulk *hasplipuu otsas asveldamisega `juhtub koa varss `sisse minema, kui üle kargu lõng jookseb maha HJn; `asplil on kargud - - vähe kumerad, oiavad `lõnga pial, neli `aara ja neli `karku Sim* **d.** reha pulkadega põikpuu, *rehakaha rihal on kark, kohes piid `sisse pannatse Jäm; pitk [reha] kark oli üheksa piid Ans; loo rihal ning rihe rihal on teine teist `moodi kargud Khk* **e.** vokikeps *kark aeab voki ratast `ringi, sie on puust Jõe*

3. tugipuu, tugijalg (sag ehitise osa) **a.** sarika(te) tugipuu *sarikatel on kargud - - mis sarika `püsti oiavad, puu `pulkadega on `kiinni sarika `külges ja tulevad müürlat'i `külge Kei* **b.** sarika(te) küljes olevad nagad, mis roovlatte kannavad – Vig Kan Vas **c.** heinakuhja tugiteivas – HMd **d.** ristpuu, mis hoiab reejalase paindes `enne lüiakse kark `talle `peale, siis `võetakse paku peält ärä, lastakse oherdiga auk kargule ja jalase otsale, teene teese otsa `külgis, siis kark ei lase [jalast] `õigeks `minna Juu

4. haraline või kõver ese **a.** oks vikatilöe küljes (et tõmbaks puhta kaare) *kui kargu panid vikatile `piale, võisid siledast `niita, et `einu maha ei jäänd, `löödi kahe aruline kasekene ehk paeokene `piale, siis põld `riisumist Trm* **b.** sein külge redelina kinnitatud kärbis *kark `teitis redeli aset, oli sein `külges `kinni; roni `müöda `karku üles Ris* **c.** kõver puuliist, *uksesagar ukse kargod LNg* **d.** tuleraud *Tuluse kark on kõver, selle jäuks `tehtud roud. Karguga lööda tule kivi `vastu ja see annab tule `kirsi, kirred, mis taala pihta kukkuvad, `süütavad taala põlema Rei*

5. kammits *pane obu `karku paelaga; kui obu pahur oo, siis pannasse `karku Muh*

kark² *kark' g kargi härjasoorast piits härätsoori kark, tu om valluśs Se*

kark³ väike rannapüüginoot – Trm *Kod veike nuūt kutsutasse kark, kark õli kolme mehe `piäle, kevade avi tuleb `randa kudele, siis suab avi kua karguga ranna piält; sedäsamate testud ku nuūt `servä tuud `väljä, egä sedä `venne (ill) ei vedä Kod* **Vrd** *karknoot*

karka *kar̄ka “kergats” Vana Sipa om üits kar̄ka, muud ku kitab mõtsavahki Hls*

karkapsti *karka:psti Vai Khk/-k/ VII spor L K/-ka·isti Plt/, Trv Hls Krk descr `tõusis `karka:psti `püsti ja läks VII; ta läks üle aa `karka:psti Kse; kaśs karas `karka:psti KJn*

karkjalg *karkudel käija; vigaste (kangete) jalgadega (inimene, hobune) moo oma `väimes käis kahe karguga, see oli kark jälg Emm; kark`jalga obo on `kange `jalgega LNg; va karkjalg rätsep tuleb sealt Aud; temal oli seesa-mane jalg oli tal vigane jah, karkjalast ikke veel kutsutigi teist Rak; vana karkjalg obone KJn*

karkjalga → karkjalg

karkjas `kark|jas g -jamme põgenik, jooksik Kuu **Vrd** kargulane

karkjäa *ka'kjää korkjäa vahel sula `järke teeb egale `poole sõdust karkjääd Mus*
Vrd kartsjäa

kark|lill pl *karkli'l'i? karukold karkli'l'i mõni `ütles argilil'i, kollalil'i? Har*

kark|noot *karknuut rannapüüginoot – Kod **Vrd** kark³*

karkolksti `karko-lksti Kse Han San *deskr kukkus maha `karko-lksti Kse*

karkolps(tik) `karko-lps(tik) *deskr puud lähvad `karko-lps ning `karko-lps `vastu `seina; `viskas kinjad `karko-lpstik parsile Khk*

karkopsti `karko-psti Khk(-k) Han Tor Hää KJn *deskr kits `kargas `karko-psti Hää*

karku¹ `karku Krk San *kiiresti sij om tuline, `karku tege kik' asja Krk; siss na_mma_jo_tuli `karku tetä? San*

karku² **1.** *karku [lööma] karglema, tantsima `mustlased löövad `karku; `mustlase kargu aeg Muh*

2. *karku [ajama] (midagi liikudes) otsima, hankima muutku aa sua `karku - - naistel oo sij sua kargu `aamin kige ullep, saat selle kargust `valla. nüüd aa sedä lina sijmle `karku; sõss olli kardule `karku taga aanu Krk*

karkuma `karkuma Lüg(-ie) Jõh IisR Vai *ehmuma, kartma; (kartusest) pagema `õtse kõhe `karkus menema; janiss `karkus, en saand `lassa; `kuera `aukumisest `karkub `vällä Lüg; `karkusid `vällä menema kõik puha Jõh*

karkvel(i) `kark|vel Kod, -veli Puh *ärevil, rahutu; valvel ku magama eedäd, ei sua magada, õled `karkvel; ku ta kedägi `süidi one, tulevad tädä `kiinni `võtma, siis one `karkvel Kod; mul `olli tuu asi `väega `süäme pääl, ma olli `karkveli, es kärsi `kossegi olema Puh*

karkõmdi `karkõ-mdi Khk, -kõ-mdi Han JMd *deskr kukkus `karkõ-mdi pikali maha JMd*

karkäntsti(k) `karkä-ntsti Han, -k Jäm *deskr Mehed rabelesid, üks keeris teise maha `karkä-ntsti Han*

karkärts(tik) `karkä-rts Kaa, -ti Han, -tik Khk *deskr tuuligu tiivas kukkus `karkä-rtstik ülalt maha Khk; Mees oli naa vihane, et murdis aa `teiva pooles `karkä-rtsti Han*

karkäuh(ti) `kar|käu-hti Mär Tõs JMd VJg Plt, -käu-h (-käo-h) Vll Põi Plt KJn, -kä-hvti Jäm, -kä-ht(tik) Khk *deskr `karkä-hvti `pööras `ümber Jäm; ammusta `karkä-hf(tik) Khk; lemm `öetakse seike äkiline `aigus olad, mis võtab inimese oort ära `karkäu-h Põi; üppasi aja otst `karkäu-hti maha Tõs*

karkäuksti `karkäu-ksti *deskr Koer murdis jänese ää `karkäu-ksti Han*

karkäutsti `karkäu-tsti *deskr ta kukkus maha `karkäu-tsti Kse*

karkääkstigi `karkää-kstigi *deskr äkki, kääksatusega käänan ta kaala kahekorra kui `karkää-kstigi Saa*

karkõmm `karkõ-mm Khk Kaa Rei *deskr poisid `vinnivad tuuligu `pihta kividega ikka `karkõ-mm ning `karkõ-mm Khk*

karlak *ka'la|k g -gu korlakas, karjalane `Oloo-netska puul karlagu?, pal'lo sõnnu kui maa `värki, ma `tiidse, nää esi `vindläse (usu põhjal) Lut*

karlaks `karla-ks *kehv, lahja õlu kui õlut ei ole ea mette, siis `öetse et üks va `karla-ks Aud*

karlaks(tik) `karla-ks Khk(-tik), Muh Saa deskr *pani ukse* `karla-kstik `kinni Khk; *tikk* `tõmbas `vastu akent `karla-ks ja `karla-ks (tikklind tagus nokaga vastu akent) Muh

karlane *karlane* Karla-nimeline Nõo Kam *karlane poiss om küll `äste `untlik poiss* Nõo; *karlane poig katte sõtta ärä* Kam

karlant¹ `karlañ|t g -di üleannetu laps, rüblük *oli sie vast üks lapse* `karlañt, *ronis kaksiti sia* `sel'ga, *asis kõrvad pihusse ja `sõitis; lapse* `karlañdid `riastind ulga puid äe Kad

karlant² *karlañt järvekaur* – Aud

karlapsti `karla-psti deskr `karla-psti *satte laold `alla `pal'la põrmandu pääle* Nõo

karlartsti *karla-rtsti* deskr *Ta lõi piitsavarrega vasta louda karla-rtsti* Han

karlats deskr *suured kivid sügava vie sies, `ül'ged käevad oma* `karla-tsi `lüömes Ris

karles → kartles

karlips(ti) `karli-ps VII Rei Plt KJn, -t Vas, -ti Jäm Muh Mär Tõs Tor JMd Plt(-i-) KJn, -tik Khk deskr (kiirest liikumisest, tegutsemisest) *ajame* `karli-pstik `riide ning katsume minema; *Vassik läks* `karli-pstik läbi aja Khk; *rot't läks* `kuuri `karli-psti Tor; *piasuke* `lendas `karli-psti [pesast] `väl'la JMd; *kala üppas* `karli-isti kääst vette tagasi Plt

karlopaki *karlo-paki* deskr *suured `saapad tulivad* `jalga *karlo-paki* Tor

karlops(ti) `karlo-ps Khk Rei, -t Vas Se(-t'), -ti Vai VII Rei spor L, JMd Plt Hls, -tik Khk deskr *pani* `karlo-pstik *poisile kõrva* `pihta; *tõmbas* `karlo-pstik *märja kinja jalast* εε Khk; *vädas* `karlo-psti `mööda `kõrvu ühe *piraka* VII; *kukkus* `auku `karlo-psti Kse; *leie* `karlo-pst *kõrva pääle* Se

karlõnks `karlõ-nks deskr *neelasin ala* `karlõ-nks Tor

karlärtstik `karlä-rtstik deskr `karlä-rtstik *lõi kõrva* `pihta; *astus vee* `sisse `karlä-rtstik Khk

karläts(tik) `karlä-t's(tik) deskr `karlä-t's `astus *läku* `sisse Khk

karm¹ *karm* g *karmi* Rei Rid Aud Ris Plt Kam; *ka'rm* g *karmi* VII Mär LälLõ spor K, Ran, g *ka'rimi* Tor Hää Kos Koe VJg I Lai Plt Hls, n *ka'rm* PJg Krl(pl *ka'rimi*?) ; *karme* g `karme Muh Kse Han Tõs, g *karme* Mih Tõs; n, g `karme R (n *karm* Kuu VNg) spor Sa, LNg Rid Khn(`karmõ) Kse Hää; *ka'rm* g `karme Var

I. a 1. a. *kõva, jäik; kare* `meie `lammastel *ei õle* `karmed `villad, *onvad* `pehmed ja *tümad* Lü; *karme* `lamba vill, *pitk, nõnda kõva näpu vahel* -- `karme *kut kadak* Jäm; *karme riie, mis pole* `pehme *mette* Krj; [roostes lambaraudade] *tera oo* `karme *villa* `sesse minema LNg; *Venema seeme kasus* `ästi *pikäss aga* [lina] *kiud oli karmim* Vig; *tarn oo vaa karme rohi, lõhub lehma nisad ää; karme jää* Kse; *oo üks karm äärega plekk kah* (saag); *karme villaga lammast, teine oo nii kui krousitud ja pehme kui üks siid; [põldmarjal]* `karmed *kõvadad vääned* Var; *metmed* `sorti `riidi, *mõni karme, mõni libe* Tõs; *Laadissärk kolõ* `karmõ `vasta *pal'jast* `nahka `selgä `panna Khn; *karm lammast on kellel* `sirged `lahked *villad* Ris; *kui* `juused *on mustad ja* `tolmu *täis, siis on nad karmid* Juu; *kadedal on karmid, tigatedal on tümad* `juuksed VJg; *ka'rimi villaga kasukad õleva* `soemad, *ka'rm vill ei vanu nõnna ärä* Kod; *ka'rimi* `juukseid *oli parem plet'tida, nad ei lähe nii segamine* Lai; *parem* `olli *kui* [loog] *sai* *yy* `vihma, *siis põlnd* [raudhein] *enäm nii karm* KJn; *maese* `osja [loom] *es süü, tyy olli karm* Kam || *terav kui vikatil ka'rm* *tera ees on, siis akkab* `easte *roho* `peale Juu **b.** *ebatasane, krobeline; jäme, kore see puu oo* `karme *koorega; kääd oo karused ja* `karmed Muh; *karme muda on koa, nii* `lahke *et kui raputad,*

puudiseb maha Rid; kanal on `seoke ka`rm nahk Lih; s`arjed `õeruvad `rohkem ükstese `vasta [kudemisel], s`arg oo karme, kudemise `aegas, mud`u oo libe Tõs; vahest on lumi nii ka`rm ja kr`ahe, teenekord on sile ja `pehme; kõvad karmid `sukru terad Juu; ku üv`äss ei õle tambitud [terad], keded one pitk`ad ja ka`rmid Kod c. kõva, lubjarikas (vesi) ka`rm vesi Kul Trm

2. kuri, halastamatu, range; kitsi sie on `karme inimine, kie `tõisele mid`ägi `asja ei `anna Lüg; Isa oli `meite `vasta ka`rm, `nuhtles ja `arva `andis `andes Han; ka`rm inime oo kõba südamega Tor; teda on liig karmilt trahvitud JMd; ka`rm mees Trm; õle ka`rm, `ütle `vassa; poi`s one `nätske ja pehme, ei õle nagu `selge arvoga, `Villem oo jälle õege kare ja ka`rm Kod; ka`rmi `k`ä`äga Plt

3. kül`m, vilu, kõle (ilm) `karme tuul, vali, ei õle `niiske Lüg; vahest on kül`m ja ka`rm ilm Juu

4. kibe, mõru, terav (maitse, lõhn) `Tuhlid jäid `kauaks `välj`ä `tuule k`äde, on `menned juo `karmeks; tuba `karmed `haisu täüs, eks nie `kassid ole `k`ä`ünned `jälle `verkuje `p`ä`äle kusemas Kuu; õunad oo kibeapud ja `sõuke `karme mekk jääb `ümber suu Khk; ma sõi apusi `kirssisi, nüid keel oo `karme Mus

5. kähisev, kare eäl nii ka`rm ja krame, kõhi nõnna et Juu

Vrd kare

II. s aganad koeraliblikal olaks selja peal nagu `karmed olavad, pisikesed nupud Muh; `karmed oo koa `peened aganad, - - `antass `veistele Lih; karmid (suvivilja tuulealused) TÜR Vrd karmaganad

karm² karm g karmu Jäm Hää eL(p `karmo R`äp), g -i Ksi Hls TMr; ka`rm g ka`rmi TaPõ, g karmi Plt Trv Krk s (süte- või rasva)ving, (rehe)leitse lassud aavad siniss `ka`rmi; pliita alt tuleb `ka`rmi `sisse, tuleb siniss `õõgu Kod; suri `ka`rmi Lai; tuki alle sanna ahjun ja karm tule `sisse Hls; üd`se om `õõguma nakanu, nüit tulep `karmu tare täis Nõo; karm aab p`äh`ä Ote; ku pliidi p`ä`äl tetass siast rasvast, siis tulep `karmu Rõn; ahi and `karmu, taa pand p`ä`ä halutama Urv; pandas `varha kriisa kinni, sõss tulõ tuu karm Har; ku liha `ahju pandass, sõss ku väk`e lätt hüt`si p`ä`äle, sõss tulõ liha karm Rõu; `t`ä`ämb`ä jäi ma `väega `karmo, tarõ tull k`õ`ik` sinist tirssu täüs Se || fig kül`maving ku viil kül`mä karm mant är`ä om lännu, siss om `õige `oigekene Nõo; [kui vett soojendada] siss võtt kül`mä viha är`?, kül`mä karmu Vas || fig ta om `karmu saanu`?, taal om karm p`ä`äh (vähe viinastanud) Se

karm|aganad pl ka`rm- kõlkaid ja umbrohtu sisaldavad aganad – Juu TÜR

karmakas ka`rmakas karedavõitu takuvill one pehme, sij` one talve vill, suvevill one ka`rmakas; õli ka`rmakam ja sõrekas ka`msik Kod Vrd karmikas

karmama `karmama kipitama, kirvendama (suu, kurk) Pliit ei `temba, kurk `karmab `suitsuga; `Turgi pipra `kaunad panevad suu `karmama, ottab `nindagu tulemau suhu; Suu kohe `karmab neid p`ä`iv`ä p`oldetud `tuhli `süüess Kuu

karmamma `karmamma, da-inf karma|da(-ta u) vingu ajama kae no mis sul s`äl `karmas, tarõ om `hirmsallõ `karmu täüs Urv

karman karma|n g -ni Jõh IisR Vai(g -nu) Jäm hv Rei spor P`ä K I M, TL`ä Ote Rõn Urv Krl(g -sõ) Vas Se Lei; -`n(n) g -n(n)i, (-`nni) Hää VJg Lai VIPõ M TL`ä Võn Rõn San V, `karba`n Lih; karma|n g -ni Kod Plt Kõp M TL`ä Vas Se, -`n g -ni Vig Hag Trv Hls Võn(-`nni) Har Plv R`äp(g -`nie) Se, -`nn Vas; kaarma|`n Tor(-n) Vas(g -nni) tasku `püksi

`karman Vai; pane see oma `karbañni Lih; püksid ol'lid kahe `karmaniga Pär; `pañni nua kaarmani Tor; poesil olid `karmanid kõik täis Kei; `püstis oma punga `karmanisse Kos; pintsaku `karman Kod; aasin püksile ju `karmanid `kül'ge Lai; käsi kuue karmañnis KJn; kaldsa `karmaniss pisteti luisk ja piip; ega ma suur varass ei oole, ma ole `seante `karmani `kaeje Krk; täl iki kopik `karmanin Ran; Naesele raha andmine om nigu ütest karmanist tõiste karmanide panek Nõo; üt'el sär'gil om kat's `karmañni, tõnõ tõsõ küle pääl Kan; [pikk-kuuel] `karmañ ol' hää'l puul, kural puul ol' tettu t'j tühi mulk inne, kätt tsusata? Kan; `karmasõl kannõti [tuliriistu] Krl; panõt nõnarät'i vai rahakoti pruñdsi `karmañni Har; [kõo kukkumise ajal] hoia raha karmanih, sõss - - ei olõ tuust rahast kuna nii `puudu's Plv; `karmanit pite k'ää' varass; täl oma hää? `tasku kae?, mõist `kuuri? `karmanit `haste Se; karmanit'äüs [mõõduna] Lut **Vrd** karmand, karmanik

karmand `karmand Jõh, n, g -o (-a) Vai, ill -u Lüg; karmañd g -i Trm Kod MMg(-nd) karman `paldo `karmando Vai; praki karmañd; põll ilma karmañdita Kod; karmañdid õlid püksil ja kuvvel MMg

karmanik karmani|k g -ga Se karman nõnarät't karmanigah Se

karmani|kell taskukell Krk Puh Krl Har Vas Se `karmañni kell tikutass `hirmsa virgastõ Har

karmantsik(as) (`)ka-rma-n(t)si|k (-ñ-) g -ku Jäm L(g -i Tõs Tor) Kos Koe Kad VJg(kar-) Kod(g -e) Lai Plt KJn(-l'ts-) Vil MMg eL(-nds- Hls Krk TLä Rõn Urv Krl), g -gu Kuu IisR Khk Rei Plv (-ñds- Hel San), `karbantsini|k g -gu Rõu; ka-rma-n(t)si|kas Kaa Muh Mar Han Kos, -ma-l'tsi|kas Hää Saa, karbat'sni|k Har, g -ka, karmas-, `karmaa-s|nik g -niga Se taskuvaras, kelm; võrukael jugati ühekora sihandusi ülantumid poissisid, on ühed kurja vaimu karma-nsigud Khk; [laps] paestab na karma-ñtsiku `moodi olema, ei taha east kuulata Rid; `karma-nsikid oli `laatadel ja igal pool, kus rahvast `rohkem, kus said k'äppa `tasku `pista Plt; kis neid `tiadis, mis nad `ol'lid, `õiged mehed või `karma-ñtsikud KJn; sij veli olli `ka-rmandsik, ta `panti `kinni Krk; tu om karbat'snik, tu m varass ja `pet'jä Har; ka om karmasnik, varastass, tõõsõlõ aja kae `karmañni ja võtt raha ar? Se

karmauh(ti) `karmau-h Saa, -ti Han Nõo KodT deskr äkki, suure hooga (pahvatama, haarama vm) Karmau-hti lõi tule ja suitsu ahuuksest väl'la Han; äkki `karmau-hti üks `tõmmap minu `kinni KodT

karme karme g `karme s samblik `karmed, nagu villad `kasvavad puu külles VJg

karmendama karmendama Iis Plt Puh, `karmendama Hlj Lüg IisR karvane, kare olema, narmendama pea ks n'ied `varrukse `otsad `poiskesel `karmendama akkasid Hlj; kui `üövel ei tie puud `puhtast, siis `üöllässe `karmendab Lüg; lõegatu [riide] veere kõrutedi, muidu karmend ärä Puh **Vrd** karvendama

karmendus `karmendus kare, karune koht [puu] ei õle sile, tahab `uuvest `üöveldatta, `karmendused `vällä Lüg

karmik karmik g -u eks poisikarmik `kiskund värava `lahti Kad

karmikas karmi|kas Mär JMd KJn, kar'mi- Koe VJg, karme- Hää, `karme- Khn, g -ka dem < karm<sup>1</sup> karmivõitu, veidi karm või kare `karmekad villad Khk; lõng on `siuke karmekas Hää; ia et vanemad on naa karmikad, ei lase teist oma `tahtmise järel elada JMd; linane ja villane riie on kar'mikas VJg **Vrd** karmakas

karmine ^a < karm² *kes sess karmises tuas soab`õlla* Trm; *kammer om karmine* Hls
Vrd karmune

karmisson → garnison

karmistama¹ *karmistama* Mär Ote Vas kurjustama, riidlema, manitsema *mees karmistab oma naisega* Mär; *läits`latsi karmistama* Ote

karmistama² *karmistama* vingu sisse ajama Mul `olli ahe vara `kiinni saanu, `terve tua täis *karmistanu* Hää

karmontka `karmontka lõõtspill *mi en`oska`mängi`karmontka;`karmontka`mängijä*
Vai **Vrd** karmoska

karmoska `karmo-ska Kuu Jõh Jür Plt lõõtspill *mängiti viiulid või`karmo-skad* Plt
Vrd karmontka

karmulksti `karmu-*lksti* *deskr Lähkri sisse kallati vett, lähker sai täis karmu-lksti* Han

karmuma `karmuma Se Lut vingumürgitust saama *inemine om nii ar`karmunu jovva_i inäp midägi; karm om sannah, pää jääss`haigõss,`karmut ar`Se; karm tarõh, timä nakass jo`karmuma* Lut

karmune ^a < karm² vingune; udune, sombune *tarõ om karmunõ* Võn; *sann om`karmunõ* Har; *ilm om karmunõ vai`undsõnõ, küll lätt sulalõ* Rõu; *ku`undsõh ja külm [vaikse ilmaga, öeld:]`täämbä`väega karmunõ ilm* Vas; *rehe_ka omma karmudsõ* Se
Vrd karmine

karmus `ka`rmus Mär Han Tor Kos JMd Koe VJg Lai Plt San, `karmus Khk, g -se rangus, nõudlikkus, *karmus natune`karmust peab ikka ka olema, paljas`eedus üksi äi`aita midad* Khk; *Liiga`ka`rmus [laste kasvatamisel] kasvatab südat* Han; *oli sellel naesel`karmust ja`kangust küll* Kos; *ennemalt`kasvid lapsed ikka`rohkem`ka`rmuse all* Lai

karmutama (sa) *karmutat* (suitsu)vingu tegema *karmu kätte ineminõ ar ka koolõss, ar karmudõ; karmutat taj no`[ajad]`halva`savvu, ta võtt pähhä* Se

karmürtsti `karmü-*rtsti* *deskr Outu läks vasta aida seinä karmü-rtsti* Han

karn¹ *karn* g *karni* Juu JMd Pil, g `karni Kuu VNg Lüg Vai(n `karni); *ka`rn* g *karni* Khk VII Noa Mär Saa Ris Koe Kad KJn Krk, g *ka`rni* Vän Tor Kos VJg Plt Hls; *kä`rn* g *kä`rni* Tõs, g *kä`rni* Mih lihakauplus `osta liha `karnist VNg; *`linnas on liha karnid, maal pole neid* Khk; *leha kä`rn* Mih; *piab`Paides`karni* JMd; *ma lää`karni liha`ot`sme* Krk || koht, kus loomi tapeti *karni augod* [Haeska küla lähedal]; *karni`aukude peal räägitasse - - olnd looma katk, loomad olle`sõnna`maetud* Mar; *karniauk, kus luome`jälle - - seal tapeti`luome`jälle, se üitti ka`rn - - seal old`jälle mõesa lihunik* Kad **Vrd** karnits³

karn² *karn* g *karni* Rei, -*karn* Ris trossi keere **Vt** kaabelkarn

karn³ *ka`rn* g *karni* Nõo Ote

1. külgehitis rehetoa otsas või kõrval, kuhu veetakse pekstav vili, peakast vili `veeti `karni, *et ligedass es sata; piä`ümbre rehe`olli ka`rni,`taade`karni`veeti`turba, ette`karni`veeti pää; vanast üteldi et rehe ka`rn, pää`viidi`karni`valmiss, sääld olli ää ommuku attä* Nõo **Vrd** karnapp

2. ilustus, puusoon [akna] `leidungid tetäs *karni* või soone `pääle Ote **Vrd** karniis

karnak `karnak g -i **a.** *kärmas, hakkaja Temasugune`karnak on muidugid esimene* Rei
b. ulakas (poisike), rüblük *Vaat kus karnak* Rei

karnaks(ti) `karna-ks Pha Käi, -ti Jäm Han, -tigi Saa deskr äkilise, kiire liigutuse, tegevuse puhul *Aga miis oli ka karna-ks kohal* Pha; *Isa keeris ukse lukust lahti* `karna-ksti Han; *kut'sik karas miul ammastega* `karna-kstigi sääre `kül'gi Saa

karnapp `karna|pp g -pi rehetoa osa, peakast vili `tüüdi nurmõst kodu, `pañti `karnappi, säält perän pisseti Kam **Vrd** karn³

karnapsama deskr krabama *Temä karna-psap tõeste iist paremba ärä* Nõo

karnaps(ti) `karna-ps Vai VII Rei Tor Juu Kos San, -ti Lüg Khk(-tik) Muh Mär Kse Tõs Hää Ris JMd Koe Trm Plt KJn Hls Nõo KodT, -t Har, `karna-pst Vas deskr `lapsed ikke üppäväd `karna-psti Lüg; *koer võttas* `karna-pstik näpu vahelt leva *εε* Khk; *ma püia teda* `kinni `karna-ps Rei; *koer tõmmas liha tüki* `karna-psti suhu Tõs; *kaäs võtab rot'i* `kiñni `karna-ps Tor; *and's* `pihta `karna-psti Hls; *ma lei* `karna-pst ussõ `riivi Har

karnas *karnas* g -e, `karna tujuti tige inimene *Karnast on* `karta, *ku ta nägu* `jyynult kodu tuleb, *karnas tiib oma tükid läbi ja* `pääle selle on inimene `jälle Hää

karnatt `karna|t't g -ti plokk – JõeK

-karne Ls tulikarne

karneel(ik) → karneer(ing)

karneeling → karneer(ing)

karneer(ing) `karner g -i Jõe Kuu Rei KuuK, `kar|neer, -nier Kuu, n, g `karneri Kuu VNg; `karneel g -i Mus, `karne(e)lik g -u Hää; *karneeling* g -u Emm, `karne(e)ring (-ie-) g -u Khn **a.** laeva või paadi sisevooderdis *allpuol* `siiungi `palki on `karner tugevamb, `karneri `tehti `kaarte `pääle, *vesi* `seisa allpuol `karneri VNg; `karneel liiatse kaarte `külge `sisse Mus; *poadi* `karneering; *Vesi üle* `karnieringu, *lähme* `pumpama Khn; `karneelik on igal puul sul'biga `lüüdud; *paadil on põrand*, nimetati `karnelik Hää **Vrd** **karning b.** lauad või laudraam paadi põhjas – Kuu

karner → karneer(ing)

karn|höövel = karniisihöövel *kar'n* `üüvliga aias karni `pääle Ote

karni|auk → karn¹

karniis `karnii-s g -i Lüg Var Tõs I Plt Krk Rõu reljeefne ilustus (mööblil, ehitustel jm), simss `karnii-si `üövliga `aeta `ukse `karnii-sid ja `akna `karnii-sid Lüg; *kapidel ja ustel olid* `karniisid `ääres kõik; *olid* `voodre lauad, *ka kõik* `karniisid `ääres Tõs; *karniis one sij serv ratta rummul; ahju* `karniis; `karniiside kriipsuvedaja (puutööriist) Kod; `akna `karniisid Plt; `karniisige `lauduge vooderts maea `püsti ja lüvväss alllüüdäve lagesit Krk **Vrd** karn³

karniis|höövel puust karniiside hõoveldamisvahend *karnii-si* `üövlil on raud `niisikeste `ammastega Lüg; *Karniisi- vai triipöövliga aeti pingilaua* `servadesse karniisid kua sisse Trm **Vrd** karn-, karniis|höövel

karniis|höövel = karniisihöövel – Var Võn

karniis|höövel|pakk `karnii-si `üövli pakkul on `laastu auk `küljes. raud õli `ambaline ja üölpakk ise ka `suoniline, `sellega `aeti `karniisisi Lüg **Vrd** karniisihöövel

karniisima `karnii-sima karniise hõoveldama Var

karniisitama = karniisima *Niisama kua pingijalad karniisitati ära servadest* Trm

karnik `kaɾnik (karnik) **a.** valvur, kes öisel rehepeksul jälgis, et põhk põlema ei süttiks just põhuunik oli tule juures, lapsed `aeti tule `vahti, selle vahi nimi oli `kaɾnik Ris

b. väike ahi öise rehepeksu valgustamiseks – Ris

karnikas karni|kas g -ka luukarits – SJn Vrd karits¹

karning karning g -a = karneering – Rei

karnits¹ karni|ts g -tsa Jäm Khk Kär VII Rei spor L K, I M TLä Kam Rõu Vas, g -tse Khk Kse Tõs Ris Kei JJn Ann Ran Rõn, g -tsõ Urv Krl, g -dsa, -dsõ Har(karniss); `karnits g -a R, karñi|ts g -tsa Trm Kod San Rõu(-dsa) Räp, g -tse Hls Krk, g -tsõ Krl; karnets g -a Käi Võn Plv(-r-, g -e); `kaarnits g -a Vas Se Kra(-r-); p `kaɾtsi Lut mahumõõt, hrl 2–3 toobine puust (hv plekist) kandiline või ümmargune nõu vilja (hv kartuli või kala) mõõtmiseks `karnits on kolm `tuopi, matt on kaks `tuopi Lüg; karnits oli ühekora vana mõõt, neli tükki külmutu Khk; karnits oli vilja mõet, nelja kandiline, `mõlder võttis sellega matti Var; karnitse täis `villa Ris; iga püt'i pealt [anti] üks karnits kasu, mis sa kevade oled laenand Kos; ma `aksin vallast abi `saama, magasi aidast `anti karnitsega odre ja rukkid natuke Ann; karnits [on] ümarguse kerega puust, ilma kaaneta kahe ja poole tuobilene, kahel puol käerauad Kad; magasi kaɾnitsad õlid, kaɾnits õli nagu `veškil, neljänukaline, nõnnasama `kõrge kui lai; vakaga mõõdeti inimesele `viljä, kaɾnitsaga `võeti kasu, kaks kaɾnitsat kot'i `piale Kod; venelased müüsid karnitsaga `kiisku ja `veiksid ahvenid Plt; ku magatsi vilja tagasi massõti, sis tul' ooduss kõvastõ mano, ooduss ol' tsetveriku kottalõ kat's karnetsat oodust, tyy ol' nigu protseñt Võn; kui obõsõlõ `anti karnits `kaaru egä päiv, olli obõnõ illus Kam; kaɾnitsa täüs `kartuli San; karnidsõga `mõõti `uibu ubinõid Har; [väikesi] kallo müvväss `kaarnitsaga - - `väikene karranõ anomakõnõ Se; vakk um kous `kaɾtsi Lut || fig kaerakarnits piits – Pee

karnits² karnits g -e juurtest heinakott hobuse söötmiseks – Rei Vrd karss¹

karnits³ kaɾnits g -a lihakarn – Kse Vrd karn¹

-karnits⁴ Ls luukarnits

karnitsake(ne) dem < karnits¹ kaarnitsakõsõ kallu Se

karnitsaline pl kaarnitsalitsõ[?] karnitsa suurune tohost ol' tettü vakakasõ[?], soolavakakasõ ja jahuvaka[?], säntse `väiku[?], kaarnitsalitsõ[?] Se Vrd karnitsane

karnitsane karnitsane = karnitsaline – VMr

karnituur ka-rnituu-r Khk Mus Kaa Khn Kos, `karnituur VNg Lüg Jõh, kannetuu-r Aud, g -i

1. rehepeksumasin siin käis minev`aasta kolm `karnituuri `peksämäs Lüg; ku `karnituur `peksas, siis tä (vili) õli puhas ja ikke kuiv Jõh

2. kaunistus puusade `kohta `tehti kannetuu-rist roosid Aud; laua karnituur on veekesed topsid Kos

karniuhti `karniu-hti deskr – Han

karniuksti `karniu-ksti deskr Ja roti ing oli väl'las `karniu-ksti Han

karnähtvik `karnä-hftik deskr koer `kargas `karnä-hftik `ända `kinni Khk Vrd karnäuhti

karnätsti deskr Karnä-tsti võttis palavik mehe maha Han

karnäuhti `karnäu-hti deskr Muh Han JMd Karnäu-hti tõmmas koer teise kääst kondi ää Han Vrd karnähtvik

karotnik karotnik Tor, `karo·tnik Hää(karot'-, korot'-), karod'nik Kei, karo·dnik IisR, g -u aednik `Linnas `olli enne õuna`puude ja maripuude kasvatajad, `käiti `karo·tniku `juures, maal põlnu `karo·tnikkusi Hää; eks karod'nik see müis sibulaid - - `õunu ja `kapsa `taimeid, mis nad kasvatasid Kei

karp¹ karp g karba S L(karþ Khn) K M, g `karba Lüg kare kooruke, korp a. paks (kare, pragunenud) puukoor; puuseen, käsn *kašk kasvatab jänekaku `külge, karba `külge, seest on `puhta `valge Mus; vana suur kask, sellel o nii paks karp et Muh; tohi on `ömbär kut nahk ja sene all on karp Käi; kuuse `karpa viiakse naha vabrikusse, sellega pargitakse; männa, tema karbast `jälle vestetakse `välja kala võrgu käbisid Amb; kase karbast tehakse tõkatid JMd; vahest [kase] toht tuleb ise ära aga karp jääb maha, puu karbad VMr; pedäjä karp Trv; ku lõhmusel must karp päält ärä `kisti, sijj olli rästätet niin Hls; [vanal kasel] sel `tohti pääl ei ole, kase tüve pääl pal't karp Krk || kivine pinnas kibi karbad, kibi kibis `kinni Han **Vrd** kärp b. (mustusest) kõvenenud, pahkunud või kärnas kord nahal kui aav saab `terveks, karba kord tuleb `peele Käi; vahest pääv `paistab pääle, karba kord tuleb pääle (nahk kestendab) Rei c. sügelised; sügeliste lööve vahel olid puhas `lambad `karpas, villad olid ka karbaga rikutud Ans; karp on üks ull `aigus, kui see kallale saab, sest äp saa `lahti kuidagid; karp kihelab nii; üheksad `liiki `rohtu `pandi, seda `aeti karba `peele; `lambad keik `kärnas, siis kui lammastel `karpa on Khk d. ebatasane, kare pealispind või koorik kõrdmagu siande karp, kõrd pääl; [kärnkonnal] must karp sella pääl Trv; kivi karp (samblik) `val'kjass all, mõni laip mustep, mis rohiline sijj om joba iki sammel, suurep; ma aa suurt `karpa tal päält ärä, laud - - karbane Krk **Vrd** karpa, karpas*

karp² karþ Mus(g karbi), Kam Rõu, pl karbid Kõp karpkala kivikalad või karbid Mus **Vrd** karpkala

karp³ karp g karbi Käi Rei Hää Iis Ann VMr Plt, g `karbi R(n `karpi VNg Vai); karþ g karbi Sa L K M T Lut, g karbi Vig PJg Tor Hää Kos Koe Kad VJg Trm Kod Pal Lai V, g karvi Vig

1. a. väike madalavõitu puust, papist vm (kaanega) kast(ike), toos `lahtinaine `karpi, pääl ei ole kaant; `pitska karp on `isna `tühjä Vai; kirjuduse karp (sulgede jaoks) Rei; `piške laps sureb ää, tehasse puusärk nagu `väike karþ Kse; tanude karþ, rät'ikud ja pluused olid ka selle sees PJg; [karp oli] koolutud puust, nõeluti `kinni kas `vahtra pinnaga Vän; kirjutuse karþ on `niuke, kus kirjutuse asjad sees on Juu; `kartuse tubakas oli `karþide sies Kad; poodi karbi?; `persealosõ karþ saanil vai piñkrat'til (pikkvankril), määnest `asja ostaat liinast, panõt sinnä `sisse Se || pilli karp veski võlli laagrikaitse – Var || `karþe tegema. `karþe tetti vana-`aasta `õhtu, `papre tükkside `pääle kirjutadi: surm, `aiguss, leib, suul, matussa, pulma, keerutadi `rulli ja `panti karbi `sissi, `karpi raputadi ja sõss `lasti egat võtta, mis `kennigi sai, kes pulma sai, sii rõõmušt Pst || `karpi `laskma puhasnurga sätku raiuma – Har || fig kärakarþ viiul – Khn || fig mis `sõukse `väikse karbi pääl teha (väiksest laevast) Hää || fig Kudas karp nenda kaan (ühesugustest abikaasadest) Pha || fig mul peē nagu karþ `otsas (pea on tühi) Mus **b.** ümmargune või pikergune puust (hv tohust) kaanega nõu toidu hoidmiseks ja kaasavõtmiseks `karbid `vahtra `pinnast siis `õmmeldi `vahtra `killuga kokko, mõned `õmblevad `sulgidega - - neid käis kaks tükki `päälessutte Lüg; saarest koolutati karbi kered, puust `pandi põhjad `alla Muh; `karþe sees o või Vig; `enne olid ikke või ja kala karbid, kui moesa vaemoks `käidi Ris; vanasti oli kasetohu karþ,

kus käis liha, silgud sies Kos; *karjatsel olid puu karbid, kus sies olid silgud* VMr; *kahe puolega karbi tüü on nisama kui kilimitu ja mat'i tüü - - põhi ja kaas käib nisama valtsiga* `sisse Trm; *kalad õlid `karpe siden, üvad süüred karbid, paad kuaned vassakuta* Kod; *karbi olli, sarapu keri ja kuusest põhi ja kaas* Hls; *kolme päevä karp (millega võeti kolmeks päevaks toitu kaasa)* Krk; *kui `nurme `minti, siss `panti karp kala täis, kas `silku vai eeringet* Nõo **c.** *sahtel lavva karp; kivoda `karpi `panti laadunat ja küündlit* Se; *um lavval karp, karp `säetass lavvust* Lut **d.** *kummut karp kohõ sjondsä `rõiva? pandasõ?, mi_kutsum kamot, miissi `rõiva? kõik `pantu? sinä? `sisse, iks `kiskvä? vallalõ ni `võtva? Lut e.* *kirst (panipaik) – Kra f.* *sumadan, kohver harokõsõ nuu? käve? karbiga, võt'i? harasit ja vanno `harjo* Rõu; *karbih ol' tu kraam (harjuskil)* Se **g.** *lindude pesakast Musträäst juo vilistab `karbi tess; Tien keväjäks `musta`räästa `karbi* Kuu; [kass] *käib aga `piilumas kuldnoka `karpide juures* Kad **h.** *lambi karp `pandi söömaaeg `ända pidi seina pau vahele* Khk **i.** *madal plekkpurk, -toos kilu `müüa `vaadis ja `karbis* Vai; *ta `ostis ühü karbi `viksi* Mär; *kõik võsu jääb `karpa täis, tillukesed plektuasid (konservikarbid), süägi liha siden; õlgu karp miäret võetud* Kod

2. *limuste koda, karp nilvakas, karp seljas - - säält ta tuleb, venib `väl'la* Kär; *konnakarbi kest* Mar; *tigu oma karbiga `roomab* Tõs

Vrd karbe, karbik

karp⁴ *deskr Läksid `sõukse joosuga karp karp karp* Põi

karpa `karpa Khk Muh Mar Mär Kir Koe Kad *adv korpa, karbaseks a.* (mustusest) *kõvaks, pahklikuks või kärna (minema) jalad nii mustad, üsna `karpa läind* Mar; *sügise kardule `võtmese `aeges, kui kääd põle korralikult aritud mette, siis kääd lähvad `karpa ja rõmedaks kõik* Mär; *vistre korra tõmmab üle - -, kui mulla tööd teed ja pese oolega `väl'la mete, sis kääd lähvad `karpa* Kir; *signa läks `karpa* Koe **b.** *paksuks, krobelineks (puukoorest) näe, see [kask] oo ühna `karpa kasun* Muh **Vrd** karpas

karpal põdrasammal [põdrad] *süevad neid `karpalaid, angu abe nisukesed pikad, `valged `samblad kasvavad nagu veiksed topsud, salgud* KuuK

karpantstik `karpa-ntstik Jäm Khk *deskr kukkus `karpa-ntstik maha* Khk

karpartsti `karpa-rtsti *deskr Ta viskas sületäie puid karpa-rtsti ahu ette* maha Han

karpas `karp|as R Jäm Ans Kaa Põi Lä(-es Rid Vig Kir) *Aud spor Ha JMd Tür Koe Kad Rak, -õs* Khn *adv korpas, karbane, paakunud a.* (mustusest) *kõva, pahklik või kärnas (nahk) kääd on krobosed ja `lõhkened, siis on `karpas Jõh; silmnego üsna `karpas* Mar; *muda sees kõid ja pese neid `väl'la mete, vahel tuul lööb `lõhki koa, sis jalad `karpes* Kir; *naine käis, jalad `karpas all, aga tüdruk oli nagu niks* Koe; *lapse nina alune tatiga `karpas; käed `karpas - - kärna kord pial* Kad || *obune `karpas, kui on sõidust märjaks läind, ära `kuivand, siis sie karv on sedasi `karpas* Jür **b.** *pahklik, krobeline (puukoorest) paks `karpas kase koor* Jäm; **Vrd** karban, karpa, karpeline, karpene, karplene, karpas

karpatsti(k) `kar|pa-tsti Vai Han KJn Hls, *-pa-tstik* Khk *deskr kargas nagu `karpa-tsti* Vai; *kaas kukkus katuselt `karpa-tstik maha* Khk

karpauh(ti) `karpau-h Vai Kaa Muh, *-ti* Tor Mar Han Plt KJn, *-tik* Khk *deskr kukkus maha `karpau-h* Muh; *püüsi pauk keib `karpau-hti* Tor; *lõi ukse `karpau-hti `kiinni* KJn

karpeline a *krobeline, karbeline kase tohe on `karpes. `karpeline tohe* Kuu **Vrd** karplene

karpene a karbaline, korbane *Nie`karpesed`oksad nie hakkavad ruttu polema Kuu Vrd* karplene

karpima¹ `karpima, (ta) *karbib* (palke) koorima `palkisi `karpima Rei

karpima² `karpima Kaa Pöi käima, kõmpima *Kes seal tuleb`karpides? Poiss keis uude saabastega`karpides kiviparanda peel Kaa; Pane aga siis kohe`karpima* (hakka minema) Pöi

karpljalg pej **a.** pilkenimi (kõvade taldadega või puukingadega käija) *Mustjala naised olid vanast karpljalad - - Mustjalgas olid ennemini naistel`kõrgete`korkidega kinjad Krj; vanal ajal`linnas`iidlest`öödi karpljalad,`kingade all olid kahed rovad, senepärast`öödi Emm;`üütsime ikke [hiidlasi] viel karpljalad, teised puu`kingadega`käisid VJg; karpljala`kandsi puu`kingi Hls* **b.** sõimusõna *karpljalg, mis sa sii joosed, mine karpljalg ükskord siit`nuhtlusest ää Jaa; niisukest poisi karpljalad, kellega rivetab ennast Kad*

karplkala *karpkala* karpkala (Cyprinus varpia) Aud **Vrd** karp²

karplking *karp-* Jäm Khk fig väike, madal nõõrideta nahkking *`talve saab vahest`eetud, kuidas niid`aitab pisiste karpl`kingadega, kinjad kut kala karbid, niid süva lumega Jäm; karpl`kingadega sai`keia rõpsudud Khk*

karplakst(i) *kar|pla-ksť* Se, *-pla-ksti* Han deskr *karpla-ksť* [lõi] *kõrva päle Se*

karplaraki deskr *kukkus karpla-raki* Trm

karplarts(ti) *karpla-rts* Kse, *-ti* Han deskr *kukkus maha`karpla-rts* Kse

karplauhti *karplau-hti* Jäm Mär Tor deskr *läks`karpla-uhti`lõhki Mär; kukkus`karplau-hti* Tor **Vrd** karplähti, karpläuhti, karprauhti

karplik *karplik* a karbane, krobeline *mis silev asi ei ole, sij om`kärplik ja`karplik - - mis`karplik om, sij om suure karbane* Krk **Vrd** karplene, kärplik

karpliksti *karpli-ksti* deskr *liigetnuga läheb`karpli-ksti`kiinni* Tor

karplene *karplene* karbane, krobeline, konarlik *suure`kirvega, päris`kirvega raiuti mol'd suurest laastust ära, siß jäi`karpleseks, siß`jälle mol'li`kirvega`tehti libedaks; Kõre kuusk on ilma`oksteta ja ele, õhuke al' kyyr on, teine kuusk vesitse maa pääl on kärnane,`karplene* Hää **Vrd** karbaline, karpas, karpeline, karpene, karplik

karplõmdi *karplõ-mdi* deskr *sis om tal* (isaahvenal) *`karplõ-mdi* [emane] *ammaste vahel purus* Hls

karplähti *karplä-hti* deskr *lõi teist`karplä-hti`vastu nägu* Rei **Vrd** karplauhti, karpläuhti

karplätsti *karplä-tsti* JMd KJn deskr *virutas tesele`karplä-tsti möda nägu* JMd

karpläuhti *karpläu-hti* deskr – Kse **Vrd** karplauhti

karplnurk puhasnurk *vanast iss tetä? ütteri puhast`nulka, venne vai karpl`nulkõga, ütstassan sain; vanast tetti karpl`nulkõga kao salvõ* Har

karpraksti *karpra-ksti* deskr *Rähevars läks pooles karpra-ksti* Han **Vrd** karplauhti

karprantsti *karpra-ntsti* Vai Khk(-k) Rei Mär Kse Tõs Tor Kos JMd Plt KJn deskr *kukkus ma`karpra-ntstik aja peelt Khk; kukkus sialsammas`karpra-ntsti põrandalle maha ja oligi`val'mis* JMd

karprauhti *karprau-hti* deskr *Uks löödi jalaga lahti`karprau-hti* Han **Vrd** karplauhti

karplsaag *karpl saag* kahemehesaag *karpl`saaga`saetase kahe mehega* Khk

karplõmdi *karplõ-mdi* deskr *Jahimees laskis undi maha`karplõ-mdi* Han

karrake dem < kard¹ – Mär Plt Nõo San Kan Krl Har Se Plv

1. plekknõu, piimamannerg; lüpsik *tuu henele säält karrakõsõga* [piima] Har; *piimä karrakanõ* (neljakandiline anum) Se

2. metallist ehisiidike – Mär

3. jääkirme, -kooruke *ku karrakõnõ lume pääl, sõss om hää `suuskõga `sõita* Kan

karra|lõng kardlõng Vig Aud *karra`lõnga `toodi linnast, see oli `seoke kõba, kulla ja õbeda `karva, `pañdi `veime tu`tide `sisse, siis `kiirgas* Aud

karrane *karra|ne* Jõh Muh Hls, g -se Rei Mär Tor, g -tse Tõs Hää Puh Nõo San, -nõ Röp Lut, g -tsõ Plv, g -dsõ Krl Rõu Vas Se

1. a **a.** plekine, plekist *karrane katus* Hls; *piim pannass karratside anumide `siissi* San; *pangil om karranõ põhi ala` pant* Krl; *lambi_ka iks ol`li\_karratsõ`* Plv; *karradsõ ni juuridsõ ni puidõ_ka`* (mahumõõdunõud); *karranõ pañg* Se || fig *kia` veiga` kõva kårre ja karvadsõ hel`üga` kõnõlass, siss tuul om karranõ kurk* Se **b.** kardlõngaga kaunistatud, kardne *karrane vöö `keskel* Rei; *karrane paal olli kõrdide all* Hää; *karrased* [jõulu]kuuse oksad Tor **Vrd** kardane, kardne **c.** (jää)koorikune, kõva *Hummuguni ol` lumi karranõ* Rõu

2. s *karranõ* plekknõu – Rõu Röp

karras|sepp *karrassepp* plekissepp – Trv **Vrd** kardsepp

karrastama *karrastama* kardlõngaga kaunistama – Kse **Vrd** karratama

karratama *karrata|ma* Jäm Tõs Hää KJn M Kan(-mma) Se

1. kardlõngaga tikkima või ehtima *kadri `müt`si karratadass* Hää; [laudlina] *karratet kiud* Hls; *Tuhalaanen om karradet raiuse särgil* Krk

2. jäätama, härmatama *ulgale eläjile sai vett kist ja kannet, sõss oli kik põll ärä karratet kül`mäga* Trv; *edimält om maa karratanu ja sõss nakass iks `rohkõmb ja `rohkõmb lummõ tulõma* Kan

Vrd kardama, karrastama

karra|tress *ennemueste seelikute all olid karra tressid* Mär

karres *kirres ja `karres* (närb sööja) *siä oled ka `kirres ja `karres, et ole süönd `eigä `süömätä* Vai

karrestí *karre|sti* Krk, -ste Hls, -st Krk, *kareste* Trv

1. karedasti **a.** kähedalt, jämedalt *kõnelap kareste* Trv **b.** ägedalt, teravalt *Juku, akka karreste vastu!* Hls; *koer auk`s õige karest; nüit kõneliv tõisen tuan õige karrestí, ei tää ka na `kaklev* või Krk

2. tublisti, palju *sis `anti süvvä ja `viina `anti karreste* Hls

Vrd karedasti

karrõl *karrõl`* g -i kõva, *kare mis me selle karrõli asjaga teemi, asi om karrõl`, ei ole sugu pehme* San **Vrd** kare¹

karrähti *karrä`hti* deskr loom *tallas aa maha `karrä`hti* Kse

kars¹ *kars* g *karsa* p *`karsa* (*karssa*) Rõu Vas(n *karss*) Röp Se, g *`karsõ* p *karsõt* Rõu jääkirmetis, jääkoorik; *jäide viil um kars pääl; kual `aiga talvõl um kars [puudel], tuul `aiga suvõl um pelädä `halla* Rõu; *puu` omma` karsah; ilm lätt `karsa (~ karsalõ)* Vas; *Seo sula ess tii` muud midäge ku ainolt karssa; Lumõl om kars pääl, taa om nii nilbõ kui Röp; `karssa satass, `taivah om hämm ku `maaha satass sõss om peris iä* Se **Vrd** karsõtus, kartsõ

kars² *kars* g `karsi Lüg Jõh, n, g `karsi Vai, *kaʹrs* g *kaʹrsi* Kod, pl *kaʹrsi*? Röp Se kraasid `karsiga `karsitasse `lamba`villu Lüg; `karsi piid Vai; *kaʹrsi sabass oiad `kiinni ku kaʹrsid*; *kaʹrsi pinnod, kaʹrsi kuaned* Kod; *käsikaʹrsi*? *kutsutasõ* Se || hobusekamm *opose kars*, `menga (~ `mingä) ovost `kammita ehk `karsita Lüg **Vrd** kaars

kars³ → *karss¹*

karsa *karsa* (pahandavalt lapsele) – Se

karsak `karsak g *karsaki* desk (üleannetust lapsest) *Juku oo kut igavene `karsak, ühtlast üks üleanduse tegemine* Kaa

karsa|nahk *karsa-* (halvast, krobelisest või kuivanud nahast) *Taast karsanahast saa no_mõni saabas* Rõu

karsanõ *karsa|nõ* g *-tsõ* jääkirmene, härmas; külm (ilm) `tämbä `väega *karsanõ ilm, kui õigõ külm ja puu*? *härmäh* Vas

karsatama *karsa|tam(m)a* Rõu(*karsõ-*) Vas Se(*kartsõh-*), *kardsa-* Kam jäätama, kahutama, külmama *kui om lik'e `rõiva aia pääl vai `koskil, siss om vähä kardsatanu, nii pal'lu `kül'mä om* Kam; *vesi um är karsõtanu*? Rõu; `hiusõ *umma ar_karsatõdu*? *ni habõna*?; *karsa satass, maa om karsat;* *ar*? *kartsõht maa* Se **Vrd** *karssama, kartsõhtuma*

karsihvtik `karsi-hftik desk (kiirest liikumisest) *kaʹs läks `karsi-hftik `puuse* Khk

karsikaine dem < *kars²* `karsikaine – Vai

karsima¹ `karsima(*ie*), (*ma*) `karsin Lüg Jõh Iis Vai laasima *puid `karsita, `oksad `karsita maha, siis saab siledast; `karsin `metsä `puhtast alt* Lüg; `tarvis `karsida `välla `oksad Vai || fig *Mis sääil muud, `karsis savad üläs ja tegi tagumise `õtsa `kirjust* Jõh **Vrd** *kaarsima*

karsima² `karsima Lüg(-*ie*) Jõh Vai, `kaʹsma Kod Se kraasima `tarvis on `villu `karsida; *pere naisel on `villa `karsimine `valmis jo* Lüg; *karsis `villo ja sai esimist `kerda `karredus* (*karsitus*); *sie tüttö `oska üväst `karssi, tekkõ `päiväs `pallo `liebe `valmist* Vai; *vanass `testi `kangad, käsitse kaʹrsiti* Kod; *villa `kaʹsminõ* Se || (*hobust*) *kammima obose kars*, `menga (~ `mingä) ovost `karsita ehk `kammita Lüg **Vrd** *kraasima*

karsin `karsin g `karsna Jõe Kuu, n, g `karsina Vai aedik, sulg `karsna aed; *sig* `panna `karsnasse `kasvama, `nuumama Jõe; *Küll on meil `müllür `porsas, `kussagil `karsnas ei `seisu* Kuu; *sia `karsina ehk `lamba `karsina tehä `lauta* Vai **Vrd** *kardin*

karsindane `karsindane kraasitäis (*villa*) – Jõh **Vrd** *karsintäis, kraasindane*

karsin|täis `karsin- u kraasitäis `Enne tien `karsin `täied `valmis, *siis akkan kedrama* Jõh **Vrd** *karsindane, karsitäis*

karsistama (*ta*) *karsistab* = *karsitama seoke tuule lehk, see omite karsistab* Vig

karsitama *karsi|tama* Mar Kir, *karssi-* LNg Han värskendama, karastama *läks ennast vette karssitama* LNg; *lõnga eli ja `liikveri, kui süda saht oo, karsitab südant* Mar; `Kärnelid *karssitade `lil'la sedasi, et `panne `keldri pimedas `nurka ja siputade `külma vett `piale; Tuba oli `suitsu täis, ma läksi `õue ennast karssitama* Han **Vrd** *karastama, karsistama*

karsi|tekk ree või vankri istmetekk *minul õli kaʹrsitekk, linane põhi, villased kirjad; kaʹrsitekk `pantse kaʹrsile `piäle* Kod

karsitsa `karsi-tsa sinep `karsi-tsa on `karge, *tämäle `tullo `panna `suhkuri `ulka, siis `lähtõ magusammast* Vai

karsi|täis kraasitäis `tõine `annab `tõisele `villu, ega `rohkeemb `andand, `karsi `täie `andas Lüg **Vrd** karsin-, kraasi|täis

kars|jäa jääkirmetis, -koorik *ka lumõ pääl um kars, karseä* Vas **Vrd** kartsjäa

karske n, g `karsk|e R VII Rei Mar Mär Kos JõeK I Plt, -õ Röp; n, g `karske spor L, KJn Krk; *karsk* Jõe Mar Kir, g `karsk|e VNg Jäm Rei Koe Ksi, g -õ Krl, g *karsi* Häa Plt; *karšk* Rid Aud spor K, g `karske Kos Plt, g -r- Mär Han Tõs Sim Ran, g *karski* Khk Nõo, g -r- Hag VJg, g *karssi* LNg Mar Kul Var, g *karsi* Muh L(g -r- Kir Tor)

1. karge, karastav, värsk(ndav), külm `alliga vesi on `värsk ja `karske Vai; *see õlut oo nii karšk (külm) et või `juua* Muh; *omikut `aega ea karšk õhk, ehk vihma järel `jälle* LNg; *eä karšk vesi, pese sellegä `silmi* Vig; *ea karsk jook, karsitab südät, naa paras apu ja külm* Kir; *ilm oo täna karsim (külmem, vilum) Kse; külm vesi tiib näo na karsis* Var; *piim oli kaos, nüid oo naa ea karšk `juua* Aud; *al'ikal on ia külm vesi, `karske võtta* Iis

2. reibas, ergas, värsk *ea karšk `olla, ea `lahke `olla* Mar; *kui ta om `väl'lä puhanu ja `süvvä ka om saanu, siss ta om karšk ja kahre; om külländ toda ollu et, säälsaman om inimene karšk, aga `üüse om ärägi koolu; ommuku `tulli ta tenämä et, ole terve, et sa `mulle `liikvat annit, `õkva nigu `karškess* tei Ran

3. värsk, lopsakas, haljas `kaalikas on `värsk ja `karske, lehed on viel `karsked Lüg; *need on `karsked `kaaligad, ei ole veel `närtsind* Vai; *rohi oo alles `karske, põle veel ää `närtsind `ühti* Kse; *karškid õõnad* Hag; *rohe on ommogo `kassaga `karske; kui leib on väljään `seisnud - - on üvä `karske leib; `keldrin seesäväd õõnad `karsked, ei `närtsi ärä, ku one soe, lüäväd `närtsimä* Kod || *kõva, tihke verk on siit juba `kaunis `karske, on `kuivand, sealt on aga viel tüma* Jõe; *kui vesi sihes, siis tõmmab nõu kohe karsiks (turraks)* Muh || *kare külm vesi tieb [villa] `liiga `karskest, ma õlen ikke `suoja pand* Jõh

4. kombekas, vooruslik, korralik, puhas `karske tüdruk, ta nii `karske, selepärast mõnitleb Rei; *tagasi`oidlik karšk inime; see on nii karšk, see ei aja mehi taga, ega käi nendega `ringi* Juu; *karšk ja puhas inime* Kos; *sij iki karsk tüdruk, sij jälle vana lohvakas* Ksi; *korrapärast `riides, igalt poolt - - et puhas, ei ole must, korralik karšk inimene* Plt || väga valiv (toidu, nõude, puhtuse jm suhtes) üks *karšk inime, tääl ei sünni sealt nõude seest `süia, peab mustas* Aud; *karšk, kes `kõike `asja ei taha teha ega `süia, kõik asjad ei `kõlba `talle* VJg; *sij om karšk, sel ei sünni `kennigi süük* Trv; *temä (loom) `seante karšk, ku vähä `rasva om vijj sehen, ei juu, mekuts ja aisuts säääl man* Krk

5. alkoholi (tubaka) mittetarvitaja *see oo nii karšk inimene, see_p katsu mitte viina `tilka* Muh; *karšk inimene ei joo egä suitseta* Tõs; *tä oo `karske, ei võta `viina* PJg; *karšk, kes `viina ei juo ega `piipu ei pruugi* VJg

6. hakkaja, südi, kuraasikas; kuri, häbematu – R *vend õli `viina saand ja `karske südämegä, `julge* Lüg

Vrd kaine, karss, karst¹

karsklane `karsk|lane Mar Kos Plt, -r- Tor, `krask- JMd, g -lase; `karsklaine Vai alkoholi (suitsu) mittetarvitaja *tama on `karsklaine, ei poleda `suitsu ka* Vai; *siin on vähä `krasklasi, võtavad `viina ja suitsetavad* JMd; *kes viina sugugi ei võta, see on `karsklane* Plt **Vrd** karskus

kariskus `karSKU|s g -se Kuu VNg Lüg(g -sse) Sa Rei Mar Mär Kse Kos JMd Iis Kod Hls, -ss Ran, g -sõ Krl Plv, `karSKU|s g -se Tõs PJg Tor Juu VJg Trm Plt KJn Trv Krk(-ss) San

1. kainus; karsklane; karskusselts `karSKU oo ikke kasinus, kasina inimese elu Muh; `karskuse nõue on, et ei tohi `viina `juua Mär; `karSKU ei juu viinuskid ja õlut Tor; peab nüid `karSKUST Trm; läksin `karSKUSELLE (karskusseltsi) KJn; temä om `karskuse liige Hls; sji om `karSKUSS, sji ei võta `viina Krk **Vrd** karsklane

2. värskus, erksus ku `raske tüü om, ja puhata ka\_i saa, siss inimene om nigu ärä `vaibenu ja väsinu, täl ei ole `karskust Ran

karskuse|selts karskusselts `karSKUSE `seltsis ei tohi `viinä `juua, õlut võtta Tõs; `karSKUSE sel'ts, kus `karSKED inimesed koos kõik PJg; vanasti olid `karskuse sel'sid ja `pieti `karskust Kos

karskus|selts asutõdi üt's `karskussel'ts Krl **Vrd** karskuseselts

karso karso(korso, kosso) pime, sõge sa² olt karso, näe ei võtta; karso tük'k; kosso naane Se

karss¹ karSS Ksi g ka|rSi Trm Äks Lai, g -rsi Lai Ran Võn, g -rssi Röp; karSS g karsi Äks; kars g `karsi Lüg võrkkott a. nõörist punutud heinavõrk `karsiga `pannasse (~ `panna) `eini obosele `tiele Lüg; obene sei karSSis `einä; karsi suu, perä, suupaal; keriku `minnä, pane naene karsi `alla (kui on häbi näidata) Kod; karSS oli kolme vakase vilakot'i `suurdune, jämedast nõörist punuti, silmad olid vekese vaksa `laiused Lai || väike võrkkott karssega pandass lae ala [sibulad], karsi<sup>2</sup> oma\_`väikese kot'ikese, võrgust tettü Võn b. võrgust kalakott – Ran Röp karsi sehen kaaluti kalu, karsil om pääl võru, võrgu kot't all - - kaits `nüüri `olli üle Ran; ku [kalamehed] `randa tulõva, `panva kala_karSSi Röp **Vrd** karnits², kärSS

karss² karSS g karsi Vig Var Hää, karSS g ka|rssi Han, -rsi Hls Krk, -rsi Kod

1. karge, värske, lahe Omigu oo ia karSS `niita `kastega; Kui nägu külma `veega pesta, siis nägu lähäb karSSis Han

2. värske, karge, haljas Porgandid oo maa sihes iad karSSid; Omigu oo `karssi `rohtu ia `niita Han; kui tihvel `vihma suab, siis tõmmab karsimas Var

3. kombekas, korralik, puhas Tüdarlast noomiti ikki karsiks jääda Hää; temä om karS, inimene, ta sitane ei oole; mõni lait's om karSS, ei salli `mustust Krk || kartlik, häbelik `sõuke tasane ja karSS, seisab `nurkes, ei `julge `tañtsima `minna ega kedagi Hää || väga valiv mijs one karSS egä asja juuren, karSS ei taha egä `asja. küll õlid karSid, esid taha süädä Kod

4. alkoholi mittetarvitav sji om karSS mijs Hls

Vrd karske, karst¹

karssama `karssama, karsada jäätuma Tii nakkas jo är\_`karssama Rõu

karss|nõna liialt valiv, närb sji om karSSnõna, et_ta süü ja juu kik'k `nahka, aga ta visisess ja nurisess. ärä ole karSSnõna Trv

karssunis `karssunis adv pohmeluses Tuli kaa `tõisest tuast, õli tõne `ninda unine ja `karssunis, eks ta vist `üäsä `jällä `vinditas Jõh

karst¹ karst g karsti Sa kasin, puhas, karske, kombekas; toitu valiv, närb nii karst_p joo `viina ning ep joo õlut; meitel nii pised karstid lapsed, pole suure söömaga Khk; obu nii

karst, musta`raanda sehest mette äi joo;`ööti ikka ka suur karst tüdruk olavad, aga äkist laps kää naat viis kopigud Mus; kasin karst inimene Pöi Vrd karske, karss²

karst² `karsta (piibu)pigi `noaga `kaabita `piibu `karsta `vällä Vai

karst³ *karst kimp, kahl erne `karsti `käändmä Har Vrd kurst*

karstna `karstna korv `karstna, kas kartuli ko'rv vai suur ko'rv Se

karsu¹ n, g *karssu* KJn, *karsu* Kõp, *kar(d)su* Hls

1. reekori, seljatugi, kresla – KJn Kõp Hls

2. reele pandav varbraam, -korv *peenike põhk`veeti kar'suge* Hls **Vrd** *kartsas*

karsu² `karsu sassis juustega isikust *Eks sa punu`hiuksed`kinni, oled`jusku`karsu sidä`viisi,`aeva vade`karvad`silmil* Kuu

karsul(I)a `karsul(I)a kammimata, sassis (pea) *Ei sie ole`kammi käde saand,`aeva pää`karsula; Kaik`karvad heneläs`karsulla, kuhus sa samate`ilged`mennä sis* Kuu

karsumdi `karsu-mdi Jäm Muh L K(`kar'- VJg) San, -k Jäm Khk, -gi Saa *deskr kukkus`karsu-mdik jöge* Khk; *Puät läks`karsu-mdi`põhja* Khn; *kivi kukkus vette`karsu-mdi* Koe; *ma sa'te vette`karsu-mdi* San **Vrd** *karsumm, kartsumdi, kartsuumst*

karsumm `karsu-mm Khk Kaa VII Pöi Rei Hää Plt Hls = *karsumdi maa viisi`lamba`karsu-mm jöge pesta* Khk; *kara's vet'te`karsu-mm* Hls **Vrd** *kartsumm*

karsõtus *karsõtu|s* g -sõ jääkirme `viile um *karsõtu'ss pääle löönü?* Rõu **Vrd** *kars¹*

karsäuh(ti) `kar|säu-h(ti) Jäm(-säu-hvti) Rei Kse Tor Kos JMd Plt KJn *deskr välk löi`karsäu-hti* Kse; `viskan vett teesel `vasta `sil'mi `karsäu-h Tor; `andis `talle `karsäu-h `vasta nägu Kos

kart *kart* g *kardu* Kär Krj Pöi Hää Pal hirm, *kartus Tee ristid olid`jälle`-`vanasti`sõuksed suured ullud kohad ja kardu kohad, seal pidand kõik pahad ja ead`liikuma* Pöi; *pimedas on`metses kart mul`minna* Hää **Vrd** *kartus¹*

kartlema `kartlema Hää, *kardeldes* Jäm Kse arg, ettevaatlik olema, *pelgama taarist kardeldes merest, jääst üle`minna* Jäm; *ta läks kardeldes`sõnna* Kse; *ära`kartle, mine aga pähle; pal'last`kartlemest tiib pähle, ei`julge`minna* Hää

kartles `kart|les g -le Ann, pl -led Kos Kei(-lad), pl -li Kam; `kard|les g -le Phl LNg Lih HJn, pl -leid Ann, -lid Kuu Amb, `karded Nis, `kardled Käi Koe; *karles* g -e Rei *kartul a. taim`valged`kartled veel ei õitse* Ann **b.** *toiduaine; loomasööt seda ma nägin koa, kui tehti ohra jahu sepikud,`kardled`pañdi viel`sisse* HJn **Vrd** *kartul*

kartlik `kartli|k g -ku spor Sa, Muh L K(g -ko Ris; *kar't-* VJg) I M, g -gu Kuu Khk Rei u hv Puh San Krl Plv(*kar't-*), g -kku Hlj Lüg, n, g -kku VNg, n -kko g -go Vai **a.** *kartlik, arg`kartlikku südamega inimine* Hlj; `kartlik *inimine, iga`asja`kardab* Lüg; *kardab teene, on`niuke`kartliku`jäoga* Juu; *ara veregä inimene on`kartlik* KJn || *hellik, õrn ega sa pole titega`naisi mette, kes nõnda`kartligud on* Khk **b.** *kardetav, hädaohtlik upudis vee all, laivaga`keia pigem`kartlik, lae leheb`otsa* Khk; *see on`niuke`kartlik võeras tee`käia`-`üksipäni ei tahaks`minnä* Juu; `kartlik koht VJg **Vrd** *kahtlik, kardelik*

kartlikult adv < *kartlik tulega tuleb`kartlikult`ümmer`käia;`süidlane tuli`kartlikult`sisse* Kos

kartma `kartma, (ta) *kardab* eP(`kar't- Tor; [ei] *kordeda* Phl) u hv M/-me/ Puh Nõo San(-me) Har; `karta|ma, -da, (ta) `kardab R(-maie Lüg; (ta) `kartab Jõe Kuu, (ta) `karta Vai), (ta) *kardab* Khk Mus Kaa Kad Rak Ran

1. pelgama a. hirmu tundma, hirmul ~ kartlik olema *aga paks udu oli, `naised ikke `kartasitte, et tia, kuhu `välja `jouavad Jõe; `Kartab `nindagu vanakurat `välku ~ karu `kella ~ kass vett; Ära `karda `istuvad `vierast, `karda `seisuvad (istuv on rahulik, seisja peale ei tea kindel olla); Parem `karta kui kahetseda Kuu; sie on `kange `kartamaie, ara veregä Lüg; `Kardab kui kuer `luuavart ~ vanapagan müristamist (~ tuld) ~ nigu kurat kukke ja täma `laulu IisR; `kartaja mies; kanad `kartad sedä `kulli Vai; ep tohi tä ennäst moo lisi anda, tä kardab mind nõndat tuld Khk; kardab kut kits kõue`ilma Mus; võlu nad `kartasid ka ne vanad inimesed Mus; ma üksi karda igavust Muh; ma karda pimedad, ei ma lähä Kse; sinisi `asju `kartvad (linnud) Tõs; põle ma isi kart egä ma akka teist peletämä koa Juu; minu onu ja tädi old `kanged `nõidust `kartma JJn; vana rahvas `kartsid, et vaadas teise `luuma ja `nõidus ära kohe Ksi b. (millestki) hoiduma, (midagi) vältida püüdma *Isi vana metsavahi obune, aga igat `kändu kardab (inimesest, kes ei saa hakkama tuttava ja jõukohase tegevusega) Hää; eks mõni kardab `vaeva, ei taha tööd ette võtta Juu; kardab naist võtta Trm; ei karda `vaeva ega `raskust Plt || obu kardab `jalga Khk c. kartlik, tagasihoidlik olema, arvestama, respektierima; võõrastama, häbenema sedä [metsa] `kartas `enne igä mies nagu `enge Lüg; `este `karti `kaiki küläinimisi Vai; nee\_p karda teiste ees ka jugada Khk; ega see\_p karda ega koge kedagid, see oo `julge ülearu Muh; täma `karte `kõiki inimesi Mih; jumalad ei karda ega inimesi ei äbene VJg; surm ei karda ei `saksa ei `sañti Kod; lapsed `kartsid võõrast, läksid ära Vil; temä kardab jumalt Hls d. rahutu, ärevil olema, muretsema; (hirmuga) ebameeldivat ootama, aimama vahest oli nii `palju kalu `paatis et `karda uppumist Jõh; `eina aig on `kartada `vihmane Lüg; ise `eese pärast maa_p karda ju midad; kõva kõis, pole `karta et see `katki leheb Khk; pole `karta et täna `vihma tuleb Rei; kui kardetasse `vihma tulevad, siis pannasse [rukis] `akk`jalga Mar; mena kardan selle va `otsa `saamese iest Ris; see on ilus värv, ega seda `karta ei ole, et tema pialt ära läheb Ann; Kardab täisi tiisikusse jäema (palavaga täies riides) Kad; ää tema (lapse) iest karda, et ei `jäksa `käia, sie `väntab rohkem kui mina viel Sim**

2. (millegi suhtes) tundlik, vastuvõtlik olema, (midagi) halvasti taluma *`atraga peab küll suvi`vilja tegema, ei `karda ikke nii `põuda Hlj; `elmed õlid kivised, ei `kartand `katki `mennä; `silmad `kardavad `päivä Lüg; älä kudista `minnu nii kovast, mie `kardan kudistamist Vai; nee vanad kuñt peed on nii elligud `külma `kartma; lehed `kartvad `pääva, nobest `kuivad εε; tuule`aetud (tuule murtud) puu, seda ep `panda laiva `sisse, see kardab ikke tuult; see puu\_p karda kirvest, kirves nii rikkund Khk; särgid olid üll, narid `jälle suus, kirjutasid `sõnna `pääle sinise lõhaga, mis pesu es karda mette Krj; kadagad `kartvad koa `kuiva Muh; talu villasest, need pallitud pailu ei kartn ka `kortsimest Var; Viires kardab `külmä, tulõb ilja ning lähäb vara; sii vesi`kiedäväd põllud, nied `põuda ei karda Khn; tõrvati `enne rattaid, siis olid kõvad ja `kindlad `jälle, ei kart vett kua TÜR; mõni värv kardab `märga Lai; töö kardab tegijad Plt Vrd kartlema*

kartmata `kartma|ta Hlj(-tta) Muh Pal, - `kartma|ta Jäm Rei(-da) Juu VJg Trm(-tta) Lai KJn, `kartamata Kuu Khk kartmatu, julge `niisukene `tupli `kartmatta mies; `liiga `kartmattad Hlj; mõned oo `seuksed `kartmata inimesed Muh; `uskmata ja jumala `kartmata inime Juu; `kartmata ei karda kedagi, muutku trugab `ilmast läbi Pal || sõnakuulmatu küll nüid o `kartmata lapsed Muh Vrd kartmatu

kartmatu üks nii `kartmatu [hoolimatu, sõnakuulmatu] laps, mette millegist ep kuule
Khk Vrd kartmata

kartohk kar|tohk (-dohk, -dok) g -a Vld(-dokas Vas, -tokass Rõu, -tok, -tohkass Se, g -ka Räp; pl kartohha² Kra); pl p kartokaid Rõn, pl kartoki Har kartul a. taim; mugul keväjä `pañti kartoka<sup>2</sup> maaha, sügüse künneti üless, `naati kartokit `võtma Rõu; `väikese² kardohka² Plv; kardoka², kaali² `pandas imähümä Vas; kartohka kasti Räp; `valgõ² kartohka² omma² suurõ² kül², a hää² õi olõ²; kaiba (võtän) kardohkit; kardohka pandass hõõlahe Se b. pl toiduaine, toit mago päädhikidega_kardohka²; jüväldä_kardohka², kardohka² `pañti `viiga_`kijmä, `pañti rasvaraas kah `sisse, suul kah, `kijmise `aigu poodõti sibulat `sisse - - `pañti piim `sisse; tahehelt kardohka² ~ soolavist kardohka² (soolases vees keedetud kartulid) Rõu; sakõ² kardohka² (tangu-kartulipuder) Vas; kartohka suip, kartohka keedime ja tambime ära, pañnime piimä patta ja püürüsegä klopime ära ja mannat vai püüdle jahu vai `atrigu suurmid veidike mano Räp; pooda<sup>2</sup> kardohkit `seenitsehe kanasillõ; anda as kartohkit voolu süvvä² (vanasti) Se

kartohka|haud kartuliauk – Rõu Vas Vrd kartulihaud -**hõõlas** kartulivagu – Vas -**jahu** kartohka jahu² kartulijahu – Se -**kaevamine** kartohka `kaibminõ Se Vrd kartulivõtmine -**koop** kartohkakuyup kartulikoobas – Vas Se -**korv** kartulikorv – Rõu Se -**kuhi** kartulikuhi – Vas Se -**maa** kartulimaa – Rõu Se kas kartohkamaa valmis jo<sup>2</sup>; kartohkamaa piat `pehimest arima Se -**moo** kartulimaa kardohkamuu kündminõ (muldamine) Se Vrd kartohkmoo -**nurm** kartohkanuim kartulipõld – Se -**piirakas** kartulipirukas tette õks kardohkapiirak²et ja `pañte `põrknit ja sibulat ja `rasva ka mano Räp -**päev** Nädali peräst pääle mihklipäävä om vissenja. Sõss om kartohkapäiv. Vanast keedeti tuul pääväl kartohkit nigu õnnistusi Se -**roog** kartulisupp – Se

kartohk|moo = kartulimoo ajagõ tsia² kartohkmuu pääle; kartohkmuid vaja viil üt`skõrd `äestä² Se Vrd kartohkamoo -**muld** koristatud kartulipõld kartohkmulla pääle om `kaibjil pal`lo kartohkit jätet Se Vrd kartulimuld

kartohvel → kartuhvel

kartong (`)ka-rto-ng g -i Kuu VNg IisR VJg/ `ka/-/ Käi Rei/g -to-nyji/ Juu JMd(kattong) VMr Iis Trm Lai Har/-ñ-/; `kardo-ng g kardo-ngi Kos Nõo/-ñg/, `kardu-ng g kardu-ngi Hää; `kartun g -i Saa; n, g ka-rdo-nka Se ümmargune nahk-, papp- või vineerkohver või -karp pesu on kattongis JMd; kartong sie oli papist, ümmargune, tekkel oli pial ja, paneb kraamid `sisse ja läheb `tiele VMr; `karto-ngiga `võeti `leiba `kaasa, õhuksest vineerist oli `tehtud, ümmargused otsad, keskpaigast käis `lahti Lai

karts¹ karts müts – Kra Vrd kartus²

karts² → karnits

karts(as) karts g kartsa Phl Mär spor K I, g kardsa Rõu Se, ill `kartsa Jõe Käi, -sse Mar, in -s Khn, g karts|i Khk VII Juu(hv karsa), ill `kartsi Rei, g -u Tõs VJg Kod KJn Võn Ote Plv Vas Se(ill `kartso), g kards|u Nõo Kan Vas, g -o Räp; kartsas g `kartsa VII Saa SJn, g kartsa Khk; `karts|as Kuu g -a VNg(-us g -use) Jõh; n, g `karts|a, -u, -o Vai kartser, kong lühiajaliseks karistuse kandmiseks `juobuned `viia `kartsa Vai; roodumeeste vayjikoht on karts, pannasse `kartsi `kinni Khk; Mia jääsi iljaks ning `jõssi sellepääräst kolm `päävä `kartsas (sõjaväes) Khn; soldadid `pañdi `kartsi nõnna mõneks päevaks Juu; inime panna `kartsu `kiñni kuñni kohus tuleb VJg; valla karts KJn; vii leevä pääl ommava² kartsuh,

`nuuti ka saava<sup>?</sup> vahepääl; `kartso pandass üt'sikolt, a türm om hulgane[?] siseh Se
Vrd kartser

kartsas *karsas* g `karssa SaLä Kaa Pöi, g *karssa* Jäm Ans Kär, g `kartsa Jaa Pöi Muh L Rap; *karssas* g `kartsa Mar Kul Mär Tös Khk PJg SJn; *kartsa*|s g `kartsa Kaa Pha VII Pöi L(g *kartsa* Kir) Ris HMD Nis Kod Vil Hls, -ss Vig Hel, *kardsas* Krj Kse Saa Hls
a. ronimiseks kasutatav redel *katuse karsas* Jäm; *karsas oli ahju taga, säält `keidi üles*; `karssa võllas kohes nee laavad vahel on, kaks võllast Khk; *kardsas oo `pulkadest, astud `pulkade `pääle* Krj; *ahu karsas `olli, üks vähike `sõuke*; `kartsa noin Muh; *Körgete kurendusaidade kojanditel tehta mõlemasse külgi vehest kartsad* Emm; *laudi kartsas* LNg; `kartsa puud Vig; *ja puu `otsas ka olid [linnu] pesäd mis inimest isi tegid ja, karsastega päris viisid ülese* Var; *poiss läin kartsast kouda ülese tara `piäle* Var; `kartsage saab egass poole `kõrges minnä Hls || nõorredel masti ronimiseks *Tieme `vahti `kartsa kua, muedu igävene `roinamine kui tahad `mašti `minnä* Khn; *masti `kartsad* Ris || *pressi kartsas* redel linaajamise masinal *käsimasinal oo all kartsass*; *pressi kartsass oo see, kelle `peäle kibid pannasse, mõedu ta ei purusta* Vig **b.** vankri redelikujuline kül, vankriredel *karssa kõrvad* Jäm ~ (vankriredeli küljes olev pulk, mille külge seotakse koormaköis) Ans; *läks `ilma `karssuta ratastega*; *rataste `karssa `võllad* Khk; `turdlä `karssad pannakse teiste `piäle Pöi; `vankril oo kaks karsast, teine `teisel Muh; *Rougud oidvad vankri kihasi voi kartsud kohal* Emm; *töö `vankrel oo `kartsad peäl ja sõedo `vankrel oo kehäd* Vig; `kartsa sõled oo `kartsal otste peal; *kehade väät' oo all `lastme takka ja kartsaste takka läbi, sis `kartsad ei saa tõusta* Kse; `kartsad pidid ikke [vankri] peal olema, kus sõnnik nagu `senna kartsaste vahele sai `panna; `kartsasõlg, sõnnikuväo `kartsal keskelt läbi, et oiab kuus, et peeled ei lähe laiali Mih; [kartsa] `võllad olid änamasti kasest, aga need pulgad olid kõik änamasti kuusest Tös; *Ädäli sai muedu karsastõss `tõua* (vankri redelite kõrgune koorem) Khn; *kartsastega vanger oo pika kehadega* Tor; *laud `kartsad on nied mis sillol käiaks, `kruusi ja `liiva `veataks* Ris **c.** rõuguredel ein `pandi `reika karsaste `pääle Khk; *kartsaste `piäle pannasse ein* Mih; *kartsade `peale saab vili `kuivma `pandud, need oo kaks redeli `moodi, kui vili `peale oo `pandud, sis see oo rõuk* Aud; *kümme kartsast `vil'la* Saa **d.** redelitaoliste külgedega loomasõim *obuse karsas, kohes einad `sisse pannasse, karsas on seina küljes* Khk; `kartsal om ümmer`ringi pulga ja jala all, *lambaeinä `panti `kartsase, `lamba siss ümmer`tiiru seive* Hel **c.** rööbiti puudest (palkidest) alus laeva või paadi vettelaskmiseks või kaldale vedamiseks *karsas kui `rullisid kahe pitka puu `külge midu tükki `löödud; lae selle päälitse läheb nii sügavase (~ süvase) vee `sisse, et lae ojuma akab `jälle; karsast kaudu tõmmetass lae `maale* Khk

2. kangaviga kui `kangal piivahe jäänd on, siis seda `üitasse `karssaks Khk; kui `toimne kangas oo ja kogemata ei ole `järges tallatud, siis oo `kartsad sees Mih; [kangale] `kartsa `sisse talland PJg **Vrd** kaltsas, kardas, kardsak, karsu, katsas

kartser `kartser g -i Hää, *kartser* Kod arestikamber, kong lühiajaliseks karistuse kandmiseks *Kolm `päeva `kartseris. Pal'last `kartserisi `müüda käib* Hää; *kong oli valla kartser* Kod **Vrd** karts(as)

kartses *kartses* kopsik *Võta see ännaga kartses ning tõsta vett* Jäm

kartsima `kartsima kriipima, kraatsima sõduke kark jää, see kartsib jalad `lammu Mus

karts|jäa korkjäa teeb kartsjääd `seikste `aukude `kohta tee `pæle Mus Vrd kark-, kars|jäa

kartsumdi `kartsu-mdi Trm Nõo, -r- VJg = karsumdi kukkus `kartsu-mdi, nõnna et muda `kargas VJg; mäest `alla läits nii `ol'li `kartsu-mdi jöen sehen Nõo

kartsumm `kartsu-mm = karsumdi peni juusk nigu valuga sinna `kuupa vette `sisse ku `kartsu-mm Nõo

kartsus → karts(as)

kartsuumst `kartsuu-mst = karsumdi et jõvva es `algi kiini pitä? ja `kartsuu-mst `olligi viih Ráp

kartsõ kar|tsõ?, -dsõ? g `kartsõ Ráp Se jääkirmetis; jääkoorik iä kardsõ? om jo vii pääl; lumi om `kartsõh ku ilm om sula ja sõss külmetaas Ráp; vihm satas, saa kartsõ?, `tõmbass `kartsõ_pääle Se Vrd kard¹, kars¹

kartsõhtuma kartsõhtuma refl < karsatama maa_m ar_kartsõhtunu Se

kartsõkõnõ `kartsõkõnõ dem < kartsõ – Ráp

kartsäuh `kart'säuh deskrt `kart'säuh midägi kinni haaratass vai Se

kartu kartu (lastele:) tulge ma suen te pead ää, nagu kartud olete pead `sassis, vahite `karvade vahelt `väl'la nagu kartud Jür

kartuhvel `kardu|hvel g -hvle Phl Mih(-duhbel) Kir Juu(-duhled) KJn -duhlid Rei; kar|duhbel g -ble Vig Mih, pl -dohvlid Mih, -duhvlid Pöi Han, -duhvlid Rid, -duvled Mär PJg(-dubled) Kei Jür Pee Koe, -duhlid Ans Mus Krj Lih Kse Han, -duhled Kir; `kar|tu-hvlid Pha Vai(-tu-flid) Ksi, -tu-hvli Nõo, -to-hvli Ote, -to-hvlid Jõh, -tu-hlid VII, pl g -to-hliide Har; pl kardohle? Ráp kartul a. taim, mugul sügisel külmaga `kartu-hlid `kiskuvad (koristavad) VII; karduhvlid `tehti [vanasti] nii vähä maha, et neid ess ole sui `pooliskid `süia soand Pöi b. toiduaine; loomasõõt `kuiva kala ja karduhlest, seda nüid noored inimest sõid üsna Kir Vrd kartul

kartul `kar|tul (-tol) g -a, -e, -i u Hlj; Lüg Jõh IisR Vai Mär Var Tõs Aud Hää spor K Iis Trm Trv T Har, -tul', -tol' KJn Puh Võn San V; kartul g -i Aud JJn VMr Kad Sim Kod Pal Puh Rõn, -as g `kartle ~ kardule Ann(-es), pl kartoli? V; `kar|dul (-dol) g -i, -e Jõe(-dulis) Kuu(g `kardli) VNg Krj Pha Hi spor L Ris Rak Sim Iis KJn(-l) Vil; pl `kardola? Plv; kardul(as), -es, -is (-dol) g -le, -la, -li u VII Muh, Hi L K(-dul' Kad, kardul' VJg) Iis Kod M(-less Krk) San, -dol' Ráp kartul a. taim, selle mugul kui pihelgad `õitsevad, et `valged üleni, siis [on] ia `kartulisaak sügise; `kartuli `muldamise `atra, sel õli kõver `sahkapuu ja kaks kõver `putke `õtsas; `kartuli vanad `rahvas `püüdäsivvad tehä vana kuul, kuu `põhjal; kui on `metsä `kuusel on pali käbisi, siis on ia `kartuli saak Lüg; `kartulid `tarvis `mulda; `uodavad `kartulid Vai; mei vagudama karduled; kartulipersed (enne mahapanemist kartuli otstest lõigatud tükid, mida söödi) – Käi; võigud (roosad) `kardolid Phl; kardoli `võimesega läksid sõrmed atto LNg; kupatud kardulid, koorega keedetud; kardolil oo `loodos all, kui nad üsna vähiksed oo; ladosed (laiad) kardulid olid `ennem sedä kui võigod kardolid Mar; `väiksed viuli kardoled, isi eäd kardoled küll; viigud kardulete varde ots, kui karduled `õitsend saavad, siis kasub neoke `väike tõrt; viinapunased oo pikergused karduled, kui tuult saavad, siis süüma jäuss ei kolva Vig; `seitsmema külvi nädali sees oli odra kül'v, kardulid olid kõige lõppus Han; `kardulid `tehti vanas kuus. kui läänetuul, siis `olle iä `karduli tehä Var; `kirjud `kartuled, kollase ja sinise `kirjud (teat sort); kui [lepal]

ümmargused urvad oo, siis et `kartuli kasu oo iä Tõs; kui madise päeval oo tuul, siis ei tohe kartuld maha teha, ussitavad ää Aud; taani karduled oo libedad Tor; `jaaka päeval `luudass `kartuldel magu Hää; kui kuuse käbisi pal'lu, siis on kardule `oasta Kei; kardulas aab idud vää'l'a HJn; ega muud siemet idaneda ei `lastud, enne kui maha sai `pandud, ainult kardulisiemet JõeK; `valge `pilvetega taheti ikke karduleid teha, kui neid `suuri `pilvemürakaid `taevas `jooksis; kartulid `pañdi vanal kuul [maha], nuore kuu `reedel `panna pidi olema sama ia kui vanal kuul JJn; vanal kuul tehakse kardulid, kui noorel kuul, siis aeavad kasu taga, kasvatavad `pialsid TÜR; `enne olivad viina punased, nied olid kõige paremad viina kardulad VMr; turgi `kartul on varane, ku akkab `pialist kasvatama, siis kohe `alla kua IisK; roosad `kartulid on muredad. lähvad `keetmisega puru; `kartul kua puhastab `põldu, aga sa piad kaks `korda teda `äästama raud äkkega Trm; kartulivakk `pantse kuhjaga, viljävakk `triiki; kui kuuse käbid ladvan, tee märke kartulid, kui madalan õksa küljen, tee madala mua `piäle; vanass õlema kartulid vähä õllud -- kivi`laudel `seisnud kartulid `veikse kotikesess, jõõlu esimäsel pühäl `anti `katsu Kod; `kartuli `äästamise äkked `ööldi et karuäke Pal; täo ei ole kardule kedägi kasunu, kui terä til'lukse; meeriku kardule om kige varalisepe; silmilise kardule om suure ja suure nisa ja pommi olli küllen ku na kasusive Hls; kardule tetäss tävvel kuul, siss tulev ümärikse kardule, ku kasu aal, siss aave pikä kasu taga; kige päält olli viinakse ja `mandlekardula ja `kärplese ja veripunatse, siis tulli sinitse; latse näruse `kuursiv kardulit, nüid silmä kikk `sissi jätten Krk; muud `kartuli `sorti es ole ku `väikse verevä, viimäte tulliva meerike, nüü olli suuremba ja `pik'ligu nigu käki; meerike saeva `varra `valmiss, jaka `päeväss sai joba võtta, siss joba liigutedi `kartul ärä Puh; kui `kartuli üless tulliva, siss ar'kadraga künneti `kartuld, mõni päiv peräst `künnist ossäglega `äestedi; ku taeväss serätsen tük'elisen pil'ven om, siss om parass aig `kartuld maha panna Nõo; no\_saa õks `vahtsõid `kartuliid; virk `kartul (varane kartul) Har; `kartohli kuku? (seemnenupp) Plv; sangastõ kardolõ ol'liva? `valgõ?, vähälikatsõ?, kobõrlikatsõ?, putõ?; ku `kartolil `väega pallo kasonu, üteldes `narmõ külleh Räp || fig Palju pikergusi kartulaid söönud (tüdruk käima peale saanud) Rap

b. toit, toiduaine; loomasõõt `piimaga `kartuli `pilgud Jõh; kupatud kardulid oo, kus koor peal ja siis keedetässe; kardoli ja tango leem Mar; pooled kartuled (pooleks lõigatud kooritud kartulid) ja liha Vig; liha supp kardola `ilpudega; nüid saade `sooja kardulast või `kõrba Mih; `umpsed kardulid (koorega keedetud kartulid) PJg; `mundrega kardulas Kei; `väiked kardulid lõigati `kat'ki, `tehti segapudru `tangudega Amb; mure kardul ei kannata `põrmugi `kieta Kad; `küpsed kardulid Iis; meie jut'itama kartulid ku kuarega kiädämä (kartulil kooritakse üks riba ümberringi, et sool imbuks sisse) Kod; `mihkli päävast tapeti lammass, kiedeti `kartuli ja koalika puoled Pal; `terved (koorega) `kartulid; keedetse `kartulid, liha ja soosti -- sij rasva vedel jääb soostist Äks; kardulad on kijnä, siad võivad süia saia Vil; `vijge kardule (keedetakse soolases vees koorega või ilma); lihage või rasvage keedets kardule, sis pannas para `viisi `lijmi, üten leemege süväs; leemege kardult keedime, `rasva raasike ja `tangu, `luškuge seime; ennevanast es ole kardult ollu, `süüdi `tempi ja `ernid Hls; jahudege kardule (jahupuder, millel kartulid sees); piimäge kardule (piimaga kartulisupp) Hel; `siale söödäd iki kümme `puuta jahu ärä ja `kartuli kah, siss om ta söönu, siss tulep rasu Ran; kapst om rasva raisk, `kartul aab näl'lä majast `vällä Nõo;

tsiga om `säände luum, kes `väega pal'lu tarvitab üvä ja `kartuld Ote; Nuu ol'li\_kuiva\_`kartoli?, kooriti är?, sõss keedeti, nõristõdi liim päält är?, raputõdi häste jahutsõs, üteldi puhedu_`kartoli? Ürv; sakõ? kartoli? (kartuli-tangupuder) Plv; `lühkese leemega kartolõ? ~ `väiko leemega kartolõ? (mooritud kartulid) Röp || fig sel silmad üsna vesised (vesisest kartulist) Mär

Vrd kartles, kartohk, kartuhvel

kartuli- Vt kartohka-

kartulijader – VNg Lüg Jõh Iis Kod *karduli adraga aetasse karduli vagusid `kiini ja `lahti Iis -auk* maasse kaevatud kartulihoidla loob (loobib) `karduli ougu `lahti Rei; *karduli auk, kividega saab sihist laduda* Var; *kardule auk, kaevatakse moa `sisse auk, mõni paneb õled `ringiratast, karduled `keskele* Nis; *tegin karduli augule lae `piale* Iis **Vrd** kartulihaud -aun pikk kartulikuhi – LNg Mar Pee Sim Trm Lai Plt

kartulijema 1. seemnekartul *Eks ma ole vana ja `mulla `karva nigu `kartuli ema* IisR; *`kartuli emä, toda enam ei süü luum, tol om jõud ära lännu* Ote; *`kartuli emä aap poja `vällä ja esi kõdunass ärä* Rõn; *`kartoli emä omma_nii ilusõ viil et, keedä_vai äe?* San

2. fig rünpilv *kardulit pia siis tegeme, ku kardulaemä `taevan om, ümärikse `valge pilvekse, mügärikse ku kardule* Krk

kartulijahud = kartuliauk – Nõo Ote Röp *`kartuli `auda pandass seemne`kartuli ja `kuupa pandass söögi`kartuli* Nõo; *`kartuli aud om maa sisen, mis päält `kinni matetas, õle pääle, muld pääle ja `valmis* Ote **Vrd** kartohkahaud -jahu kartulitärklis – Kad Äks Lai Nõo *`kartuli jahu pannasse marja supile* Äks **Vrd** kartohkajahu -jõhke = kartulipuder *Vanasti `õel'di küll nõnda, et teeme õige täna `kartulijõhket, et tämmindi on ääd jõhke`kartuled, tahedad* Hää -kali (rukkijahust, kliidest ja kartulitest küpsetatakse pätsike, sellest tehakse kali) *`kartuli kali one pehme, tämä ei õle nõnna pruun ku linnasse* Kod

kartulijkajak pasknäär *`kartulikajak om nisukene `väikene varesse `muudu lind, ku `kündset nurmen, siss lassiva vao taka* Nõo

kartulijkaste kartulitega söödav kaste, soust *praen mõni kild liha ja teen `sousti, kardule kastet `tehti ikke enni* Mär; *rasva tibinättest saab iä `kartuli kaste* KJn; *`tuudi viil räeme suullim, pidit tolle ka ärä `kastma. tilgake `piimä `panti `pääle, tuu `olli `kartuli kaste* Nõo **Vrd** kartulikastus -kastus *kardule kastus* = kartulikaste – Hls -kelder nüid *kutsutakse kardule `kelder, `enne oli `tuhle `kelder* Juu -kirss fig (piiritusest) *suure rikka mehe jõive kirsi `veini, `vaese teive kardule kirssi* Krk -konks *kartulivõtmisel kasutatav kõblas, konks `kartoli `konksoga noppida `kartoli, `kaabida maad* Vai; *kardula konks, neid oo kolme aruga ja kahe aruga* PJg; *karduli konks oli, sellega konksiti kardulid mua siest `välja* Sim **Vrd** kartulijkook, -kraap -koobas = kartuliauk *`kardulite jaust tehasse `niske õõnestik moa `sisse, `karduli kuobas* Trm **Vrd** kartulikoop -kook<sup>1</sup> = kartulikonks – Jõe Kuu Hlj IisR Hi VJg Iis *`karlikouk ja kriuk meil ika `üelda* Jõe -kook<sup>2</sup> – Lüg Hää Kod KJn *Lapsed `paännime `kartule `liipusi palava pliidi pääl, tegime `kartule `kuukisi* Hää; *kartulikuagid `testi vanass, kui kartuli `tärliss teed, mes `välja puõrsid sidess, niid takud `pañti kuagi `ulka* Kod -koop = kartulikoobas *`kartuli kuop, mõnel puol on kividest `tehtud, lagi pial ja* Lüg; *`kartuli `kuoba pääl on ka `luuki* Vai; *vanass õlid kartulikuabad, nüid on `keldrid; mullass põrand on all, `laudess katus piäl ja uks õtsan* Kod; *Ütte `paika teivä kõik kañdimihe oma `kartulikooba* Rõn **Vrd** kartohkakoop, kartuliauk -korp *kardule korbi oo*

`rostoi korbi. kardule pudrule pane võid, `piimä sekkä -- mõni tiiib segämine kardule pudrust ja paksu piimäst; `pal'la liidi pääl teive latse kardule `korpe (küpsetasid kartuliliistakaid) Hls **-korv** kardula korv, `ésteks teeb kõrvad (~ sil'mad u) `kül'gi, niikaua kui õrred `sisse, siis akkab `korvi punuma Juu; `kartuligorvil võib `panna teistpidi neli, teistpidi kolm [laastu põhja] Trm; `kartuligo'vid kasvavad ärä (koguvad mulda ümber), nõnna `rasked ja mullaga koon Kod **-kraap** = kartulikonks – VNg Kad Krk Kan

kartuli|kuhi talviseks säilitamiseks õlgede või põhkude ja mullaga kaetud kartulihunnik kui `kuopa ei õle, siis tehä `kartuli `kuhjad `põllule, `panna `kartulid `unniku, õled ja muld `pääle; kui õli jalg maad maa `pinnast allpuol, siis õli võru `ümber, õlest võru, `muidu `külmäs Lüg; kardule kuhja `ümmer pannass keerudet õle, õlerebane Krk **-kukk**<sup>1</sup> kartulivagu – T Krl Plv Röp tinavu `aasta om `kartuli kuki vett täis Nõo; ai `kartuli kuk'ke Kam **-kukk**² kartuli seemnenupp `kartuli kuku – nu ommava rohilatse Kam; kardole kukast es `kausta[?] `kiäke, `sijmnet Röp **Vrd** kartulinupp **-kupits** (ümmargune) kartulikuhi kardoli kupitsal `jälle üks ainoke pea Mar **-kört** (vee või piimaga) vedel kartulipuder `kartuli kört õli sie, et pani `kartulid `katla, `tampis `pienest --, pani vett ja siis pani `tirtsukese `piimä ka_s jäi `niisukene vedelik Lüg; minu vanemad `ütlesid `kartuli kört, nüid kutsutakse `kartuli tampsupp Kei **-kühvel** karduli `kühbel Mar; karduli `kuhja `aetakse `kõrgele karduli `kühvliga HJn

kartuli|labidas 1. tööriist kartulite väljakaevamiseks van `enni vanaste `tehti, raioti puudest karduli labidas Mar

2. pudrumänd – Kei

kartuli|lamp Kartul õli asetatud mõne veikese plekk topsiku `õtsa vai mõne veikese kluasikese piale nii, et ta `õhku ei annud. Kartuli sees õli kas plekist `tehtud peenike toruke ehk õli peenike kluastoruke, kos sees taht õli. Topsikus õli eli. Niisuke õli kartuli lamp Trm; sõdaaeg kui tuld es õle, `tehti kartulilambid Kod **-leem** kartulisupp sea jalad keedetasse karduli leemega Mar; mõnel oli `kaapsaleem, mõnel oli `kardulaleem Mih; `kartuli leent keedeti iga pidi, kas `tangudega, või `lasti jahu `piale, vahel `pañdi kaalika liibud `ulka, keedeti `värske liha ehk piimaga Lai **-leib** kartuli `leibä `testi, `pañti leeväle kartuli `putru `ulka, sae `valge leib Kod **-lõik** kartulitükk, -viil akkan suppi `keetma, `lõikan koali ja kardule lõegud `val'mis Juu; `ennem `pañti kopsud ja maksad `keema, `kartuli `lõika ja kaalid Plt **-maa** kartulipõld kardole maa käis ike, rukki kõrre järel, siis sai ilusad kardulid Mär; suivili läks sis jälle `kartulemaa `piale ja `kartulemaa läks, `sõnna kus rukis ära lõigati Koe; `üeldi et tiha `erned `kartulimaa `piale, siis on `ästi pal'lu kõdrussid kül'les Pal; vanast `küinti ja `äestedi kardulemaa läbi, et kardule, mis mulla `pindel ollive, nii tule `pääle Krk **Vrd** kartohka-, kartuli|moo

kartuli|moo koristatud kartulipõld `kartuli muud künnetäss ja `äestädäss San; tegi `tat'riku `kartuli `muulõ vai kohe taht liiva maa `pääle[?] Urv; mul' veit'kese `kaara ol' säl `kartolimuuil Plv; Kardolemuu om viil läbi korjamada, taht inne külmä harkadraga läbi laskõ Röp **Vrd** kartohkamoo, kartulimaa **-muld** (koristatud) kartulipõld – Nõo Kam San Rõu tulõva `aasta tulõva `kartli, siss om `kartli muld Kam; Nisul pidi olõma jäl\_hüa maa, kas `kartolimuld vai Rõu **Vrd** kartohkamuld, kartulimaa **-mutt** kartuliader muttiga `aeda `karduli vagusi, sie one `karduli mutti VNg; kardula mut't on kahe õlmaga, mõlemald puolt lükkab `mulda VMr **-noppimine** kartulivõtmine `karduli noppimise päev oli viisteist

*kobika, pärast akketi jo kolm`kümme*nd `andama VNg **-nott** = kartulipuder – Phl **-nupp** kartuli seemnenupp `kartuli nupud on vekesed munakesed pialiste küljes, rohelistes Trm **Vrd** kartulikukk **-nurm** kartulipõld sigadele `anti `maarjapäevan võti kätte, sia lätsivä `kartuli`nurme, `songseva ja esi `toitseva `endä Puh **-panek** = kartulipanemine `aasime karja jo `enne kardulepanekut `väl`la JMd; `kartoli panõk om käeh, vaja `korve `otsi Plv **-panemine** seemnekartuli muldapanek oli siis kardulipanemine või noppimine või, siis oli ikke pidid vara olema seal [põllul] Kad; `kartoli `pandmine `sündü õks vanakuu otsal, sõss `kasvi suurõ\_ ja \_hüü\_ `kartoli? Rõu

kartuli|pealsed 1. kartulivarred juo `alla otti `karduli `päälised VNg; oleks natuke `vihma tuleks, et karduli `pealsed soaks `jõudu HJn; kartuli `piälsitegä `süütsimä [sigu] Kod; rostö? om väega kaholik kardola päälisile Röp **Vrd** kartulivars

2. kartuli seemnenupp – VNg Lüg

kartuli|pesa ühe varre alla kasvanud kartulid *paksud `pilve `rünkad, paksud `pilve tükid* [kartulipanemise ajal taevas], et siis kasvavad suured karduli pesad VMr; ulga maa taga, mis sa üte kardule pesä näit Krk **-pilk** kartulitükk, -lõik – RId VJg `anna `mulle üks `karduli `pilku, ma närin senegi `otsa VNg; `pannu pääl `paistetud `karduli `pilgud Lüg; `kartuli `pilgud on `lieme sies Vai **-pirukas** kardulipiirakad minä tegin nisukuarikuga, karduli puter `sisse, panin kuyrt ja rükki jahu Kod; kui jäi `kartuli pudru järele, siis `pañdi muna ja `tangu ja - - `küpsis leeva sees ära, oli `jälle piirakas Lai **Vrd** kartohkapiirakas

kartuli|puder karduli pudru – kardulid tambitasse nuiaga `katki ja siiss pannasse `piimä ehk koa võid `sesse, oo apupiimägä ea `süüa Mar; akkasin kardole pudro `nuutama Ris; tiumehele `pañdi karduli `putru `karpi, siis tiumies pani seda leva `piale või asemel VMr; kui vähe `piima, siis karduli pudru on kohe rabe Kad; kardule puder lihage keedet, rasu pääl [on] parep kui soolane puder Hls || fig (lõtvadest kätest) siul o kardulepudrust kae, ei viisi nõud näpu vahel `kinni oida, muutku lirts ja lorts laset nõu maha Krk **Vrd** kartulijõhke, -nott, -sonk, -supp, -tamp, -tramp, -varts, -või **-põld** kardulepõllul sai `mõisas `käidud [tõöl] Kos **Vrd** kartulimaa **-päev** kartulivõtmispäev kaks`kümme`nd `kartuli`pääva oli `moisa teha meil iga sügise VNg; kuus vakamaad oli sui`vil`la lõigata, kuus kardula `pääva [mõisas teha] Jür **-pärm** karduli `pärimi `tehti, kardulid tambiti pudrust, `pañdi `pärimi `ulka, raasuke sukkurt, siis `seisis pudelis; vanast `pañdi kanepi takude `sisse karduli `pärimi, `kuivas sinna `külge ära, sialt takkude küllest `liuteti seda pärimi Iis **-püss** hanesulest mängupüss, millest lastakse kartulikuule `kartuli `püssid, ane sulest `tehti, `veike puu `varras `sisse, `tõise `otsa `kartuli pilk, `torgiti tagant `pulgaga, tegi `suure sumaku, luht läks `vällä, `kartuli pilk `lennas menema Jõh **-raud** `Kapsa`raiumise raud oli kõver ja `vinkles - -, kardula raud oli `sirge Jür **-roog** vedel kartulisupp – Ote Kan `kartoli ruust saa es kõtt ütsindä täüs, pidi ka `leibä ja lihha `süüämä Kan **-saak** Kui pihelgad `õitsevad, et `valged üleni, siis [on] ia `kartulisaak sügise Lüg; kui kuuse `kurtisi on palju, on tugev `kartulisaak Mus

kartuli|supp 1. kartulisupp kui piimaga kardulisuip, siis `tangu ei `panda, vašt pannase, vahel lase `piuga nisujahu `piäle, et siis vedel enäm `tummis oo Var; `kijtsimä kartulisuppi ja makarul`lid ulgan Kod; `kartuli supi `sisse pannasse mõnikõrd `tangu, mõnikõrd jahu ja mõni kõrd keedetse peris ilma Äks

2. (vedel) kartulipuder – spor V `kartoli pudro ol'lij? `kartoli supp Kan; kartoli suip om tambitu kartoliist Urv; vetel' kartole suip `suurmidega Röp

Vrd kartuli|puder, -roog, -söök, -tükk

kartuli|tamp kartulipuder tänä on `tambi `õhta, `tiemä `oige `karduli `tampi VNg; `pernanõ tek'k `lõunõss kartuli `tämpi, `piimä `anti kah pääle servätä? Har **-tärkliis** kui kartuli `tärkliis teed, riivid kartulid ärä Kod; [Kissellile] pandas midä makõd ka sisse ja `võetas `siätäs `kartoli `tärkliist ka sisse Rõu **Vrd** kartulijahu

kartuli|tükk 1. hrl pl lihaga keedetud kartulisupp – Hi `kardle tükid Phl **Vrd** kartulisupp

2. kartulipõld ühekorra olin `mõisas `kartuli tükil Ksi **Vrd** kartulimaa

kartuli|vagu sügise `mennä `kartuli vagosi `lahti ajama Vai; sahk`atra tarvititse vesivagusid aeada ja kardulivagusid aeada Mih; kui ma `mõisas `kartle vau pial olin Ann; `kartuli vaod `riiki vett täis KJn; kardule vao arja om viijl viij sijst välän Krk **-vars** hrl pl = kartulipealsed `kartuli `varred on vägeväd, ilusad kõhe Lüg; kardule varred saavad sügise kokku riisunud Mär; kül'ma ale võtab kardule varred ää Rap; kardulivarre annave kah rohikat `värmä, kui na ärä keedäd, siss om `siande ilus paks värm Hel **-varts** (vedel) kartulipuder – Kul Vig kardole var'ts, ei ole pudru egä ole leem, tambitasse `katki, seoke möl'ts oo Vig **Vrd** kartulipuder **-või** = kartulipuder – VMr Hls kardule või tetti kardultest, `panti jahu sekkä et `luškuk võtta; keedeti kardule `viijge, tambit purus, võid `panti ka raasike sekkä ja `piimä, sis sij ol' kardule või Hls **-võtmine** kartulisaagi koristamine kardoli `võtmesega läksid sõrmed atto LNg; sügise tuli lina `kiskumene, kardula `võtmene Kir; `kardoli `võtmese `talgosi `tehtod koa mette, `võt'sid isi Lih; [vihma] uug tuli, teene läks, sügise `kartuli `võtmise aeg on niisugused ilmad Pal; `kartoli `võtmine ol' põlvilõ? Rõu **Vrd** kartulinoppimine **-väli** kartulimaa siis [mindi] karduliväliale, kardulid `võtma Sim; sügise karjuss ul'k sigadega kartulivälide piäl Kod **-õun** kartuli seemnenupp `kartuli õunad kasuvad `päälste `otses Hää

kartun¹ `kartun (-duun) g -i hulgu oh sa ilma `kartun küll; karduuñ ulgub `ilma kauda Hää

kartun² kartuñ g -i tubakasort `kartuni tubakas `ol'li peenike ja `pañdi piibu `sisse Tor **Vrd** kartus³

kartus¹ `kartu|s g -se R (g -sse Lüg) Jäm Khk Kaa VII Põi Muh Rei Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Saa spor K, Iis Trm Hls, -ss g -se Trv; kartuss Puh hirm, pelgus se tuleb `kartusest ja `ehmatusest se `krambi`aigus Jõh; mool pole `kartust midagid, küll ma oma asjaga `valmis saa Jäm; `kartuseeta inimene, täma äi `kohku `kuskilt tagasi Khk; teitel põle `kartust siis ühegi asja juures Muh; ikke `kartuse vaim on inimese sees, ikke `vaatad tagasi, kui pime on ja Mar; nägu üks `kartus `ol'li sijst, et laev ukka läheb Hää; süda `kartust täis Ris; nüid ei ole änam nisukse asja jures `kartust, aga ennem inimesed `kartsid `kangesti - - neid `nõidasi Hag; see mud'u tühi `kartus, see põle kedagi `ühti Juu; `kartus tuleb kätte Kos; vie `kartus, kardab kui vette peab menema VJg; `kartuse värin Trm; suure `kartusega läks alati `mõisa Plt || hädaohtlik, kardetav siis on `kartus sii `käia Rei; seal on `kartus käia VJg **Vrd** kardus, kart

kartus² `kartu|s g -sse MMg, g -sõ Vas; `kartu|s Röp, -ss, -sõ Se(-r'), g -sõ

1. nokaga müts poisil om `kartuss pääh, nigu lakat's; `kartusõl `murdu lakk ar? Se **Vrd** karts

2. (riidesort) *kartus* on üks karvane riie MMg

kartus³ `kartu|s(s) Kad Kod Hls Krk Kan Krl Plv Se, g -se Pär Kad Kod Pst, -sõ Rärp tubakasort `kartus, *pienike leigatud tubakas; kartuse tubakas oli `kärpide sies - - pienikene leigatud nõnna kui `narmad; `kartuse tubakas, seda `pruukisivad ninasse Kad; `kartustubak olli paki sehen, peenikeses är lõigat Hls; miu esä muud es `tõmba ku `kartus tubakut Krk Vrd kardus, kartun²*

kartus|hain (taim) `kartushain `vahtsõ maa vilä sieh [kasvab] Vas

karu n, g *karu* (-o) R eP M T Lei; *karu* u *karro* San, hv *karo* Kan Plv Vas Rärp Se, p `karru R Puh, p *karru* Hel

1. a. *pruunkaru* (*Ursus arctos*) *Mies* kui *karu* Kuu; *Unine* kui *karu* Hlj; *Karugi* `pannasse `tantsima, *sis* `saadik viel `lapsi ei saa sõna `kuulema Lüg; `Sõisab jalad `arkis nagu puu *karu* Jõh; *karod mõrisõd; karo* `immo `talvel käppa, `metsäs omas pesas; *karol* on `üeksa mehe ramo ja ühe mehe miel Vai; *Karu läheb kallast `mööda, karvad jooksevad maad `mööda* = heinalabu vedamine Jäm; *see nda kut karu teeb tööd, nii pailu `jõudu, nda kut karu rügab Khk; Kudas `sõuksel pole `jõudu, mees kut karu Põi; Leib oli must kut karu sitt Emm; Karul oo ühüssa mehe rammu, aga ühü mehe `mõistus Han; (lapsele:) karu ja uht sööväd su ää, ää mine `metsa Tõs; Kissi karu liha `ollõ süen, sie `ollõ iä kidi närijä Khn; `peale `jaani karu lõi käpaga paeo koore `kinni, siis suge ei saand PJg; kis midagi ei tee, just nagu karu imeb käppa Hag; laisk nagu va karu Juu; [lapsele:] ära karju, karu tuleb, viib `metsa, kasvatab karust Trm; tõene karu õlema mussem, tõene al'im, `tükmä kallale; karu imemä käppä talvel, kuñni `küinläpääväni `üste, peräss tõiss Kod; nägi unes, et karu võt'is käpade vahele, ma `ütsin, soad ia mehe Pal; `rühmis tüüd tehä ku karu KJn; ku laut olli ärä nõiut, tulli karu `sisse viia, siss `nõidus kaob ärä; karu lääb märdipäevän `pessä, `küündlepäevän käänd tõise kül'le, `maaripäevän tule `vällä Krk; karul om `ütsme mehe süä ja üte mehe jõud Hel; situ ruttu, karu tuleb, kui sa_i situ, siss ta pureb Ran; karu `murdna inimese ka ärä. `võtna inimesel künnäpu väl'lä sällä sehest ja söönä ärä tolle künnäpu, muud ei `tahtna Nõo; pääle `küündlepäevä - - siss karu sil'm juušk vett joba Kam; taa murd tüüd nigu karo Kan || fig *Karu lahutas `ahju* (lapse sünnist) Lüg; *Vana karu ei õpi `tañtsma* (vana inimest ümber ei õpeta) Han; *karu varud undi pulmad, kui `vihma sajab ja päike paistab Mih; Karust ei saa karja `koera* (ul'akast või joobakast ei saa ääd `nahka) Hää; *karu seal `jälle `nurmes käin ~ murn seal `jälle maha* (sünnitamisest) Ris; *karu `vistleb kui päev paessab ja vihimä sadab Kod; karu söövet või `leibä, ku päe paist ja `vihma satass Krk; lähäd sutt pagema, lõvväd karu kate pojaga iüst* (satud halvast veel halvemasse olukorda) Ran; *Kat's karro ei saa üteh pesäh ellä* (kaks kanget, ägedat ei sobi koos elama) Rärp*

2. lastemängudes ja pulmanaljades esinev tegelane, sageli maskeeritud inimene `lapsed `juaksevad kive `otsa, kie kive `otsas ies on, sie on karu VNg; *karuga sõit, `võera `rahvale `sõitsid `vasta karuga, kui teene pulm - - `sisse tuli, üks mees oli käpuli, teene mees `istub `sel'ges Vig; vanass pulman `tehti `nal'ja ja mängiti, karu lõegati - - karu `tüydi `sisse, kasuk karupite sel'jän, karu tõmmati rihmadega `kiñni ja akati `lõikama - - lõikaja - - võit' kuaritud kvaliked `väl'jä, et niid õlema karu munad, ae tüd'rikid taga näiegä Kod; ma `teie ka Einole karu (üks lööb teisele pihta, öeldes "karu", seejärel põgeneb teise eest) Ote; *karo**

`piñki `mäñgmä (Üks mäñgijaist – karu – seisab kinniseotud näoga seina poole. Teised mäñgijad küsivad ükshaaval karult, mitme sammu kaugusele nad peavad minema. Kui mäñgijad on kohtadel, läheb karu neid otsima. See, kelle ta esimesena leiab ja ära tunneb, saab uueks karuks) Se

3. fig tungraud – Hää

Vrd kahru

Karu² n, g karu Pal Kan(-o) Har Se koeranimi suur karvane koer oli meil, Karu Pal

karu³ n, g karu piklik heinahunnik – Rid Pär Hää karu - - ta jääb nisuke õhuke, teeme karud, need kuevavad paremene ära Rid; ein `pantass karuss, ein kuevab karus ära Hää

karu⁴ kõhu karu kõhukelme – LNg

karu⁵ karu = karune se meil naa karu ~ karuse äälega kukk, akkab `laulma `söukse suure käre äälega VII

karu|hein (taim) `kõrgema maa peal, [kasvab] ristikein ja karuein ja, krook lihed, ei ole soo, aru maa on Pee **-höövel** punnhöövel karu `üüvli aab punnilavvale abenid Ote

karu|jaht Lüg Krj `talvel `tehti `põtra `jahti ehk karu `jahti Lüg || fig `lauba `õhta tuleb karu `jahti `minna (ehale minna) Krj **-jõhvikas** (taim) – Lüg Krk karu jõvike `varred, `mustad üvad on jusku `piened `erned Lüg

karu|kaar = karukaer – Kod Krk TLä karukaar annab ise ilosass `põhku küll riisikeenä siden; kui külm keväde, lüüß rükki karu `kaara täis, kos külmä põhjaga mua, siäl ta `rohkem tuleb Kod; karukaar om rüä sehen, serätse nigu liblu om kül`len, om serände araline; karukaara solgiva leevä ärä, leib olna mõrru, ku karukaar `sisse jääb Nõo **-kaarane** a < karukaar ärä siält õssa rükkid, siäl one karukaarased rükkid Kod Vrd kahrukaarane

karu|kaer rukkiluste karukaer, sie on `jälle üks umbrohi, mis kasvab rukki sies, kui on paks rukki, sial teda ei ole; kui on pailu karu `kaera sies, siis on leib must ja ull VMr; karu kaerad, rukki sies - - ühel puol `ripsed, kolm iva `korvi nii nagu latakas, `ästi pailu annab siemet VJg Vrd kahru-, karu|kaar, -katra, -kaur, karuskaar

karu|kakra kollane karikakar `ristiku sies `kasvab, sie on sie karu `kakra vai, sie on esimise `numbri `maksa rohi - - `kõllase `õiedega Jõh Vrd karikakar **-kalmuk** pl karukalmukad võhumõök – Saa **-kaste|hein** (rohhtaim) karu `kastein kasvab mättsas, teda ei taha loom ka, juured nõnna et raiu `kervega `väl`la Plt

karu|katra = karukaer meil õli karu `katra, nüüd on karukaer, mis rukki `sisse `kasvab. `jäävad nagu lesemad. `tuulamisega jäi ikke `sisse karu `katra. täda on `suured kobarad `õtsas Jõh **-kaur** = karukaer – Lüg Jõh Vai karukaur on `kange `külmä kevädega `viljade `sisse toppimaie ja rukkide sies `kasvamaie; karu `kaurad `tieväd `leivä `mustast Lüg; `peldo on karu `kaura täis Vai **-kell** rohhtaim (Pulsatilla) karu `kellad on `pruunid `lälled, `kella tahulised VNg; karukellad, nied kasvavad liivases muas ja `õitsevad ja pruunid nupud on sial otses, ripuvad `alla `puole VMr; karukell - - nad on iad inge `matmise `vasta Sim Vrd karukäpp **-kold** kold, sõnajalgtaim (Lycopodium) Vahi, karu `kollad - - `juoksevad pikkalt nigu nüör mätta all edasi IisR; karukolladest tegime `lehmil raitsid päha Saa; `nõmmede peal on karu `koldasi HJn; karukõllad kuuse metsa all, maad `müüda kasvavad, `pehmed okad küllles IisK; nõiakõllad on lühikesed, karukõllad on pitkäd Kod; karukõll kasvass maise ja suu pääl, lää maad `müüdü edesi. me teime neist `ruune kirikuss Krk Vrd karukäpp

karu|komm vastupanija, kangekaelne vana Märts om vana karukomm Krk **-koobas** `metsas on karu koobas, `samblist ja puu rädist teeb `valmis Krj **Vrd** karukoop **-kooga** lastehirmutus – Krj **-koop** = karukoobas – Trm Hls **-kusilane** pl karukusilased sipelgas – Kod MMg **-kuusk** (taim) karukuušk om `okslane, mis ütsikult kasunu Hls **-käkk** karu kääk kanepitemp – Krk

karu|käpp 1. katuse unkalaud (kaks ristamisi lauakest unkaaugu ülalpoolele, otsad üle katuseharja, sag karukäpa, kullipea vm kujuliseks lõigatud) karukäppäd `onvad `otsa `lüüdüd, `muidu tuul kisub `kattust, `kutsuta karu käppidest Lüg

2. (taim) – Mus Muh Tõs Kos VJg Trm Hls karu käpad oo nagu `imbead, misest mesilased mett `korjavad Muh; karukäpad, ühõd laiad karvased lälled VJg; karu kõllad = karu käpad Trm **Vrd** kahrukäpp, karu|kell, -kold

3. pl karukäpad heegelpitsi või kinda muster – Phl; karukäpa kiri kindakiri – SJn

4. fig karukäpa imeja (kade inimene) – Trv

karu|lakk (sootaim) – Lih Kse Han Var Tõs karulakk, `seoke suur, mätaste pial ta kasvab, mustad `seemned ja terad, karulakka kõik mättad täis Lih; karulakk, `seoke kasvab vesitsema maa pial, tuti `viisi aeab oma laiali, laka `viisi vaob `ümber`rinki, ümmargune [vars] naasama kui jõhv Var; karulakk, pisut kollakas roheline, `samla `moodi roheline ja nisuksed mustad tutid kasvavad `talle `otsa Tõs

karulakõnõ pl karulakõsõ[?] Karula elanik – Rõu

karu|lank karu laänk roigasaed – Var **-lava** karu varitsemiseks laudadest või okstest tehtud alus karulava `testi kua - - metsä `servä, kos karu käis `kaara. puud mes kašvid, kos õlid ligiškku, `pañti lat`id `õkse `piäle `riissi ja töõsipidi `riissi. mehed õlid piäl - - laškid karu. muass ei tõhi karu `laska, tämä tuleb kallale, ku aad tämä vihale Kod || fig vana, lagunenud maja vana karulava om, või sii kelleki maea Krk **Vrd** karulaud

karuliin → karuline

karuline karu|line g **-lise** Hls Krk, **-liin** Hel, **-linn** g **-linna** Hää 25-kopikaline hõberaha; rootsiaegne paberraha karulinn on kakskümmend viis kopikud Hää; kaits karulist Krk; vanast olli panku ja karuliin, seantse täheks paksust `paprest Hel

karulinn → karuline

karu|lüpsik taim, harilik kellukas meie kutsuma karulüpsiked, neil o sinised eelitsused Kod **-mari** karusmari Lüg Jäm Phl Trm Vil Trv Hls Krk kikkerperid `kasvavad siledäd ja karu `marjad `kasvavad `karvased Lüg; arakmarja ja karumarja, ütevahe kattev na ärä, allituss tulli `pääle Krk || metsviinapuu või humala vili – Kod **Vrd** karune, karusmari **-murelane** sipelgas puu sies eläväd ja `suured, neid `üeldi `enne karu murelased Lüg **-mustikas** (taim) karu `mustiked, suo pääl `kasvavad, üks must terä, `niske nagu `mustikes `varre `õtsas Lüg; karumušsik oo nagu mušsik, mussem ja vähäm mari Kod; Karumuštikas kasvab kuuse metsa all. Elajad tunnevad ära, ei söö karumuštikast `ühti SJn **-mätas** sinine käoking – Mus **Vrd** karupesa

karune¹ a karu|ne g **-se** Jõh S(-o- Hi) L(-o- LNg Mih), spor K(-o- Ris) Kod Hls Krk; g **-sse** Khk, **-tse** Muh Han Mih Krk; **-nõ** g **-tsõ** Khn

1. a. karvane, karvadega (udemete, sulgede, ogadega jne) kaetud või varustatud niid on suured karused kraed, palitutel ja meeste jõkkidel ka Jäm; karuse `jalgega kana (suled jalgadel); kõige karusem kala on üljes Khk; Kellel karused käed on, see pidi rikas inimene

olema Pöi; suur karune abe oo; karutset pidi kasukas; Sile läheb karuse `sisse = käsi läheb `kinda; aa arud laiali, kihuta karune vahele = obune pannakse `vankri ette Muh; sa oled karune kut kuuse türu Emm; [mehärg] nii karune ku egavene patakas Rid; karune koer; karune kael Mar; kus sa lähäd selle karuse lõuaga Mär; `estess oo lina karune (kui lemmes küljes) Vig; Libe pistab karust = kinda kättepanemine Han; tõhk on karune loom Var; ei ruogiss neid ää, oma karust abõt Khn; karost tikerbärid Ris; karusest `välja püöratud kasukas VJg; kes karune, sel ää mesilinnu õnn Hls; suu puha karune, suu kik'k `karvi täis; küünär karust, peotäis pal'last = viht Krk; k a r u s e k s t õ m b a m a kaäs tömmab ennast karuseks koera kohe (ajab karvad turri); kana luksub, tömmab karuseks ennast Khk; k a r u s e d m a r j a d karusmarjad – Lih Aud Pär PJg Tor Saa SJn karused marjad ette magusad Tor || sassis, segamini karune pæe; nii karune, sa jo `karvade sihes `kasvand Khk || s karune koer (euf hülge- ja kalapüügil) Rei || (kirumine) ossa vana karune küll VJg **b.** fig (jõukusest) Tuulingu `möldrid olid oma elamisega teiste sias ikka püsut karusemad küll Pöi; Mees läks järjesd karusemags Emm; ta tegiis mu `puhtess ja `pallless, ess jätä mul karust `jalga ka änäp Krk

2. a. krobeline, ebatasane; kare, karm keelika kivi, `kurdlik, karune põllu pæel; karune riie `vastu ihu Jäm; ööveldamata laavad on karused; tee on nii karune kut käristi; `raßsviil (raspel), suur karune puu viil Khk; [kui leotamata] viid `kuivama, leha võtab sure karuse korra `pæele Kär; ihna käi, karune kõva käi; karune jää kui lainetuse `järgi `kinni külmand Pha; Käed on nii karused ja `karpas Pöi; kinel nee [rubid] olid, senel jähi näunahk karuseks Emm; karp on karune koor puu `ümber Käi; nõelutud särgid oo koa karused Mar; need oo `seoksed `pissed karutsed ja jässakad, `seoksed männasagarad, `seoksed `pissed männad Mih; [kui] `viltset lõngad laud olid et venisid, sis raputadi `tuhka `peale, sis tegi need karusemasse PJg; karune tee; viisk ei ole libe, on karusem `käia Vän; karune lõng on jumsuline Kos **b.** jäme, kore, aganane, lustene [kui on] `lustjane vili, siis karune ning kesine leib Jäm; pudru olnd nii karune, teind `perse kibeks Khk; `pooldid oli ju nende aganatega segamine se jahud - - sõtkuti jälle senna [leiva] `sisse siis neid karusid jahusid Pöi; leib oo tänägune üsnä karone, see on va `lustene leib Mar; kui kied `sisse `jäävad, siis `tievad leiva karuseks Ris **c.** ebaühtlaselt, korratult tüükaline, kõrreline labu ots on ka karune veel Khk; põld ühna karune rohuga Muh; igavene karone maa jääb taha kui nüri vigat; karune niit Rei; kui vikat nüri on, jääb karune niit Juu; küll on karune eenäm, alvass aetud (niidetud), eenäkõrred lipendäväd Kod || karune pea kangaspuude sakkepea – VII

3. fig (halvast ilmast, tormisest merest) ilm leheb nii karuseks, sedavisi `eetasse, kui piline ning nii `kange tuul on Khk; Akkab siit `lõuna alt `lõõtsuma `jälle, on nii suur paks karune, `varsti on tuul to'rm käe; Meri oli juba `õhta nii suur must ja karune (kohises, lainetas), `ongi tuul to'rm käe Pöi; Kui akab tuuleviru tegema, siis akab veepind virvendama ja leheb karuseks Emm; ilm nõnna karone ja segane Ris; `tuiskab ja sajab, täna on karune ilm Kei

4. fig tige, kuri keris karuse külje välja (rahulik inimene muutus kurjaks) Emm; naene oo enni nii sile ja lipe, aga pärast oo naa karune et Vig; Oli päris karune ja okki täis, oli paha naise `vastu Han; on sie inime üks karune luom ikka, kui ta teise `vastu pahane on VJg

5. kärisev, kare, kähisev (hääl, kurk) *kurk`aige, sellepärast ääl nii karune* Khk; *see meil naa karu ~ karuse ääleaga kukk, akkab`laulma`sökse suure läre ääleaga* Vll; *harak teeb karust häälid* Phl; *siu kurk ka karune, kurgu karutsess tõmmanu* Krk

6. jäme, labane, sündsusetu (sõnadest) *paigal ajab karussi sõnu suust`välja* (vandumisest) Khk; *karune sõna, ära seda`üttele* Phl

7. -karva, -värviline *suubid isastel`eeti allid olad, lammaskarused allid; kahe karune aeg* (videviku või koiduvalguse aeg) Jäm

Vrd karvane, karu⁵

karune² s *karune* Muh, -o- Mar *karusepäev`enni ikke`ööti -- jaen võtab püti, karone võtab kaks, ja kui oleb`tulle, siis võtte`oopis ää piima* Mar **Vrd** karus³

karune³ a *karune mets, paks mets, kus asuvad karud sies* VJg

karu|ohakas *karuohakas karuõhakat, nied`kasvavad`ninda`einamade`ümber,`suured jah`niskesed nupud`otsas ja, on`niske`lillakas õis* Lüg; *karuuhak mis eieti vahe`pindadega* Khk; *va karuohakas, üks aru täda oo ja kasvab lina`seltsis* PJg; *võera ema sõna on val`jum kui karu ohakaga`peksta* VMr; *praega`pantse karuõhak laada ukse`kõhta sügise, kui kari`lauta jääb. sji on üks vana muene kuüts* Kod; *tige kui karu ohakas, ligi ei tohi`minna* Plt; *karuuhaku`juuri keedets`juuskje`vastu* Krk; *oi tyy om kui karu uhak, kuri ja äkiline* Ran **Vrd** *kahruohakas, karuohess -ohess* karuohakas küll om valuse ku karu`ohte kunagi; *puhass karuohess siin`ommigi* Krk **Vrd** *kahruohass -pea* kangaspuude riidepakk *karu pee poom* Kaa; *ku`alla karupää`ümmer tiir ärä lääb, siss`ütlet: Antsul om ame sellän ~ ämmäl perse`kinni* Hls **Vrd** *karupoom -pekse -pekse, -pikse, karuperse Kellel vanasti oli karupekse`aukus rattä rumm, sääl keis piilu; karupikse auk* Khk

karu|perse 1. õlg- või rookatus viiluauk, ungas SaLä Saa Kod Vil M TaLä TMr Vön San *vädajad olid keind karu`perse august`sisse* Kär; *karu perse tetti õle katuse`otsa* Pst; *karu`persest käis tuul läbi, et aena ärä es koipu. `talve susati õle ehk aenatuust ette, et lumi`sisse ei`tuiska* Nõo **Vrd** *kahruperse, karu|pekse, -persis*

2. (taim) *karu`persed kasuvad põllu peenarde peal* Muh

karu|persis -persis g -e Kaa Krj = *karuperse paljas tule ora läin karu persisest`sisse* Krj **-pesa** sinine käoking – Mus **Vrd** karumätas

karu|pidi *karu-* S L(*karo-* LNg Rid Mar) K Kod M Nõo TMr

1. *karvust kinni, juukseid või peadpidi; kakeldes, tülitsedes* *Olid seal`jälle karupidi koos olnd, teine peksnd teist, kaks õhesugust`lulli`kanged inimest* Pöi; *Sadi karupidi puu otsast maha; Ullu`piägä akati karupidi`kjõsma* Khn; *jäi karupidi`veški võlve vahele,`koooris pea naha maha* Juu; *viskaks su uksest karupidi`väl`la* JJn; *neve ollive karupidi kogusin* Hls || *ülemist otsa pidi sidusid [kuhjamalgad] karupidi kokku, kuus malakast* PJg

2. *pahempidi (kasukast) Panõ karupidi kasukas`selgä ning mine tie lastõlõ`tõnki* Khn; *karupidi kasuk sel`län, märdi saht tule* Krk **Vrd** *karupite, karus, karuspidi, karvupooli*

Vrd *karr-, kart-, karva-, karvu|pidi, karvusilla, karvussille*

karu|pikse → karupekse

karu|pill *karupill* karuputk *karupillid, natuse einpilli`moodi. karused lehed. jäme`kantlik varss,`valged tut`t õdremed. kasub põllu`ääri`mööda, karete peel* Jäm; *karupillist`tehti ühekorra`kanga pillid, lõng`aeti pilli`peelee* Mus

karu|pink teat mäng: üks mängijaist – *karu* – seisab näoga seina poole, silmad kinni seotud. Ühekaupa tulevad teised talle seljataha, öeldes: *karo`piinki, min`nulka, mitu`sammu annat?* Karu nimetab siis, mitu sammu ta kellelegi lubab endast eemalduda. Igaüks läheb määratud kaugusele valitud suunas ja jääb sinna seisma. Siis läheb karu otsima. See, kelle ta esimesena leiab ja kelle nime ta õigesti nimetab, hakkab uueks karuks *karo`piinki`mängmä* Se

karu|pite = karupidi, pahempidi (kasukast) *`tõmma kasuk karupite`selgä, `tõmmad naha puale`väljä puale* Kod **-poeg** (jonnakast inimesest) *oled üks karu pueg, nii`kange ja oma`õigust täis* VJg; *kisents, ku`üit`s karupoig, suut`kinni ei pane* Krk **-poom** *karopoom* u = karupea – LNg **-putk** (taim) *karuputke oo`ühna karvane* Muh **Vrd** karupütsik

karu|päts karu küll *`olli suur karu päts* Muh; *va karu pätsid* KJn

karu|pütsik karuputk – Krk

karu|raatsikas pl *karu raat`sikad* liik suuri sipelgaid – KJn **k-ratas** teat mäng; hundiratas *karu ratast ta visa`s, käe ja`jalge pääl`viiri ümmer nagu lõnga loi kunagi; ma`karga karu ratast, sis lää ratast`pildun edesi* Krk

karus¹ *karu|s* g *-se* Kuu Rid Ris Amb Rak, g *-si* VNg(*-sse*) JMd JJn, g *-kse* Jõe(*`karru|s* g *-se*) Sim, g *-tse* Kse; *-ss* g *-sse, -ssi* Vai; *karo|s* g *-ski, kaaru|s* g *-se; kaaro|s* g *-sse* Mar; *karru|s* Lih, g *-kse* VJg; *karuu-s* g *-i* Sa(pl *`karuu-sid* Ans) koger *karussed`piened kalad savi`augus ja`viina`vaabriku`tiigis. egä niid karussid ka ei ole midägi kala* Vai; *karuu-sid oo öbe`karva, nii pitkad kut ahvenad. ahvena`suuruses, aga tüiakas* Mus; *kaarused oo punase`oimega kalad, laiad nagu latikad* Mar; *karused, nagu ahju roobid kõverad,`luune liha* Amb; *karusikalad elavad mudases vetes* JMd; *karrukse kala, kollaste suomustega, jäme jõnts kala* VJg

karus² *karus* Aud Hls, *karus-* Muh Vig Pä Ris Juu IisK Pil, *karos-* Ris *karuss-* Nõo Kam adv < karv *tõu`lammad, sai`toodud, suure karus`piaga* (karvase peaga) *olid* Aud; *karus`jalguge kana* Hls

karus³ *karus* Kuu Han, *karus-* Mar; *karuss-* Rap; g *karuse-* Muh L Ha Jä(*karusi-* JMd) Plt; *karose-* Mar Mih Ris = karusepäev *Jaah`võtab püti, karus kaks* (jaanipäevast alates väheneb lehmade piimaand) Han **Vrd** karune²

karus⁴ *karu|s* Var, *-ss* Kuu paos, redus *tämä on karuss`metsäss* Kuu **Vrd** kargus¹

karu|saapad tuulest ja külmast lõhenenud nahk jalgadel, kuresaapad *karu`saapa jalan* Krk

karu|sammal – Kuu Lüg Jõh Iis Muh L K I M Lei

1. lehtsammal (Polytrichum) *karu`samble`küinkäd,`pitkäd`juured maa sies,`kasvavad`kruusi maas* Lüg; *karu sammal,`mustjas pruun, kõvadam kui soo sammal. karu sammal pannase kivide vahele, kui kivi`aeda tehäse* Tõs; *karusammal on pikk, punane, ei üles kista ei jõua* Saa; *karusammal on nihuke suur pikk sammal, raba mätaste otses kasvavad* Juu; *karu`samle`suu`mättäd* Kod; *karu`samblit`tõime kajo`sal`ve vahele panna* Trv; *karu`samlege värmiti kõllakass rohelist* Krk; *karusamõl`om sl`ik`t (halb) l`emilõ ala?* Lei **Vrd** kahrusammal

2. karukold – Krk

karuse|kuu suve kõige kuumem periood (juuli, august) Muh L HaLä Koe *`leikuse kuu`olli karuse kuu; kui karuse kuu tuleb, siis o`kõrva`ar`ka`kõik kohjad täis; karuse kuu sihes*

`olle aned kõige ellikumad Muh; karuse kuu oli eenä kuu; karose kuus `minne raudnael `rohto. rohi lähäb vesaks. ja karose kuu jo leiväd allitavad ää Mar; karuse kuu oli juuli viimane pool, kaks nädalad. see oli kõige palavam aeg. `künti põllud maha. ein pidi `val`mis olema Kse; augusti kuu oo karusekuu. alv kuu `olle, paelu matiku. koid `sündide jahude `sisse Tõs

karuse|küünd (karusepäeva aegne) kesa kordusküünd – Lä Kei karuse küünd, see oli *`peale sõnniku `küündi, kahe vahebel, sõnniku ja `seemnekünni vahebel Rid; mareta päevä aeg oo karuse künni aeg Mar; Karusebe `aegu korrati kesa, seda `üiti karuse künniks Kei*

karuselt labaselt *`rääkis nõnda karuselt, pole kenad juttu üht, kui ta vannub voi rumalud sõnu `ütleb Jaa*

karuse|mari karusmari – Tõs Ris Kõp

karuse|päev karuse- Muh L Ha(karose- Ris) Jä(karusi- JMd) Plt karuse- ehk maretapäev (13. juuli) *karusepäevast lüiasse raud nael `rohtu Kse; karuse päeval `äestasis `enne kesa `põldu. siis uúsi pesad pidid `saama kõik laiale kaabitud Aud; kesa põld pidi `äästus olema karuse päeval, sis sai ilusad rukkid Tor; Karusebe `künti kesa, püha siis ei old Rap; karusipäeval pandakse aru eeña `sisse raud nael, suo eeña `sisse pannakse truat` JMd Vrd karune², karus³, karuspäev*

karuse|ristipäev karuse ristipäev on kohe karuse päeva `järgi, siss on kige karusemad tuuled Saa

karusest karusest ebatasaselt nää kui karusest sa `niitand oled Khk

karu|sipelgad sipelgaliik (suur tume sipelgas) – L K karo sipelgad, need oo suured, *`metses tegeväd nii suured pesäd puude `alla nagu einä kemmod. näd ammostavad koa; karosipelgad tuuasse `jälle kottidega metsäst, kus se `jooseb. [kui] `aegusega inimene oo, siis üks pada `aetasse `veega `keema ja kallatasse näd `sõnna `sesse. siis inimene keib seal sees Mar; karusipelgad oo `metsas. `kuuskede all ja `mändade all sial oo paelu Lih; karusipelgad, suured pesad `metsas, aga kui `kuskil kõdu puud oo, teevad `sinna ka [pesa] Tõs; karu sipelgas, jämeda `persega Tor; karusipelgad, suured pugalad, kannavad suured pesad Kad; karu sipelgad, õieti suured, kõige suuremad Ksi*

karusi|päev → karusepäev

karuska karuska I(käruska Trm), karu-ska Se kivine veealune madalik karuska kõhad, *`kõrged kividest kõhad; karuska kõhal `püütasse `võrkudega; vared on kivi unnikud järve sees, meie üiame kivi karuskad Trm; Kodavere all karuska piäl vesi käib kiuuh kauh. siin on madalid karuskid; karuska all kasvab rohi, `sinna tulevad suvel kalad Kod; karu-ska om `mäekene, madalik, toda veneläse `ütles? Se*

karus|kaar rukkiluste karuss `kaaru kasvap rüän, nüü om mõruda; karusskaara om kole pikä, kasvava üle rüä vijl, pöörisse mugu nirmendava Nõo Vrd karukaer

karus|mari aedmarjapõõsas (Grossularia); selle vili, tikker meitil *`öetse ikke karusmarjad, kasvavad `aedas, vahedad ogad Tõs; kikerbäär ehk karusmari Iis Vrd karumari, karune¹, karuse-, karvak-, karva|mari, karvane*

karus|pidi pahempidi (kasukast) *`enne `tehti `tointi kasukas karusspidi `sel`ges Juu || fig Pööris kasuka karuspidi (sai kurjaks) Vig Vrd karu-, karutsid-, karva|pidi*

karus|puu karusmarjapõõsas *karuspu marjad Pär; karusspuid saab tükk `aega `süia, nad on kaniste täis Pil*

karus|päev karusepäev *karuspäe oo sügisesel ajal Mar; karuspääv oli kolme`teisskümneal juulil. karuspääväst tuli ús` põesasse, soe kibi läks allikasse, raud nael läks `rohtu, pime kot`t läks põesasse Rap*

karus|rohi = karusvirm – Muh

karuss, -ar → karussell

karusse peitu, pakku *mea lää karusse Hel Vrd kargu*

karussell `ka-russe-ll, -ll g -i Kuu VNg Lüg, g *karusselli Jäm Muh K Trm Ran Puh Krl; karussel g -i, karussar g -e Kod; van karuss g -i KJn; karasse|ll g -lli Muh(-lg g -lja) Kul Vig Tõs Hää Trv Krk, g -lli Aud Tor pöörkiik (laatadel jm rahvapidustustel) me oleme ea peal koa `karusse-lli tein Muh; lapselikud ja mõedu `kerglesed köisid karasselliga `sõitmes Vig; Vanasti `ol`li `jäärma-`rkis ikki karasse|l Tor; munade pühade aeg `tehtass sii `karasse-lli Hää; issu karusseli piäle ja sõeda, leierkast mängäb. karussel paab vere `kijrama Kod*

karustama *karu|stama S L K(karo- Ris), I(-ssama Kod), -stamma Vai, -stem(e) Krk*

1. juustest kiskuma, tutistama *kui sa_b kuule, ma karusta sind Khk; sakutas ja karustas last iga päe KJn Vrd karvustama*

2. a. karvaseks tegema *karussab eenämu ärä, ajab aga eenä ladvad maha Kod; suga karustes (~ kaai) kangast Krk b.* karvaseks muutuma – Muh Krk *ku `lemlise ja pudeve lõnga, sõss karustess ja poonuse lääve niidsete taga; vanast karustiv `kanga, sõss mititi Krk*

3. tormiseks muutuma *meri karostab ~ akkab juba laaned `käima Ris*

karus|virm mustade seemnetega umbrohi kartulipõllul – Muh Vrd karusrohi

karus|ägel *karuäke siss tõne päiv `panti obene karuss ägle ette ja `äestedi maha, äste tatsess Kam Vrd karuägel*

karutama *karu|tama, (ma) -dan Jõe Kuu Hlj VNg, (ma) -ta Jäm, (ma) -da Khk; karo|tam(m)a, (ma) -dan Vai*

1. segama, pöörama **a.** (heina, vilja) kaarutama *`vihma sajuga karutadi `einad `ringi, `muidu lähäb maa `küllest `kollaseks ja mädanema Jõe; mina lähän karutama `luogu Kuu; siis karutasima `einad `kuivama ja akkasima `saatu tegema VNg; mie akkan `eini karotamma Vai b.* liigutama, korraldama *ahju ark, see millega tukkisid karudati; mis sa karudad, teed nii pailu `kirgi; `tuhlid karudasse ka kui nad märjad on Khk c.* laiali, segi ajama *Tein tua `kerda, nüüd `poissid `jälle käünd siin karutamas; Ku kabist `etsid midägi, valada et sa ei karuda segamiste `kaiki `asju `jälle, ma vast sättisin ilusasti Kuu Vrd kaarutama*

2. põldu enne kündmist vedruäkkega äestama *vedruga karudati ennem `mulda, `kisti segamini Khk*

karu|tamm tiritamm – Mar Mär Juu Trm *lapsed aavad `karoda-mmi, aavad sedäsi üle pea ennast Mar; lapsed kasvatavad `karuta-mme Juu*

karu|tantsitaja – spor üld van karuga etendusi andev rändartist *ma nägin ise karu `tantsitajada ja karuda kie `tantsis Lüg; vanal ajal keisid karu tantsitajad, karu muidu `rämmis, muidu `tässis Khk; `enni vanaste `olle olnd karo tantsitajad. keind nend karodega peredes. suured nuiad olnd käe. aga see keelatud ää, et lapsed kartnd Mar; karu taantsitaja käis `ringi, karu tõllerdäs kepi najal, obesid irtutas paelu, vene valitsus `kijläs ärä KJn;*

vanast käis karutandsitaja külän, lask karul `tandsi. karu `olli ketiga perän Nõo
Vrd kahru|mees, -taltsutaja, -tantsitaja, karuveetaja

karutsid|pidi karutsid- pahempidi (kasukast) paneme kasuka karutsid pidi `selga Muh
Vrd karus-, karva|pidi

karu|tükk temp, vemp paha inimene, karotüki tegija Emm; ennemal aal tegid siin karu
tüikka küll Jür; õppind sial kõik karutükid `selgest VMr

karuus → karus

karu|vaarak põldmari karuvaarakud on mustad magusad marjad. karuvaarakutega
saab ilust sinist `lõnga `värmi Saa Vrd karuvabarmu

karu|vabarmu karuvabarmu põldmari karuvabarmud one mussad suured vabarmud;
karuvabarmul one nõrgad varred, ise karvased; karuvabarmud kasvavad mua ligidell, näil
ei õle `niskeisi `vársi nagu punasill vabarmill Kod Vrd kahruvabarn, karuvaarak

karu|veetaja karutantsitaja karu `viätjä käis maja majalt. inimesed `kartasivad
`nõidust, karu `pandi `lauta, sääil `kraapis ja `korskas `luomide asemel; ma õlin nisukene
poiss, `kuolis `käisin ku karu `viätjääd `käisivad. `rõnhas õli nenäs, mehel raudkepp kääs
Lüg

karu|äes → karuäke

karu|ägel, -ägli karuäke karu ägel olli `seante, kuušk raiutse maha, kellel õige pal`lu
`okse kül`len om ja sõss `aetse temä `lõhki ja nij oksa poole käänets `alla poole. sij olli sõss
sij kes nij `turba katik `lõhkus Pst; karu äglid ol`liva kannestigu, `vastse maa arimises ja
kos orass aena `juuri, nemä vedrutiva, `lahksiva `juuri `väl`lä Ran Vrd karuägel

karu|äke 1. umbes 10 cm jämedustest okslikest lõhestatud kuusepakkudest äke,
pakkude oksatüükad täitsid äkkepulkade aset minä ise `äästasin karu ägega. `metsäst `lasti
suur kuusk maha, `kuuse puu lõhuti `lõhki ja `pandi kokko. `õksa `õtsad `tehti teräväst ja
`kiskus maad `lõhki küll Lüg; karu äkkega `ääseti `einamal, kisuti `sammel `lõhki, siis
akkab `jälle `rohto `kasvatamma Jõh; karu äke, `tehtud õige vanast `kuivand kuuse
ladvarest Amb; õksikline kuuse puu `toodi kodu, kos `tihked õksad kül`les, siis lõhuti pakud.
siis `tehti paeo vitsast luua võru `moodi, `pañdi pakk `piaale, `löödi võru tikkudega vahele,
siis `pañdi teine pakk. `rauda ei õld mitte üks jupp. ma õlen ise kua karu äkkeid tehnuð;
`tehti `uusi `maasi, purustati kõik karu äkkega ära Trm; karuäess minä nägin. õli `kõrge
nagu süägilaud. pand obese taha, lagunes ärä. õlid vede siden linaleon; karuäkked `tüydi
kodo sel`jäli, pinnud ülesi `puule; karu äkkitegä äessite Kod Vrd karuägel

2. hobureha rukkikõrre riisumiseks – Mar Lih riisuti ruki kõrs põllal ää, `pañdi obuse
taha paras puu latv, ladva ots `joosis taga, kõidega ja aestega oli obuse taga. see oli karu
äke Lih

karv¹ karv R(`karva VNg Vai) Käi L K(karb g karba L SJn), I T V, karu S L M T Lei,
g karva (`karva R)

I. 1. a. karv, niiditaoline sarvainemoodustis nahal; harjas(ed) ei õle `ammast suus egä
`karva `persses (väga vanast inimesest); Kaks `karva `kolmes rias nagu isuri rukki
(hõredatest juustest) Jõh; nii pailu sadas, mette kainu `aukus äs ole `kuiva `karva Khk;
kõhu otsa (~ kube) karvad; `Kainluaugu karu Põi; silmä `ripse karbad (ripsmed) Mar; Sial
oo pikk karu `sel`gas, see oo alvaste söödetud Han; arjavenelased `korjasid sia `karvu ka
Kei; abeme rañdi karvad (põskhabe); alumesed (~ alumese otsa ~ kõhu alused) karvad Juu;

tämäl õli `juuksite siden `al'la `karvu; `karva `võetse [tapetud seal] kiävä vedegä, edemält kõrveteti tulegä Kod; `võlga `rohkem kui `karvu persses Lai; sil'ma lau karvad (ripsmed) Ksi; kel rind `karvasid täis, sel pidi ia mesilaste õhn olema Plt; tal ei ole `karvi ka nõnda pal'lu ku tal `võlga om; akkam [tapetud seal] `karvi `kakme Krk; käsnäl olna õhn, kui karva otsan; kolm `karva pään, aga iki suib Ran || nüüd lähäd `Juaspiga `karvu segämä (sugulist ühendust pidama) Kod || (silmahaigus) – Rõu Röp unonaaselki? `kasvi? karva? `sil'mi. noid kakutass `vällä Rõu **b.** hrl pl juuksed; habe Nüüd sasi kahe `käägä enesä `karvust (tutista, karista ennast) Kuu; `Este ei õld `iuksed, õli `karvad, `karvad mustad ku süsi; Kenel on `karmed `karvad, sie on kuri ja tige Lüg; Vahi misike sa õled, `karvad `siiras omal, `kammi `õmmete vähä siledamast Jõh; küll oli meil emäl ilusad `pitkäd ja `paksod `karvad Vai; [koolmeister] `kargas `karvi `kinni ja karustas Pöi; ma akka sool karust `kinni ja tutista Kse; võtab poisil karust `kinni VMr; tukustas karvust Trm; see on nii `karva `kasvand (juuksed on lõikamata ja habe ajamata) Lai; karvad on pikad, kaela pial; vanames aab enesel `karvu (habet) Plt; kaku karvost, võta karvost kinni (karvustan) Se || fig `kergita `karvu (tereta!) Lüg || fig see nii `karva läind (alla käinud, vaesunud), see\_b `saagid änam parama järjä_bele Khk **c.** looma karvkate; vill `pehme, vali karv Kuu; `kitse, `kaasi `karvad VNg; `luomad on vana `karva maha ajand, `uuves `karvas juo; `valju `karvaga lehm ei õle üvä `püimälehm Lüg; kuer `augub, `karvad `siiris (~ `püsti) Jõh; kasuga `karvad on `lahti Vai; [kasukal] ikka `lamba karvad sehetse poole Jäm; karu on koeral nii paks peel et Mus; Nii lihav mis karu läigib puhas Pöi; loom laseb kevade `karva Muh; `lammad `ollid vigased, karb `ol'li `lahti Vän; tegid koera karvast sokkisi Ris; veis eidab `karva Juu; punased [pullid] on viel vanal karval JJn; luom on väsind, nõnna et karv tuld sel'jast ää VJg; karv `vüjrnud puha piält ärä, kasuk ep anna `süuja enäm kedägi Kod; ennemalt eidab koer karva kui varas jätab oma ameti maha Lai; nii illus karv kui uhak sä'län Kam; susi karva hiit, a `müüdu hiidä äi? Rõu; nälläkaru (hõre tallevill) Lei || (ebemed, pehme karvane kiht riidel) püksi põlved ajavad `karva (karvendavad) Khk; karu on ää `veerend (riidel toim paistab kulumisest) Krj; riie võtab karba `peale, kui riiet uhotasse Mar; see (villane riie) on sääritud riie, karv maha `võetud, sääritud ja vanutud JJn; `kanga karva, mis maha tulev telleda ala, `seante peenik kõmu Krk; `ündrigu küil'g om karvale `õõrdenu Nõo || fig kadaka karvad (okastega kadakaoksad) olid `jälle eed tule akatiseks Kaa; sääl kedägi `einä ei oole, mõni aru karu (lible) oo kasunu Krk || fig süük' vanass lääp, siss tulev karva (hallitus) `sel'gä Krk; karva lõhki ajama väiklaselt pedantne olema Aes kasvoi karva luhki Emm; naha ja karvade ga üleni, tervenisti Kõige naha ja karvadega Hää

2. sulg, suled kana aab `karva (sulgib) Hls; kana lok's ja aa karva `püstü; kana aa `karva sügüse Krk; kana aja `karva, kõik kotusõ? `sulgi täüs Vas

3. kübeke, raasuke, natuke mette `karvagid (mitte midagi) äs saa; taa on karva vanam moost Khk; tää oo moost karba pikem Mih; üks karv (vähe) `puudus Trm; ma mitte `karva ei pane `sinna manu, ütteinust sõna ei oole `sinna manu `panden; sji ei oole `karvagi tõisest targep Krk; olõ õi lehmä `karvagi majäh (ei ole ühtki lehma) Se; ei kannata (ei sallii) teise karva ei sallii teist sugugi pek's sia nõnna ärä, et siga ei kannata enäm inimese `karvagi, kõhe pani `juuksu; lapsess suat' tä `niske äbelik, ei kannata tõese inimese `karva; näväd ei sallii tõene tõese `karvagi enäm Kod

II. 1. värv(us) `karvald ärä menemä Kuu; ilosa `kirka `karvaga `riie Vai; see on karvast εε läind, nii väga εε `leekind Khk; Mette\_p saa aru, mis karu sellel riidel peel oo Kaa; sii `niukesi punaka karvaga `uússisi põle ond Mär; sel põle midagi `karva, see on karvast ää kadund; riie seesab `karvas (ei pleegi); ei eida `karva (ei pleegi), seisab ühösugune VJg; sie mies on nii tuhm, põle tal `kirja ei `karva Sim; läppind ein, ei õle enam ilus eina karv Trm; kuušk, pedäjess ja kadajess, nji `karva ei eidä Krk; paha karvaga (kahvatu) Puh; ma `tunsõ uma hobõsõ karva `perrä vällä? Har || kahe karu vahe aeg (videvik) Khk; k a r v a värvi (-värviline) mere udu viab `viljad `ruoste `karva; `taivas on päris vie `karva; laps on `itku `karva, `silmad vie `kierdel Lüg; kulu `karva, `kulla `karva, `paju `karva, `pannel `karva, `mähe `karva (ussisõnad) IisR; tuli `karva uús Kär; vares `karva (lapiline, tücati pilves) taevas Mus; seelik oo punast `karva; vere `karva punane Muh; apu piima `karva obune Rei; va tuha `karba värb Mar; teliskibi `karba `kolne; nüid jo nee uiemad värmid, neid jo `metmet `karba Vig; nüid akkab taevas teist `karba `kiskuma Mih; `päike läks kieva raua `karva `luoja KuuK; uvaõie `karva riie (pruunikasmust) VJg; lina `sijmne `karva obene; inimene kui on väga kõhna, `üeldässe surma `karva Kod; kulatand `karva (luitunud) Lai; õbeda `karva `pärled KJn; orase `karva elerohiline Krk; kulu `karva pää Puh; rämmä?, piä maasikide `karva Har; tedre `karva kanakõnõ Rõu; `valgõ säne, koolu `karva (kahvatu); kurõ `karva, säne hahk (hobune); uba `karva ilvess; `taiva `karva hall, illoš hall Se; võtr um ei-must, sääne raut `karva; haaba `karva Lut

2. fig (seisukorrast, olukorrast) kes tiäb, kas ehk tulevall `aasta õled juo `tõisel `karval (oled juba mehel); tied siis `karva `muutu (lähed mehele) Lüg; seaste on seda näl'la äda, pole paramad tulemas midad sellest `karvast (niiviisi, sel viisil) Khk | olemus, iseloom Akkas varsti oma õiged karva näitama (halba iseloomu) Emm | välimus, vorm vanad tüdrukud seesavad `easte `karvas (ei vanane) Juu; eks ta kolm `kummend `oastad ikke õle karva järelegi (välimuse järgi) Kad; karvass on ennäss ärä `muutnud, kõhnass jäänud Kod

karv² karv Kuu, `karvi VNg, g `karvi kerelaudade jätkukohad paadipäras `karvist `vuoda vett sise VNg

karva|jaagup harjusk karva jaagup `otsis `karvu ja `andis pia `arju `vastu; Karva jaagup tuleb pistab su kotti, kui sa `silmi ei pese (õeld lapsele); Sa nagu karva jaagup (hoolitsemata välimusega) Han

karva|jagam karvapöoris kui [lehm] karvajagam ülal `kõrgel, siis o tä näl'p, sööb vähe; vaada onss vassigal karvajagam `õiges kohas, `silmade vahel või taga turja peel Khk; Kui hobusel on karva jägam ülalpool silmi, siis sihuke hobune ei anna käte Rap

karva|jalg karvaste jalgadega olevus – Kuu VJg I sina vana karva jalg VJg; karva jalg one karvasse `jalgega kana; karvajalg käib nõnnagu püksid jalan Kod || euf koer – Rei Vrd karvajalg

karvak¹ karvak g -u Puh Nõo San V a s karvane (asi või olevus); karune `sij mõne lina, nigu karvak (viletsast linast) Puh; vana? kõlvadu aina karvaku? Urv; vana Mišsā om habõndunu, ta om nigu üt's karvak Har; karvak pini. meil eški_m pini karvak Se Vrd karvik

karvak² karvak (karvane) pael seeliku allääres [püstpael,] mis `paite (undruku) veeritse ala, muido `häitsess kõik'. karvak ol' veereh, et `undrik ei lõpõ? alt är? Röp

karva|kakja -`kakja kärsakas karva (~ juusse) `kakja `ol'li mul piäs `let'tide sehes KJn Vrd karva|kakk², -kiskuja

karva|kakk¹ kakk, millesse armutunde tekitamiseks (hv teistel motiividel) on ihukarvu sisse küpsetatud *mool omal oli poeg, näed et tääl on kohe vaeb, oli`antud karvakakko* Mar; *küpsetasse karva kakku, kui ei taheta, et poeg naist võtab. sis tüdruk lähäb poisile vastikuks* Vig; *kui obone`aige on ja iirud ülesse aeavad, siis annab mees oma alumesi`karvu leeva sees obose kätte, obone soab`terveks* Juu; *vanass`anti`sisse karvakakku, kes su süüdäme rahu võtab ärä* Kod; *karva kakk, tüdruk`panden karva levä`sisse* Krk Vrd *karva|karask, -kook, -pull*

karva|kakk² kärsakas – Hää Saa Hls *Karvakakk,`seuke sitikas, sij mässsib ennast`juuste`sisse ja lõhub`juusi ja kõva küünedega kaabib* Hää; *karvakakul on terav nina. karvakakku ei saa lind` süia, ta jääb suhu`kinni; karvakakud elavad säääl, kus mädad aia`roekud on. kui roek ära mädaneb, siss tulevad lõhandikud`sisse, karvakakud on säääl lõhandiku ja augude sees ja koore all* Saa Vrd *karva|kakja, -katikas*

karva|kala euf hüljes – Hi Khn *Karvakala püüsed viidi sisse* Emm; *kes meres käüb, teene küsib, kas sa karvakala ka nägid* Khn Vrd *karvanina*

karva|kalt karvadest tehtud loomakuju *oli karva`kal`ti`tehtud maarjalaube`õhtu. karvakal`t`pandi värava`posti`otsa* Ris

karva|kandja hum 1. karvane (loom, nt lammas) *ei mool karba`kandjat põle* Vig; *nij om karva`kañdja looma. sulelooma jälle esi* Hel

2. kana *ka om karva`kandai luyum* (sulgloom) Hel

karva|kannel euf hum naise suguelund, vulva *Mia muud`pilli mte mõõsta`aada, karvakannõlt vahõl krõbista* Khn

karva|karask = karvakakk¹ *karvakaraskit`anti`püünetevele mihele süvvä. igäüt`es es mõesta karvakaraskit tetä. noid tek`kive siandse poolestsaadik nõia. miu latsepõlven`õlli viil kuulda, et neid tetti* Hel

karvakas karvane *`kopru lehed, nagu`karvakad ja tümäd* Jõh

karva|katikas (põrnikas) *karva kat`ikas oo`sõuke liiva põrnikas. karva kat`ikas oo pruunikas* Tor

karvake dem < karv¹

1. karv, juus jms hv *nigu`hiusõkõsõ tulõva`vällä, karvakõsõ* Se || fig *ei`kasvand sial`eina pial või oli mõni arv karvakene (rohulibleke) sial`lauka kohal* Lai

2. kübeke, raasuke, natuke *mina en õle`karvake`stki`tämale midägi tehnd; tämä on minu pojast`karvakei`se (rõhutatult) vanemb* Lüg; *mene karvakene`eetsi* Muh; *veiksed pätsid, nigu korbi pätsid või karvake suuremad* KJn; *selle karvakse peräst ei massa`tülli minnä* Hls; *karvakanõ suurõmb vai karvakanõ vähämb* Se

karva|keerastik karvapööris *Kui ia vasikas, siis temal on kesk`sel`ga piire, sihuke* karva *keerastik* Plt Vrd *karvakeermik*

karva|keermik *karvakeermik* = karvakeerastik – Hag

karva|king pl *karva`kihjad* (viltvoodriga) Kuu

karva|kiskuja ?kärsakas *Karva`kiskuja lähäb`juuste`sisse, siis akkab`juukseid tirima* IisR Vrd *karvakakja*

karva|kiskumine äge tüli, kaklus *Mis riid sie on kui`karva`kiskumist ei õle* Jõh; *mis`taplus sie on kui karva`kiskumist ei ole* VJg Vrd *karvakitkumine*

karva|kitkumine = karvakiskumine *Äga meitel pole suurd karvakitkumest olnd* Emm

karvak|mari pl *karvakmarja* karusmari – San **Vrd** karvamari

karva|koer villakoer – Krk

karva|kook = karvakakk¹ *mõned piavad tegema karva `kooki ja `anma poestele karva `kooki, et poiss akkab siis armastama teda* Äks

karva|koonal (katkiste riietega inimesest) *kes käis `kat`kise riietega, seda `öeldi, käib nigu karva koonal* Plt

karva|kutsu lstk päevakoer *päeva `koera kutsutse veel karvakut`su* Saa

-karval(e) Ls hiirekarval, hiirikarvale

karva|lantu pej *Teie kuer o `jusku `karva `lantu (ripakil, lontis kõrvadega); Eks sa sädi henes `hiuksi, nää oled `jusku `karva `lantu* Kuu **Vrd** karvalontu

karva|lass, -ik -lass, -`lassik söim karvanäss (pügamata juustega inimesest) *`karvalass ~`karva `lassik; Poig õli `aige, siis jäi nisikesest `karva `lassikust* Jõh

karva|lauk kaseriisikas vm karvase kübaraäärega seen *`Kasvab säääl, kus `kaski, `karva `laugul õlid `karvased `ääred, päält on `ruosa* Jõh; *`karva `lauko, `süksül `kasva, suur kriba. päält on `pruuni ja lippe. alt puolt on `keldane* Vai **Vrd** karvaseen

karvaldasa *karva|ldasa* VJg, *`karva-* Kuu värvi poolest, värvilt *sie on karvaldasa ilus aeva* VJg

karvalik värviline *tekki pole `ilmaski `tehtud `al`li ega `musta mette, see sai ikka naa karvalik `tehtud* Rid **Vrd** karvaline

karvaline *karva|line* Sa Mär K I M TLä San, g -`lise; -`lene Ans Rei L(karba-) K, g -`lese; -`line, -`linõ V(-`lõni Krl), g -`lise Plv Vas(-`litse), -`litsõ Röp Se, -`lidse Lut; *`karva|line* g -`lise R adj < karv (millegi või kellegi) värviline, värvi (koos noomeni genitiiviga) *`kimblisid ei õle, `kimbli `karvalisi. `niskese `karvalisi [hobuseid] ei õle* Lüg; *sihest siiruviruline, peelt kulla karvaline. see sibula mõistatus* Jäm; *virtsa karvalesed ussid* Ans; *ma ole ühekarvalised tekid kudund* VII; *see `aasta oo jälle marjad (tikrid) tuha karvalised* Muh; *`puudis on `rõõvi `mitme karvalesi* Hää; *ilm on `niuke iirekarvalene* Juu; *alli vatimjõis, temä alli karvaline om* Hel; *hauvõ karvaline koir, ahk* Har; *segäkarvaline lehm* Rõu; *tek`i `langu värmi hõpõkarvalitsõss; varõsõkarvalinõ `sirk* Se **Vrd** karv¹, karvalik, karvane

karvallasa *`karvallasa* oma õiges värvis *süõ ruog `maullasa, `kanna `riie `karvallasa (kui riidel on veel õige värv)* Hlj

karva|lontu (korrastamata juustega inimesest) *`Kuidas sa `nüid `ilged samate `olla `toiste `hulgas, `jusku `karva `lontu oled* Kuu **Vrd** karvalontu

karvalt *karvalt* otsekohe terava laps, saab karvalt aru, mis sa tääle räägid Khk

karva|lõikaja putukas – VNg Lüg IisR I a. parasiitputukas *`karva `leikajad, nie on pisikesed punased `luamad. `pienikesed ja `raksuvad kui tappada. `luama `karvude sies elavad. `kreuliini `viega `määridä, siis `kauvad `vällä* VNg b. kärsakas *karva `lõikaja on must kõva kuorega, pika kerega; `juukse `leikaja ehk karva `leikaja, pikad sarved, `ambad teravad. võtab ike `juukse karva `kat`ki* IisK; *karva `lõikaja on üks mutuk, muss, pitkäd jalad. eenämäte piäl eläb. karva `lõikajid on vähä nähä. muss nagu sitasüt`ik* Kod

karvama *`karva|ma, -da* Rei, *karvata* Vig Han Pär Juu Jä KJn noaga võid karvadest puhastama *`karva või `puhtaks* Rei; *`Karvamene `tehti kohe pärast võitegemest, kui või alles `pehme oli* Han; *või karvati ää. karvati `nuaga läbi. esiti ühtepidi, pärast teist pidi. `karvamise või `pešti kahe kolme vee läbi ää* Pär

karva|magu looma mao osa – Var

karva|mari karusmari – Lüg Vai `karva `marja `piesas Vai **Vrd** karvakmari

karva|muna loomakarvadest pall vanast `pal'li es olõ?, ku ma lat's ol'li, siss esi\_höörüd'i lehmä karvust munakõsõ, tujud üteldi karvamuna. langaga\_tet'i karvamuna üle, siss ol'l hüä `pillu? Vas **Vrd** karvapall

karva|märss pej karvane olevus – Ran Nõo Rõu Plv nigu vana karva märss, pik'k abe, juusse `lõikamada. kes seräst karva `märssi ka tahab Ran **Vrd** karva|mäss, -nass, -närss

karva|mäss = karvamärss Kut üks igavene karvamäss Emm **Vrd** karvanäss

karva|müts karusnahkne või nahkklisanditega talvemüts karvamüt's, missel karu `eaes oo, `talve aal `tõmba kõrvad maha Muh; [mardisandid] olid kasukatega ja karva `müt'sidega Kad

karva|nahk parkimata nahk `karva `nahka `pasled, karv `jäeti `seie jala `alla viel, et siis ei kulu nii paelu see nahk. kõik oli vana karva nahk, looma nahk Kos; `Ennevanasti ei `tuntudki `parkimist, `olla `käidud karva `nahka pasteldes Kei

karva|nass = karvanäss mullikas oo jään karvanassise, tä oo närvaste süün Tõs; põrssid lahjad nagu karva nassid Koe; mõni karvane vanamees, kes oli abemes ja `karvas, siis seda `ööldi et, nigu karva naás Lai

karvand karva|nd Mus Põi Tor Hää Trm SJn Hel Ran, -nd Lai Plt, -nt Hls, g -i karvane, habetunud olend; sassis peaga laps; rüblük, võrukael Aja va karvand oma abe ää Põi; `seuke jõmpiskas, väike karvand Hää; mis sa sõkud karvand (lambatallele) SJn; kõhnass jäänu nigu vana karvand; kaalid nigu karvandid, ei ole edesi miñeki `võimu Ran

karvander `karva-nder g -i poisiklutt, kabajantsik üks poisi `karva-nder oli Lai **Vrd** karvasnik, kasvander

karvane karva|ne g -se Mus Põi Muh L(karbane) K I Hls, g -tse Kõp Vil M T; -nõ Võn V, g -dsõ, -tsõ(`karva|nõ Har, -n Lei, g karvadsõ); `karva|ne g -se R a < karv

1. a. karvadege (kaetud) piu täis `paljast, `küünar `karvast = viht Jõe; sile `pistab ja `karvane `mõlletäb = käsi ja kinnas Lüg; Päält `karvane, siest `karvane, üheksa `süldä `ümbert `karvane = heinakuhi; `Karvane nagu `siili ema `põõsa taga Jõh; `karva `marjad on `karvased Vai; karul o ea karvane kasukas Hag; karvane nagu Eesav Juu; mädä takune lõim, karvane ku aokubu Kod; suur karvane koer. pika karvaga Pal; karvased siared Lai; `pik'se peni om serätse karvatse ussikse Nõo; karvane kask (kasukas) San; karvatsõide `jalguga kikass Har; vaheliku? omma sääntse vahadsõ?, päält karvadsõ; karvanõ ku vana tühi Se; karvanõ lihm, pikä karvaga Lut; k a r v a s e d m a r j a d karusmarjad – VNg Kod Vil M V vana karvatsi `marju põle enä `kuskil, allisse läksid Vil; karvatse marja puhmass Hel **b.** sassis, turris; ebatasane pää on `ninda `karvane, `pampalas puha Lüg; mõni puu kohe üsku `sambla nuustik, karvane Amb; kaare jääb karvaseks, viirud jäävad vahele Sim; kuiv ja karvane rükis, ei seesä akin Kod; kiiss om `seante karvane, suur arjuss sel'lä pääl Krk || konarik moa on vahel karvane ja kare, kui külmetama akkab Juu **c.** fig rikas, jõukas egä kaik `karvasemaks `muutu, et `vaesi piab ka ige olema; `Künsib küll, aga egä `sendä `karvasemmaks saa Kuu; Näe juba vähe karvasem kui teised, kohe käib pea püsti, ei näe ninagi pähe Trm **d.** karm, tige Karvane mees nende `tõõleste `vastu Põi; Libedi `lambi (sõbralikke olendeid) mahub pailu `ühte `lauta, karvasi (riiakaid) mitte `kahtegi Hää; küll on aga tige ja karvane Juu; Keeris omal karvase külje väljapoole (hakkas kurjustama)

Emm e. fig *Kodu-kasvand ja karvane* (kitsa silmaringiga inimene) Emm | *karvase* (~ *pitkä*) *näppegä* (varas) Kod

2. -karvaline, -värviline, värviga *kulukarvane* *uss Käi*

Vrd karune, karvak, karvakas

karva|nina euf hüljes – Lüg Khn **Vrd** karvakala

karva|noot *karvanoota kiskuma ~ tõmbama ~ vedama kaklema, juustest kiskuma olid `õhta karva `noota `kõrtsis vädand Khk Vrd* karvnoot

karva|nunn (taim) *karva nunnid o õitsen juba Muh -nutak* karvane loom *karust `koera `üitasse karva nutagaks Khk -nuustakas Tule siia, va karvanuustakas, ma kammi su pää ära* (sasipäisele lapsele) Hää **-nuustik** *`kasvas `karvadesse kui karva nuustik* (lohakast mehest) Sim **-närss** = *karvanäss sij vašk om nigu karva närss, suur kõtt ja `pal`la luu, liha ei ole olemangi Nõo -näska -näska* = *karvanäss karva näska, `aasta kuue on* (koer) VMr **-näss** väike ja vilets *karvane olend Riidu on koa nõnda abemese kasund kut va karvanäss veel Põi; Vassikas oo kui karvanäss, sel oo täid `sel`gas Han; sina õled minu käen karvanäss. kui kaks kõrd suad, kolmat enam ei taha Kod; `väike kui karva näss Ran Vrd* **karva|nass**, -närss, -näska, -nässak, -purka, -päss **-nässak** = *karvanäss tu vanamijs `olli nigu karva nässäk. mõni peni kah, nigu karva nässäk tõõnõ Ran -ott* *karva ot` kahupea – Lai*

karva|pall *Looma karvadest kui palli mutsiti teha, siis veeretati käte vahel, kasteti vahel märjast ja pandi uusi karvu kõvast juure ja sedasi kätte vahel veeretamise ja mutsimisega saigi karva pall missugune, käis mängi küll Trm Vrd* karvamuna

karva|pallar *karvapulst, -tomp kuer kui aab `karva, siis pika karvaga kueral riputavad karva `pallarad külles vildi tükid Kad*

karva|pastel *parkimata nahast pastel niid karva `pastlad ol`lid sis kah talve jaos Vil Vrd* karvatsoog

karva|peal 1. täpselt *karva peal `siuke Vän; see asi on nii karva peal, põle üle ega `alla kedagi. nii karva peal juust nagu juudi täi Juu; temä on karva pääl jusku papa Vil Vrd* karvapealt

2. kahevahel, ebakindel *`kohtoasi on karva piäl, ei tiä kuda lähäb Kod*

karva|pealt 1. a. täpselt *`karva päält ühesugused Lüg; rehkendas karva pealt kõik `väl`la Mär; oli `lastud kõik karva piält ülesse `panna, pailu tal `miškid oli VMr; karva piält ahd kvalu `väl`jä Kod; karva päält `õkva sääräne sama Har; tul`l karva päält Vas b. äärepealt, üle noatera *karva peelt et äs tule mo `pihta Khk; na karva pealt läks east VJg; karva pealt jäi kaup `katki Plt Vrd* karvapeal, karvaväärt*

2. jalamaid, otsekohe – Pal Se *kannatamata, piab karva piält `tehtud olema Pal; karvapäält lää Se*

karva|pidi *karvane pool väljaspool, pahempidi (kasukast) jõulupühaha ommikul `jälle sikud käisid, kasukas `karvapidi sel`jas Jõe Vrd* karu-, karus|pidi, karvapäidi, karvupidi

karva|piire *karvade keermekoht, karvapööris – Hi se peab ika keige param [lehm] olema, kenel kesk `selga ka on karva piire Emm; `lehmadel on karva piired otsa peel ja `selgas ja Käi*

karva|pull = *karvakakk¹ ju ta karva `pulli oo ann Var*

karva|pulst *karvatuust käu kui karvapulst` (korrastamata juustega) Se*

karva|purka = karvanäss *Mene lase õmmete [juukseid] lõikada, kuda sa õled nagu karva purka* Jõh

karva|päidi = karvapidi *suured abemed ja talvel külmägä kasugad karva päidi seljäs ja (mardisantidel) Kuu*

karva|päss = karvanäss *Äi sest liipakast lehma tule, muidu pisike karva päss* Kaa

karva|saabas karusnahast või viltvoodriga poolsaabas *naistraval on küll neid karva saapaid. vildid sies ja niiskesed karvad servades* Jõh; *karba saapad oo need, mis ostetasse poest. sisepoolt äärest oo karosed* Mar; *karva saapad, mõned rikkamad mehed kantsivad neid, isanda mehed, karvased voodrid sees* Lai; *karva saapa kummist, karva viiri müüdü* Krk; *ma ei olõ õigõdõ tsuugagi saanu?, siss ma sai viil karva saapõid* Har
Vrd karvsaabas

karva|seen (kase)riisikas *Trei? omma nuu karvadsõ veerega seene?, valssroosa? Vana? inemise kutsõki treid karvaseeness. Või kõivu alh ol hulga karva siini* Har
Vrd karva|lauk, -äär, karvik²

karvasnik pl *karvasnikud* (poistest) Mar **Vrd** karvander

karvastama¹ *karvastama* karvustama, tutistama *ma sind karvasta* Jäm; *karvastite juuksiss* Kod

karvastama² *karvastama* karvaseks tegema *Oli tarvis riiet karvastata, kraasidega tegime* IisR

karva|suska -suska pej (habetunud olendist) *abe ajamata, karvane kui karvasuska. aja õmete abe ärä, siis õled nuarem* Kod

karvatama 1. = karvatuma *är täterdänü ja karvatanu, mõni elläi vai inemine* Röp

2. *karva ajama mingu ui? hobõsõ mano, ta vega karvatass* Se

karva|tilk põldosi – *Ote Rõu [heinamaal] kasvass periss ain, mõnel puul om suu kuusi siisen ja karva tilga* Ote; *Suu viirne hain om karvatilkõ täüs, lehm taha ai? tujud süüväkina* Rõu **Vrd** karvtilk

karva|tsoog pl *karva tsuvva* = karvapastel – Hel

karvatu *karva|tu* S LÄ(-to Mar) K I, g id Khk Rei Var Iis, -tuma Khk Emm JMd VJg Trm; *karva|tu* Lüg Jõh, -du Kuu, g -tu Jõh IisR, -tuma Kuu Lüg IisR värvitu; *kahvatu; pilvine Karvatu näuga. Näust karvatu* Jõh; *nii karvatu palgega* Khk; *ilm leeb karvatumaks, leheb piliseks ja äguseks* Emm; *ta on nii konatu ja karvatu, et äbi vaadata* JMd; *aigusega karvatumast jäänd* Trm

karvatuma karvadesse kasvama, pulstuma *pää om är? karvatunu otsa* Krl
Vrd karvatama, karvistuma

karva|uss *karvaußs one karvane, veike nagu sõrm* Kod

karva|vatukas karvanäss *kui sihand nii karune koer on, siis ütasse karva vatukas* Khk

karva|viila sassis peaga poiss või tüdruk *õöldi va karvaviila, sõimamise moodi; üks karvaviila oli sial* Lai

karva|viin nõiajook armutunde äratamiseks *pidand andma poisile karva viina, tüdrug saand mihele* Jäm

karva|võrd minimaalselt, väga vähesel määral *tämä on karva verd vähämb minust* Kuu; *Juss põle karvavõrtki Jassist lühem* Han; *sij lang nigu oless karvavõrd jämedämb* Nõo **Vrd** karva|võrra, -väärt

karva|võrra = karvavõrd `Teine `riide oleks `jusku `karva `võrra punasemb IisR

karva|väärt 1. (eitavas lauses) üldse mitte *mitte karva `väärtkid pole kahju* Jäm; *Ma oolind senest karvaveertgid* Emm; *tää ei tein karva `väärtki iäd* Tõs; *karva väärt ei oole ta käest midägi saanu* Krk

2. äärepealt; peaaegu *Karvaveerd, et olaks pihta tulnd* Emm **Vrd** karvapealt

karva|äär seen (?riisikas) *karva`eared, kase karva`eared, `valged, kasvavad eina`maadel; kuuse karva`eared kasvavad kuusemetsa all, `paksude `tihnuude all* HJn; *`valged karvaääred* Amb **Vrd** karvaseen

karvendama *karve|ndama* L K I Trv Puh Nõo, `karve- VNg Vai karvane olema; *narmendama lumi otta `saapad `karvendam(m)a, `karre lumi* Vai; *ku tema (lõng) laug on, siis ei saa `ästi kududa, akkab karvendama ja kakkema* Hää; *kui ohelikul mõni `eie `katki on, akkab tolgendama, siis karvendab* VJg; *riie kulub ää, akkab karvendama* Plt; *sul `ündrik alt karvendab, mõni `ütleb et, ündrik narmendab; serände pehme rõõvass tükip karvendama* Nõo || *ebatasane olema (ebaühtlaselt niidetud) eenama karvendab, põle `puhtalt niidetud* JMd; *kelle sij vual one, küll tämä karvendab. muko lähäd aga ülejala, jätäd aga karvendama* Kod **Vrd** karmendama, karvõtama

karvik¹ *karvi|k* KuuK Ote, *karvi|k* Kod Lai Lut, *karvi|k* Kuu Jõh, g -ku (-ke Kod, -gu Lut)

1. a. habetunud ja pikkade juustega (korratu) inimene, karvane olend või asi *`juuksed laiali. piä nõnnagu karvik; messa vana karvik käid, piä laiali õtsan; tule karvik üles* (koerale); *üks poisi `karva-nder või karvik* Lai; *niigu karvik, abena om aeamada ja juusse lõikamada* Ote || *karvase lehma nimi Karvik um lihm, lihmä nimi, karvanõ lihm, pikä karvaga* Lut **Vrd** karvak,

karva|lantu, -lass, -lassik, -lontu, -mäss, -märss, -nass, -nutak, -nuustakas, -nuustik, -närss, -näska, -näss, -nässak, -pulst, -purka, -päss, -suska, -viila **b.** *kidur rohi või mets männid nõnnagu karvikud süü piäl. kasvab siäl männi karvik* Kod; *ain om ku karvik, kängu jäänü* Ote

2. viletsad juuksed või karvad *minul one lühikesed karviked, kui inimene õled, one `juuksed, nüid aga mõni üksik tolgutab, siis `ütled et karviked* Kod

karvik² *karvik* g -u karvane riisikas *`Nahkuri `einama puol `kaškide all oli `palju `karvikuid* IisR **Vrd** karvaseen

karvilksti *karvi-lksti* Han Hel deskr *`Karvi-lksti oli nirk kadun* Han; *ma lätsi ärä `karvi-lksti* Hel

karvi|pidi *karvi-* Pha Hää *karvupidi `kisksid `karvipidi* Pha; *`Vastamisi kisuvad `karvipidi kyy* Hää

karvissik *männi karvissik* (väike kidur männisalu) *õli süü servän* Kod **Vrd** karvik¹

karvistama *karvistama* Jäm Hää

1. *karvustama, tutistama `veiksi `lapsi karvistadass* Hää

2. *sasima, karvaseks tegema to`rm karvistas katussi* Jäm

karvistuma *karvistuma* Kuu

1. *pulstuma (kängu jäädes) vasik oli na `karvistund* Kuu **Vrd** karvatuma

2. *luituma, pleekima Paat on `ninda `karvistund* Kuu

karviu, karviudik `karviu-, `karviu-dik deskr (kiirest vinguvast liikumisest) `viskas liijuga kivi `karviu-jõge; läks `karviu-dik üle arja Khk

karviuh, karviuht(ik) `kar|viu-htik (-vi-hftik) Khk, `kar|viu-hti Jäm Kse Han Trm KJn Krl, -viu-hh Tor, -viu-ht' Vas deskr (kiirest liikumisest) `viskas kivi `karvi-hftik üle katuse Khk; läks teisest `mööda `karviu-hti Kse; kuul lennas kõrva äärest `müüda `karviu-hti KJn; lät's ku karviu-ht' Vas

karv|jalg kohe sa lähäd karvjalg (lehmale) Kod **Vrd** karvajalg

karv|noot karvnoota vedama tülitsema Võnnu opõtaja ja vana Tõnts vidänuva katõkeste iks karv`nyuta Vön **Vrd** karvanoot

karvolksti `karvo-lksti Kse Han deskr üppas üle aja `karvo-lksti Kse

karv|pidi karvupidi nakass tõist `suškma, tyy `vasta - - niikavva kui võtiva süd'ät, siss lätsivägi karvpidi kokku Ran

karv|saabas karvasaabas karu `saapad, koes karvad sihes, seetse pool Jäm; karv `saapa (meestel), põlvist saani?, kolm `tolli alapõlvõ, peninahast, `lamba nahast. villa puul' `käanti `sisse Kan

karv|tilk põldosi – Kan Plv tan kasuss pal'lo karikagarat ja karv`tilka. karvtilga kasusõ_kesä pääl Kan **Vrd** karvatilk

karvu|peten karvupidi, juustest mi_poišs o'll muidõ poisiga `taplõmma lännü?, ma lät'si manu?, nõsti mõlõmba `karvu peten üless Har

karvu|pidi 1. karvust kinni, juukseid pidi; peadpidi; kakeldes, tülis `Karvupidi kuas. Sie õli käsidega Jõh; lapsed nat'tisid `karvupidi koos Mär; jäin `karvupidi `sõnna `oksa rippuma Juu; läksid `karvupidi kokku, küll `kiskusid teineteist Sim; ei tiia, mes puumaa näil küll jagada om, na\_m alati `karvupidi kuun Nõo || otsapidi käis eenamal, reha ja vikati kahekesi `karvupidi õhõs Juu **Vrd** karu-, karvi-, karv|pidi, karvu|peten, -pite, -päidi, -päte, karvusille

2. pahempidi (karvane pool väljas) lapse irmutus, kasuk `karvupidi sel'jän Kod **Vrd** karupidi, karvapidi, karvu|poodi, -pooli

karvu|pite karvupidi sääil `taplesivad kaks `nenda `karvupitte kuos Lüg; alate `karvupite koon, alate üks nagin, üks karva `kismine Kod; ma võta su `karvu pite k'inni (karvustan); `karvu pite ütstõist `võtva? (kaklevad) Se

karvu|poodi = karvupooli kasuk o'll karvupoodi sälän Rõu; Meheesäl o'll karvopoodi kask säläh Se

karvu|pooli pahempidi (karvane pool väljas) ku `vihma sattõ, `võet'i kasuk karvupooli `säl'ga Har; kask karvupooli pää `otsa `võetass ja hirmutadass last, puša tulõ Rõu; karvupooli küpär pääh (hernehirmutisel) Se **Vrd** karvu|pidi, -poodi, -päidi

karvu|päidi karvupidi **1.** kaklemas, kisklemas nämäd enämb ei sobined sen isägä mitte `kuidagi. poiss akkas `vasta, nii et vahest [läksid] `karvu `päidi kogu juo Kuu

2. pahempidi (karvane pool väljas) `karvopäidi um kask säläh Plv **Vrd** karvupooli

karvu|päte karvupidi, kakeldes läksid `karvupäte kokko. `kisklesid `karvupäte koon Kod

karvus `karvus küüsis – Jäm

karvusilla `karvusilla VNg karvupidi koos nie nadivata käppapite ja `karvusilla VNg **Vrd** karvussill(e)

karvusk (karvasest olendist) *sai sigu`müüdüd, mis siad küll need olid, va karvuskid Kei karvussill`karvussill Lüg riius, karvupidi koos puha`karvussill Lüg Vrd karvusilla karvussille`karvussi|lle Lüg Jõh(-le) karvupidi kokku, tülli`vaidlevad`ühthe`puhku,`viimast`lähväd tüli ka ja`karvussille Lüg*

karvustama *karvu|stama Jäm Rei L(karbu- Mar Mär Mih, karbo- Mar) K(karvo-, karbu- Ris), I(-ssama Kod), -steme Trv Puh Nõo, -stõme San;`karvustam(m)a R juustest kiskuma, tutistama Emä`karvust, kui akkuna`katki tein Kuu;`enni karbostadi`lapsi`koolis Mar; ma karvustan sind, kui sa_i`kuula JMd Vrd karustama, karvastama, karvistama*

karvõnduma *habetuma, karva kasvama sääne puhass, olõ õi karvõndunu?; om sääne karvõndunu, karista ai hinnäst Se Vrd karvõtuma*

karvõtama *karvõtamma Plv, pr karvõtass Se karvendama rõõvass um karvõtamma lännü? Plv; rõivass karvõtass, olõ õi hüä rõivass Se*

karvõtuma = karvõnduma *om_ar habõndõga karvõtunu? Se*

karõ *n, g karõ väikesed kivid, kruus, jäme liiv vädavad`sjõnna`rahvamaea`juure karõt, tehässe maea müüriüalused; lapsed`mängväd karõga ~ karõkividegä; Karõ põhjaga mua kõõgõ rambõm Khn*

karõdahõ *adv < kare¹ sai karõdahõ`süüdüss (tublisti, kõvasti) Plv*

karõksti *`karõ-ksti deskr pulgakõne läits`katki`karõ-ksti San*

karõpsti *deskr – PJg*

karõtamma *karõtamma kergelt külmuma, kahutama`Täämbä om nii kõva hall olnu?, et hain ja maa ka om är_karõtanu? Urv*

kas¹ *kas – üld (hv M)*

1. küsisõna **a.** otsese küsimuse (või iseseisva lause) algul *kas peremes kodu on Kaa; kas rukki oras oo jo üleval Mar; kas lähäd`luole Ris; iho ta nõnna rammib, kas tuleb vihimä vae Kod; kas te sedä ka`tiäte KJn; kas sa olet ka`niitän Trv; ka ta kadu näge, ku ta seantsit tegusit tege Krk; kas sa ei taha`meega üten tulla Kam; kas tu om kavvandõh Se b.* kaudses küsimuses kõrvallause algul *Saab nähja kas akkab sadama`jälle Põi; seemet katsuti, kas idaneb Mih; ei tea, kas kasspea kul`l tieb`kurja koa kedagid Ris;`vaatame, kas nied kurgid on võtt juba idusid JJn; kes tiab kas elabki Kad; küsis, kas elab veel Trm; katsu kas vesi on soe KJn; näiss kas`tiib sadu Ran; maidsa?, kas_om hüä Se*

2. tundetoonilistes või retoorilistes küsimustes **a.** vastupidist väites *kas mõjalt ei nähässe, ku`akna pääl`viisud ja vahid Lüg; ma`ütlesin`talle kohe, aga kas ta`kuulas VMr; kas ma\_timä ammatist medä tiia, miä timä tege Har b.* käsku väljendavalt *kas te soate rehele mette (hakake juba rehele) Muh; kas sa soad`väl`la, mis sa lakud siin koore kallal Juu; kasi ärä, kas sa saat`vällä Krk; kas ti_kasit`mõtsa karja manu? Krl c.* imestades, üllatunult *kas pole ull, nüid sajab äga pää Khk; kas sa juba said niipal`lu`seeña Äks*

3. **a.** alternatiivselt, mitmest võimalusest valides *midägi, kas`leibä, on segatu appanemma, sie on abandus Vai; kui kas rumalad koerad`keskovad, siis`lähtväd rumalaks Mar;`muarja iäd kas`pañti`ulka, mette ei tiä Kod; k a s . . . e h k egä siis`lapsed sedämodi kodo ei õld. akkasid juo`seitse kaheksa`aastaselt kas siis`lapsi`oidama ehk`karjas`käämä Lüg; on sial kas neli vakka, ehk natust`rohkem Rei; kas ta (vihm) iga pää tuli ehk mette, aga ikke sadas Rap; sie (eliting) pidi tulema ehmatusest, kas inimene*

ehmatas ehk vihastas ehk VMr; mul üks puhas, kas elan ehk suren VJg; rõhtaed on lat'tidest, kas neli ehk viis lat'ti on `pandud Ksi; k a s . . . v õ i ei tiä kas tuleb vai ei tule Lüg; `osta kas `saia vai sebiko Vai; `sulle on se üks kõik, kas ma reagin või olen vaid Juu; kas vanger jõriseb või äike mürissab Kod; kas tulgu või tulemada Trv; ilm om sombune, kas lääb sadama, vai mes tjiib Ran; kas_om nii vai_ei?; palk massõ'te ka'russõllõ kas viläga vai rahaga, kui määne ka'ruuss `tahtsõ Se b. kasvõi; nii et (sag hüperboliseeritud võrdlustes) jala kand `kangest kihub, kas kisu `lõhki Lüg; naira nõnda kas `katki ~ kõveras maas ~ tükid taga Khk; Akna päel nii suur vahe kas mine kuue kasukaga läbi Pöi; kas ma annan oma kõrdi sel'last ära, selle koha ma ostan Mih; nää ingata ei soa, kas tee mis tahad Hag; kas tulgu pu'ssnuge `taevast `alla, tema peab ikka minema Juu; ehmatasin nõnna, kas kuku pikali Kos; `lähkre panin pia `alla ja magasin kas kõrvad puruks TÜR; kõik torikad ka siin jalus olgu, kuku kas `otsa Kad; tämäl õli imo `mängmise `piäle kas kuda `müüdu; pahandab kas elo; kisendä kas iing ihoss jäägu ~ elo `kaupa; naaravad et kas; naarin kas `kangess Kod; vili oli ilus ja kuiv, peksa kas kevade Pal; ma aevasti ommuku kas küll sai Krk; ossendiva nii kas eng `väl'lä Ran; kõva tuul, `tahtse kas tare katust päält ärä `viia Kam; rühmäss kas elu armas San; k a s v õ i Sügüsene kalsk jää on `tuuraga vai `kirvegä `raiujess nii kova, lüüb kasvõi sädemi `väljä Kuu; ädas nii et, kas või tõmma `eesele nõör `kaela Mär; vesi on keev, võta kas või `karvu Plt; oben oless kas või tulest läbi karanu Krk; kas vai särk poolõs (õeld, kui kumbki pool ei taha vaidluses järele anda) Vas; tõnõ ei jätä `perrä kas vai Har; ta `toukas ni kõvva, kas vai hobõnõ `lahki Plv

Vrd ka³

kas² kas ka – Emm Phl ma pole kas näin; kas sa tulet kas Phl

kasa¹ kasa purje nurk ehk sopp `puomi kasa; `temba `kahveli kasa enamb üles `puole; `purje ülimene (pahemb või paremb) kasa; `kliiver`puomi, `piigi, `taagi, `taak`purje kasa; `keula`seili tekki kasa; taak`seili `ulgukasa; toppi `päälmine kasa; topp-`purje `masti, `teppi kasa; topp`seili `piigi, `teppi kasa VNg

kasa² kasa kogum: hulk, komps, hunnik – Kuu Hlj Mes kasat sa kannad; Sie tuli `metsäst kasa oli `heini pääl; ei old peris kuorm, oli `vaide kasa; Küll sul on kohe `raamatusi hüä kasa, mes neis ka lugeb; Küll on aga suur kasa `poisse kuos Kuu

kasa³ kasa silmus, aas kasa tehakse kattise koha `peale nõörile Pöi

kasa⁴ kasa naise mees, (abi)kaasa rlvl ülä ül'däs üsäh `hoitvat, kasa kaalah `kandvat Se

kasah → kasäh

kasak(as) kasa|k Kuu Kod Ran San V, -kas Lüg Trm; kassa|k Jäm Khk Rei Ris Vil Puh Rõu, -kas Sa(-gas Khk Muh) Rei L(kaatsakas Mih Aud) K I Puh Rõu; `kassa|kas VNg, -gas Vai; kasa|k (-ds-) M; g -ka Kuu Lüg Sa L K I Puh Har, -ga Vai Jäm Khk Rei Har Vas Se Lei, -ku Vil M Ran San Plv Röp, -gu Krl, -ki Ris, -gõ Rõu

1. tsaariarmee ratsaväelane; ratsapolitsei Kui viiendal (1905.) `oastal see karistussalk `siia tuli, siis seal `ööti koa kassakid olnd. Kassakad olnd kõige `jõhkramad, õnnetumad, kes nende käde sattund Pöi; kui `rantsos `Moskost `väl'la läks, sis aeasid kaatsakad neid takka, küll sis Punapardil jalad all olid Mih; uradnikud, nied said kassakast ka nimetetud VJg; kassakad olid `kanged sõjamehed Plt; kasakil ollu nuudi kähen Trv; liina huulitsidõ pääl ol'li kasaga?; kasaga? sõjo hobõstõ vägi Se || väikest tõugu hobune kassakad olid

`veiksed obused Lai || fig (üleannetust poisist) *No niisugust kassakat pole ma enne näind* Mar; *poiss oli justkui kassakas, ei 'kuuland sõna Kei; oh sa va kassakas Koe*

2. vallakäskjalg; kohtuteener valla kassak väab käsud `ümber Jäm; `enne `olli kassakul `käimene, mine `sinna `alla järve `viire `käsku `viimä Vil; *kasak `veie paaveskõid kätte, kel `kuhtu pääle tulla? ol' Har; kasak om `kanturin Lei*

kasako → kasäkoh

kasarm *kasarm* Jäm VII, (')*kassarm* (-r/-) Khk Pöi Muh Rei Vig Kse Juu JMd Sim/-s/s/, g -i; *kas(s)arm* VNg Vai VII Muh Emm Khn Tor K Kod KJn Puh Krl, `kassarm Kuu VNg(-u), *kad'sarm* Trv, g -u; n, g *kasar|mu* Lüg Vai Tõs I KJn Nõo San V(-mõ, -mõss Se), *kad(')sarmu* Hls Krk; *kasaram* g -a Hää; *ka(s)sarmann* San Har Rõu sõjaväelaste (ka vabrikutöölise jm) elamu `vaapriga tüö `rahfas `elläd *kasarmus* Vai; *kassarm on soldatite elupaik* Emm; *soldatitel oo `linnes kasarmud* Tor; *meil on ahi nagu suur kassarm sies* Ris; *kaks kuud saime olla `kassarimis* Juu; *kassarmi elu on `kinnine* JMd; *kroonu kasarmud* Trm; *kasarmud `ollid mis `tüülesed elasid* SJn; *kasäh sõa kasarmõ?*; `raudikasarmõ? Se || fig suur maja mailmatu *kasarm üles ehitud* KJn

-kasass Ls hainakasass

kasatama *kasatam(m)a, kaasatama* taga ajama *Kasatagu õi_naid `lambiid õi?*, *lasõ no_süvvä_kah* Rõu

kasatsk n, g (')*ka-sa-t'ski* Tor Saa Trm Urv (n *kasat'sk* Hls Se), p -t'skit Har; *kasantsk* Kod, *kasas'k* Urv, *kadsas'k* Trv Nõo, g -i; *kasatsokk* g -i IisR, *kasatso|kk* g -ka Se; *kasatõkaa* Lut; p *kasakut* Lei, p *kassagid* hv Kse vene tants, *kasatõkk käristavad `pil'li ja kassagid `tahtsisid* Kse; *nel'jä puari tahts, kasantsk* Kod; `kasa-t'ski *tahts* Hls; *Mängi\_kasas'kit kah, mi\_tahnsi kasas'kit* Urv; *naase? `tempsi kasat'skit, mängi? no?, mi? lüü kasatsokat; vanast kasat'skit tahtsiti nelägese tõist `vasta, a no tahtsitass katõgese; `kasa-t'ski `karguss* Se; *labajala val'ss ali kasatõkaa* Lut

kasavaika *kasavai|ka* (-ss-) Sim I Puh Võn/-s-/ Har, `kasavai-ka Saa/-s-/ van Trv, Hel Ote Krl Röp; `katsa|veika, -vaika Jõh Vai naiste vateeritud jakk, poolpalitu; *kasukas; vana, kantud üleriee `katsaveika, sie on üks `kofta, vai `niiskene `naiste `rahval `seljas, vattiga `tehtu* Vai; *oli üks va kassavaika seilas, põld iast `riides* Sim; *naased `kahtsid kasavaikad* MMg; *mõni üt'el' `kaska `pääle `kasavai-ka* Hel; *kos mo `kasavai-ka ma aja `säl'ga* Ote

kasedik *kasedik* g -u kaasik – Plt Vrd kasendik

kase|juust lstk hum kasevitsad, peks *kas tahud kase `juustu ja tedre `leibä `saada* Kuu; *isä mäni `metsä `lapsele kase `juustu ja `tetre `leibä `tuoma* Vai; *Kui veel võimust aad, saad kasejuustu* Han; *soad lepa `leiba ja kase `juustu* Trm Vrd kasesai

kase|kõrvik kaseriisikas *kasekõrvik on `valge kõva sijn, rodis kasvavad. kasekõrvikul on ääred alt kumerad sisse`poole `jusku võiseenel. uúsid kasekõrvikud ei taha. - - kasekõrvikud muiale ei tule kui kase juurepääl, tema muial ei kasva. kasekõrvik on kuju ja väga kõva* Saa

kase|käs *Kase käsna tee pidade vähi `aiguse rohi olema. `Kanged kase käsna teed juuva see pidade vähi äe `kautama* Pöi; *kase käsna - - kuevatati ää ja kui `löödi tuld, see läks `kergest põlema* Tõs

kase|laul kaski-refraäniga rahvalaul *kase laulud, kus `kaski ja `kaski, muud es ole sääl iki* Saa

kase|lehe|kollane kaselehtedega värvitud kollane *kaselehekollane tuli nii`viisi. kase lehed korjati kui nad veked olid, -- keedeti ära, kurnati läbi `riide lehed `väl'la. `pañdi `jälle nõnna samati `kiema ja `pañdi `maarjad `juure. siis võis `värvida kas linast või villast Sim; kaselehe kollane -- see on nii pehme kollane, põle terav ega erk Lai*

kase|liblik pl kasetohu narmakesed *kase libliged, tuule kae liperdavad. ne `aitavad kui tuulest sedist `asju (mingit nahahaigust) saand. siis `võttasse kase libliged ning lastasse nende `suitsu ning õõrtasse nende tuhaga Khk*

kase|lind vint *kaselind, kase `otsas [pesitseb] õrnast tohost teeb pesa Var; kaselind ~ kurja ilma lind (van) Amb*

kase|mahl `Vahtra mahl on veel iseäranis magus, *kase mahl on `rohkem vesine Pöi; sima tehakse kasemahlst Kad; mõni teeb kase mahlst teed Lai*

kase|mets Suur `kõrge kase mets Pöi; *kasemetsast saab ilusad alud peergodeks Vän; kase`metsä ja lepä`metsä ei issuta `ükski, sii kasvab ise nagu ein Kod*

kasendik *kasendik kaasik – Amb Vrd kasedik*

kase|plaaster lstk vitsad, peks *kase `laastert ja jänese `juustu `luati anda Krk*

kase|puhke|viin kasepungade viinaleotis *sie pidi siis kõik `kopsod ja `maksad `jälle `tervest ravima sie kase`puhkeviin. ja siis sene `riuma `aigusse `vasta viel kõige paremad siis sie kase`puhke viin Lüg*

kase|puravik seen *aga `puraviikisi on, üks on `niske punane, üks on kase puraviik ja `teised on `niiskesed `pruunid Lüg*

kase|puu *tuores kase puu nii valusast põleb Lüg; kase puust kiha Khk; piima pütid tehasse kase puudest Muh; kasebu `lehtegä kui nad noored o, sab koa ilust kollast [värvida] Vig; kasepuu, kui noores kuus maha võtad, on lapid `külges kohe Tor; `piergu lõhestatakse männa ja kase puust Amb; kasebu mähk on `ästi magus VJg; peeru lõmm, kuiv kase puu Trm; kasepuu tuli on vali Kod; kui kasepuu koore all on, pehästab ää KJn; `kul'pe tetäs kase puust Hls*

kase|põnn pl *kase põnnid kõvade tiibadega kollased putukad – Rap*

kase|raag *kase `raaga eenamaa täis, nürivad vikati ää Mär; tuuli luud, kase `roagudest oli `tehtud HJn; k a s e r a a g u a n d m a v õ i s a a m a vitsa andma või saama `annan `sulle kase `raagu Lüg; lapsele ikke `öeti, kase `raagu soad, kui sõna ei kuule Tõs*

kase|riisikas seen (Lactarius torminosus) *mõned [seened] oo `kangest vihad, need kase riisikad ja Mar Vrd kaasikseen, kase|riisike, -seen, -vahulik, kõivuseen*

kase|riisike *kaseriisikas – Hi kase `riisked on `valged, kasuvad `kaskide all Emm*

kase|sai lstk vits *kase`saia tüün sulle õvvess, kui sa ajad joni Kod Vrd kasejuust*

kase|sakk kasetukk *pisike kase sakk. arvad kase sakid Juu*

kase|seen seen (kaseriisikas, valgeriisikas) *kase `kandude peel kasuvad kase seenid Jäm; kaseseenes, pisine `valge Khk; kase seened -- kollakad seened, -- peal o nehoke elos auk Mar; kaseseenel oo viha sehes Var; kase seened on `valged ja `siokse roosaka värviga. ka suured paksud seened Tõs; `kaste `muudu one kase `sijni, ühed roosad, tõesed `valged, `rohkem siäl kasvavad, kos `kaška one Kod*

kasestik *kasestik, g -u kaasik, kasevõsa – Trm Pal hv KJn*

kaset kase|t g -'i, -di, -ta, -da, ajaleht kaset'it `loeti ~ kasetast `loeti; kasedileht; ma `kaie kaset'i pääl (ajalehest) Se

kase|tohik kasetoht kasetohik põleb iast; kasetohikust torbik VJg

kase|tohl kasetoht kahe kase tohlu vahel karjatsed viisid tuld Aud

kase|toht kasekoore õhuke valge pealiskiht `enne olid kase tohust `märsid, sie oli kala `kandamise nou, kase tohust punutud märss Hlj; kase tohost inimised tegiväd `virsu ja `märssi Lüg; meil tehä kase `tohtost `silmu `merdo Vai; tōri oli paksust kase tohust Mus; kase tohoga saab tuli põlema akatud Mär; kase tohost pidäädä tökätit `tehtämä Juu; kasetohu tökates JMd; käänivõrgul on kivid all ja kase tohod peal Trm; `suapa kannä kere `siisse `pantse kase tohod; mine `metsä kisu kase toha; küll tä läks ärä veress, nõnnagu kase tohi Kod; kase tohust torbik Trv **Vrd** kase|tohik, -tohl

kase|urva|plaaster hum peks, karistus, vits kase urva `plaaster on keige param rohi `veikse lapsel Emm; Miariti kase urva pluastriga (sai peksa) Plt **Vrd** kaseurvapuder

kase|urva|puder = kaseurvaplaaster tahad sa kaseurva `putru `süia Kaa

kasev kasev g -a kasvav (noorkuu ajast) Üks on kadev ja teine kasev aeg. Ära sa mitte kaseval ajal pesu pese, sji ei lähe `puhtaks Hää **Vrd** kasuv

kase|vahulik kaseriisikas kus kasemõts om, kasevahuliku om `laagren, `vaata ku kõllane. na om roosa, süvväs Krk **Vrd** kasevahunik

kase|vahunik = kasevahulik kase vahunik om `valge ja punakase, villatse veere Hls

kase|viidas metsvint kase viidas, nihuke pisike al'l lind Juu

kase|vint väike-lehelind silk-sol'k, silk-sol'k, kase `metsas ta laulab, sii kutsutaks kaseviint VII

kase|vitsik kasevõsa kase vit'sik ehk nat'sik, päris seoke tihi Aud

kase|vääti sitke kaseoks kurn o kase `veatidest `tehtud Muh; kase `vääti saad (peksa saad) Tor

kasi n, g kasi Mus Kaa VII L a. kevadine niiskus mullas `talve kasi pole vel `välja läind änd, `talve kasi alles mulla sehes Mus; põld oo kasi sees alles Mar; tä kebädest andis küll `vihmä, pani kasi sesse; kasi oo põllu seest kadund, kõik oo kuib Vig; nüid oo paras seemet teha, põld oo alles kasis Kse; oli ike kasi veel sees, et vili veel ära ei kuind PJg b. jõud, ramm tuliännäd viisid villa kasi ää; sa sööd pal'lo `leiba, nagu `põhko, aga ikke oled laha. kasi oo ää `võetud; mõni lukeb teise villa ää, et nii meto akk'jalga on `villa. siis võtab kasi ää. aga siis peab `soola `sõnna `sesse panema, kus villa kuhad oo, siis ei saa kasi ää võtta; kui `soola pannasse käe `kastmese `veesse, siis ei saa leivä seest seda kasi vōi rammo `vällä võtta Mar

kasidus kasidus g -e Rei VJg SJn = kasimus lehma kasidus Rei; kasidus on see mis pärast vasikast ära tuleb SJn

kasih kasih vaata siin kasih, kasih Se **Vrd** kasäh

kasik¹ kasi|k Hlj, g -ku RId/-ko g -go Vai/ Jäm Käi Saa IisK I Trv Krk, g -gu Kuu Krk; kassik g -u Hls; `kassigo Vai; pl `kassikud Lüg

1. kaasik, kasemets mei `käisima säääl kasikus `karjas VNg; mene säält kasikust läbi Lüg; suur kasik oli `ennemalt siin, ikke vanad põlised kased Jõh; kägo kukku `kuusigos, pesä on kasigos Vai; lihame kasiku Jäm; jaani `lauba tõid kik oma kasikidest `nyuri `käski

tuppa Saa; *nied on al'id siened, kasvavad`rohkeemb kasikus ja männi metsa all* IisK; `aage kari kasikuss Krk **Vrd** kasedik, kasemets, kasestik, kõivik, kõivistik, kõivistu, kõivustik

2. (seen) *nied`ruasad`kassikud`üöllässe,`niskesed`karvased`serväd* Lüg **Vrd** kaasik¹

kasik² *kasik g -u väike kask nuur kasik ehk kase võsu, veeke kasepuu nagu vits; kasikud on sõrmejämedused kased* Kod **Vrd** kask

kasik|seen kaseriisikas – R IisK Iis *kasik`siened nie`valged`siened, neid oli`keige`rohkeemb siin,`servad`karvased siis puhasta* VNg; *Kasiksien,`valge üleni,`karvad`servas, kasik`siened kasikus* Lüg; *Punased kasik`siened on iad küll, ei ole`ussitand* IisR; *kasiksiened on`valged siened, servad nõnna karvased* IisK **Vrd** kaasikseen

kasima *kasi|ma* R(-maie Lüg) eP M/-me/ T(-me San), V(-mõ Krl), da-inf -da R eP T, -de M San, *kaási*² V(*kasida*² Kan Rõu)

1. a. *puhastama, koristama, harima Eks sa nüüd kasi vähä sidä`ukse edist, sie o`ninda sodi täüs* Kuu; *kasi oma tuba`puhtast* Vai; *äi ma tule, ma ole nii arimata ja kasimata* Vll; *üks va must ja kasimata inimene* Mar; *kasi oma jalad`puhtaks* Juu; *kasi ometi ennast vähe* Plt; *kae kos tat`tnõna, ei`oska nõna ärä kasida* Ran; *lat`skõsõ\_kaševa\_morro* Plv; *vajä laud ar\_kaási*<sup>2</sup>; *väega kasimada elo; taa om hüü`tüt`rik, sääne kasija; taal naisõl olõ õi midägi kasimiist, vetel`naane* Se **Vrd** kasindama b. (weise järelsünnitusest, puhastusest) *ei ma`enne lüpsa kedagi, kui ta juba ennast ää kasind on* Juu; *kui lehm ei kasi, siis tuuakse`tohter* JMd; *pojak om küll ilusti ärä, aga ta ei kasi kunagi perän poja* Krk c. *vilja või heina kokku panema, koristama – Ran Kam Võn V nakassime`tõugu kasima; ain om jo ärä kasitu* Kam; *kas kesi sai ar<sup>2</sup> kasituss jo<sup>2</sup>* Rõu; *tүүл viйл tõug kasimada<sup>2</sup>, um tõisist`perrä jäännü²* Plv; *kesvä`lasknu jo`lonte, nüüd vaja kasima naada²* Se

2. (ära) minema (sag imp) *Kasi siit menemä nii üä kui sa oled* Kuu; *kasiga jalust* Lüg; *kasi minema; siit peaks ära kasima* Jäm; *kasi aja`veised koju* Khk; *kasige üless* (lammastele merekaldal) Muh; *Kasi kus kuulmata* (võimalikult kaugele) Emm; *kasi kassi äнна`alla* Tõs; *kasi koera`persse* Juu; *kasi et sa minema soad; kõtt, kasi tuast`väl`la* JMd; *kasi kaši (~ koera) sava`alla* VJg; *kui sa ennäss sil`mäpilk et kasi siit, siis ma tahan sulle näedätä* Kod; *kasi eest jalust ää* Plt; *kasi mu silmä`ijst, ma ei taha`vaade ka ääl viisil su`pääle; koer`karja kasi; kasi ärä, kas sa saat`vällä* Krk; *Maasik, kasi lõjale* Nõo; *kasi_kodu²* Krl; *kasi²`vällä* Plv; *kasi`ijst; kasi_kaši hanna ala* Se

kasimus *kasimus g -e* K looma järelsünnitus, puhastus *kasimus on alles tulemata, ei ole veel`puhtaks kasinud* Juu; *kas kasimus tuli juba ära ja mõnel ei tulegi ära, kasimus on käbis, siis`võetakse sie ära. emakoea kül`les on käbid. `enne`kolme`pääva ei puhastetagi ära* VMr **Vrd** kasidus

kasin *kasin* R eP Trv Hls Krk u T, *kassin* T Krl, *kašsin* V, g -a /-e Hls Krk San, -õ Krl/

1. vähene, napp; kehv, vilets; väike *kasin jõud, ramu vähä* Lüg; *kasina jutuga* Jõh; *ajab nii kasinaga läbi, b_`nälgu änam`süia* Khk; *õunad on se_`asta kasinad* Krj; *sool o koa aeg kasin;`õigeks`saamene`olli naa kasin* (läbisaamine oli vilets) Muh; *tubakas jäi kasinas Pär; kasina seletusega* (silmanägemisega) PJg; *eena suak on kua naa kasin* JMd; *kõik asi on kasin* (kõike on vähe) Trm; *se rono ühe varesselle paelu, kahele kasin* KJn; *kui sul`väega kassin nägemine, siss ei`võigi lugeda* Nõo; *kasina kundiga* (hapra kehaehitusega) Vas;

sääne kaásin (~ halv) *tij, saa ai `kuurmat `panda?*; *kaásin kat's `versta* (napilt kaks versta) Se || *kasin küll* (vaevalt see nii on) Trm

2. puhas, korralik; tubli – R S L K *pidi kasin töö olema, kört es jää maha mitte* Ans; *`puhtad kasinad inimesed* Khk; *mõni oo lodin, teine oo kasin. kõik asjad täl oo `puhtad* Mar; *kasin inimene, korralik kõik* Tõs; *kasin luom* Amb || *karske teie ei suitseta, olete kohe kasin selles asjas* Kad

kasina adv < kasin – VNg I Äks Ksi *`einä sae kasina; ühele varessele pal'jo, kahele kasina* Kod; *täna õli laua rahvast kasina* Pal **Vrd** *kasinasti*

kasinade *kasinade* hv Ran Nõo vähe *`kõiki `aia `kraami sai, aga `põrknit saeme kasinade* Nõo **Vrd** *kasinasti, kasinde*

kasinahe *kasinahe* VIId adv < kasin **a.** vähe *`põhku om kasinahe; mul om rahha `väega kasinahe* Se **b.** vaevalt, napilt *kasinahe um mõõt täüs* Plv; *`viljä sai kasinahe viis `mõõtu; kat's `versta saa kasinahe Suurõkõrdsi mano* Vas **Vrd** *kasinasti*

kasinakõnõ dem < kasin *kaásin tüümiís, vähä tege, `veitkese, sääne kasinakanõ om, olõ õi täst suurt `asja. sääne väikukanõ ja kõhnakanõ* Se

kasinalt adv < kasin *Kehva vabanikuinimene oo lapsest saati vilund, et leiba nenda kasinalt kää oo* Kaa **Vrd** *kasinasti*

kasinam adv *kasinamini, vähem vahel valutab `rohkem ja vahel valutab kasinam* Hää **Vrd** *kasinep*

kasinamini adv < kasin

1. hoolikamalt, ettevaatlikumalt *Ramme loomaga peab ikka kasinamini olema* Põi

2. korralikumalt *kui [reel] kaáts peal, siis põhk seisab kasinamini* Muh

3. vähem *talbess `jäetasse na kasinamini, tapetasse muist [loomi] ää* Vig

Vrd *kasinam, kasinep, kasisem*

kasinasti *kasina|sti* Khk Kaa Emm spor K, *-ste* Muh Rei L Juu JõeK Trv, *-stõ* Ráp, *-st* RId Sa Pä VJg Iis, *-ss* Kod, *kasinest* Hls Krk adv < kasin

1. a. vähe *nüid oo na kasinaste `vihmä olnd et* Vig; *üte varesel om pal'lu ja katel kasinest, nõnda kõhn luyum* Krk **b.** napilt, vaevalt *`sinne on kasinast `kümme `virsta; no `arvata ikke kasinalt üks kaks kolm `kuorma saab [kuhjast heinu] Lüg; kasinast verst maad on `sinna `menna – kui täit `versta ei ole* VJg **c.** vajaka, puudu *üit's puul` jäi kate `tõiskust kasinest* Krk

2. hoolikalt, ettevaatlikult; korralikult; kokkuhoidlikult *ole kasinast, et sa maha_p kuku; `aigega tuleb kasinasti `ümber `käia; elab kasinast - - katsub vähäga läbi `saaja* Khk; *Taet pani vee `raanda kasinasti pingi pæele* Kaa; *Ole selle `reega nõnda kasinast, teine jalas on vilets* Põi; *Elab usinasti ja kasinasti* Emm; *kõik asi tahab `puhtaste ja kasinaste teha* Juu

Vrd *kasina, kasinade, kasinahe, kasinalt, kasinde*

kasindama *kasima üks va kasindamata inimene. kasinda püsut oma nina alust* Krj

kasinde *kasinde* Ran Nõo vähe *`väikseverevä `ääbusiva ärä - - neid sai kasinde; `kartuli `ol'li kasinde, siss tet'ti ua `tõmpi* Ran; *tüüid om külländ, aga `leibä om kasinde* Nõo **Vrd** *kasinade, kasinasti*

kasindus *kasindu|s* g *-se* Pha, *-ss* g *-sõ* Krl Vas Se *kasinus*

1. korralikkus, puhtus *inimestel oli kasindust, kui `puhtamini tahab `olla* Pha

2. vähesus, puudus *mul um kõgõst kasinduss; haaña kasinduss* Vas

kasine¹ *kasi|ne* g -tse Trv, -nõ g -tsõ Se = kaskine *kasine laud*, *kasitse riivarva om kige parema* Trv; *liud om kasinõ* Se

kasine² *kasine* a < kasi niiske, vihmane, märg *kena kasine muld*; *kena kasine aeg on* Mus

kasine³ *kasi|ne* Kaa Phl puhas, korralik *Sii oo üsna kasine olemine*; *See jõkk üsna kasine asi veel alles, see aitab töös keia veel küll*; *Täna pühabene pää, peab püsut kasisemad riided üle panema* Kaa

kasinep adv < kasin vähem, napimalt *kel kasinep linu kakut olli, sij sai raha kasinep* Krk
Vrd kasinam

kasinka n, g *kasin|ka* Lüg, -tka Vai, `ka(s)si-nka IisR, *kaśinka* Kod kolmnurkne pitsiline või mustiline pearätt *Kasinka õli õhuke kolm`nurkne `pitsiline `siidirätt* Lüg; *Kasinkad `kantsime kas tanu vai pavo-niku vai pot`t`mütsi pial. `Siidine kasinka `maksis kolm `rupla* IisR; *kasintka, `kolme`nurkeline `siidi rätti, `pandi nuppu `neuluga `kinni `otsast, `pruudile pähä* Vai

kasinus *kasinus* g -e RId Jäm Khk Muh Emm Rei L Kos VJg Trm Kod Plt s < kasin

1. puhtus; karskus *sellel pole kasinust piretkid, kes nii must on* Khk; [puunõusid pesti] *liivaga ning nuustiga ning siis kahõ `riegä lopotatti läbi. mõni pesi ühegä ning mõni kahega ning, kudas kellegi kasinus oli* Khn

2. kitsidus, vähenõudlikkus; puudus *`nälgab ennast ee oma kasinusega* Khk; *kasinus kipub maeasse* Mär

Vrd kasindus

kasinõ *kasi|nõ* g -tsõ tõbine, vilets, kõhn *kasitsõ tsia* Se

kasistem adv < kasine³ *`rääkvad kasistem* (puhtamini, kirjakeelsemalt) Phl **Vrd** kasinamini

kask¹ *kaśk* VNg Jäm Ans Mus Krj L K I M u KodT, *kask R/`kaski* VNg Vai/ S Mar Kir Var Ris, g -se lehtpuu (Betula); kasepuit *kasel ku on pali `urbi, siis tuleb ia rukki saak* Lüg; *kaśk on pasal, jookseb `rahka* Ans; *korbaste `kaskedel on magusam mahl kut libe koorega `kaskedel* Khk; *Ratta pöövad tehta kirju kase kõveraste kasvand tüüotsast, siis aa tugevad* Emm; *kask oksendab juba, nüid on mahla aeg `mööde* Phl; *rähä tehti kasest ja pulgad tehti tammest sesse* Vig; *`suiste pühade aal on kased siis (sees) Hää; kaśk on `mähkas juba* Ris; *kevade on kased mahlal, joksevad `mahla* Amb; *tavaliselt on kõik kasest, rie jalased, `vankre rattad* Koe; *kägu kukkus siin kases; kasest ei saa [pilpaid], kaśk on visa* VMr; *reha pulgad `tehti kasest või saarest* Trm; *vahel on kased urvan nõnnagu nõretavad* Kod; *mõni suur kaśk annab `mahla, et saab terve küla teda* Lai; *pikk ja `sirge ku nõur kaśk* Krk; *p u n a n e k a s k* toataim *punane kaśk, pikälise sakilise lehe, suure roosa `äitsnetutu, sij kasvass `seante suur ku maast lakke* Krk || *ka sea olet kase juure all kasunu* (õeld sellele, kes midagi ei tea) Krk **Vrd** kasik², kõiv

kask² → kasukas

kaske(e)¹ `kaś|ke Tõs Aud Pär Trv Krk Puh Rõu Plv Röp, -kee Urv; `kas|ke Krk Rrl, -kee Har; *kaśkee* Lei; *kaśse* Ksi regilaulu (hrl pulmalaulu) refrään *kaśke lauleti* Pär; *kuule Juhan meie velle, `kaśke, selle õppa ma sinule, `kaśke* Krk; *kas um minni meeleline pojanaanee naaruline `kaśke `kañke* Rõu; *lingukene, langukene, kaśkee kañde* Lei
Vrd kaasike

kaske|laul regilaul (hrl pulmalaul) `enne `karjas sai ikke neid `kaskelaulusi laulda. ega muud põln `ühti Aud **Vrd** kaasikelaul

kaskene `kaskene a < kask Khk **Vrd** kaskine

kaske|pühad `kaskepühad suvisted – PJg

kasketamma kasketamma van kaasitama – Plv

kaskine `kaski|ne R, Krk(-n), `kaški|ne Khn VJg Iis Hls, g -se(-s Krk) a < kask

1. kasepuust, kase- `kaskised puud Kuu; `kaskised jalassed; `piimä püttid õlivad leppäsed ja `kaskised Lüg; `Karviksien tahab `rohkem `kaškises `metsas kasuda IisR; `enne `pieti `kaskised `loibod `ahjo pääl Vai; et ei `uika uiõd uksõd, karju `kaškised sagarad rhlv Khn; `Kaškine malk om karjapoisi palk Hls **Vrd** kasine¹, kaskene, kaskne

2. valkjasroosa, -kollane (hobuse värv) `kaškin oben om kõllane ja `valgit `karvi sian; neit `kaskisi obesit ei ole pal'lu ilman Krk

kaskne `kask|ne g -se a < kask `kaskne kapp; `kasksed kanjaspuud Khk **Vrd** kaskine

kask|nõgel kasknõgel kasukanõel arjukese müüisivä - - `suuri `nõklu ja `väikesi `nõklu ja kask `nõklu Nõo **Vrd** kaska-, kasugu|nõgel

kasku kašk|u, -o sasipea nõnnagu vana kašku, piä laiali sugemata õtsan; piä nõnnagu kaško õtsan Kod

kaskõ kaskõ g `kaskõ, n, g `kaðkõ rohutirts – Lei **Vrd** kadsak

kasliin `kasliin Phl, kastaliin Ris nõör, mille otsas olevat raskust (kõiekerä, liivakotti) sadamasilda heidetakse – Phl Ris

kasn kasn g kasna võrgutaoline seljakott saare `rahval lõngast sel'la kot't, ku nad `lähtvad sui einamaal, on `sel'gas Ris

kasnats kasnat's (kloostrimunk) meil üldäss ütte pa'ipi kasnat's, mastõra varandusõlõ tu kaess `perrä nigu määnegi kubijass Se

kasperi- → käsperi-

kass kaśs Jõe VNg Sa Muh L K I eL(kaşđ Lei), kass R(`kassi VNg Vai); g kaśsi L K I V(kaşđi Lei), g kassi S L Ris M T, g `kassi R

1. kass (koduloom) `kassi nurise VNg; `Kassil on `kassi `õiguss (kassi käitumisnormid erinevad inimese omadest) Lüg; kaśs topib ennast `ahju, pliita `peelee magama, siis tuleb `külma `ilma Jäm; kassi keele peel üheksa tõbe (kassi lakkumine pole tervistav); Kaśs vaadab kuninga otsa, siis ma_p vei su otsa vaata Kaa; Magab kaśs `kukla peal nina `püsti, siis tuleb `talve `külma `ilma; Nägu nii must ja riimu omal kut armkaśs Põi; `kassidel `küindlakuu suur taga `aemese kuu Emm; kaśs laulab elosti: nurr narr nurga `peale, sirr sorr seina `peale, virr varr väräva `peale Mar; kaśs norab, tahab täkku Kse; ku kassi ais tuas, ei ole rotti Hää; äbemata küla inime tuleb, kaśs peseb persset Ris; kaśs kroabib tuult `teise `kül'gi Juu; sel on visa ing nagu kaśsil MMg; sa olet kassi molu (kassi solgitud toitu) sõõnü, kurk `aige. sõss võta ja vajode kassi ännäge; kaśs kisk `küüdsi, ei tää ka ilm sadame lää Krk; kui kaśs oma saba lakub, siss pistäb vihm sadame `varsti Hel; kui kaśs väherdäb ja pää põhjan, siss tuleb alb ilm ja kül'm, aga nigu `lõunen, siss ää Ran; kaśs tükip truubikappi – ilma läävä kül'mäle. kui ää ilma, sula ilma, kaśs ei lää `iälegi truubi kappi Kam; kaśs lugõ nii: `hirs, `pařsi, nõgõsõ `vařsi (kassi nurrumisest) Har; Ku sa\_kohe läät ja\_kasś sullõ `vasta tulõ, sõss massa õi? inäp edesi minnäk'i?. Kaśsi `vainlanõ um üt's halv elläi Rõu; kaśsi iist andass suur nõgõl Plv; a_kasśil um tuli silmäh, kaśs näge kõik' Vas;

kaški käävä kassõl, `aelõsõ? (kevadeti, pulmas); ei saa hüü õnn ku kašs juusk üle tii Se; kašõi? maja elaja? Lei **b.** fig `Kassile `palju, mihele vähä (kehvast kalasaagist); `Astub `nindagu kass `märgä maad `müöde Kuu; käib kui kass palava `putru `ümber (keerutab ääri-veeri) Hlj; Kass vieb sava `õtsas `väljä (kui midagi on väga vähe) Iis; kolm `korda `aastas `raudne kašs sõõb `viltseid `asja = lambapügamine Khk; Kassi keele peal `õõti olavad õheksa `ohtu, koera keele peal õheksa `rohtu; Silmad `joosvad vett kut `ahtra kassil Põi; Taplevad kut kass ja kuer; Kisse kassi saba kergidab kut ta ise (kes muu sind kiidab, kui mitte sa ise); Just kut kass tapleks ännaga (kui inimene iseendaga pahandab) Emm; Kahe kassi vanus ja pühasesed päävad pääle selle (põikleb vastus vanuse küsijale) Rei; pulmad nagu kassi matused Mar; must kašs `joosis vahelt läbi, `õetse, kui inimesed tülise `lähtväd Tõs; Jagõlõvad nagu kašs koõraga Khn; Jusku kašs vahib sõela ääre alt `väl'la (alkulmu vaatamise või silmini ulatuvate juuste puhul); Ei viitsi `kašsigi õlekõrrega mängitada (laisast inimesest); Elab kui kuninga kašs (külluses, muretult); `Kaiba, `kaiba kašsile, koeraga käi kohut (ütlevad lapsed sellele, kes lubab kaebama minna) Hää; Tašsib nagu kašs `poegi (väikesi asju ükshaaval) Jür; Kui `uhke on, et on tehend midagi [õeldakse, et] `kange oma `kaški silitama VJg; kui vanemad mehed `rääkisid ja poisike akkas vahele `rääkima, siis vana mees `ütles et, sina ei tia midagi, sina mine kaški saba `alla; kašsid käevad rau,ul (jooksuajal) Lai; joba must kašs vahele sittun (sõprus lõppenud); õnn ku magajal kassil iir juusk suhu Trv; lähäb nigu kassi tii`raaga (niidab kitsa kaare) ~ kassi tii`raa ette `võtnu Ran; must kašs juusk vaheld läbi (läksid riidu); ega magajale kassile ei joose iir suhu Puh; midä enämb `kassi silitsät, sedä `kõrgembale `anda tõstab (mida rohkem kiidab, seda uhkemaks läheb); susi unetab, peni mäletab, vana kašs piab `kavva meelen Nõo; kassi kõlistase `raudu, künni `raudu (kasside karjumisest jooksuajal) Ote; mis hiiril viga ellä?, ku `kaški kotun ei olõ? Urv; pini süü pikä `peetü, kašs `kauga hoietu Krl; Ku\_kašs suud mõsk, sõss tulõva\_külälise? Rõu; tjuul minnev ei\_hobõsõ? edesi, kiä `kassõ tapp; Keri? kaški hanna ala `kaistit tsagama ja? pini hanna ala `piipu `tõmbama (kasi minema); kašs ruttu puja_tege, sõkõ_sünnüse? Vas; hiirel om hingeminenk, a kašsil om määnk Se; sügüse kassilge um masselna, a keväjä peremehelgi olõ_i? Lut

2. tööriist **a.** vara, vahend palgile kriipsu tõmbamiseks ja rihvamiseks `Seuke kašs on, kahe araline küinedega, kašsiga tõmmataks kahe palgi vahel riipsud pääl ja selle `järgi raiutaks palgil `õõnsus `sisse Hää; kassiga varatas `saina Ote; kašsiga tõmmadass juuñ ette, sis `kirvõga raodass Har || palgi osa, mis kassiga tõmmatud kriipsu järgi maha raiutakse ma_`tõmba kaški joonõ palgilõ pääle. sa\_naka `kaški `sissõ raguma Har **b.** tragi, otsiankur Katsumõ, ehk suamõ mut'id kašsiga käde Khn **c.** vahend paela, kõie tegemiseks paela lõõma kašs `peetse pios, siis ketega mennasse ikka `eetsi Muh

3. tööriista osa **a.** harkadra kammitsaid ühendav raud – Hel V kašs, ravvast tettü, tuu `külge kõüdetäss kabla? Plv; adrakašs, mis puu om pant sinnä adra harra vaihhõlõ, kiñnitüskabla omma küleh Se; adra kašs, timä um pant rautpuu ala?, `otsõ päle pant adra kammidsa? Lut **Vrd** kassiraud **b.** käsikivi osa mis_ol' kivipoolõ seeh `rišti üle puu, tjuud kutsuti ka kašs, no\_kutsutass tjuud riim, pil'li otsah kivi poolõ seeh Se; sääne `säetäss `puukõnõ mulgukõsõga, tuu üldäss [käsi]kivi (~ jahvikivi) kašs Lut

4. pajuurb *pal'mipuude pühaks* `tuodi paju `oksi `kaásidega Sim; *pajul on kaásid, `ööldasse ka paju tiisud ja paju kiisud* Lai

5. osaline mängudes *kes seal* (kassimängus) *kassiks* `olli, *kass* `surri ää; *siis akkasime* `kassi katkestama (kassikatkestamise mängu mängima) Muh

6. tütarlapse suguosa *totsike, kuda sa nüüd istut, `väike kassike om puha sul pal'las. va* `väike kaás om puha nätä Krk || fig nüüd o vist tüdrukide `kaássel poea (menstruatsioonist) Krk

kassa¹ n, g *kassa* üld (*kass* g -a San Vas Se, `kassa R) hoiu- või laenukassa, pank; rahakassa *mina ei õle elades saand* [raha] *kuhugi* `kassa viä Lüg; `kassast `voeda `Volga Vai; *elu kiñnitamise kassasse* `makstakse raha Juu; *moonakste kassa olli* `mõisan. *kaits* `ruubelt olli egäüit's *massen* `aastess *kassass* Krk; *peremihel pal'lu raha kassan* (~kassal) Krl; `vaestõlastõ *kassa* Har; *raha kassah* ~ *pankah* (u); *sääl ol' tu rahakari, tu kass* (kantseil) Se || raha hoiukarp *poiás* `näitab õma kassada Kod

kassa² `kassa Jõh Vai(`kasja) juuksepalmik, pats *tüdõl on* `pitkäd `kassad Vai Vrd *kassinka*¹, koss

kassakas → kasakas

kassa|pidaja *kolm* `aastat ma ole tulekassa *kassapitai ollu, kes peremeste käest raha* `sisse `võtse Hel

kassatama → kasatama

kassi|auk *avaus* aidaukse allnurgas, kust kass sisse ja välja pääseb *`kassi* `augule `pandi *puu ette kui* `aidas õli midägi `niisikest, *et kass paha tegi* Lüg; *Võti on kassi* `aukus Põi; *kaásiauk, kos kaás* `sisse käib iirile. *aeda* `raimise aal *lõegatasse kahe pal'gi vahele auk* Kod; *mõisal om kassiauk ärä ravvadet, et varass säält* `siissi ei saa Krk Vrd *kati auk*

kassi|händ *sa ika oled kassiänd ka, saa ommetig aru* (õeld meelepahaga) Jäm

kassi|imetaja (naisterahvast, kel rinnanõõbid lahti) *Just kut va kassi imetaja, pooled* *nisad* `paljad Põi; *kobista\_sakka ummõtigi\_hinnäst, pluuõnõbsi* `valla nigu_kaásiimetäjäl Urv; *rinna vallalõ kui määne kaásiimetäjä* Se

kassi|kaela *kassi* `kaela sõl'm sõlmeliik – VII

kassi|kala *pane*b `kassi *kala* `pääle `kauba (kaubale lisaks) Lüg; `ennevanast *meil* `lueti *läbi keik kalad. viis tükki* `kerraga *panid kaks* `kümme `kerda, *oligi sada. ja üks käis* *lugukalast. sie* `üeldi `kassikala Vai

kassi|kangas *mäng* (kahe käe nimetissõrmede ja põialde abil moodustatakse otstest kokkusõlmitud nõõrist mitmesuguste võtetega keerukalt edasi-tagasi tõstes kujundeid); mängus loodud nõõrkujund *`kassi* `kangas `tehti `nüõrist Jõh; *`kassi* `kangal oli neli `aara, *neid sai* `ninda *ku* `saagides *edasi-tagasi* `tõmmada. *`Mängiti* `kassi `kangast *kahekeste, vahest* `ninda *`kauva ku* `katki *läks* IisR; *kaási* `kanga *mäng* Jür; *vanass* `pañti *võriluu vahele kui* *tõmmati kaásikangass, käis* *suure võrinaga* Kod; *ta om kui kaási kangass, taast ei saa midägi* (halvast kangast) Se; *k a s s i k a n g a s t k u d u m a* *kassikangast* mängima *`lapsed* `kuavad *ikke* `kaási `kangast Hlj; *kassikangast* *kuduvad* sõrmetel. *teene kord* *tulevad* *palgid, teene kord* *tulevad* *telled* Mar; *kassikangast* *koetass* *katte* `muudu, *nõna* *pääl ja kate* *käe pääl* Pst

kassi|kivi kõva sinakavärviline kivi, millest tehti tuuleveski kaelalaagreid *käänide all on kaelakivi. sii on kassikivi, vesipaed* Var; *kassi kivi* (~ kulla kivi), *kulla pisare`läüklev kivi sehen* Krk

kassi|koolussih -kooluúsih = kassikulluseh *kaússikooluúsih* – *kaússikõnõ makass, pand`maaha tä um ei maka? ei\_olõ üleväh, um iks nigu`luuramise peri* Plv

kassi|kriim pl *kaússikriimud* kindakiri – Kod

kassi|kull kassikakk (Bubo bubo) *Kassi kul'l on kassi`moodi, istub puu`otsas pea keerab`õmbe\_`rinki* Põi; *üõ kul'l ehk kaússi kul'l. laulab`üõsse sorr, sorr. kaússi muodi nagu ja kõrvad, suured silmad nagu kaússil* IisK **Vrd** kassipeakull, kass|kull, -oukjas, -peakull

kassi|kulluseh *kaússikulluseh* poolärkvel, magamist teesklevalt *tul_ar* (tule ära) *tah üless, om pääle kaússi kulluseh* Se **Vrd** kassikoolussih

kassi|kuu märtsikuu – Ráp Lut *märdsikuu om kaússikuu, naa_käävä? sõss ravvol* Ráp; *martakuu, kaússikuu kutsutass. kaússi_toori`háugva?,`täntäse? ku`a kurguga* Lut

kassi|käpa|kiri kinda- või vöömuster *kaússikäpa kirjad kinnastel ja vööl* Plt; *kassikäpa`kirjä`kinda* Trv **Vrd** kassikäpaline, kassikäpp, kassikäpukiri

kassi|käpaline a < kassikäpp (koekirjast) *kaússikäpalised kirjad, täpilisid`kindakirjad, kahe lõngaga* VJg; *ma olõ esi? ka kodanu kassikäpalidsi* [kindaid] Har **Vrd** kassikäpiline, kassikäpuline

kassi|käpiline a < kassikäpp (koekirjast) *kassi käpileine kiri* Rei; *kaússikäpilise?`kinda? Plv; sääne peenikäne kaússikäpilinõ* [muster] Se **Vrd** kassikäpaline

kassi|käpp 1. a. rohttaim (Antennaria) *kassikäbäd on`pruunid`lälled* Vai; *kaússi käpad on punased, roosad,`valged, pruunid* Trm; *kassikäpä kasvass ka siantse`kõrge niidu veere pääl* Krk; *`valgõ? kaússikäpä? oma rooho jaost. keedetäs, kel`valgõ?`juúškja? oma?; kaússikäpä? oma? punatsõ?, roosa?,`valgõ?. näid koratass talvõst, lehe? jäävä?`kül`ge, tutu? jäävä? sääntsest samast nigu? kasumese`aigo* Ráp **b.** koldrohi – Sa Muh *kassi käpad on ühed sihantsed kollased rohud. veened lähvad maad`mööda. koltseid ümargused nupud`otsas. põllu`peenarde peel kasuvad* Khk; *kassikäpad o`pissed`kolsed rohud -- just kut kassi küined* Muh

2. vabarnataoline must metsamari *kaússikäpä? kasussõ jämme nigu vauvõrmõ?, laja? lihe?, nuu`läävä? maad`mööda edesi. ku tuurõ?, sõss omma?`al`ja?, ku`val`mis, sõss lätte mustass* Har

3. mustrimotiiv (kindal, sukal, kannul jm) *Eelerdamise kirjad: ühepoolega kassikäpp ja uus äär`üumber, pisuke kassikäpp; kahte rida kassikäpp* Krj; *kaússi käpäd ~ suka`ambad* Khn; *vöö peal olid kaússikäpad, niuksed`rišti, need olid`sisse koetud* Juu; *kaússikäpad`tehti lina, magamese lina`serva. lõngad kisuti`väl`la, koed, ja sis tulid ära`põimida. augud olid sehes, vahed tulid kõik üle tiha ja`täita, mud`u ei tule kaússikäpp`väl`la* Plt; *taari`kannel ol`li musta täpi`pääle tett, kassi käpä. peris raudora otsage tetti* Hls; *kaússi käpä? [kindal], viis käppä,`kespaik tühi* Kan; *Mõni`litsõ [leivale] kaússikäpä_ka_`sisse. tuu`tet`ti tuu`peräst, et sõss ei aja`koorikut üles`eie?* Urv **Vrd** kassikäpakiri

4. kassimärss, punutud mänguasi *kassikäpp tetäss pajo niidest, vedrutap kui`ärmoonik* Pst **Vrd** kassikäpukägar

5. (mäng) vanemad inimesed ikka`mängisid *kaússikäppa. aga ei määleta änam, mis`moodi se mäng oli* Nis

6. vitstest punutis korvi pandade ristumiskohas, sõlg, naast – Aud

7. (sõlmeliik) *Noobile tehti kassikäpp peele* Emm

kassi|käpu|kiri kassikäpakiri *kaśsikäpu`kirja olen kuuld, `meele ei tule `paergu* Juu

kassi|käpu|kägar kassimärss, punutud mänguasi *lapsed `enne tegid pao koorest kaśsikäpu kägäräid* Juu **Vrd** kassi|käpp, -märss

kassi|käpuline a < kassikäpp (koekirjast) *vanasti olid `kindad kaśsikäpulesed ja `kärpsetiibulesed* JMd

kassi|küüs saialill *kassiküined, `koltsed `öitsmed. köverad `seemed kut kassi küined* Jäm

kassi|laud söögilaua ristjalgu ühendav põikpuu *`süöma`laual olivad ike `kassi`lauad all, `sinne oli üvä `jalgu `panna VNg; `Kassilaud õli `süömä`laua all, `ristide `külles, sie õli kolm `tollu lai, `kassile `anneti `kassi`laua pääl `süüä* Lüg **Vrd** kassipuu

kassi|linn 1. k a s s i l i n n a (s) jonnima(s), turris olema – Jõe Hlj Rak *laps on kaśsi linnas; laps lähäb kaśsi `linna* Jõe

2. hum ahjupealne *meni `kassi `linna magamaie, `rii`al (rehe all) õli põrandal külm, siis meni `ahjo `pääle* Lüg

kass|ilvene, -ilves väiksem ilveseliik *kaśsilvene `eeti `puusse läind, inimese `kaela kukutand* Khk; *kaśsilves olnd pisem kut untilves* Jaa

kassi|lõõts *kaśsilõõts* lõõtsakujuline niinest punutud mänguasi – Se **Vrd** kassimärss

kassima *`kassima*, (ta) *kassib* Põi Var, *`kaśsima*, impers, part *kaśsitu* Hää, *`kaśma* Krl Har(da-inf *`kaśsi?*, [ma] *kaśsi*) palki varama *`kaśmadõ? ei saa? ligi aia? kõlguss ka õks kaśsiti ja `samblõ? vahilõ. küüni küll mõni tek`k `kaśmaldõ?, sõss `aie külmä läbi* Har

kassi|mulk kassiauk *kat`s kaśsi `mulku, tuuperäst kat`s, et ku vahe vahel, takka lastass kaśs ja ette lastass kaśs* Har

kassi|munn 1. hallide villataoliste õitega taim, mis kasvab kuival nõmmel – Emm

2. sinisevärviline väike nael *Tuõ tuast topsist `napuga terä kaśsimu`na* Khn

kassi|mäng lastemäng *kaśsimäng, teene laseb põl`vili maha, se on `paitaja. teene on kápuli, se on kaśs. `paitaja teeb pai, pai kiisu, pai kiisu. teene `ütleb: näu, näu, näu* Nis; Lapsed (piimalännikud) istuvad põrandal laiali. Üks laps (perenaine) on kodunt ära, s.o mänguruumist väljas. Selle aja jooksul ajab teine laps, *kaśs*, piimalännikud ümber, s.o tõmbab põrandal istujad selili maha. Piimalännikud teevad häält, nagu voolaks piim välja (*kol-kol-kol-kol*). Siis tuleb perenaine koju ja hakkab piimalännikuid üles tõstma, ise kaevates: *oh mu piimä länigukõnõ, oh mu võiu püt`ükene* Se

kassi|märss pajukoorest, tohust jm lõõtsakujuliselt punutud mänguasi – Lüg Jõh Trm *pajo sugidest tegima `ninda `nelja`kantilisi, siis `ütlesima, et sie õli `kassi märs. neid sai `poiskeseld isegi teha, alt tegima `laia, pääld ikke `pienemast. kui `võtsid `pienest `õtsast `kinni siis jämeda `õtsaga `võisid lüä. sie õli `mäñju asi muud ei midagi. senega akkasid mõnikõrd nagu `armuonikku `mängimaie, võttasid `kinni ühest `õtsast ja `tõisest `õtsast* Lüg; *tumm mänguriist, vanast `üel`di koa kaśsimärss* Trm **Vrd** kassi|käpp, -kápukägar, -lõõts, -niisk

kassi|naaris kassinaeris *kassi`naari olliva tillukse lilli, kõllatse `äütsme, kui ärä äedsessivä, siss tillukesed, nigu marja `muyudu tulliva `otsa, nuy ei `kõlba süüvä ei* Ran; *vanast `olli kassi`naari lil`l, tol olliva lillaka `äelme. kassi`naari kasvava serätse virdsatse kuha pääl* Nõo

kassi|naeris rohttaim (Malva) *kaási`naerele kasuvad ket'sid`külge* Aud; *kaási`naired on rohoks* Juu **Vrd** kassi|naaris, -nakõr, -nauris

kassi|nakõr pl *kaási`nakri?* kassinaeris – Har

kassi|nauris kassinaeris *Sellel vähest`valged`õided ja mustad ümargused`seeme nupud. Nee`seeme nupud peavad`astma`aiguse`vastu olema* Rei

kassi|niisk kassimärss – Muh Han

kassinka¹ *kassinka ~ -õn- ~ -i-n-* IisR *pats No on`selles tüdrikul ikka tore`kassõnka ja veel kahes plehis; Tüttar`lastel olivad`kassi-nkad, kaks`kassi-nkad,`paelad`otsas* IisR **Vrd** kassa²

kassinka² → kasinka

kassi|noorik naise soengut kandev tüdruk (tehti nalja pärast) *ku vanast`tütruk nii`hiusõ üless`paänd, sõss`ül'ti et kaásinoorik. `tütrõkõl\_ol'li?`iks`kukruhe`pantu?, a naasil_um tan pää pääl* Rõu

kassi|noot kassinoota vedama nõõriga vägikaigast vedama *`pantaks mõlemadel kõis`kaela, rebade vahelt läbi ja isi kápukul maas, ühel suu metsa puul, teisel mere puul. sii on sii kaásinooda vidamene* Hää **Vrd** kassinuur, kassinoot

kassi|nussija sõim *sina kuradi`kassi`nussija* Lüg

kassi|nuur = kassinoot – Lai

kassi|pagu harkadra kinnituspuu *kassipago um rauþuu all`väike`paokõnõ,`väikene`puukõnõ, hoit rauþuud kinni?, um`väikesi kablakõisiga kinni?`mähit. kassipaol umma?`ravva?`otsahn, kabõl küleh, kellega ravva?`kõüdetäss kassi pao mant`raie`kül'ge* Rõu **Vrd** kassiraud

kassi|pale aedkannike, võõrasema ühed roosid *`üitasse kassi`palgeks, pisised, mustad lapid sihes* Khk

kassi|pea|kull = kasspeakull *kassipea kull`kui näeb`kurja`elma, karib`metsas* Mar

kassi|pink ahju kõrval olev pink suitsutares *kaásipink`aho kõrvah, minga aho pääle minnä?; ahoküle kõrvalõ ol'l pant kaásipiink, tõõõ otsa päle`paanti`sängü lavva otsa?`Se*

kassi|poeg *kassi poeg maksab suure nõõla* Jäm; *kui sa kassi`poega piltsid, siis ta jeeb laisaks* Käi; *kassipoeg lähäb rekis. kassi poeg piab erk olema, tänd ei tohi`kiskuda* Tõs; *kaási pojad`eitlevad nenna et* Ris; *kaásipoeg ärä vansutet nõnnagu rujo* Kod; *na niu kassipuja?`näugva?`Rõu*

kassi|puu 1. kollaseõieline kaunu kasvatav ilupõõsas, ? akaatsia – Põi

2. = kassilaud – Mär

kassi|raamat fig *temä lää joba kassiraamanduse (keskealisest vanapiigast); tõõne poiís tõõsege kõneless, kui vana sõj tüdruk või olla, siss om lühike vastuss, sõj om jo kassiraamatun* Hel

kassi|ratas rohttaim, hrl kassinaeris *kassirattad,`valged`õitsed, ümargused lehed. oueroosid* Jäm; *kassiratta roosid, sügise poole`lähteväd`valgemaks, kui tuleb siis päris roosad* Khk; *kassi rattad kasuvad`metste sehes, kollased õied* Muh; *Kassirattad oo`lihtsad lilled, need kasuvad igas pool`iaste* Han; *kaásirattad ~ moaalused rohud* Trm || pelargoon *Kassiratas oo toaroes ning sida oo punaste roosade ning valgete õitsendege* Khk

2. niiekolgid – Äks

kassi|ratta|kiri kindakiri – Trm

kass|raud 1. vara `kaśmisesse om kaśsiraud. tuul om rõngass keśk`kotsal. nuid om `rõngaga ja\_kruvviga. rõngass om `tel`mise jaoss, kas tahat `laembadõ vai `ahtamba. puust kiilakõnõ om vahel Har

2. harkadra kammitsaid ühendav raud kassi ravva? umma adra man Vas

Vrd kass, kassipagu

kass|rautamine kaśsiravvutamine kassipulm – Urv

kass|riit 1. risti-rästi laotud puuriit kassiriit, üts jagu ütsilde, tõnõ jagu tõisilde Krl

2. kassimärss, punutud mänguasi kaśsiriit `koeti paiu niidsist; kaśsiriit om tohokõsist tettü?; vanast `pañti hobõsõ `päütsile kaśsiriida `muudu sääne sõl`m Plv

kass|ristjats pej otsitud põhjusega suureline (või äpardunud) pidusöök `lät`läisil_omm_üttealati noid kaśsi`ristjat`se, kas kual mõni nimepäiv vai midätaht; `väega suurõstõ `tahtse `pulme pitä?, a\_kaśsi`ristjat`s tul`l `väl`lä Vas

kass|saba osi – PJg Tor kaśsisaba kasvab põllal PJg

kassitama kaśsitama Khn Plt Rõu

1. kassiga (tööriistaga) töötama **a.** (palki) varama Palki vaja tsergädä, kassita Rõu
b. tragima, kassiga merepõhjast kadunud asju otsima `Terve päävä sai kaśsita, enne kui õngõd üles `leüdsime Khn

2. deskri korduvalt kassi nimetama muud ei tee ku kaśsitad Plt

kass|tapp rohttaim (Convolvulus) `kassi tappud `kasvavad `ninda `väljädell, `pienikesed, `pitki maad `kasvavad `tõised, vist on `õiled ka Lüg; kaśsitapud kasvavad ühe varre `otses, pikad Vig; kaśsi tapod, nield `tõmmavad vili maha Ris; kaśsitapud `tõmmavad rukki `ehdi `ümmer, sañt lõegata, -- `valge õis on `otsas Juu; kaśsitapu veaned Trm
Vrd kass|tatar, -vääne

kass|tatar kassitapp – Hi Tõs kassitatar, oo `seoksed vääned `ümmer rugide. ilusad roosad õied Tõs -**tõbi** nohu – Pil -**türake** pl kassi türäkese? (taim) – Lut -**uni** taim, karukell – IisR -**vääne** kassitapp kassi `vääned kasvavad vilja sees või tihveldes Tõs

kass|kull = kassikull, kassikakk kaś`kul`li, seda ma olen ka näind. sie on niisukene lind, tal on pia pia`aegu nagu kaśsil. ega tema `veikses `metsades ei ela Amb
Vrd kasspeakull

kass|noot (mäng) ta (kooliõpetaja) tegi ise laste ulgas `kuerust. vaest vedas postega kaś`nuota ja. tõi nisukese suure kõie `sisse ja poisid kahelepoole `otsa ja tema oli siis ise seal `keskel sis sekutas sis, `kummad `viavad Kad **Vrd** kassinoot

kass|oukjas kaś`oukjas öökull kaś`oukjid pidasid söiduobuste `tallis. `löödi laiaili, `tiibad laiaili, nailad tiivastest läbi Jäm **Vrd** kassikull

kass|pea|kull = kasskull, kassikakk – Lä Ris kaśspiakul`l, pia käib `rinki Noa; kaśspea kul`l, ümmargune pea nagu kaśsil, kõrvad nagu `pisksed sule tu`id, kaśsi silmad. tema murrab `iiresi ja `konni, see on tema ülespidamine; kaśspia kul`l -- al`l oli. ea suur lotsakas, üsna noore kaśsi sugune. `kohlos suled olid LNg; kaśspea kul`l karjob uhuu, uhuu Mär; kaśspeä kul`l, kaśsi peä ots, teeb käu ja käu koa. öökul`l on teist `moodi Mär; ei tea kas kaśspea kul`l tieb `kurja koa kedagid Ris **Vrd** kassipeakull

kass-sahk harkader kaśs-sahad põld iad, need `korjasid pal`lu `mulda. väädid `korjasid prahi kokku Kei

kassutama *kassutama* kastma **a.** niisutama, märjaks tegema `ükski ei kassuta nõnna ku vihm Kod **b.** vedeliku sisse pistma *suulvett kassutan, kassutan märjäss; sütik põles rutto läbi, alate pidid täädä kassutama* Kod

kassutus *kassutus* g -e

1. kastmine, veega valamine – Kod

2. kaste, soust *tegi kassutuss ubinille kõrvale* Kod **Vrd** kaste², kastus

kassuvar *kassuvar* (-o-), g -i; *kašsuvärku kokk minä ölin kassuvar ehk kokk; ku läksid paekivi `kaevma, neil öli tüdrik siit ühen veid, kutsuti kašsuvärku, kes `süümiss tegi* Kod

kast *kašt* Sa L K I eL(*kašt ~ škašt* Lei), *kast* R Muh Hi Ris; g *kašti* L K I Võn Rõn V, g *kasti* S L Ris M T Urv Krl, g `kasti R

1. nelja küljega säilitamis- või transportimisvahend (millel hrl põhi ja sag kaas); laegas, karp *kalusi `panna `vergo `argi `kasti VNg; vili `panna `kastide Vai; sia kastid ning `põrsa kastid. kui siad `linna viiasse, siis pannasse `kasti. põrsastele tehasse tihed kastid Khk; tiijji kašt, ting keib tiijji `kastist läbi* Mus; *Pereajamese kast* (mesilaspere puu otsast mahatoomiseks) Käi; Mesipuud olid *ööned puud või kastid Phl; kašti põhi; kašti keha o kašti seente* (seinte) *vahel Vig; ruusivädamese kastis mõni võtab sia `karva kua Mih; saalinga kašt* (tugev laudkast saalingu kohal mastipitsi otsas) Khn; *pane `erned `kašti iirte eest ää Ann; `kastidega mat`ima `kruami mua `sisse, kui sõdaaeg öli* Kod; *mul on vjil üks vana`egne tubaku kašt, kus põletud kirjäd on pääl Vil; tjuu arjukese kašt `olli ütest lõhmusse kosest `väl`lä `murtu Nõo; lubi pandass `kasti; suidsu kastil pabõrossi? sisel Krl; hařamehe?, näil ol lõhmusõ koorist kašti tettü? Se; õkaštiga židi? Lei || fig teokarp, koda kate sarvega tigu lähäp, kašt om sällän, ädäkõrral `tõmbab `endä `kasti `sisse Nõo **a.** käärkarp, kast lõngakerade ja poolide jaoks `kanga looma kašt Khk; `keärbu ~ `keärimese kašt Juu ~ `käärimise kašt Amb Koe ~ `käärpuu kašt Nõo **Vrd** käärkast **b.** (veskis) *see oo sur `veske kašt, kus jahod `sesse `joosvad. see on suur pikergone kašt, aga ise nellanurgelene koa Mar; sõela jahu kašt; püüli niistutamese kašt, lai, madal, vihaga visati vett `piale, segati ära* (et tera kest lahti tuleks) Var; *kede kašt, `sinna lähväd sõõla jahu keded `sisse* Kod; *kruvvimisõ kašt, nelä jalaga? Se c.* istmealune saanis või vankris saanil oo kašt koa, mis oo seal taga, kus estotasse. seal oo kaen peal ja seest oo tühi. *`sõnna pane siis ükskõik mis `asja `sesse* Mar; *`vankrikašt* (vedruvankril) Kod; *saani kašt - - kos paki `sissi pannass* Krk; *saani `persealudsõ kašt* Har **Vrd** kapp, sahtel **d.** sahtel *tjuu lavva kastist leistik ärä* Krk; *kolmõ kaštiga kummot? Se e.* (veime)kirst, hoiukast; *viljasalv kirst om kumere kaasege, `rõõva kašt om `õige kaasege* Krk; *miu `rõiva kõik kastin, vai siss miul kappi om* Puh; *esä lašk mullõ kašti tetä?, kraami kašti, pruuni värviga ol`l värvitü ja rohilise`tsakitu ravva`pääl* Ote; *mul om suur kašt [aidas], neli jakku, ikkä lätt neli vakka [jahu, tangu, vilja] `sisse; no`saie peigmihe kodu kaštiga. peigmiis pedi `vasta `võtma, `kiinni `masma kašt* Har; *noorikõl om kašt; `mõrsakasti?, kašt om tsõõrigu kaasõga ja kummidu kaasõga? Se g.* (vankril, kärul) *ühe rattaga kärü, sellel kašti all ees`otsas üks ratas* Khk; *kui `sildu keiväd tegemas ja vidäväd kardulisi, sii oo `vankril kašt peal. midu keivad kartsad peal* Mar; *raud`ašsidega `vankrel ika on kašt pial* Hag; *kahe rattaga kärrul olid raud rattad - - `piäle `tehti kašt* Lai **h.** aknalengid *`akna raamid `ollid `kastide sihes* Muh; *`vahvärgige maeal pannass kastige `akna. `lautel om `poštege `akna, maeadel iki lengi kastige* Krk **i.** kakuami osa; kakuam – Jõe Kuu Vai Pha *`Kasti nime sai sen `puolest,**

et `muidu oli küll enämbjagu rüsä `plaani, aga perä asemel oli suur lai kast, `minjel oli linast `tehtud pohi all; `Kastid `püüsid `palju paremine kui `endised `räimi rüsäd Kuu; kakkuamil -- perä asemel on kast. `kasti `pohjas on lina. kala saab `kasti, `lähto `pohja, `ongi `kastis `kinni Vai; ehitavad kašt `mörda -- kašt on kahesugusest võrgust -- kala läheb sest kailast, mis enne `kasti on Pha Vrd kastmörd j. mesitaru vanast üteldi et, mehidse kašt vai mehidse taro Vas k. linnu pesakast oli suur kast, tuli külm, [lind] nogaga `luopis `väljä `jäised munad Kuu

2. ruum rehealuse otsas või kõrval, kuhu veeti vili enne ahtmist rehe kašt [rehe otsas], kohe vili vedeti vihma edess `varju. siält siis `aeti `reste üles. tälle õli erälde `veike uks kua `testud, et `õtse sae siält `viljä rehe `tarre ajada Kod; ku vana tare olli, siss `kasti es ole. rehe om `kespagan, tõisen otsan kašt, tõisen otsan rihaalune Hls; Egaüit's vedäs `aiga `müüdä oma rüä `kašti. kaštist `aeti `rihte, ja ateti parsile Rõn

3. sillaalune palkidest tugiehitus seda `pulvärki oli üheksa `kasti VNg; jõgidelle `tehti `kastid, `palkidest `kastide `õrred, `õrside `pääle `laidapuud. kus lai jõgi, on viel `keskel üks vai kaks `kasti Lüg; silla kaštid, suure raudkibidega täedetud. eest terab kašt. `pal'kidest `tehtud kohe. ees raud lat'id, et jää ei sua `kašti ära `lõhkuda. kašt on silla `samma kohal `vastu `voolu, et jää `silda ei lõhu Nis; kolme kastige sild Krk

4. harkadra kast, (raud- või vits)pidemed ümber adrahargi ehk künnipuu keskosa, mille abil harki aisade suhtes paraja nurga all hoitakse – Emann kurg `atral on kast kus pääl käis lippiti Lüg; Adra `piälmine kašt (põikpuu, millega vannas toetub vastu varsi); Adra alumine kašt pannassõ `vatna argi vahõlõ Khn; adra kaštiga kõüdetse adra puu aste `kül'gi. nüüd on adra kašt rauast, vanast ol'i toomikse `vistest Saa; kašti kõrvad Sim; rauad mis `ümber kahel pool rauapuu pial, kos viadid kül'jes, see õli kašt. pulk käib kašti `raudade `sisse. need rauad õlid ühest tükist `tehtud Trm; kaštid on vitsad, nabapulga `külge kääväd `kiinni Kod; kašt om raudpu all, tõmmatass kure `külgi `kapluga `kinni Trv; vana `aigne ader `ol'i arf adrakõne, ja säääl `ol'i paeo vitsust tettü kašt, kellega ader kõüdetü `ol'i -- kasti pääl om luits Ote; kašti omma vallalõ `tulnu?. kinnidä `kastõ kõvõbahe Se

kastaliin → kasliin

kastan `kasta|n (-n) g -ni Kuu VNg Rei(`kastron) Hää JMd Plt KJn M Puh San Har(g -`nni) Se; kastan g -i Kod(g kaas-) Plt Krl, `kastaa-n (-n) g -i IisR Ris, g kastaa-ni Sa Muh L Juu Amb, kasta-ń|ja I, -je VJg, `kasta-ń|ja Jõh(-je) Rak, `kastaa-n|ja Jäm(-jas) Kos(-oa-) Har(g -ia, kaspania) Plv, kasta-njas (-n-) g `kasta-nja (-n-) Kaa VII; kasten g -i Emm, `kastein, g -a Käi; g `kaspina Lüg

1. kastanipuu (Castanea sativa; Aesculus hippocastanum) kastaa-ń (~ `kastaa-ńjas) on pehme puu; `kastaa-ńja oun, kaks seemet sihes Jäm; `korjas kastaa-ni `końta Muh; kastaa-ni munad pannakse viina `sisse, sii `olla `jooksva rohi Juu; mõisapargin vana `kastani Trv; `kastań om Saksamaa puu Krk; `kastań, tjuud `mõisih\_om, kasusõ `sántse kui `pähkme, väega kõva?, nu omma ilosa sántse ilopuu? Se

2. kastanipuu vili [jõekupul on] niisused kõvad munad nagu `kasta-ńjad Rak

kastani|puu `kaspina puu `õileb treppi `kõrvas, ei õle `siitmaa puu Lüg; `kastroni puul on ilusad `õided Rei; `kastaa-nibu õide `otsas oli [mesilasi] naa et mürises Var; kastaanipuu -- kasvab suurest nagu jalakas, kevade `õileb -- ja pärast kasvavad pruunid munad `külge Amb; kastanipuu one ilos puu. kevade `õitseb nõnnagu `lühtrid põlevad Kod;

kastani puid oli mõisa aas (aias) Plt; *'kaspania puu häiermä ollõv hää. nuu võttava vallu vällä?* Har Vrd taanipuu

kastanka *kastanka* hilise pirni sort *kastanka, poolõkruusa?*, *kalõ?* sääntse ku vis'apuu lehe? Se

kastar *'kastar* g -i (laeva või paadi) kajut – Kuu

kaste¹ *kaste* g *'kaste* Sa(p *kastent* Khk Pöi) Muh L K I/-ss- Kod/ M T; n, g *kaste* Rei LNg Iis Krk; n, g *'kaste* R(-ss- Lüg); *kastõ?* g *'kastõ* V(*kastõh* Se Kra)

1. a. niiskus, jahtunud maapinnale, rohule jm tilkadena langenud veeaur kui *'õhta tuleb 'raske 'kaste maha, siis 'püüab 'õisil 'päivil 'kuiva 'õlla; nüüd on juo vana 'jaagup 'müoda, egä 'põõsa alt ei lähägi 'kaste 'vällä* Lüg; *luha ein 'pendis vähe 'pehmemast, kui 'õisas 'kaste all* Jõh; *kui tuulene ilm on, siis pole kastet* Khk; *Kui omiku pole kastent maas, siis akkab 'päeva sadama; On 'metsas kaste 'päeva palavaga veel maas, siis pole vihm änam 'kaugel; Sest vihmast polnd änamaks kut 'kaste korra eest (vihma sadas vähe)* Pöi; *kaste eedab 'peale* Muh; *jalad said 'kastest märjaks* Mar; *puu oo nõres märg 'kastega* Tor; *ein ennem ei 'sündind ülesse võtta kui põld veel 'kolme kastet soand* Kei; *kaste ja vali pää se pleegib teda (sooheina)* Tür; *linad 'aeduvad, maas 'kaste kää ja päeva kää* Pee; *kui kaks 'päeva 'enne jüribä 'õhtad on kaste maas siis kaks nädalad 'enne juagupi 'päeva on rukki 'lõikus* VMr; *juanibä 'üesse korjata käte rät'ikuga kastet ristikeina pialt. sie on väga ia rohi 'aige 'kohta 'võida* VJg; *ommuku 'kastega õli ikka si suur 'niitmine; kui kaste ära läks, siis akati 'loogu 'lahti 'lööma* Trm; *jõe jäären eedäb 'õhtane kasse. sij one nagu kõrd vihimä* Kod; *joba kaste mahan* Trv; *kaste ijst iki tulli 'vihma, ega ta maad likess es tji* Krk; *suu ain üteldi 'kastega 'pehmembäss minemä* Ran; *suur kastõ?* ol'l, *hain om 'kastõga hämm; vehman venüiss, 'kastõn kasuss* Har; *huulõ haanäl om keškpäev ka kastõ?* otsah. *'kastõga võitõass 'huule, ku huulõ oma?* 'haigõ? Röp; *'kastõga vikaht parõbahe 'lõikass; 'täambä suur kastõh om haina pääl. tju kastõh olõ õi 'tervuseess* Se; *ain om tuul 'aigu 'neitmin ku kastõ om* Lei; *'vihma um 'kastõ väärt* Lut || *higi luomale käib kua 'painjas 'selgä. täätsä kasse one sel'jän* Kod; *'õeldi et 'painjas one lehmäl sel'las. lehm inises, kõik nigu 'kastesse (higiseks) läks* Lai **b.** fig *'Õöse 'kaste all olnd* (suvine kõhija) Pöi; *Kaub kut kaste* (kulub kiiresti) Emm

2. leivale sõtkutav jahu, sõtke juur o ärä *'apnend, tju kasset, leib tab_ärä 'kassa; ei õle levä kasset, piäb javama* Kod; *'kalla veel 'kastejahu 'juure, nõrk on veel* Äks

3. kastmine, niisutamine *'Leiväd 'kasseti päält 'märjäst ja siluti siledäst. Kää 'kaste vesi õli 'ennemb sene jäust 'valmis 'pandu* Lüg; *kätte 'kaste vesi, kastedi kēed märjaks, kui levad sileks 'tehti* Rei; *pilve tõuseb, vil'jale on 'tarvis kastet (kastmist) küll* JJn

kaste² *kaste* Kaa Rei Krk, g *'kaste* VII Muh L K Trm Hls TLä Ote, g *'kastme* Krj Pöi(p *kastent*) Juu Kos Lai Puh; n, g *kaste* Ris, n, g *'kaste* R(p *'kasset* Lüg); *kasti* Jäm Khk(g *'kastme*); *kašti* g *'kastme* Vön Plv Röp(hv n *kastõ?*); p -nd Khk VII Plv Röp, -nt Pöi (pool)vedel toitude lisand *'putru 'kaste, 'kasset ei õle, võid ei õle 'silma 'panna* Lüg; *menes kuhas oli küll 'tehtud soolast kastind leva 'körva* Khk; *anna moole kastet, sul 'kaste kauss eess* Muh; *soust oo 'tihle kaste* Tõs; *'võeti koor pealt ää [hapupiimal], 'pandi 'soola 'sisse ja siis lusikaga sõid kardule 'kasteks* Mär; *kui 'piima on 'saada, sis panen silgu painni 'piale, se on minu kardul-kaste* Ann; *ommiku kiedeti 'kiislid, apu piim oli 'kastest juures* VMr; *'putru ei taha, kui kastet ei ole, olgu piima kaste või 'suhkru kaste* Äks; *'kartuldele*

tuleb kastet teha. `toodi aput `piima kausiga laua `piale, `soola `pahti `sisse, see oli kaste Lai; egä üüts `luškaga võt't ummikest `putru ja kaste `olli keskpaegan, võitaás `olli keskpaegan. kui kastet es ole, siss `võeti `piimä pääle Nõo; kasti ja hämmetüs om üüts sisa-ma Ráp || fig kui kastet `viia, siis soab ikke pudru `süia (alikäemaks aitab alati) Juu Vrd kastik, kasting, kastus, kastutus

kaste|hain kaste- Hel Nõo Kam Rõn, `kaste- Ran Puh; kastõ- V(kastõ?- Plv Ráp Lut), `kastõ- Se Lut kastehein verrev `kasteain Puh; kasteain kasvab aenamide pääl ja pennärde pääl Nõo; kastõ? hain `tolmass, `häitsess nigu rüäl, ristikhaana lõpu puul `häitsess. kastõ? `haina koratas puketest talvõst Ráp

kaste|hein kaste- S L K Trm Trv Pst Krk, `kaste- R Jäm Muh Lä Vi Plt, `kasse-, kasse- Kod kõrstaim (Agrostis jt) Vesistel sauekatel maadel kus tali ja vesi rugi äe võttis, `sõnna kasus vahest nii tugev kastein just kut rugi, aga ta oli madal Põi; `kaste-eenad oo suured pitkad, ilma talused justkui kaerad Muh; maasikud lapsed aeavad kaste-eena kõrre `sisse suured rongid täis Mär; kastein läigub kui merelaine põllal Var; krookleht ja kastein, `lamma toit Pai; mine nel'labe `õhtu `surmu `aeda, kasteina tu't kasvab, `tõmma üless. vajuta sellega - - kropp kaob ära Pee; kaste ein, on otsas `ripsed nagu karu kaeral VMr; `kasse`einä tõmmatasse ja küsitässe kas kukk või kana (mäng) Kod; kastein om üte lakage ku türgi kaar Krk; värisev kassein (~ orgaein) Kod ~ väriseja kastein Tür Plt Vrd kastehain

kaste|heinane a < kastehein rukis on `kaste eenane JMd; `kasse-eenäne ein, nõnna paks et maha vajonud Kod

kastein → kastan

kaste|kakk 1. leiva juurekakk – SJn Vrd kastik

2. katse-, proovikakuke lastele tetti `kaste kakku Hls Vrd katsekakk

kasten → kastan

kastene `kaste|ne g -se R eP/ `kasse- Kod/ Trv Puh San, g -tse Han M TLä San, kastene Rei Krk; `kastõ|nõ Vas Se, -ni g -tsõ Krl, -n g -dsõ Lei a < kaste<sup>1</sup> roho on viel `kastene Vai; Kõis `joosis `koorma taga, loha oli `kastetse maa pial Han; üü õli `kassene ja pime Kod; ein kastene puha Krk

kaste|pite, -päte `kastepite, -päte kahtepidi sedä võit `kaste pite `üeldä, vanass `ütlid `kastepäte Kod Vrd kaksipite

kastetis s < kastma siis saavad süite kastetis (kastmise) vett `sisse `panna Muh Vrd kastetus

kastetus s < kastma annak'i is `kiäk'i keele kastõtuist [haigele] Se Vrd kastetis

kaste|uss jaaniuss – LNg Mar `kasteussid põesaste all `iilgavad, justkui tule lõkked. vahest oo nii pal'lo neid Mar

kaste|võrk hommikuse kastega kaetud ämblikuvõrk `ämbriko võrkude peal kaste. need oo siis `kastevõrgod Mar; `kastevõrgud on kõege rohkem ommikul `kastega, pute vahel ripuvad Juu || fig `kastevõrgal `käima ehal käima – Noa

kaste|õlg kasteheina kõrs kaste õle om rüä `õl'gest sikkebe Krk

kasti → kaste²

kastik 1. = kastekakk a. leiva juurekakk – SJn b. katsekakk esimene vili oli uudse vili, sellest `tehti kastigud Mus

2. soust, kaste – Kõp Hls *kastikud küt'säteme* Hls **Vrd** kaste², kasting

kastiline `kastiline kastitäs `Kastiline oli küll kalu, neid sai siis `keidetud ja `vardass `pliidi `auguss `küpsendettud Kuu

kasti|mesi|puu = kasttaru *kasti mesibul on raamid* Kär

kasting *kaſting* kaste, soust *tuud* (jüva) `võet'i sõss `kuivi `kartoldõ ja sakõ söögi *kõrvalõ. ütškõik' mis sääl ol' kaſting, liha suulvett* Plv **Vrd** kaste², kastik

kastints(a) n, g `ka-sti-ntsa Jõh IisR( `kastii-ntsa) Vai(`kasti-, `kosti|ntsa), `kasti-nts g -i Jõh IisR *külakost `kasti-ntsa, sie nagu `kinki `anneda* Jõh; *tõin `sulle kasti-ntsi* IisR; *näväd `eiväd `tuoned `kastinita `eigä; sose tuli `meile ja toi `kostinita* Vai **Vrd** kost

kasti|poiss *kartulivedaja mõisapõllul need, kis karduleid vidadid, `üiti kastipoisid. neil olid obused, muudel olid ikka ärjad. ikka vanemad mihed `aasid* Ann

kasti|pulk *adrahargi põikpuu adrakasti kinnitamiseks `kastipulk õli kurg`atral. sie õli sie, ke `atra `sahkapuud `kinni `oidis* Lüg

kasti|puu = kastpuu *kaſti puud oo [pakktarudest] uuemad, need o `laudest `tehtud* Mär; *üks nelikümmend `aastad tagasi (1890. aasta paiku) kui kastipuid akati tarvitama, minu isagi ajal oli üks* VJg

kasti|raud *harkadra kasti osa* *Mua-adra kastiraud, sil`musraud. Sil`musraua alumistes `aukudes `ongi kastipulk. Ülemiste `aukude läbi on sil`musraudad kastirauaga ühendatud; Mua-adral muud sepatõöd ei õlnud teha kui ainult sahad, kastirauad ja lipet. Lipet õli kua vitsa ja kastiraua vahel kinni* Trm

kasti|vald *end Pahkla valla hüüdnimi* *Lohu valla mehi `üiti kollavennad - - ja `Pahklas olid kastivallamehed* Hag

kast|kiigu *ripphäll* *Kast`kiigu õli, üks puu käis `seinä vahele, ülä `ahju, `nüöri `külles rippus kast. Kenel kast`kiiguda ei õld, senel õli põrandal `kätki* Lüg

kast|leng *raamikujulised lengid, mis paigutatakse ukse- või aknaavasse valmistehult* *kast`leñnid tehä `kuuril vai `aidal. kie elu majale tieb kast`lengi; kast`leñnid eväd piä `külmä* Lüg

kastma¹ `kast|ma (ma) *kasta(n)* S L K I/`kasma, [ma] *kassan* Kod MMg/, eL (-me M San); `kasta|ma, (ma) -n R(-maie Lüg) Kod

1. a. *niisutama, veega piserdama* *kabustad on `kassetud* Lüg; *monikkaine `kasta `leibä `suoja `iega ku `voeda `ahjost `vällä* Vai; *ei tule `vihma ega kedagi, natuke `kastis* Muh; *linnased kastetse märjäs, akkavad kasuma* Tõs; *akna igiga kolm kord kastetakse soola`tüikaid* Juu; *sõnniku `laatajad tulid `enne vääälält, siis ika kasteti* JMd; *vihim `kastas mua märjäss* Kod; *k e e l t, n i n a, s u u d k a s t m a* jooma; *jootma `kasta suu `märjäst* Lüg; *keikide ninasid piab paari `kordi `päävas `kastma* (loomade jootmisest); *see on pailu oma nina `kastand* (jooonu) Khk; *kasta_siss sa_ka umma kjiilt, viinaga vai ollõga?* Har; *anna no mu kjiilt `kasta?* Se **b.** *hrl vedelasse ainesse (korraks) pistma `kasta `kartol `sousti sisse* Vai; *puudru sorgatasse piima `sisse, see on puudru `kastmine* Khk; *roop kastetse vee `sisse ja liigutase `ahju* Muh; *mes sõrmos sellel oo, kuld`veega kastetud (üle kullatud)* Mär; *lõng kastetse märjas, siis `tõmmab ta libedas, muedu oo kuurud sehes* Aud; *kastan tadreku leeva otsaga ää `puhtaks* Juu; *pašlid õlesid `kastada märjäss* Kod; *silgu suulvesse kallati `piimä ja `sinna kasteti `kartul `sisse* Kõp; *kui sa lippe `sisse käe kastit, siss kahisi nii ja tõmmass `õkva käe puruss* Puh; *suul `olli läniku kaase pääl, kes taht tuu kaſt `suula*

leeväga Nõo; `kartoli kõrvaline, painniga `viidi lavva päle ja ega üts `kašte sinnä `sisse Plv; `luidsaga kastõtass koho`piimä pandass pälist `sisse Se; küünlaid kastma kodusel viisil küünlaid tegema `küinal on `rasvast `tehtud. niit `panna `pulga `õtsa, siis `kastetasse `ühte` puhku `niiti väe`aaval `rasva `sisse, `tõmmata `välla ja `jälle `kasteta Lüg; kui jo kaks kolm kord oli kastetud, siis olid jämedad `küindlad `val`mis Ann; kae nigu küünält kastap jälle, tulep ruttu `sisse ja lääb ruttu ärä ka jälle Nõo

2. fig oh jumal paraku `paksu `putru, kui võid `kasta ei oole (hum) Krk || tekipoisid - - `piavad kloset`ti puhastama või `õisi `kastma, kudas `öeldaks Hää; n ä p u (~sõrme) otsaga ära kastma (väga ihaldusväärsest asjast või isikust) See (hea õlu) kastetakse umbest sõrme otsaga su käest ää Kaa; Seda `öeldi `rohkem `seukse ilusa, õige meelepärase `kohta, et kasta või näpu otsaga ära Hää; Mukib ennäst ninda üles, et tidruku kastav sihantse kavaleri näpu otsag ärä Pst; miä ess taha, et tuu pois mui putup, mia olli `endä meelest nigu mõni näpuga ärä kastetav Nõo

Vrd kastutama

kastma² `kast|ma (ma) kasta(n) Saa Pal Äks Ksi VIPõ eL(-me M San); `kasma, (ma) kassan Kod MMg a. leiba sõtkuma leib ku on kavva kastetu, siis ta on `sitke ja kohe teene Äks; `leibä piap nii `kastme, et ahju ots (pea) likes lääb Hls; tõine kolmantik `tuudi juuress, tõine kolmantik `sisse`kastmise jahu; ku leib ei ole `äste kastet, siss om pudeve Krk; vanast tetti peenikest `leibä, rüä `püidli juur `panti ja mustemb nisu `püidli kasteti `sisse Nõo; ma kasti karaškit Plv; nõrk kastõto, leib saa `väega nõrk, jahu oll `väega `veet`kese Räp b. sõtkuma, tampima savvi kastõtass kastih, lubjaga poolõst. vanast sõkati `jalguga ja hobõsõga Se

kast|mõrd kakuam kaštmõrd (~ `seisev noot) - - tünnid pidavad ta vee peal. taa ulatab põhjast `peale. kašt ja karjaaed, nee on tihemad. tal on kaks karja `aida, üksainus rindtiivas. mõrra kael on kasti vastas Pha; Nüid on irmpsa suured kaštmõrrad, mütu `sülda `kõrged, rind `tiiva üksi oma sada poolteist `sülda, teist nii pailu veel tara `tiiva, siis on veel pära Põi Vrd kast

kast|puu laudadest mesipuu, raamtaru minul on üks kastpuu, `tõised pakkpuud Lüg; kašt puust saab `kergest mee kädä Kär; kaštpuu om `lankest tettü. neil om vahe vahel ja nel`läkandilise raami om siis. `õl`gi pannas `lan`kile vahele või lina luid Hls Vrd kastimesipuu, kastipuu

kastrik kastrik Vas, `kastrik g -u Se

1. kastrul `kastrik om karranõ vai t`singine Se

2. väike kast mi_du (mine too) `kastrikuga? jauhha `tarrõ Se

kastron¹ → kastan

kastron² → kastrul

kastrul `kast|rul(l) Kuu VNg Khk VII Muh(-ru-ll) Mar K(`kandrull Sim) I, -ru`l Jäm Muh L K Iis San Rõu, -ro`l Kan, -run Lüg(`kras|ten, -tul) Rei Han Ris Trv Puh, -ru`n(n) Kse Äks Rõu Plv(`krastoń), -ron(`) Hää Nõo Ote Vas; (`)kast|ur Kod Hls(g `kastru), -ur` Krl Har, -or Hls, -ru`uń Krk, g -i u hv sabaga metallist keedunõu; veekopsik `kastruliks `üitasse sihand ännaga kard nõu, keedetasse ning tõstetasse vett Khk; `kastru-lliga tõstame vett Muh; `Valgest lekist joomanõu oli ikka `kastrun. Aga nüid oo sabaga keedunõud kua `kastrunid Han; `kastori om vaseest, kellegä saksa keedäve Hls; `kastrooni änd (~ vařs) Krk;

kastronni olliva enne vasitse, nüüd om alumiinist kah Ote; ma `kiitse kasturigõ `sahti Krl
Vrd kastrik

kastruline *kasturinõ* kastrulitaoline üt's *kasturinõ* `paakõnõ om Krl

kast|taru raamtaru *kaštтарu* ~ *raamtaru* Har, *kasttaro* Plv Vrd kastpuu

kastuk `kastuk g -i (kala) `kastukil on `mustakad `seljad. nad ujuvad piki `ranna äärt.
nad on vähe pisemad `tääglitest Jõe

kastuma `kastu|ma R(-maie Lüg) märjaks saama; ligunema *Tänä panin pesu* `kastuma,
`huome pesen Kuu; *pesu* `paändi `kastuma Hlj; *jalad* `kastuvad `märjäst Lüg; `kastus
`märjäst `vihma käes Vai

kastur → kastrul

kastus *kastu|s* Plt Hls, -ss Hää M TLä Rõn San Krl Har, `kastu|s Kod, g -se Hää Kod
Plt Hls Krk, g -ssa Trv, g -sse Hls Hel TLä Rõn San, -sõ Krl Har) kaste, soust *ommogo*
tegin `kiislid. *piim õli* `kastusess; *silgu süulvesi, sibulad* `sisse, *sij õli* `kartuli`kastus; *tegid*
manna pudru. `kastuss *marjadess* Kod; *apu piimä kastuss, vanun piimäle pannas* `süüla
sekkä ja kastad kardult `sisse Hls; *ega kastust* `tüürõ *rasvaga es tetä, vägev liha lõeguti*
paa põhja peeniksess, kõrvetedi pruuniss Ran Vrd kaste², kastutus

kast|vanker *kaštvanger*. üks *ainuke inime sõidab kašt* `vankrega kiriku, *sie on kole*
kitsas Hag

kasu¹ n, g *kasu* – üld(-o Vai spor L Ris Võn Röp) **a.** *tulu midä sest* `suurest tüöst *kasu on*
Lüg; *sest* `suilisest *äs ole si_asta kasu midagid* Khk; *Kis kahu kardab, see kasu ei saa* Han;
õssad kõhna obese, süädäd rammuje, müid ärä, suad kasu Kod; *noorel kuul ei* `lastud
kuppu, noore kuu kupp ei olnd kasu Plt; *siust eluinimest änäp ei saa, kasu sa kellekil ei tuj;*
mea es saa selle õppusest kedägi kasu Krk; *mes tost kanapedämisest kasu om, ku sa üttegi*
muna ei saa Nõo; üits ilma kasuta maa, kellest midägi ääd ei ole Ote; mis sa asätä täniität,
ega tost midägi kasso ei olõ? Röp; *ta saa pal'lo kassu* `kauplusõst, `voito Se || [oksad] *mis*
nihuke kõõm ja peenike oli, need said mua kasuks ää põletud Pai || fig *kaho om pajä pääl, a*
kasu_m pajä all (kaihh tulõ inne ku kasu) Se || *Sie laõ võtab igänes kasu* (purjetab hästi ka
vastutuules) Khn **b.** *vaheltkasu; laenuprotsent, pangaintress* *Savalas õli magasi*
ait - - keväde `anneti sügise `pääle `võlga, sügise *veid siis kätte, kuli rukkide päält õli neli*
karnitsa õli kasusi; müüb `riide `raasukese, *eks tämä säält võttab ka oma kasud ja* `sintsid
Lüg; *keväde odeti magassist* `velga ja `süksül `makseti `vällä kasudega Vai; *Vanal oli raha*
linnas kasude peal (pangas) Põi; *kis müib muidu teisele, tä võtab kaso selle pealt* Mar;
Kasu lõigatse ikke teiste kulul Han; *kui sa sedäsi ostad obose ja müid kohe ää, võtad kasu –*
siis sedäsi, paristad Juu; *Mäo mõisa* `juures oli *magaski ait, sialt sai ädaga* `toodud, sügise
vii kasudega tagasi Pai; *vakaga mõõdeti* [magasiadast] *inimesele* `vil'ja, *karnitsaga* `võeti
kasu, kaks karnitsat kot'i `piäle Kod; *puul* sai *kasu. ta sai jo poole manu; kasu* `vil'lä `võeti
magatsiss `sisse `setveriku `pääle *kuvventiku või nel'lantiku* Krk **c.** *juurdekasv tänabu oli ea*
vil'la soak, sain kaheksa seemet kasuks Juu; *seost vil'äst saa küll katõsa kassu* Rõu; *katõsa*
kassu `siinnest Vas Vrd kasv

kasu² → kasv

kasu³ *kasu* Mus Emm lskt *kasukas mardid tulid* `sisse, *karused kasud* `selgas, `masked
ees, vitsad käes Mus; *Kasu soe* Emm

kasu⁻¹ liigne, lisa-, normiväline – SaL Muh Hi spor L, Ris HMd Nis kasu `kündi `küntesse eina `aega, mened `enne `eina. mened `jätvad kasu künni tükkis `kündmata Khk; mõnel oo kaks noorikud, üks oma noorik, teine kasu noorik Muh; pruutrend oli `pulmas kasurend (lisalaud) Rei; `enne `ante ikka kasunimed (hüüdnimed); kasu (jõude seisev) lamp; Pulmas tegid kasupruute (valepruute); kasuvaderid [lisaks ettenähtud kolmele]; kasu`lauped on nädala `keskel (kui pühade-eelne päev langeb tööpäevale) Phl; üks kasuvõrk `pandi, mis see võrk `püidis, `anti sellele inimesele, kelle `peale see `pandi. kui ma ise laps olin, saime nõnna raamaturaha ja kooli raha. kasuvõrgule `pandi üks tut`t märgiks Rid; egä need lüpsä sis, nee väiksed kasunisäd. mõnel [lehma] oo koa seäl viiendä sees. mõnel oo kuus nisä Vig; see vanamees oli tääl kasuõpr; kasu sild oo Kasari jõel [silla remondi ajal] Kir; kes ooletumast teeb, see teeb kasu `kündi, kasu kord `kündi Lih; va `endist kasu sõnad. kasu sõnad mis `nüütsel aeal ei `tunta Var; kånutu - - naa jõuetumas juba jäen. nisuke kasu sõna Tõs; Mio isä pidäs kasu `kõrtsi (salakõrtsi); Kasu õnad (teenija palgalisaks kasvatatud kartulid) - - ma kääsi oma kasu`õuni `müümes Khn; juba kasuraha `pankas Hää; kasovili, kui kaso `rahval tehaks, poistel ja tüdrukudel; sai `metsas marjul `küidud, omal kasuraha teenitud Ris; see oli keik nagu kasu aeg ja kasu töö (kanapidamine). noh eks mune sai `müidud HMd

kasu⁻² kasu- üld kasvu-, kasvamise `enne `kolme `aastad ei `panna ovost `tüöle. sie siis on kasu obone. seda obost `tarvis viel `kasvatatta Lüg; Tuhli kasuaeg akkab ümber saama Kaa; mis noored loomad on, ea kasujõud on, pole veel täis kasund, nee on kasuloomad Krj; Kurgid olid `kallid sügise, tä olass ulga raha saan, oli ia kasu`aasta Han; pisike sakergune (kidur taim) aeab kasu`lehti, pisiksed nagu pisike sakerdis Var; kasu`võimu tääl (kuivanud puul) enäm ei ole Tõs; minu kasu kodu (lapsepõlvkodus) küll `ropsisid ema ja õde; minu `sündimise paik on all `suures külas, kasupaik sii Ädemestel Hää; kasuobune `pañdi `kündma Kos; kasu`jõuline puu oo kasupuul, kasvab Kod; no minu kasuaeg olid ka tuule`veškid Pil; kasuvõemulesed kaerad; Kasuvasikas pidi ik`i noore kuu vasikas olema KJn; sij om tapa luyum, ega sedä kasuloomass ei `jäete Krk; küll om ilus suur vašk, selle jätäme küll omale kasulehmässe Hel; kasu kõjo (kasvama jäetud kask); sij om meil kasu vars, sellest saab sõedu obone Nõo; kasuella, kasuma jätet Se

kasujelu vabaabieliu muidu elavad seda kasu elu Põi

kasujema võõrasema, kasuema Kasu ema `öotakse oma ema kõrvast unt olavad Põi; kasuema on see, kis võtab ühe võera lapse kasvata Kos; kes oo lähnud tõesse lasse `piäle, sij oo kasuemä Kod; mul `olli kasuemä, ois miu nii sama nigu oma last Nõo Vrd kasvand

kasugõnõ kasugõ|nõ g -sõ kasukakene Kasugõnõ ol`l talvõl külmägä hää lämmi `säl`gä võtta?. Kasugõnõ ummõldi `lambanahast Har

kasujisa võõrasisa, kasuisa Kasu isa ta kasvatas Põi; kasuisä oo tõene isä lapsel, ei õle õmä isä Kod; ma_`kasvi ka kasuesä manh, tsõdsõ ja tsõdsõmihe manh, nuu ol`li ilma lat`silda Har Vrd kasvand

kasujalg linnase idu; terast väljakasvanud juur [linnaste] kasujala nij õõruts küllest ärä, sõku vähä, ta om pudeve Hls

kasuja(s) kasuja S L KJn Vil eL(n kassui Se); substantiivsena ka jas-liiteline: kasu|jas Khk L Pee Koe Kod Pal Äks KJn, -jass Ran Nõo Krl, g -ja

1. s **a.** kasvaja, tuumor *Marisel oli rinna kondi peel suur kasuja, tubli mihe ruusik oli* Khk; *tjilehed, näid pannasse kasujate`peale Mih; ku ää põrund veri on, sis tuleb kasuja* Vän; *`põrgukiviga palotadass sääntsit`väikeisi kasujit, nigu`käsnu Kan; kassui, ilma`pääldä?, sääne lihakarvalinõ; kasujale`panti`pak`lit pääle Se Vrd kasuv, kasuvik, kasvand, kasvandane, kasvandik, kasvane, kasveljas, kasvija(s), kasvja(s) **b.** kasvaja puu küljes, pahk, kasekäs – Sa Kul Hää *lepa kasuje`võotaste põhjatse poolt kül`jest, kasujad mul`judaste sellega, siis kadub ära Jäm; Kausid`tehti`seiksest kasujast, mis vahest kase`kül`ges näha on Kaa Vrd kasv**

2. a **a.** kasvav *Mei lapsed pole änam kasujad Rei; noor kasuja inimene Aud; kasujel aal [maha pandud] kardule aave kasusit taga Krk; kasujol puul om mõnikõrd mitu`läskä sisen Ote; kasuja huum Krl **b.** kasvatav *sihand suur eina kasuja maa Khk; nuu olliva [heina] kasuja kaala, kos vesi üle lät`s Kam**

Vrd kasvaja

kasuk → kasukas

kasuka|abu karusnahkne vest *kasuka abud igabäse tüö juures üll Muh -jakk* poolkasukas *kasukajäkkidele mõni aab koa`taskud`alla Muh -jope* karusnahkse voodriga *jopp kasuka joppe ja vatti joppe VNg; kasukajoped o natuke pitkemad kut põlvesilmast soadik, riie o peal ja`lamba`nahka`uoder`aetse`alla Muh Vrd jopekasukas -kinnas kasuga`kinda? (~ kasukatsõ kinda?) tetäss`lambanahast vai vanast kasugast Se -laps* vallaslaps – Juu **Vrd** kasulaps

kasuka|nahk karusnahk; pikema villaga parklambanahk *`rangidel on arjuse nahk, kasuga nahast pannasse Khk; Kasuka naha park`anti [vasikanahale], sellepärast on nii`pehmed Põi; kasukanahad pargiti isi ära Mih; kodopargitud`kaskanahad Kod; siss es saa ma muidu`kaskat, siss emä kedräss punna linnu, siss sai ma taluld`kaska naha Ote -nahka = kasukanahkne puus õli`aige ja siis panin kasuka`nahka`püksid`jalga Lüg -nahkne* karusnahkne *kasuka`nahksed paegad`pandi`ümber varvaste, villa pool`vastu`varbud MuhVrd kasukanahka, kasukane*

kasukane = kasukanahkne *eks neist (hülgenahkadest) vahest`tehti kasukasi`vestisi ka Kuu; talvõl suurõ kül`mäga`peet`e`kaskaitse`kindet Se*

kasu|kannikas tervelt leivapätsilt lõigatud algusots, leivanukk, -konts – VNg Lüg eP *Kes pailu kasukannikid sõi, selle tissid pidid suureks kasuma Põi; mõni peremes panna kasukanika sõniss reialla, kui sööb isi ää Vig; kis kasukannikast sai, sii pidi suures kasuma Var; kasuka`nnikas`antakse lapsele Amb; ku süüid kasuka`nnika aluss (kääru leivapätsi otsast), poošid armastavad Kod || leivast välja küpsenud kühm – Vig Var PJg Vrd kasunutt, kasva-, kasvu|kannikas*

kasuka|neul kasukanõel *kasuka niul on nisuke`sulgiline,`niulal on suled ehk`kandid,`kolme sulega ehk`neljä Lüg; kasuka nõul one`natke suurem ku`riide nõul, jämedäm, pitkem Kod -nõel Kasuka nõel on pisike nõel, otsast tahalik, siis läheb paramini nahast läbi Põi; kasuka nõelad olid otsa pialt kolmetahilised ja natuke jämedamad kui teesed`õmlus nõelad Kos Vrd kasuka|nõgel, -neul -nõgel kasukanõel`kaska nõgla? oll`esi?, noil oll`i otsa`kandelise? Võn Vrd kask-, kasuku|nõgel -palitu kasukapalitu o`riidest kut palitu,`lamba`nahkne`uoder`aetse`alla Muh -pelts lühike poolkasukas Üks igavene vana kasukapelts oli tesel üll Põi Vrd kasukupelts, peltskasukas -pihik kasukvest kasuka pihik*

ümmer õlade Trv Vrd kasukupihake **-piht** kasukvest *eks ma oleks võind kasuka piha särgi`alle`panne* Kul; *see kasuga piht om mul õks`väega lämmi`suäme`ümbre* Har

kasukas kasu|kas g -ka R eP(-ss- Mih Khn, -o- Mar Ris, kas[s]u|gas g -ga Khk) San; n, g kasu|ka Vai(g -ga); kasu|k g -ka Kod Pal KJn Trv Hls Ote San, -ga Kuu SaLä Emm Rei Saa Har Rõu(-ss-, g -gõ) Vas Se Lei, g `kaska Nõo Võn Ote Rõu Vas; kask g `kaska Kod Hel T(kassuk Puh) V, g kasuga Se; kasu|k g -ku Saa Hls Krk, g -gu Jäm Mus Krk, g `kasku Krl Har

1. a. karusnahkne (hrl lambanahkne) või karusnahkwoodriga palitu küll *sie kasuka`turki one`kardulid noppind* (määratud) VNg; *suur (~ pikk) kasukas, pikk,`alle`puole`põlvi* Jõh; *olid sedised pitkad naiste kasugad, punane pael õõ kohal, kolm`sõrme lai, ees punased lapid, punane riie`pandud`pæele;`valgest`lamba nahast`tehti kasuk Jäm; aja kasuk üle Khk; nüid o kasukas`kinniste`rintega, enne`ollid`lahtiste`rintega, pur`s`laip`olli rinna ees ja kiri rae`olli. pärast`ollid kasukad üõ kohjast tiheli kurrutat, nee`ollid uiemad; kasukas rihmutati kahede`rihmdega ää; seare marjast saadik`ollid ikka kasukad; kasukas`aeti`alla, vammus`peale Muh; suur kasuk (pikk-kasukas; naiste pikk-kasukas oli alt lai, keskelt keha järele lõigatud, õmbluste vahel piha ümber olid punased või sinised naharibad, *terad* ilustuseks, meeste pikk-kasukad olid sirge palitutaolise lõikega); *vähike kasuk* (poolpikk töökasukas) Emm; *vanaste`tehti pruudile`lambanahast kasukas, liignahast kirjad`aeti`piäle Tõs; lõhike kasukas on`põlvedest soadik; pikk kasukas on`piene searest soadik Hag; [eks] kasuka rätsepid ole küll, kes kasukaid`õmlevad Juu; palitu kasukas ~ suur kasukas, suur puolest säärest saadik VJg; ku kasuk muss, pese kasuk suaja vedegä ja arjaga`pustass. ku takenemä akab, õõru rükki jahuga üle, et kõvass ei`tõmba; vanad naesed panid nõurpuari`säñgi kõege`alla kasuka. siis õlema`lamma`õnne Kod; kasukut`särki sel`län; vanast rihmudide neid kasukit,`panti`rihme, punane ja rohiline ja pruun; temäl tett õige`uhke kasuk, kolme rihmage Krk; kask juub. kask kisk siist kaalast`kaugele,`olli nigu tila kaalast`kaugel Nõo; ku mina lat`s ol`li, vanul inemisil ol`liva`valge`kaska, ku mina mäletama naka, minu emal ol`l juba`rõivaga kask, osteti al`l kalev ja`pañti`pääle Võn; kask`laotedi usse ala, säält pidi pruutpaar üle minemä Kam; `kaska piht, aloss; naiste`kaska? tetti ellätüstega takan; katõdu`kaska olli? ka voldõlise?; kolm`nahka lat`s`väikese`kaska`pääle; talvõl keriko rõivass ol``valgõ kask; keriko`kaskal ol` puhka veeren;`vahtsõmbal aol`valgit`kaskit inämp es tetä?; pikä`kaska? iks olli?`kitsa?,`kespaegast`sisse lõigat, et tõmma`s kokku poolõ`kaska; [1890. a paiku] tetti`liihkeisi kati`kaskit,`jalksi (käimise) `kaskit [meestele] Kan; sul vana kasugapul`st (kasukanäru) sällän suvõl kah, no? olõt nigu tedre`pulman` Har; ku laulatamine talvõl`kül`mäl aol ol`, sõs ol`l mõrsal valge kask sälläh. `kaska? ol`li ummõldu`niisaatõ nigu rapiku?, verevä`siidi? ol`li veereh; pik`ä kasuga rõivass pääl, tujud üldäss pik`k kask, katõt kask, tuj nigu hobõsõga`k`ävvu, muido om rassõ Se **b.** looma karvakate (liitsõnades – karusnahk) karul o ea karvane kasukas Hag; alli kasugu mijs ütelti undil Krk;`lambil omma`kaska? sällän, niä ei`jõuvavõ`kuigi olla`ta`kuumagõ San **c.** fig Pööris kasuka karuspidi (sai kurjaks) Vig; *Mets oo`vaese mehe kasukas* (metsas on soojem) Han; *Kobiseb ku vana kasukas* (nuriseb, räägib pahandades) Hää; *siti miti karvane kasukas* (hum); *võtan kuue maha, kasukas jääb`sel`gä* (lambaniitmisest) Juu; *ühe kasuka sees* (sõpruses, ühel nõul) Trm; See mees on nii kui vene kasukas, tema on igale ilma mõõduta paras (saab kõigiga hästi läbi) Pil; mõse**

`kaskat päiv `otsa, ärä vett pane – kõnela inemist päiv `otsa, ärä nimme nimitä. jääp ilma pahanduseta elu Kam; sa mullõ aini? särgikese, a sullõ `jäie kasugakõnõ (öeld pärast lambapügamist) Lut Vrd kasavaika, kasu³

2. fig a. *nahatäis pekka aga ma `antsin `talle nüid ea kasuka, küll ta nüid teab mis ta sai Juu; Ma õmble sulle punatse rihmega kasuka (peksan sind veriseks) Trv; ma anna sulle üte `vastse `kaska (öeld lapsele) Rõn **b.** suur hoog vihma nüid tuli üks kasukas `vihma Lüg **c.** õnnetus, kaotus ta olli laulatse sõrmuse ärä `kaoten. tõine naarap ja `üttep, et vat parass tal kuradil, et sai nüid üte kasuku Krk*

kasu|kaup *kasukaup, kost saat kassu kauba mant Se; -kaupleja pl kasu`kauplõja?* väikese kauba müütaja maal, rändkaupmees – Se Vrd kasukaupmees **-kaup|mees** = kasukaupleja *naa kasu`kaubmihe omma külh hullu?, na `nüürivä egäütte, olgu rikass vai `vaenõ Har*

kasuka|vatt = kasukavest – Jäm Muh *kasukavat` o vesti `moodi, `käissid pole `otsas, aga kurgu alt o `rohkem `kindi kut vešt; kasukavatid ollid naestel koa Muh -vest* lambanahkne vest – Kuu Lüg Jõh Muh L Ris Hag KJn *kie `õige `suoja tahab `saada, sie tieb kasuka `vesti, nahast `tehtud kõik `seljatagused ja `rinnaedised on nahast Lüg; kasukavešt on nahast, ilma `riideta, mõnel `riided pial koa Hag Vrd kasuka|abu, -vatt, vestkasukas*

kasukond *kasu|kond g -konna Kär Mus kasvamine, kasvuaeg minu kasukonna ajas nad (palgid) `saeti kodu keik ära. kes vanal ajal vabriku viis Mus*

kasuks *kasuks Kuu Mär K(-st Kad) k a s u k s m i n e m a* vallalisenä last saama oli küll *`uhke oma `tütre piale, nää niikaua kui läks kasuks kätte koguni Mär; `entsed inimesed panid seda kasuks minemist väga pahaks Jür; läks `mustlase kasuks (mustlasega oli laps) Pee; ega kasu `naisi `enne pailu old, kis kasuks läks, jumal `oitku, sie oli üks kole asi Koe; tema on kahel korral meeste vahel kasust läind, iga laps ise liianime pial Kad Vrd kasusse*

kasuku- *kasuka- igäven kasugumõrd sellän; küük om nõnda kül`m, ei saa kasuku `rummi ka maha aia Krk; `kasku pohlat`s `tõmba? maha? Har -nahk ku kasugu `nahku pargiti, `panti naha apatse `sissi Krk -nõgel kasukanõel kasugu nõgel om tahilin, peenik nõgel Krk Vrd kaska-, kask|nõgel -pelts kasugu pel`ts olli nagu jak`k; kasugupel`tsige `käüti kirikun, sii olli särgil all. ku mjis tei tüüd, siss olli tal kasugupel`ts üt`sinde sellän. om `lamba nahast Krk Vrd kasukapelts, peltskasukas -pihake kasugu pihak vesti `müüdu ilma käistet; vana näin tulli, kasugu pihake ümmer pää võet Krk Vrd kasuka|pihik, -piht*

kasu|lapp *Ülli kõrvu kutsutakse kasulapid. Külmal ajal lasti kasulapid maha – Phl*

kasu|laps 1. *võõraslaps, kasvatada võetud laps, kasvandik – eP Ise noored inimesed, siis `võtavad omale kasu lapse Põi; õli siäl kasulaps, võtab õma nimele ja kirjutab varanduse tämäle Kod Vrd kasulaps, kasvandik, kasvatik, kasvatis, kasvatlik*

2. *vallaslaps – Lüg Jõh Põi L K Kes kasulapse vaderiks on olnud, kui ta naesterahvas on, siis tuleb talle sellest hea lambaõnn PJg; kiriku ees `moa`ndi peal oli post. kui tüdrukul oli kasu laps, `anti seal valu tüdrukulle Juu Vrd kasukalaps*

kasu|lats *võõraslaps, kasvatada võetud laps, kasvandik – eL mõne toonava kasvandigust latse, et `võtnava kasulatsess Ran; mia tõenekõrd `mõistse vjil `õigust `rohkeb kasulatsese ku oma lastele Nõo; kasulat`s om, olõ õi umme `lat`si, tä kirot` uma hüä tolõ kasulatsõlõ Se Vrd kasulaps*

kasuldane *kasuldane* (jõudsalt) kasvav – Muh Mär Mih PJg *kasuldane laps, palju sööb Muh; see oo veel kasuldane inime, ega maksa teha na pal'lu`riidid, jäävad`väikseks Mär; see noor laps alles, see oo kasuldane, kasvab alles Mih Vrd kasuline*

kasuldasa, kasuldes → kasvuldasa

kasulik *kasu|lik* g -liku üid /`kasvu- g -ligu Kuu, *kasolikko Vai, kaso- LNg, kasvu- Krl/, g -ligu Rei(n -lek) Trv Puh San Krl Rõu/n -ss-/*

1. kasutoov, tulus *sue vihm paneb rohod`kasvama ja`viljad. sie on kasulik vihm Lüg; Kibuspuu marja tee on kena juua küll, ta on terisele kasulik Pöi; tulimuld oli (kapsastele) kasulik, egas teda muedu`pandud Mih; nisukest kasulikku`kaupa`juhtub`arva JMd; nii om küll üte kasuligu looma Trv; kägu olna mõtsale`väega kasulik Nõo; taad`luuma om õigõ kasvulik petä? Krl; koorõlahutaja um kasulik asi Plv*

2. (jõudsasti) kasvav *odra veres, lõõb pia punaseks. siis ta on kasulik alles, kasvab alles, alles jõu sees PJg; timahhava ol'li?`uibu? ja ploomi? õigõ_kassuliku? Rõu*

Vrd *kasuldane, kasuline*

kasu|lina *teenija palgalisaks kasvatatud linad – Mar Vig Kos Pai Koe VJg Iis tüdrukud tievad omale kasulina maha. Kõik on oma päralt, mis nad kasulinast soavad Kos; ühekorra`tehti`mulle linu, kasu linad`üit'i. `tehti nagu palga eest, et sa kedagi`osta kua said Pai*

kasuline *kasu|line* Kse Tor Hls Puh Vas, *-lene Tõs Koe Plt KJn, -leine Rei, -lõni Krl, -linõ Se, kassuline Rõu hv = kasulik*

1. kasutoov, tulus *kasulinõ`kaupluss, kost mano saat; kasulinõ ja`saak'sa`aastak; kasulinõ vili ol', vil'äst sai kassu Se*

2. (jõudsasti) kasvav *kasulene poiss Koe; nüüd um vili perüs kassuline Rõu*

3. kasvuga *suure kasulene Plt*

Vrd *kasulik, kasuldane*

kasuma → kasvama

kasu|maja *kasvatasmaja, lastekodu`panti na (lapsed) kasu`maja Krk; ta ol' ollu? üt's laiva`kaptena tütar, säält kasumajast nimä\_`tõie? Har*

kasu|mets *kasvatatav metsakultuur, noorendik`ninda uus mets, sie on kasu mets. kus sie kasu mets on, `senna ei`lassa`luomi`pääle ega midagi`enne kui jo`kasvab üvast`suurest Lüg; iis on jälle`väike metsasalk, sehuke pikk kasumets Tor; teda on iga puu järele, nagu kuuse kasumets, kase kasumets, üle pia nisuke nuor mets, keda`oitakse Amb;`mõisa kasu mets. istunud ja kasvatud on kasu mets, kui ta isi kasvab on met'sik puu SJn Vrd kasumõts, kasvandik*

kasumiselt *kasvamise poolest ku rügä ol' nii vil'ets ja kehv kasumiselt, et sääld`põima es ole midägine, siss niideti vikatiga Ote*

kasu|mõts *mõisa kasu`mõtsa ei lasta`marju`ko'game Krk; Marguss`noinu kasumõts`nyuri`kõive kyyvitsuss Nõo; ar`karja lasku\_i kasu`mõtsa Se Vrd kasumets*

kasu|naine *spor eP*

1. vabaabielunaine, armuke *tämäl on`naine ja piäb viel kasunaist Lüg; onts nüüd änam`säädust, mõnel mehel kaks naist, teine on kasunaine Khk; piab oma naese`kõrvas veel teist, se oo kasunaene. kasunaene oo isi`võetud, oo laalatamata naene PJg; tiäb kellel ta`linnas kasu naeseks on. nüüd põlegi enäm`õigeid`naisi, kõigil kasunaesed Juu*

2. vallasema kasunaene oli lapsega tüdruk, kel laps oli, aga meest põlnd PJg; kui pehelgad paelu õitsevad, sis on paelu kasu'naisi Juu; kasunaestel käivad tüdrukud kat'sikul HJn; oli üks kasunaene või kasutüdruk jälle äbi'pinkis kirikus Amb; kissi kasu naist poisid pailu enam tahvad Koe; kasunaesel pañdi müt's pähä, kui lapse sai, sellel ei old pit'si jeares, mieste naestel oli pit's jeares Kad

kasu|nutt leiva algusots *anna mulle kasunu't, ma tahan koorikest süia* Plt
Vrd kasukannikas

kasu|loks võrse *Pillpost, vannas ja mast pidid ilma kasuoksata puud olema* Rei; *kasuõks on sõsral, mes ajab ise juured alla, lähäb kasma* Kod **Vrd** kasvuoks

kasu|poeg 1. võõraspoeg, kasvatada võetud poeglaps *see oo neil kasu poeg, ega see nende laps ole* Mär; *kasupojal om tuu-sama õiguss nigu umal pojalgil* Har || fig hoolealune periss vangimaja kasupoja iki, kaabagu, kes kellekist midägi ei tää Krk

2. vallaspoeg – Amb VJg

kasu|puu 1. kasvav puu; kasvatatav puu *einaladu, sie on veike asi, seda võib jo kasupuust ka teha, käib ka* Hlj; *kasu puud, künnapud ja paeod, mis istutada tuleb* Plt; Lapseristimise vesi valatakse *kasupuud* või mõne taime pääle TMr; *na omma meil taha tii viirde kasupuud istutõdu* Har

2. valetaru mesilaspere püüdmiseks *kasu puu - - hers, millel paar tuule krässi* Phl

Vrd kasvupuu

kasu|põlv lapsepõlv *minu kasupõlve aea sees on Salme jõgi ummistund* Pha; *kasupõlve aegas [ma] oli väl'las* (mujal teenimas) Aud; *miu kasu põlves ol'id nared* Hää; *kasupõli oli mul Seinapalu külas* Pai; *ku kate kümne viie aasten, siss om kasupõli müüdü* Krk; *näl'gä küll ess näe mina oma kasupõlven* Ran || *sugupõlv sjo kõik' kasupõlv eläss ütte müüdu* Se **Vrd** kasvupõlv

kasusse *kasusse* R PJg Juu Sim *kasusse minema* vallalisena (või võõra mehega) last saada *sie naine õli tõise mehega kasusse mend, ku õma mies õli sõas* Lüg; *tüdruk läind kasusse, tõi lapse, põle mehel ühti* PJg; *enne kui oli tüdruk kasusse läind, siis pañdi müt's pähä koa* Juu **Vrd** kasuks

kasu|sõsar kasuõde *poisid ise olid pahurad, kasu sõsar oli ee laps* Khk

kasu|tall *kasutall* tall, keda imetab võõras lammas – Phl Jür

kasutama¹ tarvitama – spor üld hv u *ku teil on krunt, annata tõisele, tämä kasutab seda maad* Lüg; *sie muatükk on tema kää kasutada* JMd; *kes põldu kasutab, sji annab toitu vanale* Kod; *peremiis kasut' mu riista, ei tuu' är'* Krl || *kasu saada võtab teise inimese omanduse käest ää. teise inimese tööst ennast kasudab* Khk

kasutama² → kasvatama

kasu|töö a. peremehe ajast tehtav töö, mis tuli teenijale palgalisaks *kasutöö, peremihe töö kõrvalt sai omale tiha, kut ta peremihe aega sai, seda kasutas oma taarist* Jäm; *Meitel oli see mood', et teenijatüdruk võis siis, kui mu isa-ema magama läksid, omal kasutööd tiha* Han; *nel'laba õhta, siis ikke jälle tegime omale kasu tööd koa, perenaesele ei ketran mette* Aud **b.** palgata lisatöö teiste heaks *rehed es loeta [tööpäevaks] mitte, see oli kasutöö* Ans; *eina kasutööd* (lisatöö heinaajal mõisale) Rei; *see kodune tegemine oli nagu kasu töö sul teha, ega sellest ei arvatud* HMd

kasu|tüdruk pej vallasema, lapsega tüdruk *lähem kasutüdrukud`voatama* (vallasemale katsikule), *siis ea`lambaõnn HJn; oh va kasu tüdruk VMr; läks lit'siks, siis oli kasu tüdruk. kui ta`juhtus mehele`suama, siis oli se kasu nimi kadund. aga kui mehele ei suand, siis oli se nimi surmani Sim*

kasu|tütar võõrastütar, kasvatada võetud tütarlaps *tä põld enese laps, tä kasvatab tä üless, kasutütar Vig; kel`hindäl tüärt ei olõ?, võtt kasu`tütre RÄp*

kasuv *kasuv g -a Rõn, g -e Hls Krk, kassu|v g kasuva Võn V(-p Rõu Se)*

1. *kasvav na_kasuva pini_`tahtava pal`lu süüä? Har; tä viil kassu` lat's Se Vrd kasev*

2. *haigus: kasvaja; roos kasuva aja`heitümisest; kassuv om iks roosist`kergemb Kan; suur`kassuv sisen, tä küll elämä ei jää? Rõu Vrd kasvaja*

kasu|vanemad võõra lapse kasvatada võtnud vanemad *kasuvanemad on mõnikord paremad kui oma vanemad TÜR; ka kuis ma`uõmmi kasuvanõbit`kul'ssi, tõõnõ taha ai`uõmmigi vanõbit kullõlda? Se*

kasu|veli kasuvend *kasuveli ja kasuõsar Kod*

kasu|vend poolvend; kasupoeg perelaste ja perepoeg kasulapse jaoks *tämä on minu kasu`venda. tämä on isa`poiga, mina olen ema`poiga VNg; oli ta kasulapseks`võötud, siis nad`üütsid kasuvend, kui`teisi`lapsi oli ka Krj || kasvuseltiline`naabri talu poisid ja meie poisid, nad on kasvennad, nad kasvavad`sel'tsis üless JõeK*

kasuvik (haigus) *maa`hingäss säält, säält es tohi?`istu?. noid`haiguisi, kasuvikkõ, maa-arsü? [arstisid] Kan*

kasu|õde poolõde; kasutütar perelaste ja peretütar kasulapse suhtes *See oli Miina kasu õde, Miina isa ja ema`võtsid selle lapselt oma`juure kasvandikuks Põi || kasvuseltiline mo kasuõded oo`mulda läin, mo vanadused,`sel'tsis kasusime Var*

kasv *kasv g kasvu hv L K, Trm Krl, g`kasvu R(n`kasvu, -o Vai); kasõv g kasvo Plv RÄp, -õv Se; n, g kasu, -o hv R, eP eL(-ss- Rõu), g kasvu Emm T,*

1. a. *kasv; kasvamine vähikäse,`suure, pikka`kasvuga Kuu; vili`aljendab, tämä kasu aig ei õle viel täis Lüg; Karva kasu aeg juba käe (suguküpsiks saamisest); See on juba ea kasu, kui [viljast] kümme seemet soab Põi; ää kasvuga rugid Emm; odrakasu velets, ei saa lennasid tehä Rid;`kindise kasoga laps Mar; ta oo`väetimasse jäend, ei ole jõund oma kasu täis kasuda Mih;`rässis kased, põle neil`lahked kasu`ühti Tõs; kännaka kasuga mees Nis;`näl'ga ei old minu kasu`aegus Pai; minu noore põlve kasus ei olnud`ühte`ühti kuulta Äks; täitsa kehakas inimene, täie kasvuga Plt; ta on kasule suur pikk mees Pil; vili ei lää edesi, kuju ja kül'm võtap kasu`kinni Krk; Mijnä om esä kasu (kasvult nagu isa); ega ta kasuld suur inimene ei ole, ta\_m serände vähädläne Nõo; taa ei\_lähä edesi kasuga Har; lat's ei kasu?, kasõv om`saisma jäänü?, väikene kui pät't RÄp; olõ õi suurt`kassu sii lat's Lut; k a s u l, - l e hoogsalt kasvama; kasvamas, kasvades ku ta suve puale kasule lähäb, õdra õras one alate ilos;`kapsataemed kasvavad nõnnagu nõre, siis näd one kasul; õege ilosad linad kasule, ei tiä kuda ligo treheväb Kod; tsirgasi? umma? suurõ? kasulõ Rõu; k a s v u p e a l kasvamas, söõdal see põle meie obune, ta on meil kasu peal, söõma peal Juu; k a s v u t a g a a j a m a liiga kiiresti (ja lopsakalt) kasvama seisab lahja, aeab kasu taga [laps] Jäm; vaist aave varre pal't kasu taga, ei kasvate kardult kedägi Krk; erne aa enambide kasu taga ää maa pääl. kasvab, aga ei kannu`villa Ote || inimpõlv nelas*

kasu; ta am olnudõ või 'kümmedadõ 'kasvu Lei b. kasu, tulu Mis om teil hobõsõst kasvo, ku esi? piät jalkse kõrval 'kõnma Röp; 'laatu käve, sai 'kasvu Se || laenuprotsendid üks läks ikke 'kasvusid [magasiaidale] Lüg

2. (aasta)võsu, võrse, pealsed *sibula 'kasvud Kuu; 'õunapu ajab 'juurest 'uued 'kasvud üless Lüg; 'männi 'kasvosi 'keidedä ja 'juua, ken on 'tiiskukses Vai; männi kasudest 'tehti patti Jäm; murulaugu kasusi saab sui supi 'peäle 'pandud Vig; 'aõdsin 'talle vuksi kasu VJg; lepä pargige pargiti 'villu, koore ja noore kasuse om õige 'kange 'paõrme Krk; üits 'aasta lei rahe kesvä ja lina ärä, ai juurest 'vastse kasu, ai viil pää 'otsa Ran; sij 'uibu om kasust kasunu Nõo; paio kasvast tetäss kardole 'koõrve Röp; ku pu_kasu? 'tõmbasõ 'krõõksi 'alla, sis saa 'halla, 'külmä keväjält Se **Vrd** kasvand || idu, jalg – Hää M Nõo 'lämmega tuleve kardula kasuse, nõj murdass ärä; linnastel jala perän joba, joba kasu vällän jo Krk || seemnetaim kabusta, 'kaalika 'kasvud Kuu; keväde pandasse 'kapsa juurikud 'kasma ja kualike kasvud. siält suab 'sijmnid Kod; kaali kasud, et varakult maha saavad, et seeme ära 'val'mib Plt || kasud enneaegsed eluvõimetud lapsed – Phl || puu kasod aastarõngad – Vig*

3. kasvaja, käsn – Lüg Mus Muh Rid Lih Kse jänekakk oo üks kasu, mis puu 'külge kasvab Mus; mõnel kasvavad 'kurku 'seuksed kasud Muh; lemmerga kasu (paju käsn) Krk **Vrd** kasvaja, kasvand

4. esimene leiva küljest lõigatud tükk – Vän Pal Plt SJn leiva kasu -- tuleb noore loomale anda, et siis kasub Vän; kolme leeva pealt lõigatasse levakasu ja 'antasse 'lähkri põhja pealt lehmale, kes ää 'viskamas, siis ei 'viska ää Plt

kasv|aed kasvaid väike põld või heinamaa meresaarel – Põi

kasvaja n, g 'kasvaja R S L Ris VJg M(-je)

1. a. s kasvaja, tuumor (hv mingi muu haigus, nt paise, vistrik, vill) noole kiviga muljutse kui 'kasvajad ja 'paised oo Muh; 'kasvaja aab ka suurt mäda 'väl'la Vän; kõegel 'kasvajatel 'paõti sibult 'pääle Saa; südämesuone 'kasvaja, kui südäme 'juure midägi kasvab VJg; obese jalal om 'kasvaja Hls **Vrd** kasv, kasvuk, kasvand, kasvandane, kasvandik, kasvane, kasvajas, kasvija(s) **b.** kasvaja puu küljes, pahk, kasekäsn 'kasvajed, suured jummid [nendega] aritakse, keedetakse vett, et piab vähja 'aigust 'aitama Khk; kase karp, 'kasvaje Kär; Puul on vahest 'kasvaja, 'sõuke ümmargune Jaa **Vrd** kasv

2. a kasvav 'Nuored, 'niisikesed kese 'kasvajad ei 'tõhtind lõppu 'kannika 'süia, et siis jääb kasv 'kinni Jõh; 'kasvaja laps 'kasvand särgist 'välja Rei; terve puu, tä ei tohi 'lõhki 'olla, täma peab olema 'kasvaja puu Kul; ühel kadagal oli 'kasvaja või oks, see oli seest ära õõnitsetud, sellest oli siis see toru, kust piim läbi 'jooksis PJg; ku sa tahat, et kasvass 'mõtsa vai lepikut, raiu 'kasvaje aal, kolm neli 'päevä ku kuu täis saa; kuu om maon -- siss om 'kasvaje kuu Krk

Vrd kasuja(s), kasvja(s)

kasv|kannikas kasva- Rid Mar Ris, 'kasva- Kuu **a.** kasukannikas Kis kasvakanigad söõb, see 'kasvab suureks Emm; leva kasva kanik Rei; lõigati lapsele leiä küllest üks ümärkrants. ma 'lõikasi soole kasvakanika Mar || leivast välja küpsenud küm 'ahjus 'kasvas 'väl'la nisuke nukk, saia seest 'kasvas 'väl'la, siis 'üiti kasvakanikas Ris **Vrd** kasunutt, kasva-, kasvu|kannikas **b.** kaapekakk 'viimaks sai tainas ää kraabitud, 'soola 'sisse ja pudru selle lõpetusele, sai sõtkutud segamisi, siis sai soolane leib, 'üiti kasvakanikas Ris

kasvama `kasva|ma, -da R(-maie Lüg) S Mär Lih K(kasama Mih, `kaspama Ris) Iis, `kasma Kul Juu KuuK Pal Äks Lai I, `kasvma Kos Lai, da-inf `kasva Juu I, (ta) kasvab Khk Kaa Muh L(kaspab Vig, kasab Mih) K(kasab Sim) M Ote, `kasvab R Hi VMr Kad; kasu|ma S K(-o-) eL(kaso- Röp, kassu- Rõu, -me M San, -mõ Krl Har); da-inf -da S L VIPõ, -da? Urv, `kasva LNg Khn Saa Trv Krk TLä Kam V(kassu?; `kasvu?, kasu? Se), pr kasu- S L(-o- Mar Mär Mih) Trm Kõp V([ta] kauss Röp), kasva- L Äks VIPõ T

1. kasvama ja arenema **a.** (taimedest) karuksed `kasvavad muda vies Jõe; oras on kasumise järje peel, kasub lopsakalt Jäm; `välja kasund (täiskasvanud) vili Khk; Üüges on peenike, kuivaga kasund Põi; `Kassares `mände äi kasu Phl; tänivi oo kardolid alles poolel kasond Kul; kasund jalastega regi Vig; tamm tahab kõba kibise maa peal kasuda Kir; vili kasvab enese `easte täis, ei jää kõluss mette Lih; õõnad vägä pisiksed ja noored, tahvad veel `kasva Juu; `erne lõstud õlid õhuksed, pooleli kasmata Trm; ei lähä eenäle, eks näväd `üüta eenä kasmiss Kod; `kartulid kasvab tänävu ilm vähä `alla KJn; sibule kasvav puha pütsikus; pedäje laasip ennäst `kasvan Krk; tinavu kasvava suure `naari Puh; suu maal põld (põllukultuur) ei kasva Ote; põld inäp ei kasu?, maatük'k jääss nii kehväss Rõu; kahru `samblõ mättä?, `kaussõ? `väega suurõ?; nisu pää tu'l `väl'lä üte `üüga?, ku hää kasumene ol'l Röp; olõ õi haina kasumiist õi?. `vihma vaja; vili kasuss vihmaga, a kaar kasuss `kastõga? Se; rüä? liigahhusõ? kasuma `kapsta `maapäväst Lut **b.** (inimestest, loomadest) `poiga `kasva läbi `kirve `silma (kasvab kindlameelseks, tugevaks), `piiga läbi `lehmast (jäab nõrgemaks või rumalamaks) VNg; mina `kasvasin `suutsu tuas; `kasvab `riietest `vällä, `riided `jääväd pisikesest Lüg; ma ole `puhta viletsuse sees üles `kasvand Kaa; kus kohes sa oled kasond, kottis või Mar; ma anna soole kasokanika sis kaspad suuress Vig; see obune on nii õblul kast (kasvanud) Juu; ka sea olet kase juure all kasunu (õeld sellele, kes midagi ei tea) Krk; aganatse leeväga `kasviva ka inimese; temä `olli talu laits, `olli `uhke, mia (vaene pops) olli nõgeste sehen kasunu Nõo; Lat's ikkõn kasuss, vana ojatõn eläss Urv; sai poig kasunuss (täiskasvanuks), sai naane `võõtuss Se || omaseks saama, harjumuseks kujunema `este `kasvab `nõelast `vällä, peräst akkab ovost ka võttama. kie varastab Lüg; kodu `kasvand sõna (murdeomasest sõnast) Khk; see on tal `sisse kasund, `sisse arenend VII; tõsel jälle om tüütegemine nigu vere `sisse kasunu, tüü ei ole tal vastik Rõn || läbi kasnd liha, teene kord on `taiga, teene kord pekki Lai

2. tekkima, kujunema, arenema miul `kasva kae `silma `pääle Vai; `päikese `varjutus, ette `kasvas kõhe üks vari, `ninda et roheline õli kõik Lüg; ei tiä, mis tä kasvab, `sooja või `vihma; taevas kasvab (tekib pilvi) Khn; kasus `seuke kasuja `rinde `piale Aud; pilv kasvab ülesse (tõuseb) Juu; Kasispa ja Mohni saar kasvavad ülesse (kangastuvad) jusku metsad; suola `tüikad `kasvavad käte `külge nagu `erne ivad Kad; sinna akab `kasma liigliha Ksi; taast võid vehmapil'v kassu\_külh Har; umbjärv koh kammar `pääle kasuss Rõu; omma imeliku? kivi?, olõ õi maa pääl kasunu? Se

3. suuremaks muutuma, paisuma, paistetama; kogunema, lisanduma meri (~ vesi) `kasvab Jõh; `kastmata kasub = tahm korstnas Emm; sii kasvab ju `juurõ merest - - `liikuvad suarõd ond Khn; küll varandus kasvab Koe; nuarel kuul tappa, siis liha `kasva, ku pane patta, puale `juure; sõnnik `kasvi ette, ei `jõudnud ärä `laatada Kod; nüüd akkass mul joba tagavara `jäämä, ette kasume; vihma uu akkave kasume Krk; kui [pesule]

must `sisse kasunu, tahab `rohkemb tõlvatada Ran; ku sõrm `kasvi vai jalg, sõss `pañti leevä tahast pääle[?] Urv; iire[?] (kaelanäärmed) löövä[?] `väega kasuma Krl; mul nakass `kaala kasumadõ. kaal ol'l kõik' kiñni_kasunu[?] Har; `herne läävä kasuma käe pääl Se; leib kasuss (kerkib, tõuseb) `vaasnah är[?] Lut || (kuu nähtava osa suurenemisest) nuor kuu `kasvab, vana kuu kaheneb Lüg; kuu kasvab kõhu täis Kos || (kangaääre pikemaks venimisest) teine äär kasvab ette [kangal], käsi ies, siis saab teist äärt kasvatud järele Amb || fig puru akkab suus kasuma, ei lähä `alla Mär; ühe suutäie sain `alla, teist enamb, akkas `kasvama Kad

4. (millegi kasvamise või kogunemise tagajärjel) muutuma – (millegagi) kattuma või täituma einamad on `kasvand rapaguks Jäm; Sügisene kare, see on `sitke kut ärja nahk, rohu juurdega läbi kasund Pöi; laev on alt kasunu, piab tokki `tõmmama, `sõuksed pikad mere einad on ümmer rauade Hää; Maa oo maha jään ja `karge kasun Han; `piendrad on nii `rohtu `kasvand VMr; abemesse (~ `karvadesse) `kasvand (habetunud) Sim; kartulikoõvid kasvid ärä, nõnna `rasked ja mullaga koon; leevä `astja leevägä nõnna ärä kasnud Kod; ärä kasunu maa, ohest ja kiket `parka täüs Krk; piip om kiñni\_kasunu (umbes, pigitud) Har; jo `samblõga ää_kasunu[?], jo vana Lut || (kinni kasvama) ahju `saue siit `võtsid, augud kasvavad `kinni Kaa; sii meri kasvab `umpses Lih; uav one `lahti, ei kasva `kiñni Kod; ia pikk järv, ta on `otsadest kasnu kah vähämalle Äks; laugat's om `seante, päält o `kinni kasunu, kõiguss päält Krk; miul ei ole mitte ütte `nõstme aset näo pääl, mul `kasviva täis Nõo

5. idanema, idu(sid) ajama `Tuhlid nõnda ää kasund, et pole `tuhli `maiku koa änam Pöi; mis täis kasun linnas oo, sest soab ea õlle koa Muh; kardulid on reial ää `kasvand JMd; õdrad läksid aana pial `kasma, aana kül'g õli roheline Trm; akid kasvavad ärä Kod; nij `sijmle ei kasva, ei tule ülessegi maast suguki Krk; `keskel mõni rüä vihk ollu kasumada, muedu kõik ärä kasunuva Nõo; kasunust vil'läst jahvõti jahu ja küdseti ahun taari karask Har; vili om ar_kasunu unikohe Se

6. kasvatama see põld äp kasugid õiged `vilja, kasub `umbest paljast `rohtu Khk; üks vesine maa, mis suurd pikka `tarna kasub Emm; ei sie mua kasva `vilja `põrmugi, aga `metsa, seda kasvab ta küll ja küll Amb; sie mua ei kasva kedagi, sie on kivi krõbestik VMr

Vrd kasvatama

Vrd kasvima

kasvand kasvand g -i Phl, g -u Har Se

1. kuuse- või männikasv – Phl **Vrd** kasy, kasvandik, kasvandus

2. puukool; noorendik puu kasvand vanast mõisan ol'l, ku puid istutõdi Har

Vrd kasvandik

3. kasvaja, käsn mul `kasvi `jalga `õkva päginitse ala<sup>?</sup> kasvand, küll ma\_l'li `tuuga hädän; taalõ kasvandulõ om vaia pehmetüst pääle panda[?]; mõnõl puul kasvass nigu kasvand kõrvalõ Har **Vrd** kasv, kasvandane, kasvandik, kasvandus

4. kasuvanem ta om taalõ kasvand, olõ õi uma esä; eläss kasvandu man, kasvanduimä man Se

kasvandane `kasvan|dane Lüg Jõh, -daine VNg Vai kasvaja `paisid ja `kasvandusi ihu täis Lüg **Vrd** kasvand

kasvander `kasvan|der g -dri üleannetu, vallatu laps `kasvander ja kasakapoeg ja, `õötasse vahest lapse `kohta Mar **Vrd** karvander

kasvandik *kasvan|dik* S L(-dek Rid, `kasvandik PJg) K I M Ran Nõo San Har Rõu(-ń-) Vas Se, g -diku (-digu Rei San); `kasvan|dik g -digu Kuu, -dikku Lüg Iis, -dikko g -digo Vai

1. kasvatatav laps **a.** kasulaps *Miina isa ja ema `võtsid selle lapselt oma `juure kasvandikuks Põi* **b.** õpilane *kooli kasvandikud Jäm* **c.** kasvav laps *kasvandik oo see, kes alles kasvab Aud Vrd* kasvandus, kasvatik

2. kasvatatav mets, norendik *noor metsa kasvandik Vän; kasvandik alles istutatud Trm; kasvandik inämbäst segi mõts, noor mõts, kooni? kolmõ kümne `aastani Har Vrd* kasumets, kasvand

3. kasv, võsu rohu `kasvandikud PJg; `uibu kasvandik *om säääl noorõ `uibu manh Har Vrd* kasvand, kasvandus

4. kasvaja *tel_ol'l üt's kasvandik ollu_säääl põse seen, tuuperäst tel jäi kõvõrass tu suu Rõu Vrd* kasvand, kasvandane, kasvandus

5. lastekodu, kasvatusmaja – *Krk Ran Nõo Har laits olli kasvandiku majan Krk; mõne toonava kasvandigust latse, et `võtnava kasulatsess Ran; lat's `vüidi kasvandikku Har Vrd* kasvandus

kasvandu n, g *kasvandu* lastekodu *Katõ`aestane tütar `pañti kasvanduhe. Tyy ol'l ni ka katõtõiss `kümne `aestani kasvandun Har Vrd* kasvandus

kasvandus *kasvandus* Hi(-os Rei) Kod, -ss Lei, `kasvandus Lüg Jõh, g -e (-õ Lei)

1. kuuse- või männikasv – *Hi kuuse kasvandust, vehegest ponast otsad Käi; me söime kuuse ja männi kasvandusi; Kuusekasvandused ja männikasvandused on mõlemad kopsu`aiguse rohud Rei Vrd* kasv, kasvand, kasvandane, kasvandik

2. kasulaps *lat's `võõtass kasvandusõst Lei Vrd* kasvandik

3. kasvatamine *se (laps) oli ka seal kasvandose majas Rei Vrd* kasvatus

4. kasvaja, käsn *kõigi `puudel, mis mädänend, `kasvab `kasvanduse, mädänend `vuolandase üles Jõh; sulõ kasvass kasvanduss Lei Vrd* kasvand

5. paistetud – Lei

6. lastekodu – *Lüg Rei Kod isa ja emä surivad ärä ja `lapsed `jäiväd järele, `viedi `Tallina `kasvanduse Lüg; lapsed `viädämä kasvanduisi Kod Vrd* kasvandik, kasvandu, kasvatus

kasvane *kasvane* paise, kasvaja *kasvane `kasvas ja `tohkes ja akkas nüüd `juoksema Jõh Vrd* kasvaja

kasvatama *kasva|tama* eP(-dama Hi, *kaspa-* Vig, *kaso-* Kul), Trv T(-tõmõ, -tõme San, *kasutamma* Võn), -tem(e) M, -ta(m)ma V(*kasuta(m)ma*); *kasutõmõ* Krl, `kaustama Röp); `kasvata(m)ma, -d- R

1. (kellegi või millegi) kasvamise ja arenemise eest hoolitsema **a.** viljelema, kultiveerima *mei siin `kapstu ei `kasvata. kuiv on, väga tuleb `usse `kapstade `piale Jõe; akab noort `metsa kasvatama, b_lase `loomi `peele Khk; vanass näd kasvatasid kodo `taela, `viskasid kase aia `jääre maha, kos rohi ja alate `rõhke Kod; ma_kasvatõsi eiis naa `uibu? San; ammu? siss `tuagu kasvatamine `siiä? tul'l õigõ? Vas; kas ti kanepit kasvatat Se* **b.** loomi pidama *põrsas oo `tüiti kasvata Muh; `loome sai kasvatada ja ära `müia PJg; iga `aasta pidi üks sälg kasvatatama Pai; meil isa-ema kasvatasivad nuumikid Plt; ma\_kasvadi ja hoie kaásikõist Har* **c.** lapsi kasvatama ja õpetama *sie laps on `ellikult `kasvadettod Lüg; näd sa kuidas nüüd `lapsi kasvatatse Muh; mina tat kasvatasin, ema ei saand taaga*

`õigesse `ühti Mih; minä kasvatasin õmad lapsed kuuvve siden põvven; sureb ärä ja jätüb maha oma pere kasvatomata Kod; vilets `vaene, keda vitsul kasvatasse KJn; kašk ol'li lapse kasvataja (kasevitsaga karistati) SJn; meil `olli kuri emä, kasvat kurjaga Nõo; esä kasvat' `vaesit `lat'si üless Se

2. a. kasvamist põhjustama; kasvada laskma; tekitama, moodustama *ko maa ei saa aritus, ei `kasvada ka Vai; lehtpu kasvatab võsasiid Jäm; mõne `aasta äi kasvata umalud; lehm oo rammus, oo udart kasvatomand, aga `piima pole sehes Khk; kevade saab seitse `aastad, kui mu silmale kae peale kasvatas VII; `erned akkavad `kauni kasvatomama Muh; roho kasvatomaja maa Var; kašk on käsna kasvatomaja Vän; `viereja kivi ei kasvata sammalt ega `maandi tie akka `rohtu kasvatomama Ris; kui lepp kasvatab pikad urvad, tuleb ia rukki `aasta Amb; vene papid kasvatomavad pikad `juuksed VJg; turgi `kardul on varane, ku akkab `pialist kasvatomama, siis kohe `alla kua IisK; sarapu kasvatomava `pähkliit Trv; ruusa mulla segu maa, sji kasvatep `äste terä villäl; anna `lambal ää ninaalune, siss kasvats lammass `villa Krk; paisõ? ol'li mitu pääd `otsa kasvatomõnu San; ku leht jo\_ `kõivu `tul'li, sõss nakass jo `mäihhä kasutamma Plv; no kasvatomass hiust Se || kinni kasvama, paranema Mis sa `kardad, et käsi ukkas ja mädaneb, `uota, küll `kasvatab `ninda `kinni, et ei saa arugi; Küll muretsesin -- arm jäeb näu `piaie, aga `ninda kasvatas iluste siledast, äda kedagi IisR; sõss `naksi nigu kasvatomamma kiini? (haavast) Har **Vrd** kasvama **b.** fig `kasvatab `laiska liha `selgä ~ `laiskuse liha `kasvatab `selgä (laiskleb) Lüg; nüid tä oo jo suled `selgä kasvatomand `eesel (on rikkaks saanud) Mar; t a m e k a s v a t a m a pea peal seisma `tamme `kasvatab, pia on `vasta maad, jalad `püsti Lüg; me olime `kanged kuker`pal'li `laskma ja `tamme kasvatomama Juu; poesikesed kasvatomasiid `tamme -- kas sa mõessad `tamme kasvatomata Kod; s ü d a n t k a s v a t a m a jonnima laps kasvatab südät, `jonni täis, ei `kuula sõna Tõs; Suurt südant kasvatab Hää; `kurja süät kasvats Krk*

2. idandama rugidest `tehti linnasõd, kasvatomati ää Khn; taren põrmatu pääl kasvateve linnasiid Hls; ma\_ kasvadi linassõid, ma\_ taha olut tetä? Har; ku'gi `sjiimne? `kaustadas inne `samblõ siseh tarõh är?, siss ei `pel'gä inämb väläh nii pal'lo `kül'mä Röp; linnasõ kasvatomõdasõ? Se

3. suuremaks tegema, lisama; koguma kuhi `tarvis `lassa `laiemast, `kasvatomada magu Lüg; kasvatab ia (ida) tuule sihist `pilve (pilved kogunevad) Mus; siis oli kümme `tahti, mis kasteti `sinna tühni `sisse ja [küünal] sai kasvatomada nii jämmedast kui sina `tahtsiid VMr; akab `ange kasvatomama, tõsesess kõhass kisob ärä, `tõisi `kõsta kasvatab `ange; kõik eeläne pääv tä kasvatas ja vinotas sedä `pilve. tänä läks sadama Kod; ku `mulda `pääle kasvatomats ja sõnnikut pannas, siss rahk kand `vil'la küll Krk; kasvatomass `pil'vi, pilve? aja üless Vas || kartuli `võtmise aeg sadab vihimä, siis kasvatab korvid ärä (korvid koguvad mulda ümber ja lähevad raskeks); nõnna sula, obese kabjaalused kasvatab ärä, mu\_ ilma süured lume nut'id kabjade all; sügise kartuli `võtmise aeg kasvatab `atra, suured `piälsed lähväd adra ette ~ ater kasvatab Kod || kudumisel silmi juurde looma akkan sukka laiemast kasvatomama Trm; `kindal piat peoss kasvatomeme Krk; sukalõ vaja `sil'mi pääle kasutada? Plv; `mõrda vai `kriisi kutõh kasvatomadass Lut || üht kangääärt lödvemalt kuduma pane kangas nõnna, et kangas ette ei kasva, et ei kasvatomand teist kätt ette VMr; tel'le om alva, kasvatep käe ette; nõndapal'lu piat sa kasvatomeme ku ta `tassa tule tõise veerege Krk || juttu, viha jne

suurendama *sa ise* `kasvadad viel seda viha VNg; *ära sa* `juure kasvata kedagi (jutule) VJg; *sea oled selle jutu suures kasvaten* Hls

5. korrutama (matemaatilise tehtena) jägamine oli `raskem kut kasvamine Kär; kokku `arvamine, jagamine, kasvamine, kõik tet'ti sääl `tahvle pääl Ran

kasvatik *kasvatik* g -u L Ha(-dik) Ris) Jä kasulaps, kasvandik võt'tis kasvatu omale JMd **Vrd** kasvatis, kasvatlik

kasvatis *kasvatis* Krj Pha, -dis SaLä, g -e

1. kasulaps võttas omale kasvadise, `vööra lapse oma kasvata Khk **Vrd** kasvatik

2. labakinda või suka laiendatud koht `pöila `varda `peelee tehasse kasvadis Khk

kasvatlik *kasvatlik* Muh LNg Kos, -lek Rei = kasvatik

kasvatus *kasva|tus* g -tuse SaId L K I M, -dus Jäm Khk Hi(-dos), -tuss T/-tess Puh/, V(*kasutuss* Plv), `kasva|tus g -tuse VNg IisR Lüg, -dus Kuu(g -dukse) Vai s < kasvata

1. kasvamine *See pole lapsest sandik* `õiged kasvatus soand Pöi; *laste kasvates om jo ka rasse* Puh; *kala kasvatusõ tiik* Krl **Vrd** kasvandus

2. idandamine *vil'ä kasvatus, mis seemend kasvata* Se

3. silmade arvu suurendamine kudumisel *sukka, `kinda* `kasvadus Kuu

4. a. kasvatusmaja, lastekodu *isa võttis teise naise, `meiti* `pandi kasvatuses Var; *säitsme* `kuune laits `olli `võetu sinna kasvatusi Nõo **Vrd** kasvandus **b.** kasvandus; loomade või taimede kasvatus ja aretuse koht *Lastel pidade nüüd ega öhel suur jäneste kasvatus olema* Pöi

kasveljas *kasvel'jas* kasvaja, tuumor – Trm

kasvija(s) n, g `kasvi|ja Pöi Rid(`kaspia) Kos; -jas g -ja Hlj s kasvaja, tuumor `Kasvijale peab panema `rohtu `peale Hlj; `kasvijad või vähid Pöi; suur `kaspia - - paise ehk `kaspia, vanaste `üüti `kaspia Rid; `Kasvija on naha `aigus Kos **Vrd** kasvija(s)

kasvima `kasvi|ma, -da kasvama ma tiä, kas rukis taha `kasvida seeäl mette; ei oln `mätmed `sorti `ühti, naa kudas ta (lina) oli ja kudas ta `kasvis, vahel `kasvis ilus ja vahel `kasvis vilets Tõs

kasvija(s) n, g `kasvja Rid Kad Iis, `kasvja Hag Kod; substantiivsena ka *jas*-liiteline: `kasvi|jas g -ja Iis, -jamme Kuu (pl -jaksed); `kasvjas g -ja Juu JMd VJg I

1. s kasvaja, tuumor *Küll neid `kasvjaksi on `mitma `moodisi ja nee kaik `näüüdäväd jo `oide `palju valu* Kuu; *mõnel kasvab `kasvjas, mõnel vähk. `kasvjas lõegatakse `väl'la* Juu; *kasvjas kasvab vahest kaela piale ja kua `kõhtu* JMd; *kasvjid oo pali kyyulta inimesil; piä `sisse `kasvjas kasnud, tä veress lüüb* Kod; *kui oli vaea kellegil, mõni õnnetus oli, kas `kasvjas või `umbes `aige, siis `pañdi `piale* Lai; *kasvas suur `kasvja `sisse, olin `lõikusel* Kad **Vrd** kasuv, kasvija(s)

2. a s kasvav (olend) `kasvjas luom; *tema on üks `kasvjas, tema tahab pailu `süüa; iga ühõ nuore `kohta üöldasse `kasvjas* VJg, *pannud `pijnrä `piäle, kui näd `kasvjad lilled one; `kasvja koer alate näl'jän* Kod

Vrd kasuja(s), kasvaja

kasvlane `kasvlane kasvuealine, kasvav *see `niuke* `kasvlane poiss, *tahab `easte `süia* `soada, *aeab kasu taga* Juu

kasvu|kannikas *kasvu-* Äks, `kasvu- Kuu Jõh = kasukannikas `Algu`kannigas *sie õli* `kasvu`kannigas, *sie jägati* `laste vahel `vällä Jõh

kasvuldasa `kasvu|ldasa Kuu, kasu- Hlj, kasu|ldase Trm, -ldes KJn kasvu poolest, kasvult `piiad on kasvuldasa `suured Hlj; luum on kasvuldes nõrk KJn

kasvu- `kasvu- Lüg, `kasv(o)- Vai võrse **a.** oks, mis ajab juuri ning hakkab kasvama `kasvu õks on sie, mida õks suvel on `kasvand, seda võib `puokida `järgmine kevade Lüg **b.** noor (kuuse)kasv kevade on kasv_`oksad (~ `kasvo `oksad) kuusel Vai **Vrd** kasuoks

kasvu|puu kasvama jäetud puu kui tuli `einamaid `ruokida, `jäeti ikke `kasvupuid. kui `järsku lagedast tied, siis ei `kasva iad `eina Lüg **Vrd** kasupuu

kasvu|põlv lapsepõlv – R nüüd enämb ei õle naid `vüösi miest`rahvadel, minu `kasvu`põlves õlivad Lüg **Vrd** kasupõlv

kasäh kasäh Vas, kasäh Se vaata's, vaat kus kasäh kun um Vas; kasäh koh om; kasäh määne, `lahku mehest ar?, kasäh, määne om Se **Vrd** kaema, kasih, kasäkoh

kasäkoh kasäkoh Vas Se, kasäko Se vaat kus, vaat seal Kasäkoh kari süü, siia om selgehe nätä Vas; raag, kasäkoh moro päälgi kasuss; kae tah lešnäkoh vanapatt istuss - -, kasäko lešnägo puhmu all istuss Se **Vrd** kasäh

kata kat'a kada, ragulka Kus sa siis oma kat'a ää `kautasid Pöi **Vrd** kada³

katahhism → katekismus

katah → kadah

katai → kadaja

katal → katel

katalik → katelok

katalka katalka vaalipuu, -kurikas katalka puu, `reilikaanõ puu, tsalklikaanõ. tuu hõörigu puu päle mahitäss rõivass s\_`tuuga tougatass Se

katalohv → katelok

katan kateks peal `vaate, ka latsel tek'k alle katan\_o; vanasti es oole tek'ki, `talve olli kasuk katan, suve olli särk Krk

Katariina kata|riina spor üld (-rina Pöi Plt Krl, -rin Vas, kat- Mar, kat'e- Kod, kadrii-na Muh, katta`rii-na R[ `katrina VNg])

1. naisenimi Kadri oo luteruse ja mis vene `usku oo Kadrii-na Muh; `keiser Katariina VJg; Katariina raha o'li, tolle pil't pääl Ran

2. tsaariaegne 100-rublane paberraha keisrinna Katariina näopildiga vanass õlid kat'eriinad, `näögä rahad Kod **Vrd** kadri, kattinka

katasnik katasnik ViK I, g -u (-o Kod) katkiste riietega inimene mina täna olen katasnik, püksid laiad ja lödus Sim; nõnnagu katasnik käib, rübäläsen `riiden Kod **Vrd** kadasnik, kotasnik

katast pealt lait's ai `rõõva katast ärä Krk

katatama katatama Se

1. sõitma, liugu laskma hobõstõga katatõdass maasselitsah Se

2. ajama; taga sundima `naakõ `lehmi katatama `vällä, viil lastass üle liini Se

3. vaalima `rõiva katata vajä ar?; üte [kurika] `ümbre mähk `rõiva, a tõdsõga päält katatass Se

kate kate g katte eP/katte R/ Hls Hel Puh San, g kate Ris JõeK Krk Krl; katõ? g kattõ V(katõh Se, g katõ Rõu) s < katma, kattev materjal või ese katted oo [kadrisandil] silma ees; viljal oma kesi ika `ümber, oma kate ika `ümber Muh; ühü vihuga `pandi kuhila pia,

siis oli katet, kui oli vihmasadu Var; pane `mulle vähä katet `piale JMd; kui on ia kate `aknate ies, siis on ia magada Iis; metspar't, kui pesä piält tuleb, lüüüb kõhe siivägä katte piäle, et `kiigi ei näe tämä pesä Kod; tõriksel om vitsa pääl, lavva kate Ran; rañtshirre katõ^p (hoone otsaseina pealmine palk) tulõ rañts hirre otsa `pääle Har; saanilõ `pañti päñnä kyyr' saani küle kattõss Plv; katõh pankõ `pindre pääle [külma kaitseks] Se || tekk, lina jm lat's aja `üüse kattõ (teki) `maahha Se **Vrd** katim, katus || riided, kehakatted pere tahab `süümiss ja katet Kod || fig ei ole einä `ilme ka änäp, päe iki kate all (päike pilve taga) Krk | Tegi seda pimeduse katte all Kos; k a t t e ( p a n e m a ) katma; k a t t e n ~ k a t t e l ( o l e m a ) kaetud – Kod vil'jä kasu aal õli vihimä, mua läks katte; panin põllud katte ja jäe siämet üle; laud `pañti katte; põllutüü on testud, kõik põllud o katten, vili piäl, siäme visatud; muld katten jo, õras lähäb jo suuremass; kõik lapsed one katten ja süanud; minul oo ike piä katten, oo `talvemüts ja suvemüts; tämä säng õli kattel Kod **Vrd** kati, katt⁴, katus

kate|jalgine, -jalgne kahejalgne sul'glooma om puha kate`jalgise Krk; kas ta `olli inemine vai eläjäss, kate`jalgne vai nellä`jalgne Kam **-kaaluline** kõhklev, kaalutlev ma_Le `tämbä säne kate`kaaluline, mitte ei `tiia, kas minnä vai ei Nõo

kate|keeleline 1. kahekeelne katekeeleline inimene, tyy `olli äste libe Ran

2. kahekeermeline silmuss tulep katekeeleline Rõn

Vrd kahekeeleline, katekeeline

kate|keeline 1. kahekeelne katekeeline inimene – Puh

2. kahekeermeline; kahte värvi lõngast katekeeline lang, katekeelitse suka Puh

Vrd katekeeleline

kate|keeruleline kahekeermeline Linanõ lang ol' katõkeeruleline niit', eass tyyd mõsõ_`kiäki es Urv; kabõl om katõkeerolinõ Se **Vrd** kate|keeleline, -keeline

katekese kate|kese Hel, -gese Trv, -kesi Puh Nõo(-gesi), -ksi Saa M(-kse Hls) Nõo, -keisi TMr, -keesi Ote; ka-tekei-si T; katõ|gese V(-kese Plv Lut, -kõsõ, -gõsõ Se); ka-tõ|kõi-sõ Se, -kei-si Lut, -kõi-si Krl kahekesi esä külüs, me kateksi `künmä ja `kõrdame Pst; käinü silmä kateksi kokku (pilgud kohtusid); sõss olõt ku sukka saabast, ütöl nõul, kateksi Krk; suurembe kuhja otsan ollass mõnikõrd kateksi Hel; olliva siss katekesi lõkerdanuva `akna man Nõo; tule sina kah, lääme ka-tekei-si Kam; hupsõlit tañdsiti katõgese paarin Kan; mi katõgese kõnõli, ni siiä_tä jäägu^p (meie saladuseks) Se **Vrd** katekesti, katessa², katõkeski

katekeskmine → katekismus

katekesti kate|kesti TLä(-s- Puh), -keste T(-s- Võn Kam Ote, -kest Ote), -kste Hel, -keiste Kam Ote, -kõistõ San; katõ|kesti Nõo, -ke-sti Puh, -ge-šti, -kõsti Lei, -keste Nõo Võn San, -geste Urv, -kõstõ Ran(-kõste) Kam, -kõstõ San, -gõi-stõ San Kan Urv(-kõistõ), -kõi-stõ Võn Krl kahekesi läävä katekeste kirikuse Trv; tõene `olli `kyyrmategijä, tõene ahd kätte, katõkõste tetti `kyyrmat Ran; me peniga oleme katekeste kotu Puh; nyy kaits `valget kana olliva nigu pitsi obese katekeste ütlen; katõkeste om sel'ts minnä, om tii lõhemb Nõo; opõtaja ja vana Tõnts vidänuva katõkeste iks karv`nyyta Võn; katekeiste kitsass magada Ote; no jagõlasõ_katõgõi-stõ Kan; jutuslõmõ katõkõsti Lei **Vrd** katekese, katõkeski

katekismus `kate|ki-smus Jäm Kir Tõs Tor K(-gi-skumus Ann, `ka'egii-smus Kos), I M, -ke-s|k|mus L(kaadeke-sk|mus, -mene Mar), M(-keskmus Trv, ~ -ge-skmine Krk), -gii-smus Lüg, -kii-smus Iis; -kis(k)mus S(-kismuss, -gii'ss Muh), Ann Trm KJn Puh Ran(-gi-skumus), Krl, -kiskmis San; `katõ|kismuss Krl, -ke-skumus, -ge-s(´)k|mus, -mine Har, -ke-škmüš Rõu, -keštmuss Plv, -gi-smus, -ke-škmäne Vas; katekiismus Trm, ka'ti|ki-smus Nis Pee, -gis- Kod, -kii-s- Ris, -ke-smos LNg Aud, katike-s(k)mus Kse Tõs Hää; `ka-tki-smus R(`ka-ke-smus Lüg[`katkemus] Vai); `ka'tkismus VJg Sim, ka'tkismus Lai, kakki-smus Koe Sim, `ka'tkimus Trm; kak'imus JMd, ka'tmus Juu, kismus Jäm Khk; katahhism Lut katekismus, vaimulik käsiraamat `katkemus, sie pidi pääs õlema Lüg; kismuse sihest õpeti `koolis Khk; kas sa kak'imust tiad koa, et `lieri tuled JMd; ka'tigismussen õlid piälugemised, käsod, õpetused, `palved Kod; `katõge-skumus om pääkooli raamat Har; katahhism, šjo um `paatrõ raamatun `säändse, `pallusõ? Lut

kate|kord kahekorra üt's `lamba nahk käändäss katõkõrd, karvapuul' pääle, lihapuul' `sisse Urv **Vrd** kahekord

kate|kordne kahekordne, topelt **a.** korrutatud (lõngast) kate`kõrdse lõngast on parem kudada Saa; kui isiti, tetti kate`kõrdsõt `langa Ran **b.** kahekorruseline kate`kõrdne maja San **c.** kahekordne, poole suurem katõ`kõrdnõ aig (kui õhtul ollakse tavalisest poole kauem ülal) Plv **d.** ebaühtlane, vilets meil jäi [vili] täo kate`kõrdsess puha, lina kige `rohkep. ei ole kugurt otsan egä kedägi Krk

Vrd kahekordne, kate|korrane, -kõrdanõ, -kõrdine

kate|korra **a.** kahekorra ku inimen tule `purde päält maha, ta tulli nõnna katekõrra ku vändsät's Krk; [vikatit] piäb `luiskama nii, et ei lää katekõrra Ran; vanast `ol'liva õlitse katusse, siss `ol'liva arja otsan sika, katekõrra visatu Kam; vanast ol'kaaltagonõ katõkõrra (pööratud krae) Kan; väidse terä katõkõrra, `t'sälko täüš; lehmäl vasik katõkõrra siseh Se **b.** kahekordseks (lõngast) lõng isites ärä katekõrra Trv; Ega paglane lohts ütekõrra ei pia, tule iks katekõrra `laske, ku tahat õlerõõva `otsa `panda Hel; säliss om jäme, isiti katekõrra Ran; lang `aetass katekõrra kokku; ku kedrässit katekõrra, tyy ol' `iskmine Kam; lang isiti katõ kõrra kokko ja tyyust sai linanõ niit Rõu **Vrd** katekord

kate|korrane kahekordne, korrutatud katekõrrane lõng lää kana`selga, ku tõene kii'l om kokku `minnu Trv **Vrd** kahekorrane, katekordne

kate|kõrdanõ kahekordne, topelt **a.** korrutatud (lõngast) tu katõ`kõrdanõ om mul jo välläkoet, nõ?piät jäl `langa `iskmä Har **b.** kahekorruseline siss te'ti tyy katõ`kõrdanõ koolimaja Har

Vrd kate|kordne, -kõrdine

kate|kõrdine kahekordne, topelt **a.** korrutatud (lõngast) ku sa kate`kõrdist [lõnga] tahat, siss isit Trv; issib `lõnga kate`kõrdises Pst; kate`kõrdise `amba (ette välja kasvanud) Hls; niit' o kate `kõrdine Krk **b.** ebaühtlase pikkusega, vilets kate`kõrdine lina; miul om täo kate`kõrdin nisu Krk

Vrd kate|kordne, -korrane, -kõrdanõ

kate|kõrraline kahekordne, topelt **a.** kahekeermeline (korrutatud lõngast) katõkõrraline nüür; kes kate`kõrralist `langa taht, tyy iks `iskse Kam; niit', kokko isit katõkõrraliistõ om pant Se **b.** kahekorruseline, -kihiline, -osaline katõkõrralitse karjalaada `teie Nõo; katõ`kõrralõdsõ `aknõ? Krl; katõkõrraline elo (kaks peret koos) Se **c.** ebaühtlase pikkusega

katõkõrraline lina Se **d.** kahest korrast pärit *katõkõrralitse latsõ?*, *katõ naase latsõ?* Se **Vrd** katekordne

kate|käe- kahekäe- *kate käe kanik, ku viha leheke, ei saa üte `käege `vastu võtta tat; ma lõigassi üte õige õhukse kikukse levä kül`lest, kate käe kikukse* Krk; *Är\_lõigaku\_i\_katõkæ `leibä ei?*; *Tyy ol' tu katõkæ saag* Rõu

kate|kümnes → katskümnes

katel *katel* eP/*katõl* Khn/ *Ote, kattel* R, g `kat|a, g -e S Vig Kse Hää Hls, *kat'el* g `kat'le Krk, *katel' g `katlõ* Lei; *kata|l* I Äks SJn Kõp T, -l' Urv Rõu Vas, g `katla; n, g `katla V(*kat'la* Lei)

1. a. (suur) keedunõu; *pada kattel `lähtä `metsa (keeb üle) VNg; oli `irmu, et `lajjed `katla `saunas* Vai; *katel põleb (katlapõhja nõgi põleb), ilm akab kurjaks minema* Khk; *Tüdruk seereb tuimuidu, ei keeda katelt (sööki) Vll; pane tuli `katla `alla; jõva oida mitte, katel tuleb üle* Jaa; *`Vihma akkab tulema, `katla maik on supi sihes; Kui katel keedu `aegu `kangest `aurab, siis läheb `talve sulaks; Kes `katlast sööb, teeb musta peaga poja* Põi; *katel `seisis `koldes koogu `otsas* Muh; *katel keeb üle* Emm; *Must nagu `katla persse* Han; *`katla sees soendakse tulist vett; `katlas ei keedeta `toitu* Juu; *ilo ei panda padaje, ei nägo `kaunis kattela* Kod; *katel kun `rõõvid mõstas, müüri `sisse `kinni pant* Hls; *mul sia kardule `kat'len; kolm `paari vett läit's `kat'less; karjate ku `kijba kat'elt (last)* Krk; *vanast iks suur' katla ol' müüri sisen, kon eläjeile `mõskma\_tet'ti* Har; *`latskõsõ?, `riipku\_i? tj? `kiislat `katla külest* Lut || pühitsetud vee nõu pühätvii *`katla, kon um pühätvesi vasinõ* Lut || (maastikutermin) *kurissu katel, põhjata maakoht, `keskel ümmargune ouk* Jäm **Vrd** katlik

b. fig *idä [tuul] vieb kalad merestä, idä kagu kattelasta* Kuu; *`Suur kattel `ilma `kaaneta = meri* IisR; *saksa katel keeb koua (sakste asjad käivad aeglaselt)* Emm; *pada naerab katelt, aga ühetsugosed on nad mõlemad* Ris; *vana kat'el lännu `lõhki (sünnitajast)* Krk; *Pada `sõimab katald, üte_musta_mõlõmba?* Urv

2. aurukatel *laeva `katlad* Ris; *aurumaßsina katal* Trm; *tambis kutsuve seda katalt, kes `rongi veab* Pst; *`riihe `pesmise maßsina?- - edimält es olõ `katlaga, vesi vei `ümbre* Röp

kateline a < kats, kaheline *nu`mikuid om toobilit'si, katõlit'si, kolmõlit'si* Har; *katõlit'si rahho* Se **Vrd** katene

katelok *kate|lok* Jäm KJn Rõu(-lohvk) Se, *kat'e- VJg* Kod Se, *kata-* Kos Kõp(-lohv) Võn Urv Krl, *katte-, katta-* VNg, g -loki, g -loka Rõu Se; *kata|lik pl -ligu?* Se sõdurite sööginõu *liem on katteloki sies* VNg; *Pane munad katelokiga `keema* Jäm; *Katalok on soldati sööginõu, `veikesed katalokid* Kos; *katelok `vankos käe õtsan, tühi õli* Kod; *katalok, `väike plekk annom, innembide me es kuulõ_tedä* Võn; *Ma_panõ pudru katalok'iga lavva_päle* Urv; *pañni katelok'iga? liha `ahjo* Se

katel|sepp *katelsepp, kes `katlaid teeb ja puhastab* Juu; *kes `katlat parandess, sij om katal'sepp* Hel **Vrd** katlasepp

kate|maoline kahe maitsega *mõne es tahava rasvaga `keedetu supile `piimä `pääle, et suip saap katõ `maoline* Nõo; *`rasva es panda?, sõs saa katõ `mauline* Röp **Vrd** kahemaoline

katenarmus (näruste riietega inimesest) *ää olg `sõuke kate narmus mitte* Muh

katene a < kats, kaheline *`aasta katene laits* Trv; *miu laits om kigest päevä katene* Hls; *katõne raha* San **Vrd** kateline

kate|paiklane silmakirjalik *kate`paiklane – sõber ja ära`andja, sot's ja põllumiiss* Hel
Vrd katepaikne

kate|paikne silmakirjalik, kahekeelne *kate`paikne inimene – sij om mõlemiss poole, alva ja ää poole* Hls; *katõ `paiknõ inemine üt'silde lupa, tõisildõ tege* Har **Vrd** kahepaikne, katepaiklane

kate|poolitse, -poolse pl - `poolse Puh TMr, *-poolitsõ?* Plv kaelanäärmed, kahepoolsed *kate`poolse ~ kaala rahu ~ sia `atla* Puh **Vrd** katsipoolitse **-päie** kahtepidi *sij käip kate päie* Hel

katerga *katerga ~ katerna vang sunnitööline rešti vangid ja katerga vangid; õlid nagu katernavañgid, mõesseti eloss `aegass ärä Siberi, ei tulludki tagasi* Kod **Vrd** katersant

katersant *katersa`nit* sunnitööline – Kad **Vrd** katerga

katervärk → kaadervärk

katesemas *katese|mas, -mes* g *-me* kaheksas *katesemes om `möödõ* Hls **Vrd** katessas, katsmess

katesemendik *katesemendik* g *-u* kaheksandik *siin ei ole katesemendikku `naklagi* Hls
Vrd katsandik, katsmendik

katesemene *kateseme|ne* g *-se* kaheksane *sij põrss päevä katesemene* Hls

kates|pool, -e kahele poole *sinna tetti egä keväde katess poole jõkke aid* Pst; *`raisime (kitse) sella roodsu `lõhki, nõnda et luu jäi katespuul* Hls

katessa¹ *kate|ssa* Trv Pst T Vas, *-sse* Pst Hel San(*katõ-*) Krl, *-se* Hls Krk Lei, *katõ|(s)sa* San (*`katsa, katsõ*) V(*-sõ* Krl Lei), g *katessa* Trv(*-ma*) Pst spor T, *`katsme* Pst Hls(*kate|se, -seme*) Krk, *`katsa* Hel T(*`katsõ* San) V(*`katsõm[m]a, `katsõma* Har Lei, *-amõ* Har, *`katsõ, katõ|sõ, -sa* Rõu) kaheksa *egäl sai üt's palak, ma tei ta `katsmess osass* Krk; *neli ja neli om katesse* Hel; *vanast `olli `väega pikä päivä (tööpäevad), nüit üle `katsa es `iivä* Kam; *pusipuu, üt's katessa `jalga pik'k* Rõn; *ku`katõssõ om, siss `katsõ `aigu tulõ iks minnä?* San; *`katsõmma kuu vannu`lat's; tuhat `katsõmõl ja kuuvõl `kümnel `katsõmõl* (1868. a); *härm om `katsõma jalaline, timäl om katõsa `jalga* Har; *ma's üle `katsa [tuhande] Se || fig Kai oll katsast kõver* (8-kujulise kehaga), *a mihele tä saie* Hel; *miul `olli tyy `piibiluugu `katsat `kanti (põhjalikult) läbi `loetu* Nõo

katessa² *katessa* kahekesi – Trv **Vrd** katekese

katessakeste *katessakeste* Puh – kaheksakesi **Vrd** kaheksakesti, katsakeste

katessa|küme(nd) kaheksakümmend *`surri ärä, `olli katesekümmend katese ja katese kuud* Krk; *Mijnä saap katõssaküme `aastat vanass* Nõo; *tuy jo puru vana, katõsa kümmend ja päält `katsa `kümne* Rõu; *sinnä\_saa katõssakümmend `aastat, mul oll mij'ss ka katõssakümmend neli `aast`aiga vana ku surõss* Räp; *mul d'o om katõsõkümmend katõsõ `aastagut* (olen 88-aastane) Lei **Vrd** katessaküme, katsakümmend

katessas *katessass* Ran Puh; *katesas* Hls kaheksas *`pirle* (praegu) *om kateses kuupäe* Hls **Vrd** katesemas, katsass, katsmes

katessa|sada kaheksasada *mina sai niipa`llu tuust rendist maha `tiñki - -, mina sai `tolle tingimisega katessasada rubla reñt* San **Vrd** katsasada

katessa|tõist|küme kaheksateist *`katsme`tõiskme `aasten olli mea, sõss käisi leerin* Krk; *katõssatõistküme `võrsta olna Tartust sinna vanadekodu* Puh; *katõsatõisšküme aast`aiga `el'li mehega?* Urv **Vrd** kaheksateistküme, katsatõistküme, katõstõisšküme

kate|sugune kahesugune *mul om kattesugust`villa* Krk; *lepäl om katesugutse urva, pikä urva üteldi oleva leevaurva, ümäriku urva näl'läurva* Nõo; *tettü katesugust`saia,`endäle tettü parembast jahust,`tüülistele jälle alambast jahust Ote; üt's vaat` katõsugunõ õlu = muna* Urv; *suuturvass um katõsugunõ, haañanõ ja`samblõnõ* Plv **-tahiline** kahetahuline *kate tahilise`kesvist om õige`valge jahu* Krk; *kate tahilist`kesvä kutsuti jeruu:salemmi kesi* Ran; *nyü`tahtsiva katõtahilist`kesvä, katõtahilitsel om jämedä terä* Nõo **Vrd** katetahuline **-tahuline** kahetahuline *katetahuline kesü* San **Vrd** katetahiline **-vahel** kahevahel *ei tää, ka\_ta läits ve (või),`seante kate vahel ta olli mineguge* Krk; *vana inimene om kate vahel, kohegile tedä ei sünnitädä* Puh; *um katõvaihhõl* Vas

kate|vahepeal 1. kahevahel *sij om kate vahe_bäl, ka ta äräde lää (suremisest)* Krk

2. kahe vahel *enne es ole`jalgu mehel olemangi,`kliinikust kate vahe pääl`tüüdi`vankride. oma jala`pääle`toetada ta_ss saa* Puh **Vrd** katevahetel

kate|vahetel kahe vahel *kudass sa sääl`enge`tembat, kui ärrä`nijidäp oolega iin, valitseja taka ja sina sääl kate vahetel* Ran **Vrd** katevahepeal, katevahetele, katsivahetel **-vahetele** kahe vahel *poja võtiva mu katõvahetele, tõene tõesel puul ja tõeva mu üle pori* Nõo **Vrd** katevahetel, katsivaehete

kati n, g kati Rõu(*katmõ*) Vas, *kati-, kat'i-* V *kate ma kata sullõ kati`rõiva (teki) pääle?* Urv; *võta? kati pääle, muidu um külm* Rõu; *lavva kati (laudlina)`huunil* Vas **Vrd** katim

kati|auk kassiauk *rat'ti ukxen one kat'ti auk kua siden. ukse`sisse`jäetse`veike auk, kos kat't võib`sisse ja`väljä`kääädä* Kod

katik¹ *katik* Saa M (sag ühendverbi komponendina)

1. *katki, puruks lehm lõa katik`kiskun; sõkelavva kabla om katik; soal om kaits lippi katik aet* Trv; *kardule om katik keenu; nisa katik, siss lõhk`jalgega [lehm]; katik ku sarja põhi [riie]* Krk; *katik haige (nurganaisest) ta olli katik`aige alle, ku mihe`endel manu lašk* Krk

2. teostamata; *pooleli asi jäi katik; pulma jäeva katik* Trv

Vrd katikus, katki

katik² *katik* g *-gu* katkine *õige katigu`rõõva sel`län* Krk **Vrd** katski²

katikas *kat'ikas* g *-ka* liivapõrnikas *kat'ikad sui oo liiva sees* Tor

kati|kasuk lühike riidega kaetud kasukas – V *kati kask ~ katõt kask; ku edimält kati`kaska tulliva?, sõs`pañti plüüs rinna ette ja`kääuste`vijrde.`kämblä laiunõ`kääuste veeren ja rinna iih. pistkrae pääl`rõivast* Kan; *Vanast te'te kat'i`kaasket,`puhka`pañte`vijrde käässele, nii`saa-dõ nigu trihv, tüü_l nigu`uhkus* Räp

kati|kell *kati kell* harilik kurekell – Kod

katikes(k)mus → katekismus

katikine *katikine* katkine *sij oo katikine rõõvass, sellege ei saa kedägi tetä* Krk **Vrd** katikune

katikismus → katekismus

katikune *katiku|ne* g *-se* Trv Krk katkine *katikuse püksi jalan* Trv; *katuss om katikune ja juusk läbi* Krk **Vrd** katikine

katikus adv < *katik¹* *Ku luise lina, võtab näpu katikus* Hls

kati|käpp 1. rohtaim: *kassikäpp katikäpp oo punane, one`val'gid kua* Kod **Vrd** katimunn

2. mustrimotiiv `vüüdel on kat'ikäpäd servän; kat'ikäpäd on `niiskesed ammaslised Kod Vrd kassikäpp

katim kat'im Se, g `katmõ tekk, kate võta `katmõ pääle. `katmõ² minga k'inni katadõ²; latsõl olõ õi kat'id pääl, tä külmäss_är² Se Vrd kate, kati, katus

katij|munn rohttaim a. värihein kat'imuñnid, niid_o juško udo Kod b. kassikäpp kat'imuñnid one roosakad, kraavikallassel kasvavad ja `koski mäntä õtsan karjamua piäl Kod Vrd katikäpp -märt kat'imärt one talve müts, nahklagi, kõrvad kahel puul Kod -naeris tokkroos kat'i`naari `li'la one kõik seenäjääd täis nagu `kirgab Kod

katij|rõivas kat'irõõvass = katim – Urv

katitama → kaditama

katjama `kat'jama, ipf (ma) kad'jasin Kod kiiresti jooksmata, põgenema küll tamä `kat'jas `juassa; kad'jasin siis kodo puale, ku jalad kääsid `kukla Kod Vrd kadima, kadjama

katk¹ katk g katku eP(g -o Käi LNg Ris) M(n, g `katku Krk) T(g -o Võn) u Rõu(g -o), g `katku R(n `katku Vai)

1. teat äge epideemiline nakkushaigus, katk Sõda võttis, katk tappis Põi; siberi katk, üks akkaja `aigus, loomad põletatse ää Tõs; katku`aiged pole kaua `aiged olnd, täna `terved, oome surnd Vän; suure sõea aeal pidi tulema näl'g `eeli ja katk takka järele Juu; minu päävil on `katku õllud, muku äkitse sureb ärä Kod; vanast ollu serände katk, et inimesi `lõpnu nigu `murdu maha, ei ole `jõudnu enämb matta Nõo || (personifitseerituna) Katk `olla vanasti käänd musta mehe näul, kellele `vastu tulnd või kust uksest `sisse läind, see surnd Põi; nisuke koht oli, `üiti Katkupaiu, ja sial pial alati old `katkusi näha Hag; katk käis möda moad. kes magand, seda `olla kepiga pist ja see surnd ää Kod || fig haigus Koera keele peal on õheksa `ohtu, kassi keele peal kaheksa `katku Põi

2. nuhtlus, häving, õnnetus `kulli on kana `katku Vai; teeb mis katk siit üle keind on, põld must, orased kadund puhas ee Khk; Just kui kurati katk `kaelas, anna `õhte anna teist Põi; oh sa miässe katk, nel'jät kõrd läksid mehele, kolm miäss mat'id ärä Kod; ka niij mõne külälise! niij olliv `katku (~`katkuse) kaalan, niij tahiv ärä puhaste mut Krk; nüid om `indäle katku `kaala `võtnu Kam

3. fig (pikast ajavahemikust) `meitel oli vana `enne`katku elu veel Jäm; kas ma pean nii `mütmeks katkuks elama `jemma, et ma nii `palju rassin; see nii mütu `katku juba eland läbi Emm | (väga vanast isikust) katk vanad; ega mind pole katkuks `süia maa`ilma `loodud, ma sure `varsti ära; mis ikka üle õhõsma `kümne, nee katkud juba Rei; m õ n e l k a t k u l kaua aega ma põle mitte mõnel katkul tõtta näin Muh; mõnel katkol põle `sauna saand Mar Vrd katkuhaigus, katsk

katk² katk g katku Juu HJn KuuK Amb JMd Kad, g `katku VNg madal soine koht, soomülgas üks katk oli, kust me `veised läbi aasime Juu; mudaloim on vähem, katk on suurem HJn; `pehmeid suo`kohtasi rahvas nimetas `katkudeks KuuK; katk, madalik koht tie kohal, kus kevade vesi ujutab üle vakamad puar, ehk `jälle kõvama vahel on suo või muda mua Amb Vrd katkupealne

katkastama → kakastama

katkeja tgn < katkema 1. (haigus) mõnil peab nisuke `süõja või `katkeja sies olema Ris

2. pude, habras mõne langa om vääga kakkeja Puh

katkema `katke|ma R S L/`katkõ- Khn/ K(`kat'ke- Kod), kakke|ma Hää Saa MMg Äks KJn Kõp T, -me Hls, kakkõ|ma Nõo San/-me/ V(-mõ Krl, -mma Har); da-inf `katke|da Kuu S L K Trm, kakke|da Hää KJn Puh, -de Hls San, kakkõ|da[?] Har Rõu Se, -de San, kakeda T, kakõda[?] Rõu Vas; (ta) `katkeb Kuu S L K Trm, kakkeb Hää KJn Hls, -p Puh Nõo, kakkõss San V, ipf (ta) kakõss V

1. katki või puruks minema, rebenema; lagunema `juukse `karvgi ei õle `katkend, tämä ei õle midägisugust `kahju saand Lüg; s_`saagid `koorma `kinni, kõis `katkes ee Khk; pea veresoon `katkes ää VII; obuste kabjad `katkesid ää Muh; see käib nagu va `katkend küla jüri, räbalas `riides Juu; sääl on ka õle katuss aedal, on ära kakenu Äks; lõngad kakkevad `kangas KJn; kakenu `rõõvakse sel'län; tuima sirbige saa kakanu kõrs, üits om pikep, tõine lühep Krk; kakenu nigu vana kakeraats Ran; vanast ku ammass ärä kakenu, siss visatu ahju pääle ja üteldu: ritsik anna mulle raudammass, ma anna sulle luu`amba Nõo; `amba omma valugõ är kakõnu Krl; `ündrek um alt är<sup>?</sup> kakõnu<sup>?</sup>, narmõndas joba Plv; `hiusõ ladõv lätt `lahki, nakass hiuss kakkõma otsast; Rõiva säläh ku<sup>?</sup> kakenu kanal Se; perra k a k k e m a painduma, järele andma või tulema ei saa kusta kükikile, ei saa üless enämb, ei kakke takast `perrä Rõn; ta näppäss egalt `kotsalt sääräst `tühjä-`tähjä, medä kätte saa, mia kätte kakkõss; mitte ei kakkõ rüüss `perrä Har; tä_ks tallõ `perrä kakõss kui magase (naine andus kosilasele) Se || pooleli jääma, lõppema jutt `katkeb ää Tõs, töö `katkes, tuli vaheaeg Kos; ots kakõss `sisse (jutt lõppes) Plv

2. a. (hrl nud-part) end ära vaevama, üle pingutama, väsima ma ole nõnda väsinu ja kakenu, et ma änäp midägi ei jõvva tetä; kakket ärä selle suure tüü manu; ka sa nõnda nüid olet ärä kakenu, et sa mitte änäp ei lää Krk b. (pej hobusest) just kui vana `katkend hobune, `perse ei pia `kinni Kuu; suur `raske künd, obune üsna katken eess Muh; katkend obune oo seest venind Tor; kakõnu[?] hopõn Vas; hopõn om ar kaksanu `hindä, om kubõhhist kakõnu, näläne, võta ai täüs `süüki Se

Vrd katknema, katkuma²

katkend katkend kirumissõna – Jaa Põi hum oh sina va katkend veel Jaa; On üks kurati mehe katkend koa, lihab ja kaub, ise teab kui `tiidus kodu on; Nüüd nad katkend vaimud tulad jälle siia ullama Põi Vrd katkendus

katkendama `katkendam(m)a Kuu Vai katkema; katkestama `katkenda sield ära Kuu; küll se `kajyas `katkenda Vai

katkendus katkendus sõim narakas; halva iseloomuga inimene Küll ma sole katkendusele näita; Sõhukse katkendusele põle muud kut malakad tarbis; Sõhuke katkendus (~ katkend ing ~ vaim) Põi Vrd katkend

***katkenult** adv < katkema, räbaldunud riideis Kes `ol'li kehväld vai kakenuld `väl'lä lännu, siss üteldi et, ilp lüüüb närdsu kooluss Ran; Potiseto viskas sinno räbälä puntra päähä umma koormahe, üteldäs karüssõllõ, kes väega kakõnolt rõiveh om ja tii veereh sais Röp

katkestama katke|stama eP(-ssama Kod), kake- Hää Saa Ksi VIPõ, kakestem(e) M, kakõsteme San; `katkestam(m)a R a. üle jõu käiva tööga liiga tegema; ära venitama; kõvasti pingutama `Enne `katkestab eit oma `kaula, kui oma sana süüb (kindla sõnaga naisest) Kuu; Virk käib viis `kõrda, laisk `katkestab ühe `vuoriga Lüg; älä `kanna sedä `taaka, siä `katkestad `ennäst Vai; katkestab obuse εε, ajab nii suure koorma `peele Khk; Katkesta

(tõsta) üksid neid va rattud, nõnda katkesta et silm `punnis peas Pöi; Katkesta ennast kivitõstmaga ε Emm; Tee oli täis tuisan, obusekondil andis katkestada Han; ma kakestasi üle pää ja rinna Hää; obone on enese ää katkestand, on paelu vidand Juu; sidess `valtab, ärä katkessand Kod; `tõoga enese ää kakestand Plt; küll om rasse, peris kakesteb ärä Hls || kael `kooku `väeti jõulu, jalad `vastamini, siis akati katkestama (kogu jõust tõmbama), kumb teise üles sai Kad || fig lammas `olli talle `valmis katkestes (sünnitamisest) Muh

b. katki tõmbama või tegema obu katkesta kõöve ε ning läks odra Khk; kana läheb `kaapsuse, katkestab lehed päält ära Pha; obu katkesta rava alt ää kamberdes; nüid o `õhta esine aeg, ehk katkestavad `lahti (lehmad tõmbavad köiest lahti) Muh; las ma katkestan lõnga `kat'ki Kad || pooleli jätma tüöd `katkestama VNg ||fig `Ühte puud ei `lasta `taivass `saadik `kasvada, seda `katkestatakse Lüg **Vrd** kakastama, kakkama, kaksama

katki `kat'ki L K I, `katki R S(-e Käi Phl) Kul Vig Kir Var Tõs PJg (sag ühendverbi komponendina)

1. lõhki; tükkideks, puruks; lagunened `ninda kõvad `õksad õlivad et [kirve] terä meni `katki Lüg; võrgud on nii `katki_p_saa änam püida Khk; Koapsus kasude `mihkklipäe `laupa `õöse veel nii pailu, et kasude viltse lõhha `katki (kui see ümber kapsapea on) Pöi; soovesi - - sööb jalad `katki Tõs; Igaühel suu `risti nina all, kis `rääkida tahab, see räägib, mind sij `kat'ki ei tji Hää; koer `putke `tükad söid jalad `kat'ki Ris; sie on nõnna visa [puu], ei lähe `kat'ki kudagi Amb; passel `kat'ki, siis piab talluka `alla panema Koe; `kiitsin teda kas kael `katki Trm; obene rumaluisi vedäb ennäss `kat'ki; tee `kärpsesijn `kat'ki, `kärpsed süäväd ja surevad Kod || (osadeks jagamisest) Mis see poole tera asi on, `terve soak läheb `katki Pöi; siis minu emä võtnd nõöri ja mõetnd rukkipollu nel'jast `kat'ki Pal

2. teostamata; pooleli juttu `katki jättämä Kuu; tama jättigi sene nou `katki Vai; see asi jähi `nendel `katki Emm; jät'tis tüö `kat'ki VJg; verest löi `väl'la, jät'tis kauba `kat'ki Sim

3. (atribuudina) k a t k i t u h l i d kartuliroog `katki `tuhli supp; keedame täna `katki `tuhlid Khk

Vrd kakki, katik¹, katikus, katsik(e), katsiki, katski¹, katti

katkinane `katki|nane g -nase R(-naine g -naise Vai) katkine Küll mu käsi sühütä sield `katkinase koha `ümbäreld Kuu; `kõnnib `katkinased `riided `seljäs Lüg; `tarvis `osta uus sedolga, vana jo rääbälä, `katkinaine Vai

katkine a < katki `katkine `kinnas, sokk, kauss Kuu; jökk on `katkine, tahab `paikamist `saaja Khk; `katkine lasna tükk, sellega sa tee änam midagi Pöi; vana `kat'kine palitu Mär; `kat'kise koha peal kipitab Vän; `kat'kine ja lohakille `riides inimene on katasnik Sim; `kat'kised obuse riistad Trm; [vana riie] `kat'kine kui näru Lai; `kat'kine kammitükk Plt **Vrd** kakkine, katik², katikine, katikune, katkinane, katski², katskine, kattine

katkismus → katekismus

katklema `katklema katkema `juuksed `katklevad (tulevad peast maha) Sim **Vrd** katknema

katknema `katkne|ma VMr I(`katne- Trm, `katkene- Kod), `kakne- Pal Trv Krk/-me, da-inf kakente/ Plv katkema, rebenema; katki minema, lagunema minul vere suon üks oli `katkend VMr; suu one pehme, ei kanna ei `katkne Kod; sukk kui ei `kakne, piab küll `vasta Pal; ku lõnga `kahnive, sis mititi kangast Trv; kaar `jääss `kahneme, vikat' ei oole teräve;

`juuse `kakneve; `kakneje kangass Krk || fig kitsi ineme, tyy om kui luusard, tast ei `kakne kellelegi midägi Plv **Vrd** katkema, katklema, katkuma²

katku|aegne vana, põline *Vana inimese varandus põlõ enam kedägi, kõik katku`aõksõd ašjad* Khn

katku|ajaja sõjaaegne riisuja, rüüstaja *katku või kormi`aaje aan eläje är* Hls

katku|haigus *katk eks`enne oli paelu katku`aigust* JMd; *katku`aigus olli ennast`näüten`mitmel näol. mõness kottel ollu vana naise näol, mõness kottel ollu jälle nuur`tüdruk. mõness kottel tullu ta sandi näol, ollu ko`t kaalan* Krk

katku|hain *naat pütsehain vai katkuhain, taa leviness`hirmsahe* Plv

katku|lapp mustavärviline sünnimärk – Muh Rei LNg Rid Mar *katku laip o inimesel peal. must tük`k mõnes`kohtas* Muh; *must katkolapp, ju see`sündimest saadik olnd oo* Mar **Vrd** katkumärk

katkuma¹ *katku|ma* Vai(`katko-) eP, *katkma* Khn Kod, *kakku-* Hää Saa Juu TaPõ VIPõ TMr, *-me* Hls; *kak|ma* VIPõ M(-me), T/-me San/, V(-mõ Krl, *-madõ* Har); (ma) *katku(n)* eP, *kaku(n)* Hää Saa TaPõ VIPõ eL

1. välja kiskuma; välja tõmbama **a.** (umbrohtu, lina jms) *kitkuma linu katkudaste pärdi ajal* Jäm; *Mede naesõd`õuni* (kartuleid) *katkmas* Khn; *malts kasub üle porgandite, põle`aega`rohtu`katku* Vän; *pijndrad tahavad ära kakkuda, ein on sehes* Hää; *minu ema`rääkis, nemad kakkunuvad odra, kuiva`aaga kakutud odra* Äks; *ku tullu lina`kakmine, iki`aeti miu`mõtsa lina`kakma* Pst; *esä kanepi kakuts`vällä* Krk; *kaali ja peedi piab ajald`ärä`kakma, nuu kasvava päälmaa, kuur om pallass* Nõo; *tatrik põimeti tsirbiga ja mis lühike olli, tyy kakuti* Ote; *latsõ, ala`tii`porknõid üless kakkuga* Har; *mi lasõ [linu] kaku peo päält* (peode arvu järgi tasustades), *siss nä`rutubahe`kakva`* Se; *kabõheisil`vaia`õhtjit koräda`* ni *kakku`juuriga`ussõ* Lut **b.** (karvu, harjaseid, sulgi jm) *eemaldama`ehmed o sulud, mis kanade ja`lindude seljast ää katkudasse* Mus; *katku karvad koonu otsast ää* Muh; *seal saab`tapmise`juures`karvu katkutud* Tor; *ma laškin`väl`jä`katku al`lid karvad* Kod; *akkam`karvi`kakme. kuuma`viige kakuts; ani kakuti kuivalt, kana sule`võeti`viige* Krk; *amba om kõik`ärä kakutu suust* Nõo; *vanast ol`liva suurõ arjassega`t`sia, ku`t`siga`ärä tapõti, siss kakuti turja päält kõvvu arjassit, noist tet`ti pää`arju* Võn; *harä harasõ`kakutiva`* inne *är`*, *viiga`aedu`harasõ`anti harokõisile* Plv; *sa olt kui kakut kana* (närustes riides inimene) Se || fig (tülist) *nendel on kana`katkuda* Jäm; *meil tuleb tõene tõesegä ani`katku* Kod; *kiisleva ja`kakleva, mes kana näil kakku piass olema, tollest ma aru ei saa* Nõo **c.** heinakuhja (~ koormat) *siledaks tegema kuhi tuleb ilusti`ärä kaku, mud`u ei ole tal`muudu ja einä lääve mädäneme kah* Hel; *kuurma kõodete päie orrõga`kõvastõ kiinni` ja riibute ja kakute alt`kuurma`häste`är`* Röp

2. (millegi küljest) kiskuma, rebima, korduvalt tõmbama *mine too`si sõhn ee, mis`si katkub muidu seda köit säält* Khk; *katkus`karvu, karvustas mind* Tõs; *Lae katkub keti otsas sedäsi, et pill üsä nagisõb ning raksub* Khn; *vasikad akkand seena pialt`rihmu kakkuma* Sjn; *opetaja -- kak`k tuud miist hiussit pite* Vas; *väega`lüügeless [loom], kakk`hindä vallalõ lõia otsast* Röp; *haigõ päält kakut`nahka. kakuku`i`, putku`i`, las eiš tulõ tu nahk`maahha; lat`s tükke suud`kakma, na (rõuged)`väega`süüdäse`* Se || (oksendamisel) *õkva võim lähäp mant selle`irmsa ossendamise ja`kakmisega; südä nii kuri et, kaku vai`süäme soone`väl`lä* Puh; *süänd kakk niipal`lo, et lõkkelemmä nakat* Plv

|| pakitsema; mäda kiskuma *Pani* [haavale] küpset sibulad peale, see riu akkas nii `kangest` katkuma Pöi; `kašvjas pakitab ja katkub mäda Kod || fig (maaharimisest) kos väega kehva maa kotuss, sääl kah inemine `el'li, `kakse sääl kah `endäle leevä `väl'lä Kam; *Tyy* puu äägel ol'l olnu? `väega hüä äestä?, *tuy* ol'l kõik `turba\_puruss `kaknu? Rõu; *har*k adõr ol'l *tuy* riist, kellega kakut'i `vastnõ maa üless Plv; **a.** noppima sui pidid aga kakkuma `lehmile `rohtu ette ja `raiuma ka'ti ja `sul'pi tegema Pil; *mia* `kakse sääl'd `erne `kõtru peo täis Trv; *sai* lehmäle `ainu kakutuss Ran; *mia* *kaki* serätsel `väiksel `uibul `äelme kül'lest ärä; *sij* `väike kakup jähestele `ainu joba; *kui* kõtt valutama nakass, *kaki* jälle `küümnit, *pisti* suhu Nõo; *Klimbi* te'ti püügijahust, *lütsikä* te'ti kesvajahust, *kastõti* kõva tahass, *kakuti* `kæga patta Har | sulgi rootsudest puhastama *sule* `talgusi `tehti. *sulede* `katkumise aeg oli kaks kolm `tundi ja siis `lõõdi pill `lahti Tõs; `sul'gi kakutass vällä?, *tetäss* `pjinuss Har **b.** lahutama, harutama; kraasima *Vanad* tõrvakõied kakutaks `lahiti takudeks, *sij* värgitaks `jälle laeva `praude vahel -- ikki naised käisid `värki kakkumas; kakutse kakkumine `olli enne lastel igapäevane *tüü* Hää; `kraase tõmmati peripidi ja `vastapidi, *kakuti* vill lahedass Ran; *kakussõ* om `rõivalaipest kakutu villatsõ langajupi, `kraasega kraasiti lahedass ja tetti lang Nõo; *Innõ* `kuyt'sli `kakkimist horgutõdi kolga ilusahe är<sup>o</sup> nii et *nuy*\_lina hinne\_`kõik' tüküst är_lät'si?, *sõss* kakut'i kohe lavva pääle? Rõu **c.** lõhkuma; katki rebima; räsima *ma* ole `katkun teta küitsakatega Muh; *mis* on torm võtt, *ei* see tule, *ta* katkub ärä, lõhub võrgu ärä Rid; *Suaru* puõlt võtab vähemäks: *laenõ* katkub ärä Khn; *kašsil* ol'l ka õnnõtuisi, küllä *kašsi*\_`kak'i_`kaska är<sup>o</sup>, *no* um tõõnõ silm ka verine; *susi* ol'l küllä inemise `mõtsa veenü? ja, *kak'k* *tuyd* inemist; *vesi* um jõõ ar `kaknu?; `tuhkri ot's `säntse hüä kotusõ, *kost* *vesi* maa ala? um mulgu `kaknu? Rõu; *Manda* poig kak'ke mul taa saina är^o; *lontsatuss* um sääne haud, *mis* *vesi* esi? um `niitu `kaknu? Plv; *haugašs* ol'l jänesepujal silmä_pääst är_`kaknu?; *tuul'* `väega kakk, *tiä*_j *mis* *ta* *tuul'* kakk. *tuul'* kakk `vihma Vas; *Mä* kaku sul muna? persest (ähvardades); *kahr* ol'l *Jaagu* ärä\_`kaknu, *kõik'* *sälä* soonõ? ja Râp; *pini* kak'k_är imise; *här*g mürrä ni kakk maad Se

3. katki kulutama *Hinnel* ol'li? *alasi* *napu*_kirstu põhahn, *jovva* õss nii_pal'lo tetä_ku? *ijhn* kakut'i Rõu; *seeni*_ku `tütrik mehele saa, *piat* vanakuri säidse `paari `viisa ar\_`kakma Vas; *ko* pal'lo `kaumist ol'l, *siss* kakit mito `paare [viiske] ar üte pääväga Se

4. energiliselt midagi tegema *Muasillahn* `el'li vanast *Tõrva-Ants* -- *tüüd* kak'k timä `hirmsahe Rõu **a.** kiiresti minema, ruttama *vanamiis* `naksi `nuia habahõllõma, *pini* kak'k minemä Har; *Kaku*? *nigu*? *jala*? `võtva kodu poolõ; *Kahr* kak'k õks edesi mõtsa `sisse, *a* *Juhan* lät's kodu riiht sikkama; *Es* *kae*_kohe poolõ tä kak'k; *Kak'i* ega üt's umalõ poolõ_lak'ka Rõu; *naašs* *mijss* põha poolõ `kakma t'sial peräh, et kos tä lät's; *inemise*\_`kakva_`tüühhi minek'it Vas; *Susi* *nipsašs* leevä kõgõ väädsega är<sup>o</sup> ja kak'k `mõtsa minekot Râp **b.** (vihastamisest, tülist) *Kakub* süät nigu är^g *kui* tõist är^g näeb Nõo; küll *kak'iva* viil tõnõ tõsõlõ sõnno Plv **c.** (naermisest) `kaknuva `naaru Plv; *Esi* kakk naaru, `hamba? intsile, *ei* saa sõnnagi suust; *No*? kül\_sai naatuss naaru `kakma, *ess* *jovvagi* inämb pitä Vas

katkuma² `katkuma Khk; (ta)\_kakkuss, -oss Rõu Vas Se **a.** katkema lõnnad `katkuvad, *kui* lõng `katki tuleb [kangakudumisel] Khk **b.** (katki) kuluma *Pik'ä* `kanga vidämiseiga_kakku õks tsuvva? alt är^o - - kõgõ joostõn Rõu; `perse all (istumisel) ka kakkuss

[riie] Vas; *Tüü man`aet'e`kaskallõ viil räbik`pääle, muido kask`veiga`võidoss ja kakkoss; Viiso ol'liiva\_muido`veiga hüü`ja`keerge a`veiga rutto õnnõ ar`kak'sevva?, ko pal'lo`kaumist ol'l Se Vrd katkema, katknema*

katku|muhk siul om`katku muhk kül'len, sellest tule`katku või surm Krk **-märk** sünnimärk *katkumerk, pisine must nupuga kut solatüi, suur pitk karu`otsas Jäm; katkumärk, see o`sündimises jään. `seoke pruuñ või must märk Aud; Maksa plekid vai katkumärgid Trm Vrd katku|lapp, -täht*

katkune *katku|ne g -se Rei Khn VJg, g -tse Kse*

1. *katkuhaige katkune pere, kus luomad`otsa saand VJg*

2. *igivana seal oo kõik lagund katkused maead Kse; mis vanemate vanemad`riäksid ikka, et Pärädäl üksi`enne katkunõ maja oln Khn*

katku|pealne *katku`pealne on mudalommi koht HJn Vrd katk²*

katku|täht sünnimärk *katkutähed one egäl puul ihu piäl nagu veri naha vahel, aga nagu pruunakas ise. ku emä [raseduse ajal] tulekahju nägemä, kohe käe`lüümä,`sinnä tulema lapsel katkutäst; tulekahju märk one mussem ja karvad ümmer. katkutäst one`val'kjam Kod Vrd katkulapp*

katla|ahelad ketid, millega katel rippus katlapuu küljes *kirepuu`üita se puu, kus`katla ahelad ja koogud küljes käivad Emm;`katla ahelad olled paari`külges Phl*

katla|alune 1. *fig tuli – Pöi Muh Kohenda siis`katlaalust koa Pöi; maa lähe`oata`katlaalust korra Muh*

2. *Lee otsa, kus ripub pada, kutsutakse katla-aloseks, katlahauaks või - - hüdseasemeks Se*

katla|haud = katlaalune – Se **-auk** lahtine keedukoht *õues Kessel pole`poargud olnd, sellel oli sui`õues`katla auk,`keetis`katla augul. - - Kividest oli pisike kolle ja katel oli seal kivide peal, pealt oli`lahti Pöi **-kivi** Kui lubjast vett`keeta, siis jæeb`katla`ümber`valge kord,`katlakivi Emm **-kook** katlavinna külge kinnitatud puust konks, kus rippus katel *Katlakook oli paari jala pidune, tugev, loodusliku oksast konksuga. Katlakook pandi katlapuude vahele rippuma. Katlakoogul on augud sisse puuritud Kaa;`Seuke vanem inimene sel'last kõveraks jäänu, sis`juskü`katla`kyyk Hää Vrd katla|kouk, -nokk **-kouk** aukudega raudpulk omaaegse leepuu küljes`Katlakouk õli lame`raudane pulk, neli`auku sies. `Katla`kouku sai`lassa madalamalle vai tõsta`kõrgemalle. Seppäd tegiväd sepäpaas`katla`koukusi Lüg Vrd katlakook **-krants** võru, millele asetati tulelt võetud katel *seoke va kõver puu oli, see`üiti`katla`rañts Mus;`Katla`rañts oli õlest, õmargune pand sihes, õled panna`õmber Pöi; vanal aal`tehti`katla`ransid ikka õlest Muh **-müür**`kat'lamöür sisse müüritud kateldega vanaaegne pliit – Lei **-nokk** = katlakook`Katlanokk õli tugev, kõvera`õtsaga puu, ühes`õtsas õli nokk. `Katlanokkal õlivad`augud sies, kaks vai kolm`auku,`august`pisseti`raudane pulk läbi Lüg **-pesu** Katlapesu – laeva auru katla regulaarne puhastamine katlakivist – Emm***

katla|poiss laeva auru katla puhastaja sadamas *Kui laev tuli mõneks pæevaks remunti ja surveisse, siis veedi katelde kloppimise juure katlapoisid abiks. Sene töö juure sobist noored poisid senepärast, et nee mahtust manluukist kergem läbi ja pæesist katla sees parem torusi vaheld puhastama Emm*

katla|puu puu kolde kohal, mille küljes rippus katel `paargus oli `katlabu `otsipidi müüri sihes. ning `katlabul oli auk sihes. säält august oli koogu puu läbi Khk; suured puust koogud `ollid. `katla puul `olli auk läbi, kook `aeti august läbi ja. katel `sündis sõnna `külge Muh; `katlapuu, ke'tt oli sial ja pada oli sial otsas VMr Vrd katlaõrs -raud `katlaraud rauast katlahoidja – Lut -sepp katelsepp `katlassepp on sie, kie `katlasid valab ja tieb. nagu `linnades on `massina `katla tegijäd Lüg -õrs katlaõrs = katlapuu – Phl

katle|vaene `kat'le `vaene vallavaene – Krk

katlik `kat'lik VN(g-liku g -ligu) Lüg(g -lik[k]u) Jõh väike katel `katlik on `tuobine ja kahene, sang pääl; säääl [heinamaal] tegima `süia, `leima `argid maha ja, ja `katlik siis vai pott `sinne `arkide vai `sinne puu `sisse Lüg

katma `kat'ma, da-inf katta, (ma) kata(n) eP M(-me) T V(-mõ Har; da-inf katta?); katta|ma, -da R(-maie Lüg) Kaa, (ma) kattan VN(g Lüg, kadan Kuu

1. katteks millegi peale asetama, peal asetsema kata `taimed `kinni, täna `õhta akab `kül mama Khk; Ma'rt matab ja kadri katab ja andrus arutab kõik öles Põi; see `olli `veega `kaetud ohn, nüid ta oo maaks kasun Muh; `vankred olid roosilest tekkidega üle `kaetud Lih; karduled `tarvis `õl'gega `kiinni katta Tor; `aige laps `pa'ndi pimedasse tuppa, `kaeti aken kinni Amb; võt't s'jime `võlgu, põld ölesi jäänud `katmata Kod; `katsi katege sil'mä `kinni, mul olli nõnda suur äbi; orass akkass maad `katme joba, `kinni `katme Krk; ei ole mattan märt egä kattan kadri maad lumege Hel; ku surnut `kirstu pandass, siss piap jo kaalirõevass olema, mes surnule `pääle katetass Puh; ma tekki `pääle katten näi, et sil'mä olliva latsel `valla Nõo; katõdu `kaska (riidega kaetud kasukad) olli? ka voldõlise? Kan; tulõ no üless, kata\_sähg. lätt ärä, sähg `katmada? Plv; kui leevä kohetusõ panõt, sõss katõtass `rõivaga, et ta ei `hi'ngä? Röp; kata_kinni hinnäst (voodis); pääle katta rõivass (surnu näol); kes jäi `kohtuh kõvõrass, siss ol' `kohtu laud katta?, `pandva kõik' veerest `v'j'nde tu raha `lauda pite Se; j ä r v e k a t m a fig kalavõrkude jaoks linast lõnga ja niiti ketrama sügise ja `talve temä kudass `võrke, mina kedrassi värgu `langa ja `niiti. - - muud es saa tetä, kui `järve kati; järv `olli katta, naariva vahel - -, ega naestele niipal'lu es anda linu kui järvele Ran || (kaardimängu terminina:) ku olõ õi katta `minkak'i? (kui ei saa tugevama kaardiga "tappa"), sis tulõ kätte võtta? kata koosõriga? Se || fig varjama ma pean seda saladust `katma, mis ma tast `väl'la `ütlen Juu; tema jaal (hää) katab teste jaale `kinni JMd | tasuma peiu`puulne pulm kateti `kiinni. pruu' kat'tis pulma `kiinni (pruut jagas kingitusi peiupoolseile pulmalistele) Kod

2. kedagi riidesse panema, kellelegi riideid muretsema `eigä miä\_n akka sinu kattama ja sinule `riidi tegema Vai; `Sõuke [suur] perekond annab ikka `toita ja katta Põi; perenaene ei `tõsnud ava `piägä karja ulkka minnä, pidi alate katetud õlema Kod; meap su ole kattan Trv; lammast piap iki pidäme, sõs saap rõõvast ihu katta Krk; nüid katetass poodist, mia `katse kõik' ommi näppega, es maka mina üüd ei `päivä Ote; ma söödi tedä ja kat'i Krl

3. katuseroovile õlgi (roogu vm) peale panema – Vai eL katuse `murde `katmine olli kige kallep Krk; aeda katussõ kati esi. kui õlõd ülevän, nakati `katma; katussõ `katmine läits muidu ruttu, aga tu `vitsu `käänmine ja `keitmine võt't pal'lu `aiga Ran; katuss om lagunu, kes tu katap tedä; kuuse `koskiga kateti sanna katuss Nõo; õle kuu `panti üless rehe `pääle, noist kateti õlekatussit Kam; alasi katõti nii, et tüme? `väl'läpoolõ; vanast katõti

napu katuss Har; *võta katusõ* `laiju ja naka `katma, kata[?] ar, siss nak_{ai} läbi `juuskma `tarrõ Se

4. sööki lauale panema siis akkati `lauda kattamaie ja `pandi `süömine `lauale ning `süödi Lüg; `pulma `lavvad `oldi kaik `enne jo kadetu `valmist Vai; `katku teite `taeva `lauda (õeldi söögi eest tänamisel) Jaa; *laalatet naene ei tõhi `lauda katta `pal'ja `piägä* Kod

katmus → katekismus

katolik hv *katelik* Hls, *katali*|k g -gu Lut, pl *katoli*[?] Lut katoliiklane *temä om katelik* Hls; *umma*[?] *kataligu*[?] ni *umma*[?] `vindläse[?] ni *puolakõsõ*[?] Lut

katoliku *kato*|liku VNg VII Mär Tõs JMd VJg Iis Krk Ran Võn Vas, -*ligu* Lüg, -*liigi* Muh, -*liga* Tor, -*lika* Pal; *kado*|*ligu* Kse, -*liigu* Rei San, -*liigi* Ris; *katu*|*liku* Põi Tor Har, -*ligu* Trm Krl, -*liigi* Põi Trm(-*ligi*) KJn, -*liegi* VJg; *kadu*|*liku* Ris Kos, -*ligu* Kuu; *kate*-Hää KJn Hls Krk; *katta*-, *kade*|*likku* Lüg; *kattaligo* Vai; *kataligu* Trm Lut; *katoli* Lei Lut `kreeka *katoligu* `õigeusk, see on se vene usk Jäm; *katuliigi* `reester Põi; *kadoliigi* nunnad Ris; *katoliku keik* om liinan Ran; *katuliku* `usku leerilatsõ, nuil ollõv leieri ka pääl Har; *timä jo*[?] um *kataligu usuh* Lut

katra n, g `katra karukaer – Jõh Vai kui `katra on rukkis, tieb `leiva `mustast Jõh; `katra, sie `kaera `tauline, `ripsed `külles. `katra on `vintske eloga; mei rugid on alalde `katras; `katra `kasva rugi sies ja `kaura sies vesises maas Vai **Vrd** karukaer

katrane `katra|ne g -se a < katra, katra sisaldav rugi on `katrane Vai

katre- → kadri-

katri → kadri

kats *kai*|ts g *kate* Saa M(-*t's* Krk Hel) T, *ka*|*t's* g -te Krk Hel Nõo TMr Võn San, g -*tõ* hv Võn Ote(p katte), V(-*t'õ* Lei)

1. kaks **a.** kindel arv, kogus *miul om kait's* `paari `kindit kähen; *sij* (saladus) *olgu me kate täädä esi, kate kõnelte; oben lää `nel'lä* (tuhatnelja), *lõhup katte `otsa* Krk; *kait's* `aastat pidasi sõsarege talu enne Hel; *ruhunik om kate* `peoga võtta; *keset pääd `aeti jjuun, `juusse `oll'iva katel puul* -- siss pletiti ärä; *püürkaarin `olli kate kaari ain kjuun* Ran; *niidivä nurmen kaits miist ja kaits täit `tütrigu* Puh; *kas `rohkemb es anda, sedä ütele varõssõlõ om pal'lu, katele veedi; kell käib joba kate pääl, ei tiia kos ta om jäänu, ei tulegi tagasi; `Pjldre Suur `olli tolle pääraha massu säädnu, egä mehe pää pääl `võeti kaits rubla; ega sinugi latsest katte ei kasva, mes sä niipal'lu tast munatad Nõo; ärrä `naarnu nii et, katõ kápäga pidänu kõttu kiinni Võn; *Kat's näütäse tuld, neli tegevä asõnd, üt's eitäs pääle magama* = koer Urv; *ku siist `aknast päiv `sisse tulõ, sõss um mi`kell kat's, `olkõ sõss valitsuse kell puul` kolm vai mis taht* Plv; *vanaesä peés puul`päävä iks kat's rjht* Vas; *kell kat's süvväss lõõna*[?] Räp; *katõ-`aastaga vana lat's* (kahe aasta vanune); *kattõ `mjuudu* – kas nii vai nii; *sääl k'au jo kat's tük'kü* (rasedast) Se; *lihm katõlt püimält vai tõist `vuuri um `kanman* Lut **b.** ligikaudne arv; paar arvate tunni kate peräst tulli - - turukubijas Hel*

2. fig *taal omma*[?] *katõ*[?] *mõttõ*[?] (kahtleb, on kahevahel) Se; k a t õ kaks korda, poole võrra *katõ `kallip, katõ odavap* Se; k a t e (k a a l u) p ä ä l (e) kahevahel ta jäi nii *kate kaalu `pääle, ei tiia esigi, kas saab `minnä vai* Ran; *siss om tu mõtlõmine katõ kaalu pääl; elu om katõ kaalu pääl, kas eläss vai koolõss* Har; *elo um katõ pääl* (hädaohus) Vas; *mä olõ katõ kaalu pääl, kas minnä*[?] vai ei minnä vai Räp; *kate keelega* ~ *otsaga*

vorst kahekeelne *Mijnä_m kate keelega, kõneleb minule mes tõene üteli ja tõesele mes mia ütli, aab inimesi püürä Nõo; ken edesi tagasi juttu aave, sij om kate otsage vorst Hls; kate silmä vahele jätmä tähelepanemata jätmä, unustama jäti tolle uniku kate silmä vahele, es pane tähelegi; kae iluste perrä, et midägi kate silmä vahele ei jää Ran; katel käel lahkesti temä võttass mu katel käel vastu Krk; kattõ kõrda, katõn kõrran kõver, küüru(s) tu om katõn kõrran, nii jääni kattõ kõrda Har; kattõ päähhä kahevahel asi_m kattõ päähhä, kas eläss vai koolõss Se*

kats *kait's g kate Saa M(-t's Krk Hel) T, ka|t's g -te Krk Hel Nõo TMr Võn San, g -tõ hv Võn Ote(p kate), V(-t's Lei)*

1. *kaks a. kindel arv, kogus miul om kait's paari kindit kähen; sij (saladus) olgu me kate täädä esi, kate kõnelte; oben lää nelä (tuhatnelja), lõhup katte otsa Krk; kait's aastat pidasi sõsarege talu enne Hel; ruhimik om kate peoga võtta; keset pääd aeti juun, juusse olliva katel puul -- siss pletiti ärä; püürkaarin olli kate kaari ain kuun Ran; niidivä nurmen kait's miiist ja kait's täit tütrigu Puh; kas rohkemb es anda, sedä ütele varõssõlõ om pal'lu, katele veedi; kell käib joba kate pääl, ei tiia kos ta om jäänu, ei tulegi tagasi; Pjõdre Suur olli tolle pääraha massu säädnu, egä mehe pää pääl võeti kait's rubla; ega sinugi latses katte ei kasva, mes sä niipal'lu tast munatad Nõo; ärrä naarnu nii et, katõ kápäga pidäni kõttu kiini Võn; Kat's näütäse tuld, neli tegevä asõnd, üt's eitäs pääle magama = koer Urv; ku siist aknast päiv sisse tulõ, sõss um mī_kell kat's, olkõ sõss valitsuse kell puul kolm vai mis taht Plv; vanaesä pešs puulpäävä iks kat's riht Vas; kell kat's süvväss lõõna? Röp; katõ- aastaga vana lat's (kahe aasta vanune); kattõ müüdu – kas nii vai nii; sääl k'au jo kat's tük'kü (rasedast) Se; lihm katõlt piimält vai tõist vuuri um kanman Lut **b.** ligikaudne arv; paar arvate tunni kate peräst tulli -- turukubijas Hel*

2. *fig taal omma? katõ? mõttõ?(kahtleb, on kahevahel) Se; kattõ kaks korda, poole võrra katõ kallip, katõ odavap Se; kate (kaalu) pääl(e) kahevahel ta jäi nii kate kaalu pääle, ei tiia esigi, kas saab minnä vai Ran; siss om tu mõtlõmine katõ kaalu pääl; elu om katõ kaalu pääl, kas eläss vai koolõss Har; elo um katõ pääl (hädäohus) Vas; mä olõ katõ kaalu pääl, kas minnä? vai ei minnä vai Röp; kate keelega ~ otsaga vorst kahekeelne *Mijnä_m kate keelega, kõneleb minule mes tõene üteli ja tõesele mes mia ütli, aab inimesi püürä Nõo; ken edesi tagasi juttu aave, sij om kate otsage vorst Hls; kate silmä vahele jätmä tähele panemata jätmä, unustama jäti tolle uniku kate silmä vahele, es pane tähelegi; kae iluste perrä, et midägi kate silmä vahele ei jää Ran; katel käel lahkesti temä võttass mu katel käel vastu Krk; kattõ kõrda, katõn kõrran kõver, küüru(s) tu om katõn kõrran, nii jääni kattõ kõrda Har; kattõ päähhä kahevahel asi_m kattõ päähhä, kas eläss vai koolõss Se**